

Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

*Σχολική διαρροή σε μαθητές του Μυλοπόταμου ηλικίας 15-18 ετών και
η σχέση της με την παραβατικότητα.*

Σπουδάστριες:

ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ

ΤΣΑΒΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

ΨΥΧΟΥΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Επόπτης καθηγητής:

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	5
-----------------------	---

Α' ΜΕΡΟΣ

ΔΟΜΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

ΚΕΦ.1. Σχολική διαρροή

1.1. Ο θεσμός της σχολικής κοινωνικοποίησης.....	8
1.2. Ορισμοί της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής διαρροής.....	10
1.3. Η έκταση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής στην Ελλάδα.....	11
1.4. Αίτια της σχολικής διαρροής	15
1.5. Σχέση της σχολικής διαρροής με τον κοινωνικό αποκλεισμό.....	21
1.6. Σχέση της σχολικής διαρροής με την παραβατικότητα.....	23

ΚΕΦ.2. Αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας

2.1. Η πολιτική της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής.....	24
2.2. Μέτρα και πολιτικές για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας.....	25
2.2.1. Οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.....	25
2.2.2. Η Ενισχυτική Διδασκαλία.....	28
2.2.3. Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα για αλλοδαπούς και παλινοστούντες μαθητές.....	30

ΚΕΦ. 3. Η νεανική παραβατικότητα

3.1. Η έννοια της παραβατικής συμπεριφοράς όπως εμφανίζεται στους ανήλικους.....	34
3.2. Θεωρητικές προσεγγίσεις παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων.....	35
3.2.1. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε βιολογικούς παράγοντες.....	35

3.2.2. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε ψυχολογικούς παράγοντες.....	36
3.2.3. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.....	37
3.3. Μορφές κοινωνικοποίησης νέων που ευνοούν την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς.....	48
3.3.1. Η Οικογένεια.....	50
3.3.2. Οι παρέες των συνομηλίκων.....	55
3.3.3. Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας.....	57

ΚΕΦ.4. Θεσμικό και Νομικό πλαίσιο για τη νεανική παραβατικότητα

4.1. Οι ιδιαιτερότητες του Δικαίου Ανηλίκων.....	59
4.2. Η ποινική μεταχείριση των ανήλικων παραβατών.....	63
4.3. Η εκπαίδευση των ανήλικων κρατουμένων.....	68
4.4. Ο ρόλος των Επιμελητών Ανηλίκων.....	72

ΚΕΦ. 5. Πρόληψη Σχολικής Αποτυχίας και Παραβατικής Συμπεριφοράς

5.1. Πρόληψη σχολικής αποτυχίας	77
5.2. Πρόληψη και αντιμετώπιση παραβατικής συμπεριφοράς.....	80
5.3 Πρόληψη παραβατικότητας σε εφήβους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες	87
5.4 Εργασία και ανήλικοι παραβάτες.....	89
5.5 Σχολείο και πρόληψη.....	92
5.6. Επανένταξη.....	94

Β' ΜΕΡΟΣ

ΔΟΜΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

ΚΕΦ. 1. Μεθοδολογία ανάλυσης

1.1. Σκοπός της μελέτης	97
1.2. Μεθοδολογία έρευνας . Πεδίο μελέτης , Επιλογή δείγματος , Τεχνικές συλλογής στοιχείων , Μεθοδολογία ανάλυσης στοιχείων	97
1.3. Τεχνικές συλλογής στοιχείων.....	99
1.4. Δυσκολίες στην διεκπεραίωση της έρευνας	100
1.5. Ευκολίες.....	105
1.6. Ηθικά ζητήματα.....	102

ΚΕΦ. 2. Ανάλυση θέματος

2.1. Σχολική Διαρροή.....	103
2.2. Παραβατική συμπεριφορά από τους ανηλίκους στην περιοχή.....	109
2.3. Συσχέτιση σχολικής διαρροής με εκδηλώσεις παραβατικής συμπεριφοράς	119
2.4. Ρόλος της οικογένειας , του σχολείου, της τοπικής κοινωνίας.....	122

ΚΕΦ.3. Προτάσεις και συμπεράσματα της ομάδας

3.1. Προτάσεις	130
3.2. Συμπεράσματα.....	137

<u>Βιβλιογραφία</u>	147
----------------------------------	-----

<u>Παράρτημα</u>	151
-------------------------------	-----

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η περιοχή του Μυλοποτάμου, και ιδιαίτερα η κοινότητα των Ζωνιανών έγιναν γνωστές στο ευρύ κοινό, μέσα από τα δελτία ειδήσεων και τα έντυπα ΜΜΕ. Αφορμή για αυτήν την αρνητική δημοσιότητα αποτέλεσαν οι υψηλοί δείκτες εγκληματικότητας, αλλά και το ιδιότυπο καθεστώς ατιμωρησίας και ανεξέλεγκτης αυθαιρεσίας που επικρατούσε στην περιοχή. Υποψιαζόμαστε ότι τα υψηλά αυτά ποσοστά εγκληματικότητας δεν άφησαν ανεπηρέαστους τους ανήλικους κατοίκους της συγκεκριμένης επαρχίας, αλλά αντίθετα θεωρούμε ότι το συγκεκριμένο περιβάλλον ευνοεί σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη παραβατικών συμπεριφορών από πολύ μικρές ηλικίες. Έχοντας αυτό το φαινόμενο ως αφετηρία του προβληματισμού μας, στην παρούσα εργασία επιδιώκουμε να διερευνήσουμε το εύρος της παραβατικής συμπεριφοράς που εμφανίζουν ανήλικοι ηλικίας 15- 18 ετών στην επαρχία του Μυλοποτάμου και να το συσχετίσουμε με το φαινόμενο της πρόωρης σχολικής διαρροής από τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η εγκατάλειψη του σχολείου είναι μια από τις πιο επώδυνες μορφές που παίρνει η ανισότητα, η φτώχεια, η εγκατάλειψη και η περιθωριοποίηση τμημάτων του πληθυσμού, ενώ αποτελεί σε μεγάλο βαθμό αντανάκλαση των κοινωνικών ανισοτήτων που υπάρχουν στη κοινωνία μας και δεν επιτρέπουν την παροχή ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης για όλους τους πολίτες. Όπως θα δούμε στη βιβλιογραφική επισκόπηση που θα ακολουθήσει στο πρώτο μέρος της εργασίας, η σχολική αποτυχία και η σχολική διαρροή, συμβάλλουν με τη σειρά τους στην αύξηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ την ίδια στιγμή ενοχοποιούνται για την ανάπτυξη παραβατικών συμπεριφορών από ανήλικους.

Οι βασικοί στόχοι της παρούσας εργασίας είναι οι εξής:

A) Να διερευνηθεί η τυχόν συσχέτιση της μαθητικής διαρροής με την παραβατικότητα ανηλίκων που καταγράφει η αστυνομία

B) Να καταγραφούν και να αξιολογηθούν ως προς την αποτελεσματικότητά τους τα τυχόν μέτρα που παίρνει ο κρατικός μηχανισμός για τα παιδιά που αναπτύσσουν παραβατική συμπεριφορά μετά τη διαρροή τους από την σχολική κοινότητα.

Γ) Να δούμε ακόμη ποιες είναι οι απόψεις παραγόντων τοπικών κοινωνιών για τη σχολική διαρροή και πως αντιλαμβάνονται την παραβατικότητα ως έννοια και ως ενέργεια από τους ανηλικούς ηλικίας 15 – 18 ετών.

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε δύο βασικά μέρη. Στο πρώτο μέρος παραθέτουμε το θεωρητικό πλαίσιο βάσει του οποίου θα διεξαχθεί και η έρευνα. Στο πρώτο κεφάλαιο, διερευνούμε το φαινόμενο της σχολικής διαρροής, τα αίτια της τη σχέση της με τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ανάπτυξη της παραβατικότητας σε ανήλικους. Στο δεύτερο κεφάλαιο του θεωρητικού πλαισίου, αναφέρουμε τις πολιτικές καταπολέμησης της σχολικής διαρροής που εφαρμόζονται τόσο σε επίπεδο Ε.Ε. όσο και σε επίπεδο Ελλάδας. Στο τρίτο κεφάλαιο θα διερευνήσουμε πολυεπίπεδα το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας αναδεικνύοντας τα αίτια που το συντηρούν και το αναπαράγουν. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με το νομικό πλαίσιο που ισχύει για την παραβατικότητα των ενηλίκων καθώς και τις πολιτικές σωφρονισμού και επανένταξης των ενηλίκων παραβατών. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο, θα ασχοληθούμε με την πρόληψη της σχολικής διαρροής και της παραβατικότητας.

Στο δεύτερο μέρος παραθέτουμε το ερευνητικό μέρος της εργασίας μας. Τα βασικά ερωτήματα που θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε μέσω της έρευνάς μας είναι τα εξής:

- Ποιο είναι το ποσοστό της σχολικής διαρροής τα τελευταία πέντε χρόνια στις συγκεκριμένες περιοχές;
- Πως σχετίζονται τα ποσοστά της σχολικής διαρροής με την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων;
- Πώς σχετίζεται η σχολική διαρροή και η παραβατική συμπεριφορά με δημογραφικά δεδομένα όπως το φύλο των μαθητών/τριών;
- Ποιες είναι οι απόψεις καθηγητών, αστυνομικών και παραγόντων τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής για την εγκατάλειψη ή τη συνέχιση του σχολείου;

Λαμβάνοντας υπ' όψη μας τα παραπάνω και φιλοδοξώντας να απαντήσουμε με επάρκεια στα ερωτήματα, στο ερευνητικό σκέλος της εργασίας θα αναδείξουμε ποιοτικά στοιχεία της σχολικής διαρροής και της νεανικής παραβατικότητας. Το πρωτογενές υλικό της έρευνάς μας, θα προκύψει μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων βάθους με πρόσωπα που έχουν γνώση και σχετίζονται με την εκπαίδευση (Καθηγητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης), καθώς επίσης και με πρόσωπα που παίζουν έναν

σημαίνοντα ρόλο στην τοπική κοινωνία, όπως εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ως δεδομένα της έρευνας αξιοποιούνται επίσης και στοιχεία που μας παραθέτουν η τοπική Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπως επίσης και η τοπική ΕΛΜΕ. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ

1.1. Ο Θεσμός της σχολικής κοινωνικοποίησης

Πριν ορίσουμε τη σχολική διαρροή και αποτυχία είναι αναγκαίο να εξετάσουμε τη σημασία του σχολείου ως θεσμού κοινωνικοποίησης έτσι ώστε να μπορούμε να εξάγουμε ευκρινέστερα συμπεράσματα για τη σημαντικότητα της σχολικής αποτυχίας και διαρροής. Ως κοινωνικοποίηση ορίζεται η διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύνολο. (Ορισμός κοινωνικοποίησης από το λεξικό της κοινής νεοελληνικής γλώσσας του Ιδρύματος ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ). Από τα παραδείγματα που έχουμε μέχρι τώρα καθίσταται εμφανές ότι τα παιδιά τα οποία μεγάλωσαν εκτός κοινωνικών ομάδων για παράδειγμα με ζώα δεν μπόρεσαν να μάθουν να επικοινωνούν με τους ανθρώπους σ' ένα ικανοποιητικό επίπεδο γεγονός το οποίο μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο άνθρωπος δεν γεννιέται άνθρωπος αλλά όπως το προσδιορίζει ο Τσαούσης ως εν δυνάμει κοινωνικό όν. « Κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης του ατόμου σ' ένα κοινωνικό σύνολο. Από τη μια μεριά το άτομο αποκτά μια θέση στην κοινωνία και από την άλλη γίνεται μέρος του συνόλου και επομένως φορέας κοινωνικής κληρονομιάς και συλλογικής ταυτότητας » .(Τσαούσης , 2006 :145). Τόσο στην πρωτογενή όσο και στην δευτερογενή φάση στο πλαίσιο του σχολείου συντελείται η «πολιτική ένταξη» η οποία ορίζεται ως η αφομοίωση και οικειοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και πολιτιστικών αξιών. Συνεπώς , το σχολείο θεωρείται φορέας μετάδοσης πολιτιστικών στοιχείων καθώς και φορέας αναπαραγωγής μιας δεδομένης κοινωνικής κληρονομιάς και διαμόρφωσης πολιτικών στάσεων ,ιδεών , αξιών και μιας μελλοντικής πολιτικής συμπεριφοράς των μαθητών. Κατά τον Κοϊλάρη «Είναι η διαδικασία με την οποία ο άνθρωπος εξανθρωπίζεται . Αποκτά ταυτότητα και κοινωνική υπόσταση» (Γιάννης Καϊλάρης ,2007) . Είναι μια διαδικασία που κρατάει όλη την ζωή του ανθρώπου. Θεωρείται όμως ολοκληρώνεται ως διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης του ατόμου με μια διαβατήρια λειτουργία, τελετή με δημόσιο χαρακτήρα που σηματοδοτεί τη μετάβαση του ατόμου από μια κατάσταση σε άλλη. (Χώσλυ).

Κατά τον Ντυρχάιμ ορίζεται σαν τη «δράση που ασκείται από τις γηραιότερες γενεές επί εκείνων που δεν είναι ώριμοι για την κοινωνική ζωή. Σκοπός της είναι να ξυπνήσει και να αναπτύξει στο παιδί τις φυσικές, διανοητικές και ηθικές εκείνες

ικανότητες που αναμένουν απ' αυτό και η κοινωνία στο σύνολό της και το ιδιαίτερο εκείνο περιβάλλον για το οποίο προορίζεται». Η επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος είναι ισχυρή στην κοινωνικοποίηση του ατόμου ιδιαίτερα μέχρι το επίπεδο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ φαίνεται να εξασθενεί στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας.

«Το Σχολείο αποτελούσε τρόπο προέκταση της κοινωνικοποιητικής λειτουργίας της οικογένειας. Σήμερα οι ρόλοι σχολείου και οικογένειας τείνουν να αντιστραφούν. Η οικογένεια τείνει να καταστεί η προέκταση της κοινωνικοποιητικής λειτουργίας του σχολείου. Άρα οι σχέσεις δασκάλου γονέων είναι αναγκαίες σε καθημερινή βάση αν θέλουμε να ασκήσουμε αγωγή. Αγωγή που έχει ως στοχοθεσία αυτό που λέμε παιδεία με τη γενική έννοια του όρου.» (*Το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός*, ΚΑΪΛΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, Ελεύθερο Βήμα)

Ασφαλώς η παιδεία είναι ένας πολυεπίπεδος όρος ο οποίος είναι δύσκολο να οριστεί αν προσπαθήσουμε να τον ορίσουμε θα ήτανε σκόπιμο να αναλογιστούμε τον ορισμό του Θουκυδίδη ο οποίος την όρισε ως την ολοκλήρωση του ανθρώπου, στον εξανθρωπισμό με σεβασμό στην ύπαρξη του και στο περιβάλλον ανθρωπογενές και φυσικό. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για έναν άνθρωπο με χαρακτήρα, σκέψη και ευαισθησία. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός είναι πολυσήμαντος και απαραίτητος για την σημερινή κοινωνία έτσι ώστε τα μέλη του να μεταβούν τον αποτελεσματικότερο τρόπο στην κοινωνία με αποτέλεσμα να προωθείται η κοινωνική συνοχή και η ομαλή λειτουργία της κοινωνίας.

Σύμφωνα με τον Μιχαλακόπουλο, ο κοινωνικός ρόλος της εκπαίδευσης είναι η διαμόρφωση του ψυχολογικού, διανοητικού και κοινωνικού κόσμου των παιδιών και το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης είναι άμεσα συνδεδεμένες με τους σκοπούς και τις λειτουργίες της κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικές διαδικασίες οι οποίες ακολουθούνται επιδιώκουν την εισαγωγή των μαθητών στις αξίες, αντιλήψεις και τα νοήματα τα οποία συνδέονται με την κουλτούρα και τη δομή της κοινωνίας. (Μιχαλακόπουλος, 1996 : 146-155)

Για το πετύχει όμως αυτό είναι απαραίτητο το σχολείο να προωθεί την ατομική εξέλιξη των παιδιών. Το σχολείο πρέπει να βοηθά την ανάδειξη των δεξιοτήτων και των εγγενών ικανοτήτων του παιδιού. Ο τομέας αυτός εμφανίζει ουσιαστικές

ελλείψεις στο σημερινό ελληνικό σχολείο. Σε αυτές τις ελλείψεις οφείλονται σε μεγάλο βαθμό τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Ως εκ τούτου εμφανίζεται να ενυπάρχει στη κοινωνία μας μια επίπλαστη ανομία, η οποία καλλιεργείται για να δικαιολογήσει την κάθε αποτυχία, την αναποτελεσματικότητα της κοινωνικής οργάνωσης και τον μειωμένο κοινωνικό έλεγχο. «Συνεπώς πορευόμαστε δεχόμενοι μια «κοινωνική παθολογία» η οποία χαρακτηρίζει την απουσία προσαρμογής και την απόκλιση από τους θεσμικούς κανόνες» (*Το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός*, ΚΑΪΛΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, Ελεύθερο Βήμα) . Ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα αυτής της κοινωνικής παθολογίας είναι η παραβατικότητα των μαθητών.

1.2. Ορισμοί της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής διαρροής

Ως σχολική αποτυχία ορίζεται η διακοπή της σχολικής φοίτησης, η μη φοίτηση και ιδιαίτερα η μη ενεργός συμμετοχή ορισμένων μαθητών με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στη μαθησιακή διαδικασία (Κοσσυβάκη, 1999 :169). Αποτελεί ένα σύνθετο πρόβλημα τόσο ως προς τις αιτίες του όσο και ως προς τις πολλαπλές επιπτώσεις του.

Ακραία εκδοχή της σχολικής αποτυχίας, αλλά και ηχηρό σύμπτωμα αυτής- αποτελεί η σχολική ή μαθητική διαρροή. Πρόκειται για την πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής διαδικασίας που έρχεται συνήθως ως αποτέλεσμα της μη ενεργού συμμετοχής σε αυτήν σε ένα προγενέστερο στάδιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε ως σχολική διαρροή ή εγκατάλειψη το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού που ή δεν ολοκληρώνει τον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης -που θεωρείται υποχρεωτικός- ή κι αν ακόμη τον ολοκληρώνει δεν αποκτά τυπικά προσόντα, ούτε συνεχίζει την εκπαίδευση και την επαγγελματική του κατάρτιση

Όπως υποστηρίζει η Κοσσυβάκη (1999) – και όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα στην υποενότητα 1.3.- οι ομάδες των μαθητών που κατά κανόνα αποτυχαίνουν στη σχολική τους εκπαίδευση και στη συνέχεια την εγκαταλείπουν είναι συγκεκριμένες: προέρχονται από οικογένειες αγροτών και εργατών, οικογένειες με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης , οικογένειες που βρίσκονται μακριά από αστικά κέντρα , οικογένειες με γονείς αγράμματους, ανέργους και αλλοδαπούς. Σύμφωνα με τον Μπέλλα (1985) το

γεγονός της συγκεκριμένης προέλευσης των μαθητών καθώς και της παρουσίας του φαινομένου από της λειτουργίας του σχολικού θεσμού , με την μορφή τουλάχιστον που τον ξέρουμε σήμερα στο δυτικό κόσμο, μας δίνει το δικαίωμα να μιλάμε για κοινωνικό φαινόμενο, ανεξάρτητο δηλαδή από τα επιμέρους άτομα που μετέχουν στη διαπροσωπική σχέση δασκάλου – μαθητή.

1.3. Η έκταση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής στην Ελλάδα

Τις τελευταίες δεκαετίες και ειδικότερα μετά την καθιέρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δημοσιεύτηκε ένα πλήθος ερευνών που μελετούν τη σχολική διαρροή στη χώρα μας και προσπαθούν να τη συσχετίσουν με κοινωνικούς και γεωγραφικούς παράγοντες. Στην παρούσα υπο- ενότητα παρουσιάζουμε τις βασικότερες από αυτές τις έρευνες που καταγράφονται στη βιβλιογραφία, με στόχο να αποκτήσουμε μια πιο επαρκή εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης του φαινομένου.

Η δημοσίευση μέρους των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από έρευνα του 1965 (Ηλιού, 1984) κατέδειξε ότι το ποσοστό «φανερής διαρροής» για τους μαθητές που γράφτηκαν το 1959-1960 στο Δημοτικό ήταν 21,2% και για τους μαθητές του Γυμνασίου 54,4%.

Από τους 2.064 μαθητές που φοίτησαν στην ΣΤ΄ τάξη του δημοτικού σχολείου του νομού Ιωαννίνων τη σχολική χρονιά 1979-80 και γράφτηκαν στο γυμνάσιο το 1980-81, 369 (18%) εγκατέλειψαν το Γυμνάσιο. Η πλειοψηφία τους ήταν αγόρια, παιδιά αγροτών που φοιτούσαν σε μονοθέσια σχολεία. Η κοινωνική καταγωγή κατά τους συντάκτες της έρευνας από τη Φραγκουδάκη (1984) ήταν ισχυρός παράγοντας της σχολικής διαρροής.

Η έρευνα του Ασπρουλάκη (1988) παρουσιάζει τα ποσοστά μαθητών που εγκατέλειψαν το Γυμνάσιο στο νομό Φωκίδας. Το ποσοστό των μαθητών που δεν εμφανίζονται είναι 2,44% το σχολικό έτος 1985-86 και 1,16% το σχολικό έτος 1986-87.

Κατά τον Κασσωτάκη (1988), από τους μαθητές που γράφτηκαν το 1979-80, παίρνουν απολυτήριο το 1981-82 λιγότεροι κατά 21%.

Ιδιαίτερα αξιόλογη και χρήσιμη προσπάθεια αποτελεί η έρευνα του Παλαιοκρασσά κ.ά (1996) που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου με χρηματοδότηση του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης αναφορικά με τη σχολική διαρροή στο Γυμνάσιο. Η έρευνα αφορούσε όλα τα Γυμνάσια της χώρας και είχε ως σκοπό σε α' φάση την απογραφή και κατανομή της μαθητικής διαρροής γεωγραφικά και κατά φύλο (σχολικά έτη 1987/88, 1989/90 και 1991/92) και σε β' φάση να προσδιορίσει τους λόγους που τους αναγκάζουν να διακόψουν τη φοίτησή τους. Από τα συμπεράσματα της έρευνας αυτής προκύπτουν τα εξής:

- Το μισό της μαθητικής διαρροής στο Γυμνάσιο οφείλεται σε μαθητές που δεν παρουσιάζονται καθόλου στην Α' τάξη.

- Το ποσοστό της μαθητικής διαρροής παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στα γεωγραφικά διαμερίσματα, τους νομούς και τα Γυμνάσια.

- Δεσπόζουσα θέση κατέχει η Θράκη (16,9%), οι αγροτικές περιοχές (14,5%) έναντι 7,4% στις αστικές περιοχές και τα Γυμνάσια της Δυτικής Αττικής).

- Τα αγόρια παρουσιάζουν μεγαλύτερο ποσοστό μαθητικής διαρροής από ό,τι τα κορίτσια (41% τα αγόρια και 8% τα κορίτσια).

- Αναφορικά με το κοινωνικο-οικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο όσων εγκαταλείπουν, αυτό είναι πολύ χαμηλό, αφού προέρχονταν από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, εργάζονταν ως μαθητές και αντιμετώπιζαν δυσκολίες στα μαθήματα.

Τα πρωτογενή αίτια της μαθητικής διαρροής από έρευνα του Βουϊδάσκη (1999) που έγινε στα Γυμνάσια του νομού Ηρακλείου είναι ανάγκη, να αναζητηθούν στις άδικες κοινωνικές δομές και στις οργανωτικές λειτουργίες των δομών του εκπαιδευτικού συστήματος. Στις γενικότερες ανισότητες που βιώνουν τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων θα πρέπει καταρχήν να αναζητηθούν οι αιτίες της διαρροής και οπωσδήποτε της αποχής από την εκπαίδευση.

Προϋποθέσεις για την εγκατάλειψη του σχολείου από τον μαθητή είναι σύμφωνα με τον ερευνητή- το αρνητικό οικογενειακό περιβάλλον, οι πολυμελείς οικογένειες με γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, το χαμηλό ετήσιο εισόδημα και η εργασιακή τους κατάσταση (Βουϊδάσκη, 1999: 245).

Από τις πιο πρόσφατες έρευνες για τη σχολική διαρροή και αποτυχία που καταγράφονται στην ελληνική βιβλιογραφία, ξεχωρίζουμε αυτή των Κάτσικα & Καββαδία (2004) που στηρίζεται στα στοιχεία της απογραφής του 2001. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έρευνα, αποκαλύπτεται ότι ανάμεσα στις δυο απογραφές (1991 - 2001) το 11,70% των νέων που ήταν στη διάρκεια της απογραφής (το 2001) 20-24 ετών δεν έχουν ολοκληρώσει την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, πράγμα που σημαίνει ότι περίπου 120.000 παιδιά από το 1991-2001 δεν ολοκλήρωσαν τη 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση παρ' όλο που βρίσκονταν σε σχολική ηλικία όταν αυτή θεσμοθετήθηκε ως υποχρεωτική. Η εικόνα γίνεται πιο παραστατική αν εξετάσουμε τον πίνακα που παραθέτουν οι συγγραφείς, όπου φαίνεται ο αριθμός εκείνος των μαθητών που ενώ εγγράφηκαν στην Α' Γυμνασίου, δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και να αποφοιτήσουν κανονικά από την Γ' Γυμνασίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

«ΦΟΥΡΝΙΕΣ» ΜΑΘΗΤΩΝ	ΕΤΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΠΟΣΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1991/92	160.211	25.135
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1993/94	135.076	
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1996/97	143.944	21.166
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1998/99	122.278	
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1997/98	136.340	20.667
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1999/00	115.673	
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1998/99	130.683	19.135
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	2000/01	111.548	

(*Ιστορία της νεοελληνικής Εκπαίδευσης* , Χ. Κάτσικας, & Γ.Καββαδίας, 2004).

Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς, εντοπίζουν τη σχολική αποτυχία και διαρροή στις «άγονες» αγροτικές περιοχές (όπως στους Νομούς Ηλείας και Ευρυτανίας),

στους νομούς με έντονη τουριστική δραστηριότητα (όπως οι νομοί της Κρήτης, οι Νομοί των Ιόνιων Νήσων και ο Νομός Δωδεκανήσων), καθώς και στις υποβαθμισμένες, λαϊκές συνοικίες της Αθήνας και των άλλων μεγάλων αστικών κέντρων (για την περιοχή της Αθήνας αναφέρονται ονομαστικά οι δήμοι Ελευσίνας, Ασπρόπυργου, Καματερού, Ιλίου, Αγ. Βαρβάρας και Περιστερίου). Επίσης, οι συγγραφείς συνδέουν την σχολική διαρροή με το φαινόμενο της μετανάστευσης, υποστηρίζοντας ότι ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών και μαθητριών που φοιτά στα σχολεία της χώρας μας, αδυνατεί να ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Τέλος, όσον αφορά τη σχολική διαρροή στην περιοχή του Μυλοποτάμου- που είναι και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας- έχουμε τα αποτελέσματα μιας έρευνας που δημοσιεύτηκαν στην στο φύλλο της 9^{ης} Νοεμβρίου 2007 της εφημερίδας «η ΑΥΓΗ», από τη συντάκτρια Πικία Στεφανάκου. Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα:

- κατά τις σχολικές χρονιές 1984-1985 έως και τη σχολική χρονιά 1993-1994 εγγράφηκαν συνολικά σε οκτώ συνεχόμενες «φουρνιές» μαθητών σε όλα τα γυμνάσια του νομού Ρεθύμνης 11.526 μαθητές και αποφοίτησαν 8.454 μαθητές. Η διαρροή επομένως των μαθητών ήταν της τάξης του 26,65%.

- η διαρροή στα Γυμνάσια του Νομού κυμαίνεται από 12,95% έως και 40,94%

- το υψηλότερο ποσοστό διαρροής εντοπίζεται στο γυμνάσιο Κράνας το οποίο βρίσκεται δίπλα στο χωριό Ζωνιανά και στα υπόλοιπα χωριά της επαρχίας Μυλοποτάμου.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι από τις παραπάνω έρευνες στη χώρα μας προκύπτει ότι ακόμα και η δια νόμου θεσμοθέτηση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης δεν αποδείχθηκε ικανή να εξαλείψει από μόνη της την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου. Όσοι προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα, εκείνοι που βίωσαν από μικροί τη χωροταξική ανισότητα και τη γεωγραφική τους περιθωριοποίηση και δεν είχαν πρόσβαση στα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά αγαθά, εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολεί

1.4. Αίτια της σχολικής διαρροής

Αν και όπως είδαμε παραπάνω, οι περισσότερες έρευνες για τη σχολική διαρροή προσανατολίζονται στην ερμηνεία του φαινομένου με βάση μακροκοινωνικούς παράγοντες (κοινωνική/ ταξική προέλευση μαθητών, γεωγραφική θέση σχολείων, κλπ), προηγούμενες προσεγγίσεις απέδιδαν το φαινόμενο αποκλειστικά στο άτομο, στη νοημοσύνη και την προσωπικότητα των μαθητών.

Οι πρώτες θεωρίες που προσπάθησαν να προσδιορίσουν τα αίτια της σχολικής διαρροής, είχαν ως χώρο αναφοράς τους τη βιολογία, οι οποίες αποδίδουν γενετικά καθορισμένες ιδιότητες ανωτερότητας ή κατωτερότητας στους ανθρώπους. Έτσι η άνιση επίδοση των μαθητών νοείται ως φυσική συνέπεια των ατομικών διαφορών ευφυΐας ή διανοητικών ικανοτήτων ή έφεσης για μόρφωση και ενδιαφέροντος για τα γράμματα και επομένως η σχολική αποτυχία θεωρείται κάτι φυσικό και αυτονόητο (Άννα Φραγκουδάκη, 1985). Στα πλαίσια αυτά μελετητές και ερευνητές, με βάση ψυχομετρικές κλίμακες γενικής νοημοσύνης, προσπάθησαν να προσδώσουν επιστημονική εγκυρότητα στην πεποίθησή τους για τη φυσική διαφορά στη νοημοσύνη των ανθρώπων. Ο Lewis Terman (1922) χρησιμοποίησε στις έρευνές του, για να πιστοποιήσει τη διαφορά στο βαθμό ευφυΐας, το νοητικό πηλίκο, έναν ψυχομετρικό δείκτη. Ο Cattell (1933) μελέτησε το κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο των ευφυών και διαπίστωσε ότι οι ευφυείς προέρχονται κυρίως από υψηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα (Παρασκευόπουλος, 1982:178), κάτι άλλωστε αναμενόμενο και φυσικό για τους ερευνητές της εποχής, εφ' όσον πιστεύεται ότι οι άνθρωποι γεννιούνται με κληρονομημένες είτε χειρωνακτικές είτε διανοητικές ικανότητες (Άννα Φραγκουδάκη, 2001). Έτσι, τα παιδιά των ανώτερων τάξεων θεωρούνται πιο ευφυή, γιατί έχουν κληρονομημένες διανοητικές ικανότητες. Αντίθετα, τα παιδιά των λαϊκών τάξεων, ως προερχόμενα από οικογένειες με χειρωνακτικά επαγγέλματα, θεωρείται φυσικό να μην έχουν τέτοιες ικανότητες.

Συγγενής προς την παραπάνω κατεύθυνση, με την έννοια της απόδοσης ευθύνης για τη σχολική αποτυχία αποκλειστικά στο μαθητή, είναι και η τάση της ψυχολογικής ερμηνείας του φαινομένου της σχολικής αποτυχίας και της μετατροπής του σε φαινόμενο μαθησιακής διαταραχής και αναγωγής του ακολούθως σε ερμηνείες ή επεξηγήσεις ψυχολογικού τύπου. Υποστηρίζεται δηλαδή ότι ορισμένα παιδιά παρουσιάζουν στις γνωστικές λειτουργίες και στη συμπεριφορά ιδιορρυθμίες, οι

οποίες έχουν επιπτώσεις στη διαδικασία της σχολικής μαθήσεως (Ι.Παρασκευόπουλος,1982). Ως τέτοιες αναφέρονται η υπερκινητικότητα- τα παιδιά αυτά είναι ανήσυχα στο θρανίο- η διάσπαση προσοχής- δεν μπορούν να προσηλωθούν σε ένα συγκεκριμένο έργο και έχουν την τάση να προσέχουν πολλά πράγματα συγχρόνως- οι δυσκολίες στην αντίληψη- προσκολλώνται σε μια λεπτομέρεια και αγνοούν τη συνολική εικόνα, καθώς και η έμμονη επανάληψη αντιδράσεων- παρατηρείται δηλαδή ακαμψία στις αντιδράσεις τους.

Αφετηρία της ψυχολογίζουσας ερμηνείας της σχολικής αποτυχίας είναι ότι η μάθηση και η επίλυση προβλημάτων ορίζονται ως διαδικασίες που εκτυλίσσονται μέσα στον εγκέφαλο του κάθε ατόμου (. Mercer, 2000). Άρα, η σχολική αποτυχία απορρέει από τον ίδιο το μαθητή. Ωστόσο, και σύμφωνα με τον Mercer, υπάρχουν πολλά στοιχεία, ιδίως από την έρευνα, που δείχνουν ότι η επίδοση επηρεάζεται πολύ από αυτά που τους λείει ο πειραματιστής καθώς και από το πώς τα υποκείμενα ερμηνεύουν τα λόγια αυτά σχετικά με το τι τους ζητείται να κάνουν.

Η αποδυνάμωση των βιολογικών θεωριών για τη φυσική ανισότητα των ανθρώπων και άρα και η αποδόμηση της εγκυρότητάς τους από επιστημονικής πλευράς ξεκίνησε με την αμφισβήτηση των δοκιμασιών που βαθμολογούσαν το Δ.N (Δείκτης Νοημοσύνης) αλλά και με το τι ορίζεται ως ανθρώπινη ευφυΐα. Διαπιστώθηκε ότι οι δοκιμασίες περιείχαν γνώσεις και τρόπους ενός ορισμένου πολιτισμού και μιας ορισμένης κουλτούρας (Tort, 1974, Salvat, 1972, Husen, 1972, στο Φραγκουδάκη, 2001:109). Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης από τη δική της πλευρά έκανε πολλές έρευνες μη δεχόμενη την άποψη, ότι η φύση, μια απρόσωπη δύναμη, κατανέμει την ευφυΐα στους ανθρώπους με κριτήρια ταξικά, αλλά αυτό που πραγματικά συμβαίνει είναι ότι στο σχολείο αναπαράγεται η κοινωνική ανισότητα. Σε αυτή την κατεύθυνση οι έρευνες που έγιναν στο δυτικό κόσμο (1950-1970) αλλά και στον ελληνικό χώρο διαπίστωσαν τη στενή σχέση ανάμεσα στην καλή και κακή επίδοση και στην κοινωνική καταγωγή.

Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης επιχείρησε να οριοθετηθεί το φαινόμενο της σχολικής αποτυχίας, καταρχήν, από την πεποίθηση-προκατάληψη περί της φυσικής ανισότητας των ατόμων και επομένως και της άποψης ότι η σχολική αποτυχία είναι κάτι το φυσικό και αυτονόητο. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι ορισμένα άτομα μέσα στο γενικό πληθυσμό έχουν χαμηλό κατά φυσική αναγκαιότητα δείκτη

νοημοσύνης και το γεγονός αυτό έχει επιπτώσεις στη σχολική τους επίδοση. Η Φραγκουδάκη, καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα για την ανθρώπινη ευφυΐα:

«η ανθρώπινη ευφυΐα δεν είναι μετρήσιμη, άλλωστε είναι ιδιαίτερα περίπλοκη. Ακόμα λιγότερο είναι δυνατό να μετρηθεί το ποσοστό του κληρονομικού παράγοντα. Η μέτρηση αυτή από την άλλη μεριά είναι διπλά άχρηστη εφόσον η ευφυΐα είναι πολλών ειδών και έχει άπειρες δυνατότητες εξέλιξης και καλλιέργειας, ανάλογα με τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, αλλά και διότι οι διαφορετικές κουλτούρες (εθνοτικές και ταξικές) καλλιεργούν διαφορετικά αυτή την ικανότητα στα άτομα. Επιπλέον η μέτρηση είναι βλαβερή επειδή ταξινομεί τα παιδιά στο μυαλό των εκπαιδευτικών, με αποτέλεσμα στη συνέχεια να έχουν μικρότερες προσδοκίες από τους μαθητές με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης και άθελά τους να επηρεάζουν αρνητικά την επίδοσή τους»(Άννα Φραγκουδάκη : 109).

Ακολούθως η έρευνα γύρω από τη σχολική αποτυχία αποστασιοποιήθηκε από μια ψυχολογοκεντρική προσέγγιση, η οποία ανάγει το φαινόμενο αποκλειστικά στον εγκέφαλο του μαθητή ως μαθησιακή διαταραχή.

Οι τρεις βασικότεροι παράγοντες που κρίνονται ως υπεύθυνοι για τη σχολική αποτυχία και κατ' επέκταση τη σχολική διαρροή είναι οι ακόλουθοι:

A) Ταξική/ Κοινωνική προέλευση μαθητών:

Το κοινωνιολογικό συμπέρασμα που αποδεικνύεται συστηματικά τα τελευταία είκοσι χρόνια καταλήγει στη διαπίστωση ότι η σχολική επίδοση καθορίζεται πριν απ' όλα από την κοινωνική προέλευση των μαθητών χωρίς βέβαια να παραβλέπονται και άλλοι παράγοντες που συντελούν στην τελική διαμόρφωσή της. Μελετώντας τους παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική αποτυχία, η κοινωνιολογία διαπίστωνε συστηματικά ότι σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, η επίδοση των μαθητών εμφάνιζε εκπληκτική αναλογία με την κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκε η οικογένεια των μαθητών. Σωρεύονται έτσι με τον καιρό τα τεκμήρια που αποδεικνύουν ότι σε όλες τις βιομηχανικές χώρες του κόσμου η σχολική επίδοση των μαθητών εξαρτάται πριν απ' όλα από την κοινωνική τους προέλευση (Άννα Φραγκουδάκη, 1985 : 151).

Αντιφάσκει με την κοινή λογική που βλέπει την άνιση επίδοση σαν αυτονόητη και φυσική συνέπεια των ατομικών διαφορών. Η άνιση επίδοση αντιμετωπίζεται, από τότε που υπάρχει το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός, σαν προβλεπτή, φυσική και αναπότρεπτη απόρροια των διαφορετικών ικανοτήτων για μόρφωση με τις οποίες γεννιέται το κάθε άτομο.

Αυταπόδεικτη αλήθεια, ριζωμένη βαθιά στα μυαλά των ανθρώπων σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, στηριγμένη στην κοινή λογική, που στην αναμφισβήτητη ύπαρξη των άπειρων σε κάθε άτομο βιολογικών και ψυχολογικών διαφορών στηρίζει την αυτονόητη διαπίστωση ότι άλλοι «παίρνουν τα γράμματα» και άλλοι όχι, άλλοι γεννιούνται με κλίση προς τη μόρφωση και άλλοι όχι. Η ικανότητα ή η κλίση για τα γράμματα αντιμετωπίζεται μ' αυτό τον τρόπο σαν «δώρο» της μοίρας. (Άννα Φραγκουδάκη, 1985 : 131).

Η Φραγκουδάκη , υποστηρίζει ότι οι πολυάριθμες σε όλες τις βιομηχανικές δυτικές χώρες έρευνες διαπιστώνουν το ίδιο φαινόμενο:

«η κοινωνική προέλευση ενός ατόμου αποτελεί τον κατεξοχήν παράγοντα που αποφασίζει για την εκπαιδευτική του εξέλιξη. Το φαινόμενο δε διαπιστώθηκε εύκολα ούτε γρήγορα, κυρίως επειδή αρχικά η προσοχή των ερευνητών ήταν στραμμένη στις ατομικές διαφορές των ικανοτήτων, καθώς προκαθόριζε τον προβληματισμό τους η εκ των προτέρων πίστη στην ατομική έφεση για γράμματα σαν το κύριο αίτιο της σχολικής επίδοσης. Κάθε φορά ωστόσο που δίπλα σε μια από τις μεταβλητές της σχολικής επίδοσης , όπως η καθυστέρηση στην κανονική φοίτηση, η βαθμολογία, η επιτυχία σε διαγωνίσματα ή εξετάσεις, έμπαινε και μπαίνει η κοινωνική κατηγορία στην οποία ανήκει η οικογένεια των μαθητών, οι στατιστικοί πίνακες αποχτούσαν και αποκτούν εντυπωσιακή εικόνα εξελικτικής αναλογίας με την ιεραρχική κλίμακα των κοινωνικών κατηγοριών»_ (Άννα Φραγκουδάκη, , 1985 : 59)

B) Η Γεωγραφική προέλευση των μαθητών/ τριών:

Υποστηρίζεται από ορισμένους ερευνητές ότι, η γεωγραφική απόσταση της κατοικίας του μαθητή από το σχολείο (χωριό – πόλη, κέντρο – περιφέρεια), και η επίδοσή του αποδεικνύεται ότι είναι κοινωνική υπόθεση και μόνο. Η εκπαίδευση των αγροτόπαιδων και των μαθητών που βρίσκονται σε αστικά κέντρα και οι διαδικασίες πρόσβασης στους σχολικούς μηχανισμούς, καθώς και η επίδοσή τους, είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει τους ερευνητές από πολύ παλιά.

Ο Τσουκαλάς (1982), αναφέρει σχετικά τα παρακάτω: «Δεν είναι σύμπτωση το γεγονός ότι η εκπαίδευση των αγροτών, δε γενικεύτηκε στις περισσότερες καπιταλιστικές χώρες, παρά μόνο μετά τη γενίκευση της εκπαίδευσης στις πόλεις» (σελ. 522). Μπορεί κανείς να παρατηρήσει γενικότερα, ότι η αγροτική εκπαίδευση δεν είναι παρά ένα παρεπόμενο της γενίκευσης της εκπαίδευσης, που αποφασίζεται

και ενεργοποιείται σε συνάρτηση με τις αντιφάσεις και τους κοινωνικούς αγώνες που γίνονται στις πόλεις, τα θέατρα των βασικών κοινωνικών ανταγωνισμών στο πλαίσιο του αναπτυσσόμενου καπιταλισμού. Ούτε στη Ελλάδα ούτε και αλλού όμως δεν τέθηκε ποτέ θέμα να κατασκευαστεί ειδικό κύκλωμα «αγροτικής εκπαίδευσης», ακόμα και για μόνο το λόγο ότι, κατά γενικό κανόνα, οι χωρικοί λειτουργούσαν έξω από τους βασικούς κοινωνικούς και πολιτικούς ανταγωνισμούς. Γενικά, ο αγροτικός πληθυσμός ακολούθησε έτσι τον αστικό πληθυσμό στη διαδικασία πρόσβασης στους σχολικούς μηχανισμούς (Τσουκαλάς, 1982).

Ο Μπουζάκης (1991), αναφέρει ότι μπορούμε να δούμε από πολύ παλιά την αντιμετώπιση του κράτους απέναντι στον αγροτικό μαθητικό πληθυσμό και συγκεκριμένα αναφέρει ότι, με το διάταγμα της 26ης Αυγούστου 1867 καθιερώνονται οι εισαγωγικές εξετάσεις για τη φοίτηση στα Ελληνικά σχολεία. Θα πρέπει τέλος να τονίσουμε εδώ ότι ακόμη και για την περίοδο 1836 – 1867 κατά την οποία δεν προβλέπονταν εισιτήριες εξετάσεις για την πρώτη βαθμίδα της μέσης εκπαίδευσης η συντριπτική πλειοψηφία του μαθητικού πληθυσμού, δηλαδή ο αγροτικός, ο οποίος το 1871 αντιπροσώπευε το 72% του συνολικού πληθυσμού, δεν είχε ουσιαστική πρόσβαση στη μέση εκπαίδευση επειδή:

α. Σχολεία μέσης εκπαίδευσης βρίσκονταν μόνο στα αστικά κέντρα και

β. Τα παιδιά της υπαίθρου είχαν δασκάλους με το χαμηλότερο επίπεδο γνώσεων (γ' τάξεως), αφού το διάταγμα του 1834 προέβλεπε δασκάλους τριών κατηγοριών για νομούς, δήμους και επαρχίες. Επομένως τα παραπάνω παιδιά είχαν τα λιγότερα εφόδια και από άποψη γνώσεων για να συνεχίσουν σε σχολεία με αυξημένες απαιτήσεις, όπως ήταν αυτά της μέσης εκπαίδευσης.

Σήμερα, οι άνισες εκπαιδευτικές ευκαιρίες που οδηγούν στη σχολική διαρροή με βασικό αίτιο τη γεωγραφική προέλευση των μαθητών εντοπίζονται:

- στην ανισοκατανομή των εκπαιδευτικών πόρων, κυρίως στα πολύ μικρά χωριά και τα νησιά της «άγονης γραμμής»

- στην πρόωρη απορρόφηση των μαθητών στην αγορά εργασίας, κυρίως στις τουριστικές περιοχές, πολλές φορές με τη συναίνεση ακόμη και την παρότρυνση των γονέων τους. (Χρήστος Κάτσικας, 2007).

Γ). Το μορφωτικό πολιτιστικό κεφάλαιο της οικογένειας.

Για μεγάλο διάστημα η οικογένεια και τα πολιτισμικά ερεθίσματα που μεταδίδει, θεωρούνται από τους μελετητές αίτιο της άνισης σχολικής επίδοσης. Τις μελέτες και ερμηνείες θεμελιώνει η πεποίθηση ότι τα παιδιά των προνομιούχων και μορφωμένων ομάδων εξοικειώνονται στο οικογενειακό περιβάλλον με την κουλτούρα, που αντίστοιχα απουσιάζει από το περιβάλλον των παιδιών που προέρχονται από εργατικά στρώματα και μειονότητες. Η θεωρία της «πολιτισμικής ένδειας» για χρόνια ερμήνευε τη σχολική αποτυχία των παιδιών λαϊκής καταγωγής με αναφορά στο φτωχό σε κουλτούρα περιβάλλον, ενώ ακόμη και σήμερα επαναλαμβάνεται σε παιδαγωγικά κείμενα ότι τα παιδιά λαϊκών στρωμάτων δεν έχουν «ερεθίσματα» από το περιβάλλον για να καλλιεργήσουν τις νοητικές ικανότητες και δεξιότητές τους ώστε να μπορέσουν να γίνουν καλοί μαθητές.

(Άννα Φραγκουδάκη, Παπαζήσης, 1985).

Η ίδια ερευνήτρια, τονίζει χαρακτηριστικά ότι το οικογενειακό περιβάλλον των λαϊκών στρωμάτων θεωρείται φτωχό σε ερεθίσματα που θα όξυναν τις διανοητικές ικανότητες των παιδιών, καθώς απουσιάζει κάθε εξοικείωσή τους με «την» κουλτούρα, δηλαδή τη μουσική, τη λογοτεχνία, το θέατρο, τα μουσεία, κα αυτό τους στερεί την ανάπτυξη διανοητικών ικανοτήτων, γεγονός που θα τα βοηθούσε να έχουν καλύτερη σχολική επίδοση. Θεωρεί όμως ότι η απόδοση της σχολικής αποτυχίας στο μορφωτικό κεφάλαιο της οικογένειας εμπεριέχει κάποιας μορφής κοινωνική προκατάληψη. Η ίδια εντοπίζει το πρόβλημα στον ίδιο το σχολικό μηχανισμό που θεωρεί «κατώτερη» την κουλτούρα των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων και είναι αποκλειστικά προσαρμοσμένος στην κουλτούρα των γόνων της κυρίαρχης μεσαίας τάξης.

1.5. Σχέση της σχολικής διαρροής με τον κοινωνικό αποκλεισμό

Θεωρώντας τον κοινωνικό αποκλεισμό ένα πολυδιάστατο κοινωνικό πρόβλημα, επιλέγουμε τον ορισμό εκείνο που μας βοηθάει αφ' ενός να κατανοήσουμε και να διαγνώσουμε το φαινόμενο, αφετέρου να μπορέσουμε να παρέμβουμε για την εξάλειψή του. Έναν τέτοιο ορισμό, που μάλιστα φωτίζει και τη σχέση της σχολικής διαρροής με τον κοινωνικό αποκλεισμό, χρησιμοποιούμε στην παρούσα εργασία, αποδεχόμενοι το πλαίσιο που θέτει ο Τσιάκαλος, σύμφωνα με το οποίο:

«Κοινωνικός αποκλεισμός είναι η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι το αγαθό της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, της συμμετοχής στο πολιτικό γίνεσθαι κλπ, η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια και στην περιθωριοποίηση. Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζει δηλαδή, τόσο μια κατάσταση όσο και μια διαδικασία.» (Τσιάκαλος (2004: 56-57).

Πρόκειται για έναν ορισμό, που απαντά με σαφήνεια «σχετικά με το κοινό στοιχείο, που συνδέει τις ομάδες του πληθυσμού (υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό) και μας δίνει το δικαίωμα να τις συμπεριλάβουμε κάτω από ένα κοινό όρο» (*Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικός αποκλεισμός Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη*, Τσιάκαλος, 2004: 48), αφού προϋποθέτει μια κοινή για όλες κατάσταση: τη μη απορρόφηση (ή τη δυσκολία) κοινωνικών και δημόσιων αγαθών. Ταυτόχρονα όμως - και αυτό είναι ίσως σημαντικότερο - αποφεύγει το σκόπελο του κατακερματισμού των αιτιών της διαδικασίας, που οδηγεί σ' αυτή την κατάσταση.

Όσον αφορά τη σχέση της σχολικής διαρροής με τον κοινωνικό αποκλεισμό, ο συγγραφέας την εντοπίζει ως μια αμφίδρομη σχέση αιτίου- αιτιατού. Θεωρεί πως τα άτομα που απορροφούν ένα μικρό ποσοστό (ή καθόλου) του κοινωνικού αγαθού της εκπαίδευσης κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού. Από τον ίδιο τον ορισμό του συγγραφέα, που μιλάει για «παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών αγαθών», συμπεραίνουμε ότι αποστασιοποιείται από τις βιολογικές και ψυχολογίζουσες ερμηνευτικές θεωρίες της σχολικής διαρροής που εντοπίζουν το πρόβλημα στα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών και αποδίδει το φαινόμενο στις κοινωνικές δομές. Από την άλλη-κι εδώ έγκειται το αμφίδρομο της σχέσης ανάμεσα στη σχολική διαρροή και τον κοινωνικό αποκλεισμό- ο συγγραφέας θεωρεί ότι τα

παιδιά των οικογενειών που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό θα συναντήσουν εμπόδια στην απορρόφηση κοινωνικών αγαθών όπως αυτό της εκπαίδευσης, αναπαράγοντας έτσι το φαύλο κύκλο της περιθωριοποίησης και της ανέχειας. Με την παραπάνω διαπίστωση συμφωνούν και οι Κογκίδου κ.α. (1997) οι οποίοι αναφέρουν ότι τα παιδιά των ομάδων που πλήττονται από φτώχεια και θεωρούνται ότι ανήκουν σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, είναι παιδιά χωρίς ίσες ευκαιρίες επιτυχίας στο σχολείο ή χωρίς καμία πιθανότητα επιτυχίας στο σχολείο ή, ακόμη χειρότερα, χωρίς καμία δυνατότητα να φοιτήσουν σε αυτό. Τα παιδιά των ομάδων αυτών είτε αποκλείονται εξ αρχής από την εκπαίδευση είτε περιθωριοποιούνται σε δεύτερη φάση μέσα στο σχολείο, οδηγούμενα σε σχολική αποτυχία και πρόωρη διακοπή της φοίτησής τους.

1.6. Σχέση της σχολικής διαρροής με την παραβατικότητα

Στην ως τώρα μελέτη της ελληνικής βιβλιογραφίας δεν βρέθηκαν έρευνες που να αποκαλύπτουν με ποσοτικά στοιχεία τη σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στην πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου και την ανάπτυξη παραβατικής ή και εγκληματικής συμπεριφοράς.

Παρ' όλα αυτά, όπως σημειώνουν οι Παπάνης & Γιαβρίμης : *«τα μαθησιακά προβλήματα, η σχολική αποτυχία, η σχολική διαρροή συνδέονται ταυτόχρονα με την προβληματική συμπεριφορά, την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα»* (Παπάνης & Γιαβρίμης , 2008). Οι συγγραφείς διαπιστώνουν ότι τα παιδιά που αποτυγχάνουν όσον αφορά τη σχολική τους επίδοση δεν χρησιμοποιούν τις κατάλληλες μαθησιακές στρατηγικές, με αποτέλεσμα να συναναστρέφονται συνομηλίκους τους με παρόμοια προβλήματα, τόσο στο γνωστικό τομέα όσο και στη συμπεριφορά. Αυτό το γεγονός μπορεί να αυξήσει την εμφάνιση αποκλίνουσας προσαρμογής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, η χρήση μη κατάλληλων μαθησιακών στρατηγικών εδραιώνει μια ιδιότυπη κουλτούρα, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη προοπτικών, απόσυρση και μειωμένο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τις νόρμες της σχολικής ζωής αλλά και τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς.

Στο ερευνητικό κομμάτι της εργασίας θα επιχειρήσουμε μια αναλυτικότερη σκιαγράφηση της παραπάνω σύνδεσης αξιοποιώντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών αλλά και των παραγόντων της τοπικής κοινωνίας της περιοχής Μυλοπόταμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας

2.1. Η πολιτική της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής.

Ήδη από το Λευκό Βιβλίο το 1994, γίνεται φανερή η διάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καταπολεμηθεί ο αναλφαβητισμός και η σχολική διαρροή. Πρόκειται για μια στροφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πολιτική της επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο ως ανταπόκριση στην έλευση της «κοινωνίας της γνώσης» και υπό το βάρος της μαζικής ανεργίας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης σημαντικών τμημάτων της κοινωνίας και ιδιαίτερα της νεολαίας στις αρχές της δεκαετίας του '90 (Γρόλλιος, 1999: 32).

Σε αυτό το πλαίσιο, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούνται να λάβουν περισσότερο υπόψη τους τη βέλτιστη χρησιμοποίηση πόρων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης συμπεριλαμβάνοντας την αποδοτικότητα και την ισότητα. Παράλληλα, καλούνται να στοχεύσουν αποτελεσματικά στις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις, με επίκεντρο την προσχολική αγωγή, τα προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης και τα συστήματα εκπαίδευσης / κατάρτισης που μπορούν να αποτελέσουν πηγή ισότητας, διασφαλίζοντας την πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση (Ε.Ε., 2006). Έτσι, οι πολιτικές των κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης στοχεύουν στην ενσωμάτωση των αρχών της ισότητας, της πρόληψης της σχολικής αποτυχίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός που θα τους επιτρέψει να αντιμετωπίσουν τις νέες κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις (παγκοσμιοποίηση, ανταγωνισμός, ραγδαίες μεταβολές στην αγορά εργασίας, επανάσταση στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας).

2.2. Μέτρα και πολιτικές για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας

Στην παρούσα υπο- ενότητα, θα ασχοληθούμε με συγκεκριμένα μέτρα που έχουν εφαρμοστεί και συνεχίζουν να εφαρμόζονται είτε στη χώρα μας, είτε σε άλλες χώρες της Ε.Ε. και στοχεύουν αφ' ενός στην πρόληψη και καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, αφετέρου στην εξασφάλιση του μέγιστου δυνατού βαθμού σχολικής ενσωμάτωσης και επιτυχίας για όλους τους νέους και όλες τις νέες μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

Πιο συγκεκριμένα, θα ασχοληθούμε και θα αναλύσουμε τις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, την Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη και τις Τάξεις Υποδοχής, τρεις θεσμούς που έχουν έντονο αντισταθμιστικό χαρακτήρα και απευθύνονται στοχευμένα σε εκείνα τα στρώματα μαθητών που κινδυνεύουν να ενταχθούν στο φάσμα της σχολικής αποτυχίας και εν τέλει κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο πριν την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2.2.1. Οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

Στα πλαίσια των αντισταθμιστικών πολιτικών που αναπτύχθηκαν στη Γαλλία τη δεκαετία του 1980 με στόχο την κατάκτηση της «ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση», καθιερώθηκαν οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας. Αυτός ο θεσμός συνδέθηκε με την ανάπτυξη ενός καινούργιου τρόπου σκέψης που αφορούσε την προσαρμογή προγραμμάτων διδασκαλίας σε μαθητές με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, γεγονός που μας οδήγησε σε περαιτέρω μελέτη του, καθώς και στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα πάγια αιτήματα του εκπαιδευτικού κινήματος (αποφάσεις 12^{οο}, 13^{οο} και 14^{οο} Συνεδρίου της ΟΛΜΕ).

Ο θεσμός των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, αναπτύχθηκε και καθιερώθηκε στη Γαλλία κάτω από το βάρος της αύξησης της ανεργίας των ανειδίκευτων εργατών από τη μια πλευρά, αλλά και των αυξανόμενων αναγκών σε εξειδικευμένο προσωπικό, από την άλλη. Είναι για αυτόν το λόγο που η σχολική αποτυχία και η αποφοίτηση από το σχολείο νέων χωρίς δίπλωμα, προβλημάτιζε ολοένα και περισσότερο. Στα πλαίσια αυτά αποφασίστηκε να λειτουργήσουν οι

πρώτες ΖΕΠ το 1981. Τότε το μέτρο αυτό θεωρείτο προσωρινό, το οποίο όμως θα επέτρεπε στα σχολεία με χαμηλές επιδόσεις να καλύψουν τις ελλείψεις τους. Η διάρκεια λειτουργίας των ΖΕΠ είχε προβλεφθεί για τέσσερα μόλις χρόνια (Bénabou, Kramarz et Prost ,2004).

Η πολιτική καταπολέμησης της σχολικής αποτυχίας που υιοθετήθηκε από τον Alain Savary το 1981-1982 βρήκε ένθερμους υποστηρικτές στον ακαδημαϊκό χώρο, στο οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα των μαθητών και των εκπαιδευτικών καθώς και στη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών (CGT). Στην πραγματικότητα, αμφισβητούσε την θεωρία της κοινωνικής ισότητας στα πλαίσια του δημοκρατικού συστήματος, η οποία υποστηρίζει ότι η παροχή ίσων μέσων αρκεί για όλους τους μαθητές αρκεί προκειμένου να επιτύχουμε την κατάκτηση της ισότητας ευκαιριών.

Παράλληλα, όμως, άρχισε να επικρατεί η αντίληψη ότι για να έχουν ίσες ευκαιρίες τα παιδιά που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα, πρέπει να κάνουμε περισσότερα για αυτά απ' ό,τι για τα υπόλοιπα. Πρόκειται για την ιδέα της θετικής διάκρισης που ενσαρκώθηκε με τη δημιουργία των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας το 1981.

Στη Γαλλία, οι περιοχές που εντάσσονται στις ζώνες εκπαιδευτικής προτεραιότητας χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη διαφόρων προβλημάτων (κοινωνικά, οικονομικά και εκπαιδευτικά), τα οποία λειτουργούν ανασταλτικά στην επιτυχή σχολική πορεία των μαθητών και στη μετέπειτα επιτυχή τους ένταξη στην κοινωνία (BOEN, 2006). Στόχος των ΖΕΠ είναι συνεπώς η προώθηση της σχολικής επιτυχίας και η κοινωνική-επαγγελματική ένταξη των μαθητών.

Η επιλογή μιας ζώνης γίνεται με σφαιρική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει και μη εκπαιδευτικούς παράγοντες. Η αρχή έγκειται στο να διαφοροποιηθεί το εκπαιδευτικό σύστημα με τρόπο μελετημένο και δίκαιο, λαμβάνοντας υπόψη την κοινωνική διαστρωμάτωση της χώρας και διατηρώντας παράλληλα τις δημοκρατικές αρχές και την καινοτομία που εισάγει η πολιτική της εκπαιδευτικής προτεραιότητας. Το σχολείο λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής, με τις ανθρώπινες, κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές παραμέτρους, και παραμένει φορέας καθολικότητας. Επιπλέον, η πολιτική της εκπαιδευτικής προτεραιότητας υποχρεώνει τις τοπικές οργανώσεις να επενδύσουν περισσότερο στη λειτουργία των δημοτικών και των

γυμνασίων που εντάσσονται στις ΖΕΠ και με αυτό τον τρόπο να αποτελέσουν μέρος του εκπαιδευτικού γίγνεσθαι.

Αρχικά η υλοποίηση αυτού του σχεδίου προσέκρουσε σε αρκετά εμπόδια, καθώς τα κριτήρια ένταξης ενός σχολείου σε μια τέτοια ζώνη διέφεραν από περιοχή σε περιοχή (*Methods of evaluating educational technology*, Auduc, 2000: 208). Σύμφωνα μάλιστα με μία έκθεση της Γενικής Επιθεώρησης, σε κάποια εκπαιδευτικά ιδρύματα που ανήκαν στην Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών δεν αιτιολογούσαν την ένταξή τους στη σχετική ζώνη ενώ άλλα εκτός ζώνης ιδρύματα θα έπρεπε να ενταχθούν σε αυτήν (*Methods of evaluating educational technology*, Auduc, 2000: 210).

Σε μια προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων που ανακύπτουν καθημερινά στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής προτεραιότητας, καθιερώθηκαν τα Δίκτυα Προσδοκίας Επιτυχίας (ΔΠΕ). Τα ΔΠΕ έχουν ως στόχο να ενδυναμώσουν το σύστημα μέσα από την παιδαγωγική καινοτομία. Ενώ η πολιτική των ΖΕΠ είναι μια πολιτική ανά περιοχή που αφορά πολύ περιορισμένες ζώνες, το δίκτυο εκπαιδευτικής προτεραιότητας παραπέμπει στον τρόπο εφαρμογής μιας πολιτικής τοπικής αυτοδιοίκησης και συνεργασίας. Ο όρος «δίκτυο» αφορά κυρίως τον τρόπο εργασίας: το δίκτυο, σε αντίθεση με τη ζώνη, επιτρέπει την επαφή με άλλες περιοχές.

Δράση στο πλαίσιο του δικτύου σημαίνει δράση με συνοχή, σε πνεύμα συνεργασίας από το δημοτικό έως το γυμνάσιο, για την καλύτερη προσαρμογή και την αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών της εκάστοτε περιοχής. Νέος στόχος του δικτύου είναι πλέον η «σχολική επιτυχία» και όχι η καταπολέμηση «σχολικής αποτυχίας». Για την επίτευξη αυτού του στόχου, τίθεται σε εφαρμογή ένας τέτοιος μηχανισμός που επιτρέπει στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του κάθε δικτύου να παρέχουν επιπλέον και εξατομικευμένη βοήθεια στους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες (Garnier, 2006)

2.2.2. Η Ενισχυτική Διδασκαλία

Οι αντισταθμιστικοί θεσμοί στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα κάνουν την εμφάνισή τους σε σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες πολύ αργά. Εκτός από τον όρο «Ενισχυτική Διδασκαλία», που τελικά επικράτησε στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα για λόγους η μελέτη των οποίων δεν αφορά την παρούσα εργασία, έχουν προταθεί ή/και χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς από Σχολικούς Συμβούλους της Π.Ε. διάφοροι άλλοι όροι, όπως:

«ειδική (διδασκτική) βοήθεια», «επανορθωτική διδασκαλία», «παράλληλη τάξη», «παράλληλη τάξη εξειδικευμένης στήριξης», «τάξεις προσαρμογής», «τάξη άσκησης», «τμήμα διδασκαλίας μαθημάτων για τους αδύνατους μαθητές», «τμήμα μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες», «υποστηρικτική διδασκαλία», «φροντιστηριακά μαθήματα», «φροντιστηριακή άσκηση», «φροντιστηριακή βοήθεια», «φροντιστηριακή διδασκαλία», φροντιστηριακή τάξη». (Βρεττός, Γ, 2001).

Ο θεσμός της Ενισχυτικής Διδασκαλίας καθιερώνεται στην Ελλάδα για πρώτη φορά με το νόμο 1824/1988 «ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 296/30-12-1988, τεύχος Α) όπου αναφέρεται, στο άρθρο 4. 1.: « Καθιερώνεται η Ενισχυτική Διδασκαλία για τους μαθητές του Γυμνασίου και του Δημοτικού Σχολείου. Ο τρόπος με τον οποίο παρέχεται, η Ενισχυτική Διδασκαλία, οι μορφές αυτής, η οργάνωση και η λειτουργία των τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας, τα προγράμματα διδασκαλίας, ο ορισμός των διδασκόντων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων», ενώ στο άρθρο 17 αναφέρεται: 1. «Με τον όρο Ενισχυτική Διδασκαλία νοείται η παρακολούθηση από το μαθητή ιδιαίτερου προγράμματος διδασκαλίας στα μαθήματα Νεοελληνική Γλώσσα και Μαθηματικά, στα οποία ο μαθητής κρίνεται από τους διδάσκοντες ότι χρειάζεται διδασκτική βοήθεια».

Σε εφαρμογή του παραπάνω νόμου, εκδόθηκε ερμηνευτική Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας του 1995, η οποία αναφέρεται σε μαθητές που έχουν:

«α. μαθησιακές δυσκολίες, β. ανάγκη εξατομικευμένης Ενισχυτικής Διδασκαλίας, γ. ιδιαίτερες γνωστικές ανάγκες».

Οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, αμείβονται με ωριαία αντιμισθία. Οι διδάσκοντες στα τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας συνεργάζονται συνεχώς με

τους διδάσκοντες των τάξεων, από τις οποίες προέρχονται οι μαθητές που παρακολουθούν τα προγράμματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας. Στο τέλος του προγράμματος υποβάλλουν στο διευθυντή του σχολείου σχετική έκθεση κατά μάθημα. Οι εκθέσεις αυτές συζητούνται από τον οικείο σύλλογο διδασκόντων κατά το γενικό απολογισμό του εκπαιδευτικού έργου του σχολείου. Αντίγραφο γενικής έκθεσης διαβιβάζεται στην οικεία Διεύθυνση ή Γραφείο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και στο Γραφείο των Σχολικών Συμβούλων. Την ευθύνη σύνταξης και αποστολής της παραπάνω έκθεσης έχει ο Διευθυντής του σχολείου.

Ως βασικά προβλήματα στην εφαρμογή του συγκεκριμένου θεσμού αναφέρονται τα εξής:

- Η υλοποίηση των προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας μόνο με το πέρας των μαθημάτων.
 - Η υλοποίηση των προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας μέσα στο κανονικό πρόγραμμα συναντά δυσκολίες.
 - Η απροθυμία των εκπαιδευτικών για τα προγράμματα της ενισχυτικής διδασκαλίας λόγω της πενιχρής ωριαίας αποζημίωσης.
 - Η έλλειψη κατάλληλων διαγνωστικών εργαλείων για την ανίχνευση και τον εντοπισμό των μαθητών που χρήζουν ενισχυτικής διδασκαλίας.
 - Η έλλειψη κατάλληλου παιδαγωγικού και εκπαιδευτικού υλικού.
 - Η ελλιπής και αποσπασματική επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, που υλοποιούν προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας.
 - Η έλλειψη ενός φορέα (σε επίπεδο περιφερειακών Διευθύνσεων και Διευθύνσεων Εκπαίδευσης) που θα συντονίζει την υλοποίηση προγραμμάτων
- ,λσ

2.2.3. Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα για αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές

Στη συγκεκριμένη υπο- ενότητα θα παρουσιάσουμε τα μέτρα εκείνα που απευθύνονται σε ένα στοχευμένο τμήμα του μαθητικού δυναμικού- τους αλλοδαπούς και μετανάστες με μητρική γλώσσα διαφορετική από την ελληνική- και έχουν ως στόχο την ομαλή ενσωμάτωσή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και παράλληλα την εξασφάλιση των όρων για την εκπαιδευτική τους επιτυχία.

Στα πρώτα χρόνια μετά το '90 οι ελληνικές κυβερνήσεις έδειξαν να αιφνιδιάζονται από τη νέα πραγματικότητα της μαζικής παρουσίας μεταναστών στη χώρα. Τα εκπαιδευτικά ζητήματα που προέκυπταν αντιμετωπίστηκαν ως ακόμη μια παράπλευρη συνέπεια (πρόβλημα) αυτού του φαινομένου, που εν πολλοίς θεωρήθηκε μάλιστα παροδικό (Πολίτου,1999, σελ. 40). Το θέμα προσεγγίστηκε μονομερώς ως πρόβλημα της εκπαίδευσης των μεταναστών και για την όποια λύση του χρησιμοποιήθηκαν οι υποδομές που προϋπήρχαν για τη σχολική ένταξη των παλιννοστούντων μαθητών, δηλαδή οι Τάξεις Υποδοχής (ΤΥ) και τα Φροντιστηριακά Μαθήματα (ΦΤ) που λειτουργούσαν από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Από το 1996, έχουμε μια πιο συγκροτημένη προσέγγιση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης από πλευράς πολιτείας, με την ψήφιση του νόμου 2413/96, για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Στο συγκεκριμένο νόμο παρουσιάζεται σε διακηρυκτικό επίπεδο μια νέα προσέγγιση στα ζητήματα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Στην εισηγητική έκθεση που συνοδεύει το συγκεκριμένο νόμο, αναφέρεται:

«Οι πολιτισμοί σήμερα δεν γνωρίζουν σύνορα, τα εκπαιδευτικά συστήματα όμως των χωρών υποδοχής μεταναστών μέχρι τη δεκαετία του '70 αδιαφόρησαν παντελώς για την πολιτιστική ποικιλία των κοινωνιών τους, εφάρμοσαν μια πολιτική αφομοίωσης και πολιτισμικής ομοιομορφίας μέσα από τη μία μονογλωσσική και μονοπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική, με στόχο τη δημιουργία ενιαίας εθνικής συνείδησης και ενιαίας εθνικής ταυτότητας. Τη δεκαετία αυτή όμως η τακτική αυτή αρχίζει και αλλάζει... Όλοι οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν ότι σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία υπάρχει μια ποικιλία γλωσσών και διαλέκτων που ισχύουν

και λειτουργούν σε διάφορα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια» (Ν. 2413, ΦΕΚ 124)

Μια πρώτη συνέπεια αυτής της νέας αυτής προσέγγισης είναι η καταγραφή στατιστικών στοιχείων για τον αριθμό των μεταναστών στο σχολείο και για τους θεσμούς εκπαιδευτικής στήριξής τους. Παρακάτω παραθέτουμε έναν σχετικό πίνακα για τους εκπαιδευτικούς θεσμούς στήριξης των μεταναστών μαθητών που υπήρχαν κατά το σχολικό έτος 1995-96:

Πίνακας 2

Θεσμοί υποστήριξης και αλλοδαποί μαθητές που φοιτούσαν σ' αυτούς το σχολικό έτος 1995-96 κατά βαθμίδα εκπαίδευσης

Βαθμίδα εκπαίδευσης	ΤΥ	Αλλοδαποί μαθητές που φοιτούσαν	ΦΤ	Αλλοδαποί μαθητές που φοιτούσαν
Πρωτοβάθμια	301	714	1.070	2.443
Δευτεροβάθμια	15	30	37	18

(Πηγή: ΥΠΕΠΘ, ΔΠΕΕ, 1996 Δαμανάκης, 2003 :54).

Από τότε όμως, οπότε και ψηφίστηκε ο νόμος για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, παρατηρείται μια συνεχής μείωση που είναι ιδιαίτερα μεγάλη στα Φροντιστηριακά Τμήματα. Ο λόγος πρέπει να αναζητηθεί στις οικονομικές περικοπές, ιδίως για τα Φροντιστηριακά Τμήματα, όπου διδάσκουν συνήθως διορισμένοι εκπαιδευτικοί με υπερωριακή αποζημίωση (Δαμανάκης, 2003: 207). Γίνεται φανερό ότι μέχρι σήμερα η βασική εκπαιδευτική πολιτική, όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μας, στηρίζεται στην αντισταθμιστική προσέγγιση των Φροντιστηριακών Τμημάτων και των Τάξεων Υποδοχής. Στόχος των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών δομών είναι η προσαρμογή των μεταναστών μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, μέσα από την παροχή ειδική βοήθειας στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, που θεωρείται ως ο μοναδικός παράγοντας εκπαιδευτικής επιτυχίας των συγκεκριμένων παιδιών. Από την άλλη, το μορφωτικό κεφάλαιο που φέρουν οι μαθητές από την οικογένειά τους και από τις χώρες προέλευσής τους είτε αγνοείται είτε υποβαθμίζεται. (*Ελληνικά Σχολεία και Τμήματα*

Μητρικής Γλώσσας στη Γερμανία (1986-98) , Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, Δαμανάκης, 2003: 61).

Οι θεσμοί και τα προγράμματα αυτά, που σήμερα αποτελούν τους βασικούς πυλώνες της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, κατά κοινή ομολογία απέτυχαν στους στόχους τους. Οι διαφορετικοί μαθητές/τριες στο σχολείο καλούνται να βρουν το δρόμο της ένταξης και κατά συνέπεια της σχολικής και κοινωνικής επιτυχίας, παλεύοντας ανάμεσα στην πλήρη αφομοίωση και τον αποκλεισμό. Στην πρώτη κατηγορία, της αφομοίωσης, συναντάμε μαθητές/τριες, που απαρνούνται ή αλλάζουν ακόμα και το όνομά τους χρησιμοποιώντας χριστιανικά ονόματα, για να μη γίνεται "ορατή" η διαφορά τους από τους/τις συμμαθητές/τριες όσο και από τους εκπαιδευτικούς. Στη δεύτερη κατηγορία συναντάμε μαθητές-μαθήτριες που μένουν στο περιθώριο αδυνατώντας να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος, λόγω της αδυναμίας τους να κατανοήσουν την επίσημη/ πρότυπη γλώσσα και τους κανόνες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (Ανδρούτσου, 2001, σελ. 51-52).

Αλλά και από μια έρευνα του Κάτσικα (1999, σελ. 43) που έγινε σε Ποντίους μαθητές των Εσπερινών Γυμνασίων Καλλιθέας και Μοσχάτου, όπου «καταφεύγουν αυτά τα παιδιά μετά από μια πορεία αποκλεισμών και απορρίψεων», τα στοιχεία που προκύπτουν είναι απογοητευτικά. Τα παιδιά είχαν απορριφθεί στο ελληνικό σχολείο μια φορά το 39%, δύο φορές το 45%, περισσότερες το 12% και ποτέ μόλις το 4%. Μόνο το 15% είχαν παρακολουθήσει προπαρασκευαστικό τμήμα - τάξη υποδοχής και το 69% καταλάβαινε «λίγο» τη γλώσσα των σχολικών βιβλίων (το 24% «καθόλου» και μόλις το 7% «πολύ»). Και βέβαια πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα παραπάνω αναφέρονται στους Πόντιους «παλιννοστούντες», οι οποίοι έχουν ελληνική ιθαγένεια και συνήθως υπηκοότητα και είναι κάτοχοι πολιτικών δικαιωμάτων. Τα παιδιά των μεταναστών αρκετές φορές δεν φθάνουν καν μέχρι την πόρτα των σχολείων για μια σειρά λόγων, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι οι εξής: Ο πρώτος λόγος εντοπίζεται στο ότι πολλοί μετανάστες είναι παράνομοι («λαθρομετανάστες» κατά το συγγραφέα) και φοβούνται μήπως η επαφή με έναν επίσημο κρατικό θεσμό, όπως το σχολείο, οδηγήσει στον εντοπισμό και στην απέλασή τους. Ως δεύτερος λόγος αναφέρεται ο φόβος που αισθάνονται για τα παιδιά τους από «ένα περιβάλλον που το θεωρούν εχθρικό». Επίσης άλλος λόγος είναι η συχνή μετακίνηση των μεταναστών, η αίσθηση της προσωρινότητας για κάποιους από αυτούς, η ανάγκη που σπρώχνει

ακόμα και τα ανήλικα μέλη της οικογένειας στην εργασία, καθώς και τα «όχι ασήμαντα έξοδα» που απαιτεί η φοίτηση στο σχολείο. Ως τελευταία αιτία εμφανίζεται η περίπτωση να ευθύνεται η διοίκηση του σχολείου. Δηλαδή «εκείνες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα παιδί δεν γίνεται δεκτό στο σχολείο λόγω έλλειψης ενός πιστοποιητικού ή δικαιολογητικού, και παρά το γεγονός ότι οι σχετικές εγκύκλιοι από το Υπουργείο Παιδείας συνιστούν επίδειξη ελαστικότητας και ευελιξίας στα προβλήματα αυτά» (Νικολάου, 2000, σελ. 70- 71).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1. Η έννοια της παραβατικής συμπεριφοράς όπως εμφανίζεται στους ανήλικους

Κάθε κοινωνία χαρακτηρίζεται από ένα σύστημα αξιών και κανόνων που ρυθμίζει την οργάνωση και τη λειτουργία της, καθώς και τη συμβίωση των ατόμων που τη συνθέτουν σε ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Υπό αυτό το πρίσμα, ως παραβατικές χαρακτηρίζονται όλες εκείνες οι συμπεριφορές που παραβαίνουν έναν κανόνα συμπεριφοράς που είναι βασικός για μια ορισμένη κοινωνική ομάδα και προκαλούν αντιδράσεις αποδοκιμασίας, που μπορεί να λάβουν είτε επίσημες είτε ανεπίσημες μορφές (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 1984: 35).

Στην παραβατικότητα των ανηλίκων συμπεριλαμβάνονται, κατά συνέπεια, κοινωνικά μη αποδεκτές συμπεριφορές, αποδοκιμαστέες ηθικά ή/ και ποινικά, που κυμαίνονται από απλές αντικοινωνικές συμπεριφορές μέχρι και ποινικά επιλήψιμες συμπεριφορές. Σε αυτές μπορούν να συμπεριληφθούν η επιθετική συμπεριφορά (στη διεθνή βιβλιογραφία τη συναντούμε συνήθως υπό τον όρο bullying), μια σειρά από ευκαιριακά – περιστασιακά εγκλήματα, όπως κλοπές, διαρρήξεις, φθορές ξένης ιδιοκτησίας, βανδαλισμούς, χρήση ουσιών και κατάχρηση αλκοόλ, επικίνδυνη οδήγηση και παραβάσεις ΚΟΚ, αλλά και σοβαρότερα εγκλήματα, όπως επίθεση, σεξουαλική επίθεση, αδικήματα που εμπίπτουν στους ειδικούς νόμους περί ναρκωτικών και λιγότερο συχνά εγκλήματα κατά της ζωής, όπως ανθρωποκτονίες.

Για τους ανήλικους σκόπιμα χρησιμοποιείται ο όρος παραβατικότητα αντί για εγκληματικότητα, καθώς ο πρώτος κρίνεται ως λιγότερο στιγματιστικός. Ο όρος παραβατικότητα, θα λέγαμε, ότι πλησιάζει περισσότερο στον ορισμό που δίνεται στο εγκληματικό φαινόμενο από τις κοινωνικές επιστήμες και δεν περιορίζεται τόσο σε αυτόν που δίνεται από το Ποινικό Δίκαιο. Έτσι, σύμφωνα με το Ποινικό Δίκαιο το έγκλημα ορίζεται ως κάθε πράξη που τιμωρείται από το Ποινικό Νόμο. Στην επιστήμη της Εγκληματολογίας, όμως, το έγκλημα αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με βαθύτερους προσδιοριστικούς παράγοντες και προεκτάσεις κοινωνικές.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας οι όροι νεαρός ή ανήλικος θα χρησιμοποιούνται εναλλακτικά με αναφορά σε πρόσωπα ηλικίας από 8-18 ετών, όπως ορίζει η τελευταία ελληνική νομοθεσία ανηλίκων.

3.2. Θεωρητικές προσεγγίσεις παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων

Η ερμηνεία της νεανικής παραβατικής συμπεριφοράς αποτελεί κεντρικό σημείο πολλών θεωρητικών και εμπειρικών προσεγγίσεων, που προέρχονται από διάφορους επιστημονικούς χώρους. Παρακάτω θα επιχειρηθεί μια συνοπτική παρουσίαση των επικρατέστερων θεωριών και ερευνών που επιχειρούν να προσεγγίσουν την παραβατική συμπεριφορά μέσα από τη δική της σκοπιά η καθεμία. Σημαντική συνεισφορά στην καταγραφή και κριτική παρουσίαση όλων των θεωρητικών ερμηνευτικών προσεγγίσεων για την ερμηνεία της εγκληματικής και παραβατικής συμπεριφοράς, αποτελούν τα έργα δύο Ελληνίδων συγγραφέων της Χάιδου (1996) και της Φαρσεδάκη (1985), πάνω στα οποία, στηρίζεται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, αυτή η υπο- ενότητα.

3.2.1. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε βιολογικούς παράγοντες

Οι θεωρίες που επιχειρούν να συνδέσουν την παραβατική συμπεριφορά με βιολογικούς παράγοντες είναι επηρεασμένες από τις απόψεις που επικράτησαν στις αρχές του 19^{ου} αιώνα με την εμφάνιση της Ιταλικής Θετικής Σχολής όταν επιχειρήθηκε να ερμηνευτεί το εγκληματικό φαινόμενο ως απόρροια των ιδιαίτερων βιολογικών χαρακτηριστικών του εγκληματία. Ο Gall (1758-1828) προγενέστερος των ιταλών θετικιστών ήταν από τους πρώτους που επιχείρησε μέσα από ανατομικές έρευνες να συνδέσει περιοχές του εγκεφάλου με την ανθρώπινη και συγκεκριμένα την εγκληματική συμπεριφορά (Χάιδου, 1996: 23).

Οι έρευνες που ερμηνεύουν τη νεανική παραβατικότητα μέσα από βιολογικές προσεγγίσεις αφορούν, συνήθως, παράγοντες που συνδέονται με γενετικές και χρωμοσωματικές ανωμαλίες, μεταλλαγές των γονιδίων, οργανικές και

ενδοκρινολογικές δυσλειτουργίες, κληρονομικούς παράγοντες, τη σωματική τυπολογία και τα χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας.

Ακόμα, υπάρχουν έρευνες που μελετούν την κληρονομικότητα της παραβατικής συμπεριφοράς και γίνονται σε υιοθετημένα παιδιά, προκειμένου να εξετάσουν τη σχέση της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων που υιοθετήθηκαν σε πολύ μικρή ηλικία από μη συγγενείς, με εκείνη των φυσικών τους γονέων.

Παρά το γεγονός ότι ο συσχετισμός της εγκληματικής συμπεριφοράς με βιολογικούς παράγοντες δεν έχει θεμελιωθεί επιστημονικά και καμία θεωρία δεν συνδέει κατά τρόπο πειστικό το έγκλημα με βιολογικής προέλευσης παράγοντες, εντούτοις, οι ατομικές προσεγγίσεις τυγχάνουν υποστήριξης μέχρι και στις μέρες μας, ιδίως από τους κατέχοντες την εξουσία, καθώς απαλλάσσουν την κοινωνία από την ευθύνη και αποδίδουν στην ιδιαίτερη βιολογική σύσταση του ατόμου την αποκλειστική ευθύνη για τις πράξεις του. Επιπλέον, οι βιολογικοί παράγοντες βασίζονται σε μια θετικιστική εννοιολόγηση του εγκλήματος, πράγμα το οποίο δε συνάδει με το δυναμικό χαρακτήρα του εγκλήματος ως κοινωνικού και κατ' επέκταση δυναμικού φαινομένου προσδιοριζόμενου από το συγκεκριμένο χωροχρονικό πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνεται. Συνεπώς, δε νοείται προσέγγιση του εγκληματικού φαινομένου χωρίς τον προσδιορισμό του περιβαλλοντικού πλαισίου στο οποίο λαμβάνει χώρα (Ζαραφονίτου, 1995: 76-78).

3.2.2. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε ψυχολογικούς παράγοντες

Οι θεωρίες που βασίζονται στους ψυχολογικούς παράγοντες για την ερμηνεία της παραβατικής συμπεριφοράς εστιάζουν στην υπόθεση ότι τα άτομα που παρουσιάζουν ψυχολογικές «ανωμαλίες» δεν έχουν την ικανότητα του αυτο-ελέγχου ούτε της διάκρισης μεταξύ αξιόποινης ή μη πράξης.

Συνεπώς, οι ψυχικές διαταραχές ή ανωμαλίες και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, όπως η επιθετικότητα συνδέονται με την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών. Στο πεδίο αυτό έχουν διεξαχθεί, επίσης, αρκετές έρευνες. Ο Α. Aichhorn στις αρχές του 20^{ου} αιώνα συνδέει τη διαμόρφωση της αντικοινωνικής προσωπικότητας με τη μίμηση από το παιδί της συμπεριφοράς

των γονέων του. Επιπλέον, ο Ericson υπογραμμίζει τη σημασία της εφηβείας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, καθώς και τη σημασία της υποστήριξης του εφήβου από το οικογενειακό περιβάλλον κατά τα «ξεσπάσματα» της περιόδου αυτής. Από την άλλη, η αντίδραση της κοινωνίας απέναντι σε αυτά και ο χαρακτηρισμός του εφήβου ως παραβατικού λειτουργεί στιγμιστικά και στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης μπορεί να τον οδηγήσει στην εσωτερίκευση της ταυτότητας του εγκληματία και την υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς (Ζαραφονίτου, ό.π.: 79-82).

3.2.3. Προσεγγίσεις που αποδίδουν την παραβατικότητα σε κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες

Η επίδραση των κοινωνικών παραγόντων στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών έχει συνδεθεί με διάφορες μεταβλητές και παράγοντες κοινωνικοποίησης. Ορισμένες μεταβλητές αποτελούν η κοινωνική τάξη, οι οικονομικοί παράγοντες, οι περιβαλλοντικοί και γεωγραφικοί παράγοντες, οι κοινωνικές αλλαγές (π.χ. αστικοποίηση και μετανάστευση), καθώς και η επίδραση των βασικότερων κοινωνικοποιητικών φορέων, όπως η οικογένεια, το σχολείο, οι φίλοι, η εργασία και τα Μ.Μ.Ε. Καθώς στην παρούσα εργασία θεωρούμε ότι η παραβατική συμπεριφορά των νέων σχετίζεται με ένα πλήθος κοινωνικών κυρίως παραγόντων (με έμφαση στο σχολείο, την οικογένεια και την τοπική κοινωνία), θα αναλύσουμε περισσότερο διεξοδικά τις διαφορετικές κοινωνιολογικές θεωρίες που αναπτύχθηκαν για την ερμηνεία της παραβατικής συμπεριφοράς.

Η Θεωρία της Ανομίας

Σύμφωνα με τη θεωρία της ανομίας του Merton, η παραβατική συμπεριφορά προκύπτει από το χάσμα μεταξύ κοινωνικά αποδεκτών στόχων και διαθέσιμων μέσων ή αλλιώς ευκαιριών για την επίτευξη των στόχων αυτών. Οι νέοι που ανήκουν σε χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις βιώνοντας την αποστέρηση από την έλλειψη των μέσων για να επιτύχουν τους κοινωνικά αποδεκτούς στόχους αντιδρούν, υπό την πίεση αυτή, είτε απορρίπτοντας τους πολιτιστικούς στόχους ή τα νόμιμα μέσα (απόσυρση ή τυπολατρεία), είτε χρησιμοποιώντας παράνομα μέσα για την επίτευξη των στόχων (νεωτερισμός), είτε ανατρέποντας και υποκαθιστώντας τα

μέσα και τους στόχους με άλλα (επαναστατική στάση). Έτσι, η εγκληματικότητα των νέων ερμηνεύεται μέσα από την κοινωνική δομή.

Η κριτική που ασκείται στη θεωρία της ανομίας είναι ότι υποστηρίζει πως η μεγαλύτερη παραβατικότητα συγκεντρώνεται στις χαμηλότερες τάξεις, ενώ η έρευνα επιβεβαιώνει μόνο την ασθενή σχέση μεταξύ κοινωνικής τάξης και παραβατικότητας (Downes & Rock, 1989:119).

Η θεωρία αυτή αποδεικνύεται περίτρανα στην περίπτωση αυτή του Μυλοποτάμου όπως προκύπτει από την έρευνα η οποία δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή τον Απρίλιο του 2009 από τον Τάκη Καμπύλη στην οποία αναφέρεται ότι «Τα Ζωνιανά δεν ήταν (είναι) ένα αμιγώς αστυνομικό ζήτημα. Δεν ήταν στο DNA των Ζωνιανών η παραβατικότητα, αλλά δημιουργήθηκε στα χρόνια του '80 και του '90 και καλύφθηκε στα πλαίσια των πελατειακών σχέσεων από την πολιτική εξουσία, τοπική και κεντρική. Οι 1.300 ψήφοι από το πρώτο σε γεννητικότητα χωριό της Ευρώπης αποτελούν σοβαρή πολιτική επένδυση. »

Στοιχείο το οποίο δεν πρέπει να παραληφθεί είναι ότι από τις 10 μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες του Ρεθύμνου οι τέσσερις έκλεισαν. Το τελευταίο τρίμηνο περίπου 3.000 οικοδόμοι (οι 2.300 οικονομικοί μετανάστες) γράφτηκαν στο Ταμείο Ανεργίας. Αρνητικό ρεκόρ ανεργίας για το Ρέθυμνο. Η συσσώρευση χρήματος από ναρκωτικά, γυναίκες και όπλα ήταν την τελευταία πενταετία το κύριο εισόδημα που αναδιανεμόταν μέσα στην κοινότητα με το κόζι (γόητρο) μέσω μεγάλων δωρεών και ασφαλιστικής κάλυψης ή επενδύοταν σε ακίνητα στην αστική Κρήτη. Η κρίση μπορεί να λειάνει τις συνειδήσεις. «Οι σχέσεις των Ζωνιανών με την αλβανική μαφία, σε συνδυασμό με την κρίση, περιπλέκουν τα πράγματα. Αλλά σχέδιο παρέμβασης πουθενά στον ορίζοντα.» όπως αναφέρει ο Τάκης Καμπύλης στο ίδιο άρθρο.

Στα Ζωνιανά δεν ισχύουν οι νόμοι του κράτους αλλά οι νόμοι των μεγάλων μαφιόζικων οικογενειών οι οποίες έχουν τη δύναμη να επιβάλλουν τη βούληση τους. Μάλιστα, οι αστυνομικοί οι οποίοι είχαν οριστεί να βρίσκονται στα Ζωνιανά μετά το σκάνδαλο το οποίο προέκυψε το 2007 δεν μπόρεσαν να σπάσουν το γκέτο και παρέμειναν στα 800 μέτρα έξω, προς τα Ανώγεια. Οι περίπου 15 πάνοπλοι αστυνομικοί με ευγένεια έλεγξαν το αυτοκίνητο και χωρίς διάθεση για πολλά - πολλά επέτρεψαν τη συνέχεια της πορείας προς Ζωνιανά. Η αναποτελεσματικότητα ενός

τέτοιου μηχανισμού φάνηκε και πρόσφατα. Τέλη Αυγούστου του 2009, ένας Ζωνιανός πυροβόλησε και τραυμάτισε σοβαρά έναν συμπατριώτη του. Ύστερα από λίγο καιρό, ο δράστης κυκλοφορούσε ανενόχλητος στα καφενεία. Χρειάστηκαν πιέσεις τοπικών μέσων για να μπει απόσπασμα στα Ζωνιανά και να τον συλλάβει λίγο πριν από τα Χριστούγεννα.

Στο άρθρο της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ» δεν αναφέρεται μόνο η σχέση των κατοίκων των Ζωνιανών με τις Αστυνομικές αρχές αλλά και η σχέση τους με την δικαστική εξουσία η οποία φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Αναφέρεται ότι «Σκηνές από γουέστερν θύμιζαν όσα συνέβησαν τον Νοέμβριο του 2007 στο χωριό Ζωνιανά του Ρεθύμνου της Κρήτης, όταν στη διάρκεια επιχείρησης των Διοικητικών Αρχών για έλεγχο ναρκωτικών, άγνωστοι άνοιξαν πυρ εναντίον των αστυνομικών με συνέπεια τον βαρύ τραυματισμό του Ευστάθιου Λαζαρίδη, ο οποίος ακόμη και σήμερα δίνει σκληρή μάχη για τη ζωή. Είκοσι οκτώ μήνες αργότερα, τίποτα δεν έχει αλλάξει και οι περισσότεροι από τους κατηγορουμένους άκουσαν τον εισαγγελέα να προτείνει την αθώωσή τους. »

Οι υποπολιτισμικές Θεωρίες

Οι υποπολιτισμικές θεωρίες υποστηρίζουν ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα της συμμετοχής του ατόμου σε κάποια υποπολιτισμική ομάδα (υποκουλτούρα / subculture).

Ο A. Cohen (1955) υποστηρίζει ότι η παραβατικότητα αποτελεί συνέπεια των δυσχερειών που συναντούν τα παιδιά που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις κατά την κοινωνικοποίησή τους, καθώς εσωτερικεύουν τους κανόνες, τις αξίες και τα πρότυπα της μεσαίας τάξης, στη βάση των οποίων κοινωνικοποιούνται από το σχολείο που, όμως, έρχονται σε αντίφαση με αυτά της οικογένειάς τους. Έτσι, νιώθουν απογοήτευση για την κοινωνική τους τάξη και αντιδρούν αποδεχόμενοι εγκληματικούς κανόνες στα πλαίσια της υποπολιτισμικής ομάδας. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά στα πλαίσια της ομάδας βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τις αξίες και τους κανόνες της και αποτελεί τη δική της κουλτούρα. Η θεωρία αυτή ερμηνεύει, κυρίως, τη συμπεριφορά των ανηλίκων που είναι μέλη συμμοριών.

Σύμφωνα με ποιο πρόσφατο άρθρο που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» από τους Μουστάκα- Βραβέρη αναφέρει ότι «Στα μέσα Μαρτίου πατέρας και γιος από τα Ζωνιανά, ηλικίας 66 και 34 ετών, ξυλοκόπησαν μέρα μεσημέρι στην πλατεία του χωριού Πέραμα έναν αστυνομικό και τον έστειλαν στο νοσοκομείο. Το «σφάλμα» του νεαρού αστυνομικού ήταν πως είχε τολμήσει να κόψει κλήση στους δύο, το αμάξι των οποίων ήταν σχεδόν κάθετα αφημένο στην κεντρική οδό. Οι δύο δράστες μάλιστα πλησίασαν τον αστυνομικό στο περιπολικό όπου βρισκόταν μαζί με συνάδελφό του, τον ξυλοκόπησαν και έφυγαν ανενόχλητοι». Αυτό όμως δεν συνιστά ένα απλό παράδειγμα εγκληματικότητας στα Ζωνιανά αλλά αποτελεί το τεκμήριο για την απόδειξη της νεανικής παραβατικότητας και μάλιστα με την παρότρυνση αλλά και την μίμηση του ίδιου του πατέρα με αποτέλεσμα να γίνεται εμφανές ότι οι νέοι της περιοχής αυτής γαλουχούνται με τις αρχές της ανομίας και του παραβατισμού. Το περιοδικό ΣΥΝ(ΕΙΔΗΣΗ) το 2007 δημοσιεύει :

«Η διεφθαρμένη "καλοπέραση" έγινε κίνητρο για την εδραίωση και εμπέδωση του εγκλήματος. Το έγκλημα έγινε μηχανισμός άνδρωσης, χειραφέτησης, μέθοδος κοινωνικοποίησης του εφήβου και απόλαυση. Οι θύτες όμως του Ψηλορείτη μετατράπηκαν πολύ γρήγορα σε θύματα της βίαιης φύσης των παράνομων επιλογών τους.

Γιατί να ψάχνει κανείς για μόρφωση και δουλειά όταν μπορεί πολύ εύκολα να αυξήσει τα κέρδη του με μια φυτεία τη στιγμή που η τοπική κοινωνία και η Πολιτεία έχει ανεχθεί όλα τα άλλα;

Το ενδεχόμενο όμως της μείωσης και κατάργησης των εικονικών επιδοτήσεων οδήγησε πιο γρήγορα και πιο πολλούς στο δρόμο της παραβατικότητας και σε νέες μορφές εγκλήματος, που "υποστηρίζονταν" σε τεχνογνωσία και από το εξωτερικό ακόμα. *Ο ψευτοπαλικάρισμός που από ζωοκλοπή μετατράπηκε σε χασισοκαλλιέργεια και η αναζήτηση μεγαλύτερων κερδών ακόμα πιο διεφθαρμένου τρόπου ζωής προσέκλυσε νέες δραστηριότητες. Διακίνηση ηρωίνης-κοκαΐνης, όπλων, πορνείας, προστασία σε νυχτερινά κέντρα, τζόγο, εκβιασμούς και κάθε μορφής ληστειών.»*

Όπως αναφέρει και ο Παπακωνσταντής ο Μυλοπόταμος και τα Ζωνιανά κατέχουν περίοπτη θέση στη λίστα με τους πιο εγκληματικούς τόπους όσον αφορά εγκλήματα παραγωγής και εμπορίου ναρκωτικών, διακίνηση και εργασιακή εκμετάλλευση λαθρομεταναστών και εμπορίου λευκής σαρκός. (Παπακωνσταντής , 2008)

Η θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού

Η θεωρία του διαφορικού συγχρωτισμού του Sutherland και αργότερα του Cressey, εντάσσεται στις θεωρίες μάθησης ή κοινωνικοποίησης. Σύμφωνα με αυτή, η παραβατική συμπεριφορά μαθαίνεται κατά τον ίδιο τρόπο που μαθαίνεται και κάθε άλλη κοινωνικά συμβατική συμπεριφορά μέσα από την επαφή με άλλους ανθρώπους στα πλαίσια μιας ομάδας. Ο διαφορικός συγχρωτισμός αποτελεί την αιτιώδη διαδικασία που οδηγεί στην παραβατικότητα και καθορίζεται από τη διάρκεια, τη συχνότητα και την ένταση των επαφών με παραβατικά άτομα. Βασική αιτία του διαφορικού συγχρωτισμού αποτελεί η πολιτιστική σύγκρουση.

Η κριτική αυτής της προσέγγισης έγκειται στο ότι τα εμπειρικά δεδομένα δεν στοιχειοθετούν κάποια άμεση σύνδεση του συγχρωτισμού με την παραβατική συμπεριφορά, χωρίς ωστόσο, να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η ομάδα στην οποία ανήκει το άτομο επιδρά στην παραβατική ή μη συμπεριφορά του (Φαρσεδάκη, 1985:111).

Οι Θεωρίες του κοινωνικού Ελέγχου

Οι θεωρίες κοινωνικού ελέγχου υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικοί δεσμοί παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη ή μη παραβατικών συμπεριφορών. Έτσι, η κατάλληλη κοινωνικοποίηση αναπτύσσει τον αυτοέλεγχο και την εσωτερική αυτοσυγκράτηση στο άτομο που προλαμβάνουν την παραβατικότητα. Ενώ, οι ασθενείς δεσμοί με την κοινωνία οδηγούν στη μη παραδοχή των καθιερωμένων κοινωνικών αξιών και κανόνων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά και κατ' επέκταση στην απόρριψή τους.

Συγκεκριμένα, τα πορίσματα έρευνας του Hirschi έδειξαν ότι οι στενοί δεσμοί με τους γονείς και η επιτυχία στο σχολείο αποτρέπουν τους ανήλικους από την παραβατική συμπεριφορά. Επιπλέον, η ενασχόληση με δημιουργικές δραστηριότητες οδηγεί σε κοινωνικά συμβατική συμπεριφορά, ενώ όσο λιγότερο πιστεύουν οι ανήλικοι στην υπακοή των νόμων, τόσο ευκολότερα οδηγούνται στην παράβασή τους. Η συμβολή της θεωρίας του Hirschi θεωρείται σημαντική, καθώς καταφέρνει να ερμηνεύσει την εγκληματική συμπεριφορά όλων των κοινωνικών τάξεων και δεν επικεντρώνεται στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις, όπως προηγούμενες θεωρίες (Χαΐδου, 1996: 215).

Επίσης, σύμφωνα τους G. Sykes & D. Matza (βλ. Φαρσεδάκη, 1985:111-112) οι νέοι παραβαίνουν τους κανόνες, επειδή χάνεται ο κοινωνικός έλεγχος και οδηγούνται σε μια συμπεριφορά τυχαία και απρόβλεπτα ανάλογα με το ποιες δυνάμεις θα επικρατήσουν συμβατικές ή εγκληματικές. Οι νέοι γνωρίζουν ότι η πράξη τους αποτελεί αδίκημα κατά το νόμο, θεωρούν, όμως, ότι ο νόμος δεν είναι εφαρμόσιμος στην περίπτωση τους. Έτσι, αναπτύσσουν «τεχνικές εξουδετέρωσης» εκλογικεύοντας και δικαιολογώντας τη συμπεριφορά τους, πράγμα που τους επιτρέπει να απελευθερωθούν από τους ηθικούς καταναγκασμούς και τους ωθεί στην παραβατικότητα.

Η Θεωρία της πολιτισμικής Σύγκρουσης

Σύμφωνα με τη θεωρία της πολιτισμικής σύγκρουσης το έγκλημα είναι αποτέλεσμα των συγκρούσεων στους κανόνες συμπεριφοράς που βιώνει το άτομο (T. Sellin και W. Miller). Συγκεκριμένα, ο Miller υποστήριξε ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα του ιδιαίτερου συστήματος αξιών της κατώτερης τάξης, που έρχεται σε σύγκρουση με το κυρίαρχο.

Ο Sellin τονίζει τη σημασία των πολιτισμικών επιρροών. Έτσι, θεωρεί το έγκλημα ως αποτέλεσμα της υπακοής του ατόμου σε κανόνες διαφορετικούς από τους θεσμοθετημένους. Κατ' επέκταση, το έγκλημα δεν καθορίζεται από την ποιότητα της συμπεριφοράς, αλλά από το χαρακτηρισμό που του δίνουν όσοι έχουν την εξουσία (Χάιδου, 1996, σελ. 176).

Η Θεωρία της ετικέτας

Οι θεωρίες του στιγματισμού, της αλληλεπίδρασης ή της ετικέτας (Lemert, 1972), υποστηρίζουν ότι οι κρατούσες κοινωνικές ομάδες δημιουργούν την παραβατικότητα με τη θέσπιση κανόνων που ανάγουν σε παράβαση ορισμένες συμπεριφορές και με την εφαρμογή των κανόνων αυτών σε ορισμένα άτομα που στιγματίζονται ως παραβατικά. Οι θεωρίες αυτές ερμηνεύουν, κυρίως, τη δευτερογενή παρέκκλιση, ως απόρροια του στιγματισμού του ατόμου ως εγκληματία από τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο. Η εσωτερίκευση της ταυτότητας του εγκληματία που αποδίδεται στο άτομο καθορίζει την περαιτέρω παρέκκλιση.

Οι μαρξιστικές θεωρίες

Οι μαρξιστικές θεωρίες, όπως είναι αναμενόμενο, θεωρούν το έγκλημα απόρροια της ταξικής καπιταλιστικής κοινωνίας και των οικονομικών ανισοτήτων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτές το έγκλημα αποτελεί ένα παθολογικό κοινωνικό φαινόμενο, που τα αίτιά του δεν εντοπίζονται στη φύση του ανθρώπου, αλλά στην κοινωνική σύγκρουση, η οποία αποτελεί συνέπεια του οικονομικού και πολιτικού καθεστώτος (Χαΐδου, ό.π: 233).

Όλες οι παραπάνω θεωρίες αρκούνται στην προσέγγιση ή δίνουν έμφαση σε έναν μεμονωμένο παράγοντα, που κατ' αυτές είναι καθοριστικός στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών. Παρ' όλα αυτά, οι σύγχρονες έρευνες και μελέτες, αμφισβητούν το σύνολο των παραπάνω θεωρητικών προσεγγίσεων ως μονοδιάστατων και προσπαθούν να διερευνήσουν περισσότερο πολύ-παραγοντικά σχήματα για την ερμηνεία της παραβατικής συμπεριφοράς ιδιαίτερα στους ανήλικους.

Ανάπτυξη της επιθετικότητας και κοινωνικό πλαίσιο

Η ανάπτυξη επιθετικής συμπεριφοράς ή αντίστροφα η έλλειψη αυτοελέγχου που διαθέτει ένα παιδί ή ένας έφηβος επηρεάζει την ομαλή του κοινωνικοποίηση και αυξάνει τις πιθανότητες να εμφανίσει παραβατική συμπεριφορά. Η ανάπτυξη της συνείδησης και του αυτοελέγχου είναι κάτι περισσότερο από ένα ατομικό ζήτημα. Αυτά τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας διαμορφώνονται μέσα σε κοινωνικά πλαίσια. Για να γίνουν αποδεκτά ως μέλη της κοινωνικής τους ομάδας, τα παιδιά πρέπει να μάθουν να ελέγχουν τον θυμό τους όταν οι στόχοι τους ματαιώνονται και να υποτάσσουν τις προσωπικές τους επιθυμίες στο καλό της ομάδας όταν το απαιτούν οι περιστάσεις. Η μάθηση του ελέγχου της επιθετικότητας και της παροχής βοήθειας σε άλλους είναι δύο από τα βασικότερα θέματα της κοινωνικής ανάπτυξης των μικρών παιδιών.

Τα παιδιά αρχίζουν να εκδηλώνουν στοιχεία τόσο της επιθετικότητας όσο και της κοινωνικής συμπεριφοράς σύντομα μετά τη γέννηση. Οι πρόδρομοι της επιθετικότητας είναι οι θυμωμένες κραυγές και οι απότομες κινήσεις των νεογέννητων, όταν διακοπεί το ρυθμικό τους πιπίλισμα. Οι πρώτες ενδείξεις κοινωνικής συμπεριφοράς εκδηλώνονται εξίσου νωρίς, όταν τα νεογέννητα αντιδρούν στα κλάματα των άλλων μωρών αρχίζοντας να κλαίνε. Πιστεύεται ευρύτατα ότι αυτό το «μεταδοτικό κλάμα» είναι ο προάγγελος της ενσυναίσθησης, του μοιράσματος των

συναισθημάτων κάποιου άλλου, που είναι η αφετηρία της βοήθειας και πολλών άλλων συμπεριφορών, μέσω των οποίων τα άτομα συμβάλλουν στο γενικό καλό της ομάδας. (Νόβα-Καλτσούνη Χ., 2001, 44 - 46).

Οι εξηγήσεις για την ανάπτυξη της επιθετικής συμπεριφοράς επικεντρώνονται σε τρεις παράγοντες : η παρουσία της επιθετικότητας στους εξελικτικούς προγόνους του είδους μας, ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνίες ανταμείβουν την επιθετική συμπεριφορά και η τάση των παιδιών να μιμούνται τη συμπεριφορά του ρόλου των ενήλικων προτύπων.

Για να θεωρηθεί επιθετική μια συμπεριφορά πρέπει να έχει την πρόθεση να κάνει κακό σε κάποιον. Η Maccoby (1980) υποστηρίζει ότι η επιθετικότητα αρχίζει μόνο όταν τα παιδιά καταλάβουν ότι μπορούν να είναι η αιτία της στενοχώριας κάποιου άλλου και ότι μπορούν να αναγκάσουν τους άλλους να κάνουν ότι αυτά θέλουν προκαλώντας τους στενοχώρια. Αυτή η επίγνωση φαίνεται ότι διαμορφώνεται πολύ νωρίς, ιδιαίτερα μέσα στην οικογένεια.

Καθώς τα παιδιά ωριμάζουν δύο μορφές επιθετικότητας μπορούν να εμφανισθούν στο ρεπερτόριο της συμπεριφοράς τους. Η συντελεστική επιθετικότητα έχει στόχο την απόκτηση κάποιου επιθυμητού πράγματος, για παράδειγμα, χτυπά ή απειλεί ένα άλλο παιδί για να αποκτήσει κάποιο παιχνίδι. Η εχθρική επιθετικότητα που μερικές φορές λέγεται και «προσωπικά κατευθυνόμενη» επιθετικότητα, στοχεύει συγκεκριμένα να πληγώσει ένα άλλο πρόσωπο, είτε για εκδίκηση είτε για εδραίωση κυριαρχίας, που μπορεί μακροπρόθεσμα να επιφέρει στον επιτιθέμενο ορισμένα οφέλη.

Η Judy Dunn (1988) που παρατήρησε στην Αγγλία μικρά παιδιά μαζί με τα αδέρφια τους στο σπίτι, βρήκε ότι τα παιδιά ηλικίας 1 και 2 ετών παρουσιάζουν γρήγορη αύξηση συντελεστικής επιθετικότητας προς τα αδέρφια τους. Ίσως το πιο ενδιαφέρον εύρημά της είναι ότι, μέχρι την ηλικία των 18 μηνών περίπου, τα πειράγματα και η σωματική επιθετικότητα εμφανίζονται με την ίδια συχνότητα. Καθώς όμως τα παιδιά πλησιάζουν τα δεύτερα γενέθλιά τους, το πιθανότερο είναι να κοροϊδεύουν τα αδέρφια τους αντί να τα χτυπούν. Τα πειράγματα είναι μια λεπτή μορφή επιθετικότητας που προϋποθέτει ότι το παιδί αντιλαμβάνεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του άλλου παιδιού. Η Dunn αναφέρει για παράδειγμα ότι παιδιά 16 και 18 μηνών ξέρουν ήδη τόσο καλά τι θα εκνευρίσει τα αδέρφια τους ώστε μπορούν

να εγκαταλείψουν έναν καβγά και να πάνε να καταστρέψουν ένα από τα αγαπημένα πράγματα του αδερφού τους.

Μια από τις αιτίες της αυξανόμενης επιθετικότητας που παρατήρησε η Dunn είναι ότι καθώς τα παιδιά πλησιάζουν την ηλικία των 2 ετών (τότε ακριβώς που αρχίζει να εμφανίζεται μια νέα και ξεχωριστή αίσθηση του εαυτού, όπως είδαμε στο κεφάλαιο το 6), αρχίζουν να ανησυχούν για τα «δικαιώματα ιδιοκτησίας». Τότε το να παίρνουν παιχνίδια γίνεται μια σοβαρή υπόθεση. Για να ανιχνεύσει την πρόωμη ανάπτυξη της επιθετικής συμπεριφοράς, η Wanda Bronson (1975) προσκάλεσε ως ομάδα, τρία – τέσσερα παιδιά ηλικίας 2 ετών σε μια αίθουσα παιχνιδιού. Τους έδωσε παιχνίδια για να παίξουν και επέτρεψε στις μητέρες τους να είναι παρούσες, για να τους δίνουν μια αίσθηση ασφάλειας. Καθώς τα παιδιά εξερευνούσαν και έπαιζαν, η Bronson παρακολούθησε τις περιπτώσεις όπου δύο παιδιά ήθελαν το ίδιο παιχνίδι.

Παρατήρησε ότι συχνά τα παιδιά των 2 ετών μάλωναν για ένα παιχνίδι, για το οποίο κανένα δεν είχε δείξει ενδιαφέρον προηγουμένως και κανένα δεν ενδιαφερόταν για αυτό όταν τελείωνε η σύγκρουση. Το γεγονός της ίδιας της κατοχής, όπως και η δυνατότητα της «επικράτησης», ήταν νέα στοιχεία της συναλλαγής τους. Περιγραφές από διάφορους πολιτισμούς υποστηρίζουν την υπόθεση ότι παρόμοιες αλλαγές παρατηρούνται σε όλες τις κοινωνίες.

Όταν η Bronson παρατήρησε μεγαλύτερα παιδιά, εντόπισε αλλαγές μεταξύ των 3 και 6 ετών που φαίνεται να είναι αλληλένδετες. Πρώτον οι σωματικές μάχες για τη διεκδίκηση κατοχής μειώνονται, ενώ το ποσοστό λεκτικής επιθετικότητας, απειλές πειράγματα προσβολές, συνεχίζει να αυξάνεται. Δεύτερον, η προσωπικά στρεφόμενη ή εχθρική επιθετικότητα κάνει την εμφάνισή της το ένα παιδί προσπαθεί να πληγώσει το άλλο, ακόμα και όταν δεν διεκδικούν το ίδιο πράγμα.

Πολλές μελέτες για την επιθετικότητα της παιδικής ηλικίας αναφέρουν ότι τα αγόρια είναι πιο επιθετικά από τα κορίτσια σε ευρύ φάσμα συνθηκών. Είναι πιο πιθανό να χτυπούν, να σπρώχνουν, να βρίζουν και να απειλούν ότι θα δέιρουν άλλα παιδιά. Αυτή η διαφορά φαίνεται ότι εμφανίζεται στη διάρκεια του δεύτερου και τρίτου έτους της ζωής. Η έκδηλη επιθετικότητα των κοριτσιών μειώνεται εντυπωσιακά καθώς πλησιάζουν τα δεύτερα γενέθλια τους, ενώ τα αγόρια εμφανίζουν ελαφρώς μεγαλύτερη έκδηλη επιθετικότητα εκείνη την περίοδο.

Αυτό δεν σημαίνει ότι τα κορίτσια δεν είναι καθόλου επιθετικά. Μια ποιοτική ανάλυση των κοινωνικών συναλλαγών αγοριών και κοριτσιών έδειξε ότι και τα δύο φύλα εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά, αλλά οι μορφές της επιθετικότητας τους

διαφέρουν. Τα κορίτσια είναι πιθανότερο να πληγώσουν τη φιλική διάθεση ενός άλλου παιδιού ή να αποκλείσουν το παιδί αυτό από την ομάδα. Αυτή η μορφή επιθετικότητας ονομάζεται επιθετικότητα σχέσεων.

Μια άλλη εξήγηση, που γενικά συνδέεται με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, είναι ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν να συμπεριφέρονται επιθετικά επειδή συχνά ανταμείβονται όταν το κάνουν. Ο G.R.Patterson και οι συνεργάτες του (1976) παρατήρησαν διεξοδικά την επιθετική συμπεριφορά των παιδιών στο νηπιαγωγείο. Όποτε διαπίστωναν ένα επεισόδιο επιθετικότητας, σημείωναν ποιος ήταν ο επιτιθέμενος, ποιος το θύμα και ποιες οι συνέπειες. Βρήκαν ότι πραγματοποιούνταν πολλές επιθετικές πράξεις μέσα σε μια ώρα και ότι περισσότερες από τα τρία τέταρτα των επιθετικών πράξεων, που παρατήρησαν, ακολουθούνταν από θετικές συνέπειες για τον επιτιθέμενο :το θύμα είτε ενέδιδε είτε αποσυρόταν. Κάθε νίκη αύξανε την πιθανότητα ότι ο επιτιθέμενος θα επαναλάμβανε την επίθεση (Συλλογικό Έργο Τσιάκαλος Γ, Ντάβου Μ., Παπαθεοδώρου Θ., Καρύδης Β., Χαλάτσης Π., Γαλάνη Β, 2008 σ 157 – 159) .

Αυτοί οι ερευνητές διαπίστωσαν επίσης ότι οι γονείς των επιθετικών παιδιών συχνά ενισχύουν τις επιθετικές συμπεριφορές. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρέχουν θετική ενίσχυση δίνοντας περισσότερη προσοχή, γελώντας ή εκφράζοντας επιδοκμασία όταν τα παιδιά τους είναι επιθετικά. Σε άλλες περιπτώσεις τα παιδιά πετυχαίνουν να κάνουν τους γονείς τους να σταματήσουν να τα εξαναγκάζουν να κάνουν κάτι με το να γίνονται τα ίδια περισσότερο πειστικά. Ο Patterson και οι συνεργάτες του (1989) παρατηρούν ότι σε πειστικές οικογένειες η επιθετική συμπεριφορά είναι λειτουργική, γιατί δίνει στο παιδί τη δυνατότητα να επιζήσει σε τιμωρητικές κοινωνικές συνθήκες.

Όπως αναφέρει η Χάϊδου(1996) Οι θεωρητικοί της κοινωνικής μάθησης πιστεύουν, επίσης, ότι οι γονείς, τιμωρώντας τα παιδιά τους, μπορεί άθελά τους να τα διδάσκουν πώς να συμπεριφέρονται επιθετικά. Μια απόδειξη για το μηχανισμό αυτό προέρχεται από το διάστημα πειράματα που έκαναν ο Albert Bandura και οι συνεργάτες του. Έβαλαν ομάδες παιδιών προσχολικής ηλικίας να παρακολουθήσουν έναν ενήλικα την ώρα που φώναζε σε ένα μεγάλο φουσκωτό κούκλο παλιάτσο, τον χτύπαγε στο κεφάλι με ένα σφυρί, τον πετούσε στην άλλη άκρη του δωματίου, τον γρονθοκοπούσε και γενικά τον κακομεταχειριζόταν. Σε μερικές περιπτώσεις τα παιδιά

έβλεπαν ένα ενήλικα με κανονικά ρούχα να επιτίθεται στην κούκλα. Σε μια άλλη συνθήκη έβλεπαν μια κινηματογραφημένη εκδοχή των ίδιων γεγονότων. Τέλος σε μια τρίτη συνθήκη το μοντέλο ήταν ντυμένο σαν γάτα κινουμένων σχεδίων.

Αφού τα παιδιά παρατήρησαν τα επεισόδια επιθετικής συμπεριφοράς, οι ερευνητές τα έβαλαν να επιδοθούν για λίγο σε άλλες δραστηριότητες. Μετά έφεραν τα παιδιά σε ένα δωμάτιο όπου βρισκόταν μια κούκλα – παλιάτσος και τα προσκάλεσαν να παίξουν για να δουν αν θα μιμούνταν τον ενήλικα που είχαν παρατηρήσει. Όπως ήταν αναμενόμενο – σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης – η επιθετική συμπεριφορά των παιδιών που είχαν παρατηρήσει την επιθετικότητα του ενήλικα ήταν σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνη των παιδιών μιας ομάδας ελέγχου, που είχαν παρακολουθήσει μη επιθετικές συναλλαγές. Τα παιδιά που είχαν εκτεθεί στο επιθετικό μοντέλο όχι μόνο μιμήθηκαν τις συγκεκριμένες μορφές επιθετικότητας, αλλά δημιούργησαν και δικές τους μορφές : έκαναν ότι πυροβολούν την κούκλα ή την δέρνουν στα οπίσθια. Δεν είχε μεγάλη διαφορά αν το μοντέλο που παρακολούθησαν ήταν ζωντανό ή κινηματογραφημένο, αλλά τα παιδιά μιμούνταν κάπως λιγότερο την επιθετικότητα του ήρωα των κινούμενων σχεδίων. Το συμπέρασμα μοιάζει αναπόφευκτο: όταν τα παιδιά είναι αρκετά μεγάλα, ώστε να καταλάβουν ότι είναι δυνατόν «να περάσει το δικό τους» πληγώνοντας άλλους, μαθαίνουν από τους ενήλικες όχι μόνο συγκεκριμένους τύπους επιθετικότητας, αλλά και την γενική ιδέα ότι η επιθετική πράξη μπορεί να είναι αποδεκτή.

Μια δεύτερη απόδειξη ότι τα παιδιά μαθαίνουν να συμπεριφέρονται επιθετικά παρατηρώντας τους ενήλικες προέρχεται από διαπολιτισμικές έρευνες. Ο Douglas Fry (1988) σύγκρινε τα επίπεδα επιθετικότητας μικρών παιδιών σε δύο πόλεις Ινδιάνων Zapotec στο κεντρικό Μεξικό. Με βάση τις ανθρωπολογικές εκθέσεις, ο Fry διάλεξε μια πόλη που ξεχώριζε για τις συχνές συγκρούσεις των κατοίκων σε δημόσιες συγκεντρώσεις, τους ξυλοδαρμούς γυναικών από τους άντρες τους και τους ενήλικες που τιμωρούσαν τα παιδιά χτυπώντας τα με ραβδιά.

Ο Fry και η γυναίκα του απέκτησαν σπίτι και στις δύο πόλεις για να γνωρίσουν τους ανθρώπους και να δημιουργήσουν αρκετές σχέσεις, ώστε να μπορούν να κάνουν διακριτικά τις παρατηρήσεις τους. Μετά παρακολουθούσαν επί αρκετές ώρες 12 παιδιά σε κάθε πόλη, την ώρα που έπαιζαν στο σπίτι τους ή στη γειτονιά. Όταν οι ερευνητές σύγκριναν τις επιθετικές πράξεις των παιδιών των δύο πόλεων, βρήκαν ότι τα παιδιά της πόλης που φημίζονταν για βίαιες συμπεριφορές

πραγματοποιούσαν τουλάχιστον διπλάσιες πράξεις βίας από τα παιδιά της άλλης πόλης.

Στο σύνολό τους, οι αποδείξεις που αφορούν στις αιτίες της επιθετικότητας μας υποδηλώνουν ότι δεν μπορούμε να αντιπαραθέσουμε τις περιβαλλοντικές και τις βιολογικές ερμηνείες της συμπεριφοράς, με απλουστευτικό τρόπο. Ένας τέτοιος απόλυτος τρόπος σκέψης («το ένα ή το άλλο») δεν επαρκεί για να ερμηνεύσει μια μορφή συμπεριφοράς τόσο σύνθετη όσο η επιθετικότητα, που προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ βαθιά εδραιωμένων βιολογικών χαρακτηριστικών και πολιτισμικά οργανωμένων περιβαλλοντικών επιδράσεων. Ούτε μπορούμε να κατανοήσουμε την επιθετικότητα χωρίς να εξετάσουμε τους διάφορους μηχανισμούς που την εξουδετερώνουν δεδομένου ότι η επιθετικότητα δεν είναι παρά ένας από τους πολλούς παράγοντες που ρυθμίζουν την κοινωνική συμπεριφορά.

3.3. Μορφές κοινωνικοποίησης νέων που ευνοούν την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς

Με τον όρο κοινωνικοποίηση εννοούμε εκείνη τη «διαδικασία μέσα από την οποία ένας άνθρωπος μαθαίνει και εσωτερικεύει κατά τη διάρκεια της ζωής του τα κοινωνικο-πολιτιστικά στοιχεία του περιβάλλοντος του, τα ενσωματώνει υπό την επίδραση της εμπειρίας και των σημαντικών κοινωνικών φορέων, στη δομή της προσωπικότητας του και έτσι προσαρμόζεται στο κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο οφείλει να ζήσει» (Μπεζέ, 1985: 22).

Πρόκειται για μια διαδικασία πολύ ουσιαστική για την κοινωνική οργάνωση, αφού επηρεάζει το άτομο με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσαρμόζεται σε καθιερωμένα πρότυπα. Το άτομο μέσω αυτής καλείται να εσωτερικεύσει τις αξίες, τους κανόνες και τους προσανατολισμούς της κοινωνίας στην οποία ζει. Οι κανόνες τον βοηθούν να κρίνει και να ταξινομήσει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Μια πράξη δεν είναι ποτέ από μόνη της σωστή ή λάθος, καλή ή κακή. Για να χαρακτηριστεί και να αξιολογηθεί ως τέτοια εντάσσεται σε ένα σημασιολογικό πλαίσιο, προσδιορισμένο από τον χρόνο, τον τόπο, την οργάνωση και τα πολιτισμικά πρότυπα μιας κοινωνίας. Σύμφωνα με το δομολειτουργικό υπόδειγμα του Parsons, τα άτομα μέσα από τη σχέση αλληλεπίδρασης των κοινωνικών

υποκειμένων, μαθαίνουν να αναγνωρίζουν ποιες μορφές συμπεριφοράς προκαλούν θετική και ποιες αρνητική αντίδραση. Έτσι μπορούν να διακρίνουν ποιες πράξεις θα εισπράξουν την κοινωνική αποδοκιμασία ή τιμωρία και θα στρέφονται προς μορφές συμπεριφοράς που αξιολογούνται θετικά. Συνεπώς δημιουργείται ένα σύστημα κανόνων, το οποίο αποτελεί την προϋπόθεση για τη διατήρηση της ισορροπίας του κοινωνικού συστήματος (Νόβα- Καλτσούνη, 1995: 52-53).

Η κοινωνία μέσω της κοινωνικοποίησης παρέχει στο άτομο προσωπική υπόσταση και το καθιστά ικανό να αντιμετωπίζει διάφορες καταστάσεις και να επιβιώνει σε δύσκολες συνθήκες. Το παιδί μετά τη γέννηση του βασίζεται στους άλλους για να επιτύχει την επιβίωση του και να διδαχτεί πως θα αντιμετωπίσει τις διάφορες δυσκολίες που θα προκύψουν στη μετέπειτα εξέλιξη του. Η προσωπικότητα του ατόμου ουσιαστικά διαμορφώνεται στα πρώτα τρία με πέντε χρόνια της ζωής του. Την ατομική και κοινωνική του διάσταση και ταυτότητα, την αποκτά σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον (Νόβα- Καλτσούνη, ό.π.: 11).

Η διαδικασία αυτή, επιτελείται με την μίμηση των μεγαλύτερων του, είτε με την επιδοκιμασία, είτε με την αποδοκιμασία της συμπεριφοράς τους. Το άτομο παρόλο που είναι μια ξεχωριστή οντότητα μοιάζει στους άλλους, ταυτίζεται μαζί τους και μέσα από την ταύτιση αυτή και την εικόνα που έχουν και οι άλλοι γι' αυτόν, αποκτά τη δική του κοινωνική ταυτότητα (Μπεζέ, ό.π.: 22-25). Κατά τη διαδικασία της μύησης και μίμησης, οι νέοι ανακαλύπτουν ότι για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τις επιθυμίες τους, επιβάλλεται να συναντήσουν τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τις επιθυμίες των άλλων (Selosse, 1998: 83).

Οι σημαντικότεροι φορείς κοινωνικοποίησης είναι η οικογένεια, το σχολείο, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, η εκκλησία και ο στρατός. Η οικογένεια και το σχολείο αποβλέπουν στον εξανθρωπισμό του νέου ατόμου και στη διάπλαση της προσωπικότητάς του, έχουν ως αποστολή να μειώσουν τις επιθετικές αντιδράσεις των μελών τους και να προσφέρουν στην κοινωνία ανθρώπους πράους, ειρηνικούς και με λιγότερη επιθετικότητα. Κάτι τέτοιο όμως είναι αρκετά δύσκολο και συχνά προσκρούει σε σοβαρά προβλήματα (Βουϊδάσκης, 1999:52-53). Παρακάτω αναφέρουμε όλες εκείνες τις μορφές κοινωνικοποίησης, που μπορεί στον

έναν ή στον άλλο βαθμό να σχετίζονται με την ανάπτυξη της νεανικής παραβατικής συμπεριφοράς.

3.3.1. Η Οικογένεια

Αναμφισβήτητα, ο κυριότερος και πιο καθοριστικός παράγοντας για τη σωστή κοινωνικοποίηση του ατόμου είναι η οικογένεια, αφού «ως σύστημα παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών, καθώς και των κοινωνικών ρόλων που θα διαδραματίσουν στη ζωή τους αργότερα (Μαδιάνου- Γκέφου: 117). Στο χώρο της οικογένειας το παιδί θα σχηματίσει ένα μεγάλο μέρος της προσωπικότητας και της κοινωνικής του ταυτότητας, θα διαμορφώσει μια αντίληψη του κοινωνικά αποδεκτού ή μη αποδεκτού, θα αφομοιώσει δηλαδή τις πρώτες αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς, θα αποκτήσει την ικανότητα για σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων. Θα ταυτιστεί με τους «σημαντικούς άλλους», που γι' αυτόν είναι πρωταρχικά οι οικείοι του και από αυτούς θέλει να είναι αποδεκτό και να ταυτίζεται μαζί τους. Επομένως τα άτομα αυτά, οφείλουν να του παρέχουν τα πρότυπα μέσω των οποίων το παιδί θα αποκτήσει την ικανότητα να ρυθμίζει τη συμπεριφορά του και τελικά θα συγκροτήσει την προσωπικότητα του, τον «Εαυτό» (Νόβα- Καλτσούνη, ό.π.: 102).

Η οικογένεια πρέπει να βοηθήσει τα μέλη της να διαμορφώσουν τους στόχους τους ως μέλη μιας ευρύτερης κοινωνίας, για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν και να χειριστούν τα προβλήματα και την πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εποχή και ταυτόχρονα ως συγκροτημένα άτομα να συμβάλουν στη λειτουργικότητα των κοινωνικών ομάδων στις οποίες θα ενταχθούν..

Παλαιότερα οι ρυθμοί στην οικογένεια ήταν πιο ήρεμοι, υπήρχε συνεργασία ανάμεσα στα μέλη της, και παρόλο που τις περισσότερες φορές απουσίαζε η επικοινωνία μεταξύ τους, ο ρόλος του καθενός μέσα στην οικογένεια ήταν ξεκάθαρος.

Σήμερα, που η κοινωνία έχει γίνει πολύ υλιστική, η οικογένεια δοκιμάζεται, οι γονείς αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, τα διαζύγια αυξάνονται και η ψυχική υγεία των παιδιών κλονίζεται. Παρόλο που η ελληνική οικογένεια σε μεγάλο βαθμό, κρατάει ακόμη την παραδοσιακή μορφή, φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια χάνει έδαφος ως φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού και ως φορέας σταθεροποίησης της προσωπικότητας των ενήλικων μελών της, αλλά και ως

χώρος προσωπικής αναζήτησης και ολοκλήρωσης. Τα παιδιά βρίσκονται τις περισσότερες ώρες της ημέρας εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος, σε παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία και ολοήμερα δημοτικά σχολεία που αντικαθιστούν την οικογένεια ως πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης (Κουκουτσέλου, 2003: 67).

Η οικογένεια αποτελεί την κοινωνική μεταβλητή που έχει την αμεσότερη σχέση εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς από τους νέους, αφού μπορεί να επηρεάσει είτε στο πεδίο των διαπροσωπικών σχέσεων γονιού-παιδιού, με την κοινωνικοποίηση, τη διαπαιδαγώγηση ή την επίβλεψη, είτε με αντικειμενικούς παράγοντες που θεμελιώνουν μια «παραβατική» οικογένεια. Η οικογένεια είναι ο φορέας ο οποίος μπορεί να μειώσει τις πιθανότητες εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς, μέσω της διδασκαλίας του αυτοελέγχου και μέσω μιας φυσιολογικής επιτήρησης των παιδιών (Χουρδάκη, 1995: 58).

Η αλληλεπίδραση των δομολειτουργικών οικογενειακών χαρακτηριστικών σε σχέση με τη θέση της οικογένειας στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και την επίδραση διαφόρων εξωγενών παραγόντων σε αυτή, επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη συμπεριφορά των ανήλικων μελών της. Η έλλειψη γονικής επίβλεψης των παιδιών, ο ακανόνιστος ή σκληρός τρόπος επιβολής πειθαρχίας στα παιδιά, το μεγάλο μέγεθος της οικογένειας, η κακή οικονομική κατάσταση της οικογένειας, οι σχέσεις των μελών της οικογένειας μεταξύ τους (η μεταξύ σχέση των γονέων και η σχέση των γονέων με τα παιδιά), το είδος της οικογένειας (διαλυμένες οικογένειες, οικογένειες με προβληματικό περιβάλλον, μονογονεϊκές οικογένειες), η σκληρή ή παθητική ή αδιάφορη αντιμετώπιση της παραβατικότητας των παιδιών από τους γονείς και η εγκληματικότητα των ίδιων των γονέων έχουν μια άμεση ή έμμεση συσχέτιση με την παραβατικότητα των ανηλικών (Caldwell- Sturges & Silver, 2007: 119).

Από έρευνες προκύπτει ότι οι γονείς των παραβατικών ανηλικών τιμωρούν συχνότερα τα παιδιά τους, δίνουν περισσότερες εντολές, σε περίπτωση παραβατικής συμπεριφοράς δίνουν μεγαλύτερη σημασία, χωρίς όμως να αντιλαμβάνονται εγκαίρως μια ενδεχόμενη παραβατική συμπεριφορά, προβαίνουν σε διαρκέστερες φάσεις καταναγκαστικών αρνητικών συναλλαγών με τα παιδιά τους, δεν δίνουν σαφείς, αλλά αόριστες οδηγίες και είναι αρκετά αναποτελεσματικοί στη διακοπή της παραβατικής τους συμπεριφοράς (Φαρσεδάκης, 1985: 54-56).

Οι γονείς στις οικογένειες των παραβατικών εμφανίζονται ψυχροί, αδιάφοροι και άτεγκτοι, αρκετά καταπιεστικοί και περιοριστικοί στους τρόπους ανατροφής. Το παιδί όμως βρίσκεται σε μια ηλικία που έχει ανάγκη από αγάπη, στοργή και φροντίδα για να καταφέρει να αποκτήσει αίσθηση του εαυτού του και να αναπτύξει εκτίμηση και παραδοχή για τον εαυτό του. Εάν όμως δεν του προσφέρει αυτές τις βασικές ανάγκες η οικογένεια, θα στραφεί είτε σε άλλες κοινωνικές ομάδες για να τις αποζητήσει, είτε σε άλλους τρόπους για να καταφέρει να αποσπάσει την προσοχή της οικογένειας του. Το αποτέλεσμα αυτού θα είναι να ενισχυθεί η αντιπαλότητα που χαρακτηρίζει τη σχέση γονιού-παιδιού, αφού οι γονείς δεν αποδέχονται τη νέα συμπεριφορά του παιδιού και το τιμωρούν γι' αυτήν (Γεωργούλας, 2000: 90).

Αντίθετα εάν το παιδί αισθανθεί ότι παίρνει αγάπη, σεβασμό και ασφάλεια από την οικογένειά του και κυρίως από τους γονείς του, θα καταφέρει να αναπτύξει τη δική του ταυτότητα και να αντιληφθεί την αξία του. Το παιδί επίσης έχει ανάγκη για απόκτηση νέων εμπειριών, για να μπορέσει να εξελιχθεί νοητικά, συναισθηματικά και ψυχοκοινωνικά. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να ζει σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, όπου οι σχέσεις μεταξύ των μελών του είναι αρμονικές και σταθερές, υπάρχει επικοινωνία και η στάση και συμπεριφορά των γονιών προς το παιδί χαρακτηρίζονται από συνέπεια. Επίσης έχει ανάγκη από αναγνώριση, παραδοχή, υποστήριξη και ενθάρρυνση όπως και ο ενήλικας, τα οποία οι γονείς μπορούν να προσφέρουν μέσα από την παρότρυνση και την ενθάρρυνση για απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων σε νοητικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, αλλά και μέσα από την επιβράβευση όχι μόνο του αποτελέσματος, αλλά και της προσπάθειας. Έτσι θα αισθανθεί ότι είναι ένα χρήσιμο άτομο για την κοινωνία και θα σχηματίσει μια ικανοποιητική εικόνα για τον εαυτό του.

Παράλληλα, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού πρέπει να του επιτρέψουν και να ενισχύσουν κάθε προσπάθεια για ανεξαρτητοποίηση του. Αυτό θα επιτευχθεί με την υπευθυνότητα που πρέπει να αναλάβει ο έφηβος και τις ευθύνες για τις πράξεις του. Ένα άλλο βασικό στοιχείο που πρέπει να διέπει τις σχέσεις γονιών-παιδιών είναι η ύπαρξη ορίων στη συμπεριφορά τους. Η απουσία ορίων και κανόνων περιορίζει τα παιδιά στο να αποδεχθούν τις αρχές της κοινωνικά παραδεκτής πραγματικότητας, ένα στοιχείο που μετέπειτα θα δημιουργήσει

δυσκολίες στις σχέσεις του παιδιού με τους συνομήλικους του, το ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο και τον ίδιο τον εαυτό του (Χριστοφόρου, 2001: 18-19).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, « η δομή (...) της οικογένειας επιδρά στην προσωπικότητα, στις στάσεις καθώς και στη συναισθηματική ανάπτυξη των μελών της» (Μαδιανού- Γκέφου: 17). Στη σύγχρονη κοινωνία, η οποία κινείται με ιλιγγιώδη ταχύτητα και τίποτα δεν μένει αναλλοίωτο, παρατηρείται αλλοίωση των θεσμών και των δομών, που επηρεάζουν και την οικογένεια, η οποία έχει διαμορφωθεί από την παραδοσιακή της μορφή. Η επικοινωνία στην οικογένεια φθείρεται και όλο και λιγοστεύει. Σε πολλά ζευγάρια παρατηρείται δυσκολία στην επικοινωνία μεταξύ τους, δεν μπορούν να καθορίσουν τα κριτήρια μιας λειτουργικής σχέσης που θα ανταποκρίνεται και στις ανάγκες των παιδιών τους, τα οποία ούτως ή άλλως είναι υποχρεωμένα να συμπορεύονται μαζί τους. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργείται μια σύγχυση στα μέλη της οικογένειας και τα παιδιά να στρέφονται σε άλλες κοινωνικές ομάδες για να αναπληρώσουν αυτή την έλλειψη, να βρουν την αναγνώριση, επικοινωνία και υποστήριξη που ψάχνουν και δεν έχουν από την οικογένεια. Τέτοιες ομάδες μπορούν να είναι το σχολικό περιβάλλον ή οι φίλοι, που είναι πολύ πιθανόν να διοχετεύσουν στο παιδί διαφορετικούς κανόνες συμπεριφοράς..

Ακόμη, η απουσία ενός ή και των δυο γονέων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του παιδιού. Από μελέτες φαίνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό παραβατικών παιδιών ή ενήλικων εγκληματιών μεγάλωσαν χωρίς τον ένα ή και τους δυο γονείς. Οι λόγοι ήταν ο θάνατος ενός ή και των δυο γονέων, το διαζύγιο ή η χωριστή διαβίωση των γονέων, που οδήγησε ένα από τους δυο γονείς εκτός σπιτιού, ή η απουσία ενός εκ των δυο για κάποιο άλλο λόγο (π.χ. διαλυμένες οικογένειες, μονογονεϊκές οικογένειες- όταν δεν υφίσταται νόμιμος γάμος των γονέων). Όσον αφορά τα ορφανά παιδιά στα δείγματα ερευνών παραβατικών ανηλίκων εμφανίζονται σε διπλάσια ποσοστά από την αναλογία στο συνολικό πληθυσμό. Επομένως η απουσία ενός ή και των δυο γονέων θεωρείται παράγοντας εγκληματογένεσης, αφού ο γονιός δεν μπορεί να του προσφέρει την πρέπουσα ανατροφή και μια σωστή αγωγή, χωρίς όμως να αποτελούν καθ' εαυτές αιτίες που οδηγούν στην παραβατικότητα (Νόβα- Καλτσούνη, 2001: 130- 134).

Πιο σημαντική εμφανίζεται να είναι η έλλειψη της μητέρας, κυρίως όσον αφορά τα παιδιά που βρίσκονται σε πολύ μικρές ηλικίες, αφού το παιδί παρασύρεται

πιο εύκολα στο κακό παράδειγμα, λόγω της έλλειψης της οικογενειακής θαλπωρής. Στις περιπτώσεις αυτές ο δρόμος και η γειτονιά γίνονται το σπίτι του παιδιού (Γεωργούλας, ό.π.: 93-94).

Ένα διαζύγιο είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα δημιουργήσει μια συναισθηματική διαταραχή στα παιδιά που χαρακτηρίζεται από αισθήματα θλίψης, θυμού, ανασφάλειας και χαμηλής αυτοεκτίμησης. Αρκετά συχνά παρουσιάζουν επιθετικές συμπεριφορές, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις το διαζύγιο των γονιών είναι πιθανόν να οδηγήσει σε υπολειτουργία του παιδιού στο σχολείο ή σε απομόνωση από τους συμμαθητές του. Σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει και ο κοινωνικός στιγματισμός που δέχεται. Φαίνεται ακόμη ότι είναι πιο πιθανόν ο ανήλικος να παραβατήσει εάν το διαζύγιο προέκυψε όταν αυτός βρισκόταν στη νηπιακή ή προεφηβική ηλικία. Επιπλέον στις οικογένειες που εισέρχεται ένας «νέος γονέας», μετά από ένα δεύτερο γάμο των γονέων, εμφανίζονται συχνά ρήξεις και εντάσεις, οι οποίες δημιουργούν μια αρνητική ατμόσφαιρα. Τα παιδιά σε αυτού του τύπου οικογένειες, συχνά αισθάνονται ότι δεν ανήκουν πουθενά, ένα στοιχείο που είναι δυνατόν να δημιουργήσει ψυχικές διαταραχές. Εκτός από το ίδιο το διαζύγιο είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσουν σε μια αντικοινωνική συμπεριφορά και οι ενδοοικογενειακές συγκρούσεις που προηγούνται ενός διαζυγίου, αφού τέτοιες εντάσεις δημιουργούν ψυχικά τραύματα στα παιδιά και ταυτόχρονα παρεμποδίζουν τη σωστή κοινωνικοποίηση (Κατσιγαράκη, 2004: 76-83).

Επίσης, η παιδική κακοποίηση και παραμέληση των παιδιών από τους γονείς αποτελεί ένα σοβαρό και εκτεταμένο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας, το οποίο κρύβεται κάτω από το πέπλο της σιωπής, αφού υπάρχει τεράστιος σκοτεινός αριθμός όσων αφορά αυτά τα αδικήματα. Οι επιπτώσεις στα θύματα είναι τραγικές, αφού τα παιδιά που κακοποιούνται διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο να εκδηλώσουν σοβαρές ψυχολογικές διαταραχές, αισθάνονται ανασφάλεια, φόβο, έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, έκδηλο άγχος και πολλές φορές γίνονται επιθετικά. Επομένως τα παιδιά από θύματα μετατρέπονται σε θύτες ή παραμένουν θύματα, αφού συχνά «αναζητούν» την κακοποίηση και εκτός της οικογένειας (Μαγγανάς, 1996: 126-127).

Τέλος, μια άλλη παράμετρος στη σχέση της νεανικής παραβατικότητας με την οικογένεια είναι η εγκληματικότητα των ίδιων των γονιών, μια παράμετρος που

εξηγείται με τους όρους της μίμησης του Tarde και τις θεωρίες των πολιτισμικών συγκρούσεων. Η επήρεια που έχουν οι γονείς στα παιδιά τους δεν πρέπει να αγνοείται από τους ίδιους τους γονείς. Η μίμηση των γονικών προτύπων, κυρίως της εγκληματικότητας των γονέων είναι συχνά υπεύθυνη για την παραβατικότητα των ανηλίκων, ως απόρροια της εκμάθησης της επιθετικότητας μέσω άμεσων εμπειριών ή μέσω της παρατήρησης προσώπων στα πλαίσια της οικογένειας. Ο Bandura (1972) στηριζόμενος στη θεωρία της «κοινωνικής μάθησης» διατύπωσε τη θεωρία της μιμητικής μάθησης, σύμφωνα με την οποία η μάθηση πραγματοποιείται με παρατήρηση της συμπεριφοράς ενός προτύπου και στη συνέχεια με τη μίμηση της ίδιας συμπεριφοράς. Έτσι τα παιδιά που εκτίθενται σε επιθετικά πρότυπα συμπεριφοράς μιμούνται την αρνητική συμπεριφορά, αλλά και τη συμπεριφορά του προτύπου του ίδιου φύλου (Φαρσεδάκης, 1985: 60).

3.3.2. Οι παρέες των συνομηλίκων

Ο νέοι άνθρωποι έχουν ανάγκη να ανήκουν και να γίνονται αποδεκτοί σε μία ομάδα συνομηλίκων με αποτέλεσμα να υιοθετούν συμπεριφορές που γίνονται αποδεκτές στα πλαίσια αυτής. Ο ρόλος των φίλων, της παρέας και γενικά των συνομηλίκων στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών. Οι περισσότερες από αυτές μελετούν τις νεανικές συμμορίες μέσα από τα θεωρητικά σχήματα των υποπολιτισμικών, κυρίως, προσεγγίσεων.

Οι έρευνες αυτές καταδεικνύουν πως οι περισσότεροι νεαροί παραβάτες έχουν φίλους, επίσης, παραβάτες και μάλιστα στις περισσότερες παραβατικές πράξεις δρουν από κοινού με αυτούς (Sampson & Laub, 1993: 104). Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι οι νέοι που είναι μέλη συμμοριών είναι συνήθως πιο παραβατικοί από τους συνομηλίκους τους που δεν είναι.

Η συναναστροφή με παραβατικούς συνομηλίκους μπορεί να έχει συνέπειες τόσο στη σχολική επίδοση όσο και την παραβατική συμπεριφορά. Η έρευνα των Shaw και McKay (1969) επιβεβαιώνει το συσχετισμό αυτό δείχνοντας ότι πάνω από το 80% των συλληφθέντων ανηλίκων έδρασαν από κοινού με φίλους. Σε παρόμοιους συσχετισμούς κατέληξαν και μια σειρά από άλλες έρευνες. Σύμφωνα- για παράδειγμα- με έρευνα του Hargreaves που διεξήχθη το 1967 αποδεικνύεται ότι

«οι μειονεκτούντες μαθητές οδηγούνται, από τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου στη δημιουργία μιας υποκουλτούρας παραβατικότητας».

Η ανάγκη για επιβεβαίωση από την ομάδα και η ελκυστικότητα συμμετοχής σε αυτή είναι πολύ πιθανό να επηρεάσουν τη σωστή κρίση ενός ανηλίκου. Έτσι, η εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς τόσο στο σχολικό όσο και στο εξωσχολικό περιβάλλον οφείλονται κυρίως στην τάση για διέγερση, παιχνίδι, απόκτηση κύρους, και έντονη επιθυμία, γεγονός που συνίσταται *«σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας ενίσχυσης που μπορεί να αναλυθεί στη μίμηση, την παρακίνηση, τη βοήθεια και την επιδοκιμασία»*.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '90, άρχισε να απασχολεί εντονότερα την ελληνική κοινωνία και τους ειδικούς η πιθανή μετεξέλιξη μερίδας της νεανικής παραβατικότητας από ατομικές αντικοινωνικές συμπεριφορές, σε συλλογικές και οργανωμένες μορφές³¹⁸. Αν και η μετεξέλιξη αυτή παρέμεινε σε οριακά επίπεδα, η εμφάνιση και η δράση οργανωμένων ομάδων ανηλίκων σε περιοχές της πρωτεύουσας, καθώς και η καταγραφή ορισμένων κρουσμάτων συλλογικής παραβατικής συμπεριφοράς οδήγησε στον προβληματισμό περί ύπαρξης συμμοριών ανηλίκων³¹⁹.

Με βάση τα ως τώρα δεδομένα δεν μπορούμε να πούμε ότι στην Ελλάδα έχουν αναπτυχθεί συμμορίες ανηλίκων, με τα χαρακτηριστικά αυτών που δρουν στις Η.Π.Α. και άλλων δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Ειδικότερα, από τις έρευνες που έχουν διεξαχθεί, φαίνεται ότι δεν υπάρχουν στην Ελλάδα συμμορίες ανηλίκων, που να συνιστούν εγκληματικές υποκουλτούρες, να επιδίδονται σε συστηματική βία, να διαθέτουν οργάνωση, ιεραρχική δομή και τελετουργικά μύησης για την εισδοχή νέων μελών, να επιδιώκουν την αναπαραγωγή του συστήματος αξιών της υποκουλτούρας μέσα από αυστηρές διαδικασίες και τα μέλη τους να ακολουθούν σταθερές παρεκκλίνουσες ή εγκληματικές σταδιοδρομίες³²⁰.

Αυτά τα χαρακτηριστικά ανήκουν σε συμμορίες που έδρασαν στο παρελθόν και δρουν ακόμα στις Η.Π.Α. αλλά και στην Ευρώπη, τροφοδοτώντας σε μεγάλο βαθμό τα ποσοστά της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Το γεγονός όμως ότι η ελληνική πραγματικότητα δεν μπορεί να συγκριθεί με τα φαινόμενα αυτά, δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να υποτιμηθεί η μετεξέλιξη (έστω και οριακή) της εγχώριας παραβατικότητας των ανηλίκων προ πιο συλλογικές μορφές

αδικημάτων. Πράγματι τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε η εντεινόμενη δράση οργανωμένων ομάδων ανηλίκων σε σχολικούς και εξωσχολικούς χώρους³²¹.

Όπως προκύπτει από έρευνα³²² που διενήργησαν οι Α. Μαγγανάς και Θ. Μανουδάκη το 1998 σε δείγμα 126 μαθητών (ηλικίας 15-19 ετών) από πέντε λύκεια των Αθηνών, το 7,1% των ερωτηθέντων, που προέρχονταν από τις περιοχές Νέου Κόσμου, Δάφνης, Καλλιθέας, Ταύρου, Πετραλώνων, Εξαρχείων, Κέντρου, Μέτς, Πειραιά, Αγ. Παύλου, Γκύζη, Μεταξουργείου και Παγκρατίου, δήλωσαν ότι ανήκουν ήδη σε οργανωμένες ομάδες που διαπράττουν βανδαλισμούς σε σχολεία και επιθέσεις εναντίον συνομηλίκων τους, με σκοπό την απόσπαση χρημάτων και αντικειμένων, ή απλώς εκφοβισμό και διακινούν ναρκωτικά ³²³. Παράλληλα η έρευνα έδειξε καθαρά την ύπαρξη οργάνωσης, σταθερότητας και κάποιας μορφής ιεραρχίας, ενώ διαπιστώθηκαν και οι στενοί συνεκτικοί δεσμοί μεταξύ των μελών και η ύπαρξη αλληλεγγύης και υποστήριξης ³²⁴.

3.3.3. Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας

Η επίδραση των παραγόντων που σχετίζονται με τις τοπικές κοινότητες, στην παραβατική συμπεριφορά των νέων μελετάται μέσα από οικολογικές προσεγγίσεις, που εξετάζουν τη σχέση που ανθρώπου με το περιβάλλον του.

Οι οικολογικές προσεγγίσεις άνθισαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στα πλαίσια της Σχολής του Σικάγου. Συγκεκριμένα, οι C. Shaw & H. McKay (1969) μέσα από τη θεωρία των ζωνών συνέδεσαν την υποβαθμισμένη περιοχή, τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης, καθώς και τις χωροταξικές αλλαγές στην περιοχή με την εγκληματική συμπεριφορά. Η βασική υπόθεση της θεωρίας τους ήταν ότι τα υψηλότερα ποσοστά εγκληματικότητας συγκεντρώνονταν γύρω από το κέντρο των μεγαλουπόλεων, όπου απουσίαζε η στοιχειώδης κοινωνική αλληλεγγύη, οι αξίες και ο κοινωνικός έλεγχος με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται παρεκκλίνουσες αξίες και παραβατικές συμπεριφορές. Τα πορίσματα της έρευνάς τους δεν υποστήριξαν ότι υπήρχε σύνδεση μεταξύ της οικονομικής κατάστασης και της εγκληματικής συμπεριφοράς, αλλά ότι ορισμένες κοινωνικές δομές μπορεί να αποτελέσουν τα αίτια σχηματισμού υποπολιτισμικών ομάδων, οι οποίες με τη σειρά τους μπορεί να οδηγήσουν στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών. Η εγκληματική

συμπεριφορά των ανηλίκων στις συνοικίες του Σικάγου ερμηνεύτηκε, συνεπώς, ως αποτέλεσμα της επιρροής των ήδη παραβατικών συντρόφων τους και του κοινωνικού περιβάλλοντος (γειτονιάς) μέσα στην οποία ζούσαν.

Παρά τις αδυναμίες της θεωρίας που, κυρίως, έγκεινται στο ότι επικεντρώνεται στην εγκληματικότητα των κατώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων αγνοώντας την εγκληματικότητα των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων, εντούτοις, η συμβολή της είναι σημαντική, καθώς υποστηρίχθηκε για πρώτη φορά ότι ο εγκληματίας δεν αποτελούσε ιδιότυπη περίπτωση, αλλά ένας άνθρωπος, όπως οι άλλοι.

Αν και οι συσχετισμοί που επιχειρούν οι παραπάνω έρευνες δεν επιβεβαιώνονται πάντα επιστημονικά, εντούτοις όλες οι θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις συμβάλλουν στην ερμηνεία της παραβατικότητας των ανηλίκων και δη αυτές που επιχειρούν πολυπαραγοντικές προσεγγίσεις. Το έγκλημα αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο που συνδέεται με πλειάδα παραγόντων και κατά συνέπεια καμία από τις διάφορες θεωρίες και από τους παράγοντες που συνδέονται με αυτό δεν μπορεί να δώσει μια μοναδική εξήγηση που να καθορίζει την εμφάνισή του. Αυτό που χρειάζεται προκειμένου να προσεγγίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο τις συνθήκες που ευνοούν την εμφάνισή του είναι η συνθετική και διεπιστημονική οπτική, που μας επιτρέπει μια περισσότερο ολοκληρωμένη και λιγότερο επισφαλής μελέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1. Οι ιδιαιτερότητες του Δικαίου Ανηλίκων

Η αναγκαιότητα νόμων ειδικών για ανηλίκους και έγινε αρχικά αισθητή λόγω της συνεχιζόμενης εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης της κοινωνίας και της αποτυχίας των παραδοσιακών μηχανισμών κοινωνικής ένταξης όπως η οικογένεια. Η βιομηχανική εποχή διέλυσε την παραδοσιακή οικογένεια η οποία δεν μπόρεσε να διαφυλάξει την συνοχή της. Από τη μία πλευρά μεταξύ της παιδικής ηλικίας και της ενηλικίωσης παρεμβλήθηκε μια μεταβατική περίοδος η οποία ήταν αφιερωμένη στην παιδεία και την εκπαίδευση καθώς η επαγγελματική ζωή απαιτούσε ένα σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα για εκπαίδευση ενώ, επίσης, επικράτησε η αντίληψη ότι η ανήλικη νεότητα χρειάζεται προστασία από την εκμετάλλευση και από επιβλαβείς επιρροές. Από την άλλη, όμως, λόγω της επαγγελματικής απασχόλησης των γονιών έγιναν όλο και πιο δύσκολες οι δυνατότητες ταύτισης των παιδιών με τους γονείς και η επίβλεψη των ανηλίκων και η πυρηνική οικογένεια δεν ήταν, πλέον, ενσωματωμένη στο δίκτυο των κοινωνικών σχέσεων (της γειτονιάς, των συγγενών, της κοινότητας). Έτσι, κυρίως, στην ασθενέστερη κοινωνικο-οικονομική τάξη των βιομηχανικών κοινωνιών δημιουργήθηκε μια πολιτισμική ομάδα της νεολαίας με δικές της αξίες, κανόνες συμπεριφοράς, τρόπους κατανάλωσης και αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. (Πιτσελά, 1994, σελ.: 8)

Αρχικά, το κράτος, η εκκλησία ή ιδιωτικοί φορείς όπως οργανώσεις πρόνοιας και μέριμνας ανηλίκων επενέβησαν για την προστασία των ανηλίκων. Ωστόσο, η συστηματική θεσμοθέτηση ειδικών νόμων για ανηλίκους άρχισε με την αναγνώριση της ανηλικότητας ως ενός ιδιαίτερου σταδίου της ανθρώπινης ζωής, μιας εξελικτικής και διαφορετικής φάσης της ζωής από αυτή του ενήλικα. Ωστόσο, η διαπίστωση για την ιδιαίτερη προσωπικότητα των ανηλίκων που θεωρείται σήμερα αυτονόητη κάθε άλλο παρά γινόταν αποδεκτή στο παρελθόν. Κατά τον 19^ο αι. το μόνο κριτήριο για τον όποια διαφορετική μεταχείριση των ανηλίκων εντοπιζόταν στον τυχόν μειωμένο τους καταλογισμό. Μέχρι τον 20^ο αι , στην Ελλάδα ως το 1950, για να τιμωρηθεί ή όχι ένας ανήλικος εξεταζόταν εάν είχε τελέσει την αξιόποινη πράξη έχοντας ή όχι την ικανότητα να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της πράξης που έκανε και να

ενεργήσει ανάλογα με την αντίληψη του για την πράξη αυτή. Αν δεν είχε αυτή την πνευματική ικανότητα επιστρεφόταν στους γονείς του ή εγκλειόταν σε κάποιο «επανορθωτικό κατάστημα» διαφορετικά αν θεωρούνταν ότι διέθετε την ικανότητα τότε εγκλειόταν στις φυλακές ανηλίκων για να εκτίσει ποινή παρόμοια με εκείνης του ενήλικα αλλά μειωμένη απλώς ως προς της διάρκεια της.

Σήμερα, χρησιμοποιείται ο όρος παραβατικός και όχι ο όρος εγκληματίας για τους ανήλικους, ώστε να αποφευχθεί ο στιγματισμός τους αλλά και γιατί η χρήση του όρου εγκληματίας για τους ανήλικους είναι ανακριβής καθώς συνήθως δεν λείπει η πλήρης ικανότητα για καταλογισμό. Επίσης, ο χαρακτηρισμός ενός ανηλίκου ως παραβατικό προϋποθέτει την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης. Στην περίπτωση που ο ανήλικος εμφανίζει αποκλίνουσα συμπεριφορά με στοιχεία παραμέλησης ή εγκατάλειψης (χρήση ναρκωτικών, τάσεις αυτοκτονίας) ή διαβιώνει σε περιβάλλον που μπορεί να τον εξωθήσει στην παραβατικότητα, αλλά χωρίς να τελεί αδικήματα τότε γίνεται λόγος για «προπαραβατικό ανήλικο» Και η αποκλίνουσα και η παραβατική συμπεριφορά υπάγονται από κοινού στην ευρύτερη έννοια της προβληματικής συμπεριφοράς. (Κουράκης,2004,σελ:7-8)

Αποτελεί, πλέον, κοινό τόπο ότι οι ανήλικοι δεν είναι απλές «μικρογραφίες ενηλίκων», αλλά άνθρωποι με ξεχωριστή προσωπικότητα και με ιδιαίτερες ανάγκες διαπαιδαγώγησης αλλά και μεταχείρισης.

Έτσι, οι ανήλικοι παραβάτες, αντιμετωπίζονται στην εποχή μας μ' ένα ξεχωριστό δίκαιο και όχι με βάση τις γενικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τους ενήλικες εγκληματίες. Το δίκαιο αυτό, που ονομάζεται «ποινικό δίκαιο ανηλίκων» (juvenile justice), έχει πλέον αποκτήσει τις δικές του αρχές, σκοπούς και χαρακτήρα. Οι παραβάσεις του νόμου από τους ανήλικους εκδικάζονται από δικαστήρια με ειδική δικαιοδοσία, απλουστευμένη και μη δημόσια διαδικασία και με πνεύμα πατρικής διαπαιδαγώγησης που δεν αποσκοπεί στην τιμωρία και ανταπόδοση, αλλά στη βελτίωση του ανηλίκου παραβάτη.

Επίσης, οι κυρώσεις που επιβάλλονται από τα δικαστήρια αυτά και ο τρόπος εκτέλεσής τους διέπονται, ή τουλάχιστον πρέπει να διέπονται, από ανάλογο πνεύμα στοργής και βοήθειας προς τον ανήλικο παραβάτη, να είναι δε προσαρμοσμένες στις ανάγκες της προσωπικότητάς του, αλλά χωρίς να υπερβαίνουν τα όρια που επιβάλλονται από την αρχή της αναλογικότητας και από

τον σεβασμό της αξίας του ανηλίκου ως ανθρώπου. Μάλιστα, οι κυρώσεις αυτές θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στην ιδέα της κατά το δυνατόν ελάχιστης παρέμβασης του ποινικού δικαίου στη μεταχείριση των ανηλικών παραβατών (Κουράκης, 2004:1).

Επομένως, το δίκαιο ανηλικών διαφοροποιείται από το κυρίως ποινικό δίκαιο διότι ο στόχος του είναι διαφορετικός. Αφενός αποβλέπει προ πάντων στη διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου και την αποτροπή τέλεσης εκ μέρους του νέων αδικημάτων και όχι στην τιμώρησή του ή την ανταπόδοση του διαπραχθέντος αδικού. Ως διαπαιδαγώγηση θεωρείται η εκμάθηση εκείνων των κοινωνικών δεξιοτήτων που θα καταστήσουν τους ανήλικους ικανούς να αναλάβουν έναν εποικοδομητικό ρόλο στην κοινωνία και να έχουν μια σύννομη συμπεριφορά (Πιτσελά, 2000:78). Αφετέρου, τα χρησιμοποιούμενα μέσα για την εκπλήρωση των σκοπών του, δεν έχουν πολλές φορές αμιγώς ποινικό χαρακτήρα, ιδίως μάλιστα όταν ο ανήλικος δεν έχει τελέσει ακόμη κάποια αξιόποινη πράξη, αλλά παρά ταύτα κρίνεται ότι πρέπει να προστατευτεί εγκαίρως πριν από την όποια ενδεχόμενη παρεκτροπή του (προπαραβατικοί ανήλικοι- Κουράκης, ό.π.: 2).

Γι' αυτό άλλωστε ορισμένοι συγγραφείς διακρίνουν ανάμεσα σε *δίκαιο ανηλικών με ευρεία έννοια* (πρόκειται για το σύνολο των κανόνων δικαίου που ασχολούνται με τους ανήλικους) και σε *δίκαιο ανηλικών με στενή έννοια*, το οποίο διακρίνεται περαιτέρω σε ποινικό δίκαιο ανηλικών, και σε δίκαιο πρόνοιας ανηλικών για όσους έχουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής και διατρέχουν άμεσο κίνδυνο να παραβούν τον ποινικό νόμο (Χάιδου, 1989: 46-47).

Εν συντομία, σύμφωνα με το προνοιακό πρότυπο η πολιτεία νομιμοποιείται να παρεμβαίνει με (ημι) ποινικές διαδικασίες, ακόμη και για συμπεριφορές που μολονότι δεν συνιστούν με τη στενή έννοια εγκληματική πράξη, όμως μπορούν να θεωρηθούν, σε συνάρτηση με την προσωπικότητα του ανηλίκου, ως προθάλαμος του εγκλήματος. Το ενδιαφέρον δεν εστιάζεται στην παράνομη συμπεριφορά του ανηλίκου, όπως πρέσβευε η κλασική σχολή του ποινικού δικαίου, αλλά στην ίδια την προσωπικότητα του ανηλίκου και τις δυνατότητες βελτίωσής του, σύμφωνα με τη σχετική διδασκαλία της σχολής της Νέας Κοινωνικής Άμυνας(Κουράκης, 2004: 228-232)

Σε αντίθεση με το προνοιακό πρότυπο, το δικαιοκτικό επικεντρώνεται στην παράβαση και όχι στην προσωπικότητα του παραβάτη, του οποίου οι πράξεις κατά τη

διάρκεια της εφηβείας δεν χρειάζεται να είναι αντικείμενο θεραπείας, αφού συνήθως έχουν συμπτωματικό και προσωρινό χαρακτήρα. Συνεπώς, κύριος στόχος αυτού του προτύπου δεν είναι η με κάθε κόστος αναμόρφωση της προσωπικότητάς του, αλλά η επανένταξη του ανηλίκου σε μια κοινωνία που σέβεται τα δικαιώματά του ως πολίτη (ό.π: 243).

Η απονομή ποινικής δικαιοσύνης σε ανηλίκους των περισσότερων Ευρωπαϊκών χωρών, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, εντάσσεται μάλλον στο πρότυπο της δικαιοσύνης (ή δικαιικό πρότυπο), στο οποίο ισχύει το δυαδικό σύστημα το οποίο διαχωρίζει μεταξύ της εγκληματικής και προεγκληματικής συμπεριφοράς (Πιτσελά, 2000: 248).

Θα πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό, ότι σε μερικές χώρες το δικαιικό πρότυπο εφαρμόζεται στην πράξη ιδιαίτερα αυστηρά με πνεύμα ανταπόδοσης, ώστε να καθησυχάσει την κοινή γνώμη ότι το έγκλημα είναι υπό έλεγχο και ότι οι υπεύθυνοι θα τιμωρηθούν. Τέτοιες τάσεις αυστηρής αντιμετώπισης, παρατηρούνται ιδίως όταν αυξάνονται τα εγκλήματα βίας και τα σοβαρά αδικήματα των νέων (Κουράκης, 2004: 329).

Παρ' όλα αυτά, σήμερα γίνεται δεκτός στο Δίκαιο Ανηλίκων ένας συγκερασμός του 'προνοιακού' με το 'δικαιικό' πρότυπο, ο οποίος αποτυπώνεται στα τέσσερα σημαντικότερα διακρατικά κείμενα των τελευταίων ετών για τους ανήλικους παραβάτες (Κουράκης, ό.π.: 250). Συγκεκριμένα, στους «Ελάχιστους ή Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή της Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους» ή «Κανόνες του Πεκίνου» (the Beijing Rules) του 1985, στη «Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού» του Ο.Η.Ε. του 1989, στη Σύσταση (87) 20 της 17.09.1987 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης «για τις κοινωνικές αντιδράσεις στη νεανική παραβατικότητα», και τέλος, στη Σύσταση 2003 (20) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης «για νέους τρόπους μεταχείρισης της νεανικής παραβατικότητας και για τον ρόλο της Δικαιοσύνης των Ανηλίκων».

Πάντως, η αρμονική συνύπαρξη αυτών των δύο προτύπων και, κατ' επέκταση, της διαπαιδαγώγησης με τον κοινωνικό έλεγχο, στηρίζεται σε μια εύθραυστη ισορροπία και εγκυμονεί κινδύνους για ολόκληρο το σύστημα του Δικαίου Ανηλίκων (Πιτσελά, 2000: 27).

4.2. Η ποινική μεταχείριση των ανήλικων παραβατών

Οι παραβάσεις των ανηλίκων στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης και της Βορ. Αμερικής αντιμετωπίζονται με ειδικές κυρώσεις και μέτρα που κλιμακώνονται ανάλογα με την ηλικία του ανήλικου παραβάτη, τη βαρύτητα της παράνομης συμπεριφοράς του και τις προοπτικές για τέλεση εκ μέρους του νέων αξιόποινων πράξεων στο μέλλον. Το ελαφρότερο μέτρο είναι η επίπληξη (admonestation) και το αυστηρότερο η φυλάκιση σε κλειστό χώρο (ποινικός σωφρονισμός, imprisonment- .

Σε διεθνές επίπεδο η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική για ανήλικους προσπαθεί κατά κανόνα να περιορίσει την ποινική αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων για να αποτρέψει αρνητικές συνέπειες και κυρίως τη δευτερογενή εγκληματοποίηση³⁵¹. Τις τελευταίες δεκαετίες φαίνεται να επικρατεί διεθνώς συμφωνία όσον αφορά τις στρατηγικές αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς τους, με τη χρήση εναλλακτικών ποινών (κατά παρέκκλιση διαδικασίες-diversion), της αποεγκληματοποίησης (decriminalization), της αποφυγής εγκλεισμού σε ιδρύματα (deinstitutionalization), και της δίκαιης δίκης (due process).

Τελευταία, επιδιώκεται διεθνώς και εν μέρει έχει επιτευχθεί στον ευρωπαϊκό χώρο, η μεταρρύθμιση του ποινικού δικαίου των ανηλίκων. Ο κοινός παρανομαστής στις νομοθετικές τροποποιήσεις ή στα μεταρρυθμιστικά σχέδια των κρατών μελών, ενισχύθηκε από την ανάγκη πολλών χωρών να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους με τους διεθνείς κανόνες, όπως η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού³⁵⁴

Στη χώρα μας η τελευταία μεταρρύθμιση άρχισε τον Ιούνιο του 2001 με την συγκρότηση μιας νομοπαρασκευαστικής ομάδας, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων³⁵⁵. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το νέο νόμο Ν3189/2003³⁵⁶ για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας των ανηλίκων, εισάγονται ένα πλήθος αναμορφωτικών μέτρων, όπως η ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου σε ανάδοχη οικογένεια, η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, η αποζημίωση του θύματος ή η επανόρθωση των ζημιών, η παροχή κοινωφελούς εργασίας, η παρακολούθηση κοινωνικών και ψυχολογικών

προγραμμάτων, η φοίτηση σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης και η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής³⁵⁷.

Όλα τα προηγούμενα μαζί με την επίπληξη, την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλικού στους γονείς ή στους επιτρόπους του και τους θεσμούς των Εταιριών Προστασίας Ανηλίκων, των Επιμελητών Ανηλίκων και των Ιδρυμάτων Αγωγής που παραμένουν σε ισχύ, στοχεύουν στην αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων μέσω μιας γενικότερης προσπάθειας βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής τους ³⁵⁸.

Γενικά, οι αλλαγές του ποινικού δικαίου των ανηλίκων εκδηλώνονται στις διάφορες νομοθεσίες ιδίως με μέτρα, τα οποία³⁵⁹:

α) αντιμετωπίζουν τον εγκλεισμό μόνον ως έσχατο καταφύγιο (last resort) για ανήλικους παραβάτες, και αποφεύγουν να εισάγουν ποινές μακροχρόνιου εγκλεισμού,

β) αναπτύσσουν ένα σύστημα εξωιδρυματικών κυρώσεων ώστε να αποτραπεί η ποινική διαδικασία,

γ) ενθαρρύνουν τη χρήση κατά παρέκκλιση διαδικασιών και διαμεσολάβησης, ιδίως όταν η ποινική δικονομία τους βασίζεται στην αρχή της σκοπιμότητας,

δ) αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην αποκατάσταση της βλάβης προς το θύμα,

ε) οργανώνουν και συντονίζουν διάφορους φορείς σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, κατάλληλους να προσφέρουν βοήθεια στους ανήλικους παραβάτες οι οποίοι είτε βρίσκονται σε κίνδυνο είτε έχουν ήδη τελέσει κάποιο αδίκημα, και τέλος,

στ) απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση (με έμφαση στον τομέα της πρόληψης), που θα αναπτύσσεται σε συνδυασμό με κοινωνικές πολιτικές, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο ζωής και ανάπτυξης των μεγαλουπόλεων.

Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνεπώς προσανατολισμένες σ' ένα εξισορροπημένο δικαϊκό πρότυπο (balanced justice model), όπου οι παιδαγωγικοί στόχοι θα συνδυάζονται με τις εγγυήσεις για δίκαιη δίκη και αξιοπρεπή κράτηση, όταν το τελευταίο κρίνεται απολύτως απαραίτητο. Όσον αφορά την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων στη χώρα μας, δεν φαίνεται να υπάρχει μια ενιαία τάση αυστηροποίησης ή μη των ποινών που επιβάλλονται γι' αυτούς κατά

τα τελευταία έτη (βλ. πίνακα 3). Ωστόσο, οφείλουμε να παρατηρήσουμε σύμφωνα με τα στοιχεία των Δικαστηρίων Ανηλίκων, πως κυρίαρχος τρόπος αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων, ενώ ένας σχετικά μικρός αριθμός παραβατικών ανηλίκων υποβάλλονται σε κάποιο μέτρο ποινικού σωφρονισμού ή εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 3, ποσοστά των κρατούμενων ανηλίκων (και νέων έως 20 ετών) είναι μικρά στο σύνολο των καταδικασθέντων.

Σχετικά με τις κυρώσεις που προβλέπονται σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία μπορούμε να πούμε ότι οι κυρώσεις που προβλέπονται είναι δύο διαφορετικών ειδών:

Αρχικά προβλέπονται τα αναμορφωτικά μέτρα για όλους τους ανήλικους παραβάτες ηλικίας 8-18 ετών. Με τον νόμο 3189/2003 και με βάση της σύγχρονες τάσεις για αποϊδρυματοποίηση ο κατάλογος των αναμορφωτικών μέτρων συμπληρώθηκε και εμπλουτίστηκε με σειρά σύγχρονων μέτρων.

Τα αναμορφωτικά μέτρα συνολικά είναι τα εξής:

α) η επίπληξη του ανηλίκου, δηλαδή, η επίσημη αποδοκιμασίας της πράξης του ανηλίκου από το Δικαστήριο.

β) η επίσημη ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή τους επιτρόπους του με σκοπό την ενίσχυση της ευθύνης αυτών των ανθρώπων στην διαπαιδαγώγηση του.

γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δηλαδή, σε οικογένεια επιδοτούμενη από το κράτος.

δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων κυρίως σε επιμελητή της υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων μετά από έρευνα που έχει διεξάγει για την προσωπικότητα του ανηλίκου. Οι Επιμελητές Ανηλίκων ασκούν προστατευτική επίβλεψη στον ανήλικο και ο ρόλος της υπηρεσίας αυτής είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο για την επιλογή από το Δικαστήριο των καταλληλότερων κάθε φορά κυρώσεων όσο και στην παρακολούθηση της σωστής εκτέλεσης αυτών.

ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και για διευθέτηση των συνεπειών της πράξης εκτός δικαστηρίου. Προϋπόθεση σε αυτήν την περίπτωση είναι η φυσική προσέγγιση δράστη και θύματος

και η έκφραση ειλικρινούς συγγνώμης ώστε να υπάρξει όσο είναι αυτό δυνατό αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε.

στ) η αποζημίωση του θύματος και ώστε να απαλειφθούν ή να μειωθούν οι συνέπειες της πράξης του ανηλίκου. Σημαντικό είναι η αποζημίωση να γίνεται από τον ίδιο τον ανήλικο και όχι από τους γονείς του ή τρίτους ώστε να συνειδητοποιήσει τις συνέπειες των πράξεων του.

ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, δηλαδή, η χωρίς αμοιβή απασχόληση του. Στο μέτρο αυτό είναι σημαντικό να του παρέχει η εργασία αυτή την δυνατότητα εκμάθησης κάποιας τέχνης ή άλλης επικερδούς εργασίας. Επίσης, θα πρέπει η εργασία αυτή να μην είναι ιδιαίτερα επίπονη και οι συνθήκες να μην προκαλούν ανταγωνισμό με τους άλλους κρατούμενους ώστε να λειτουργήσει αναμορφωτικά.

η) η παρακολούθηση από ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημόσιους, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς

θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης

ι) παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής

ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων. Είναι ένα αναμορφωτικό μέτρο που απαιτεί ιδιαίτερη ενασχόληση με τον ανήλικο τόσο από πλευράς χρόνου όσο και επαφών με σκοπό την επίβλεψη, τη διαπαιδαγώγηση και τη συμβουλευτική του υποστήριξη.

ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό κοινοτικό και ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής, δηλαδή, ο αναγκαστικός εγκλεισμός του σε ίδρυμα. Το μέτρο αυτό θεωρείται ότι έχει αναχρονιστικό χαρακτήρα και γι αυτό στην θέση του προωθείται άλλες μορφές μέτρων όπως η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια και η δημιουργία μονάδων φροντίδας για ανηλίκους κατά το οικογενειακό σύστημα. Ενώ όσο χρόνο χρειάζεται ακόμη να διατηρηθούν κάποια ιδρύματα αγωγής το Συμβούλιο της Ευρώπης σε σύσταση του επιμένει να δημιουργούνται ιδρύματα μικρής δυναμικότητας, εύκολα προσβάσιμα που να παρέχουν την δυνατότητα επαφής του ανηλίκου με την οικογένεια.

Η δεύτερη κατηγορία μέτρων είναι τα θεραπευτικά. Αυτά επιβάλλονται στον ανήλικο, αν η κατάσταση του απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, και κυρίως αν αυτός πάσχει από ψυχική ασθένεια ή από κάποια οργανική νόσο ή είναι εθισμένος σε ουσίες ή εμφανίζει καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική του ανάπτυξη.

Τα θεραπευτικά μέτρα είναι τα εξής:

α) ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή τους επιτρόπους του ή στην ανάδοχη οικογένεια,

β) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων,

γ) η παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και

δ) η παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα.

Η τρίτη κατηγορία είναι η ποινή του ποινικού σωφρονισμού σε φυλακές ανηλίκων. Η ποινή αυτή επιβάλλεται όταν κρίνεται ανάλογα με τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε η παραβατική πράξη του ανηλίκου αλλά και σύμφωνα με την όλη προσωπικότητα του ότι είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός του ώστε να αποφευχθούν νέες αξιόποινες πράξεις. (Κουράκης, 2004, σελ:281-2991))

Πίνακας 3: Ανήλικοι υποβληθέντες σε αναμορφωτικά, θεραπευτικά και σωφρονιστικά μέτρα και νέοι καταδικασθέντες με τα άρ. 130, 133 ΠΚ & Ανήλικοι και νέοι κρατούμενοι (1980-1996)

Έτος	Αναμορφωτικά μέτρα ΣΥΝΟΛΟ	Ειδικά: Εισαγωγή σε Τόρμη αγωγής	Θεραπευτικά μέτρα	Ποινικός Σωφρονισμός	Καταδικασθέντες 13-20 ετών (άρ. 130, 133 ΠΚ)	Μη δηλωθείσα ποινή	Γενικό σύνολο	Κρατούμενοι ανήλικοι και νέοι έως 20 ετών	Ανάλογα επί τοις % ανήλικων και νεαρών κρατουμένων στο σύνολο των κρατούμενων
1980	4.707	107	9	13	9.475		14.311	40	0,49
1981	4.592	95		26	9.562	1	14.276	50	0,69
1982	5.835	103	2	37	9.575		15.552	89	1,37
1983	6.914	71	1	47	9.663		16.696	85	1,19
1984	7.731	49	7	70	8.389	1	16.247	103	1,41
1985	7.022	62	4	78	7.997	1	15.164	122	1,93
1986	7.209	48	6	83	8.291		15.637	114	1,74
1987	6.301	58	10	96	9.968		16.433	106	1,50
1988	5.139	42		32	8.649		13.862	106	1,51
1989	4.429	69	3	35	7.160		11.696	108	1,58
1990	5.286	135	1	32	7.724		13.178	104	1,35
1991	5.885	61		16	7.153		13.115	99	1,22
1992	7.505	118	1	31	7.171		14.826	106	1,21
1993	5.553	85	1	60	6.070		11.769	110	1,10
1994	4.739	177	2	88	5.389		10.395	114	1,14
1995	5.911	261	1	137	5.300		11.610	94	0,99
1996	5.032	119	4	164	5.698	1	11.018	99	1,11

Πηγή: Λαμπροπούλου (2001: 37).

4.3. Η εκπαίδευση των ανήλικων κρατουμένων

Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο, η πρόωγη σχολική διαρροή που έχει ως αποτέλεσμα την πλημμελή εκπαίδευση των ανηλικών, συχνά συνδέεται με την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς. Έτσι, η εκπαίδευση έχει θεωρηθεί ως βάση στην οποία μπορεί να στηριχθεί η δημιουργία μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.(35). Η εκπαίδευση των κρατουμένων θεωρείται σημαντική για τον «εξανθρωπισμό» του σωφρονιστικού συστήματος και τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης, όσο και για τη διευκόλυνση της επιστροφής των κρατουμένων στην κοινωνία. Η αρμόδια Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη το θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα στη μόρφωση, το ρόλο της εκπαίδευσης στη βελτίωση του ανθρώπου και της κοινωνίας, καθώς και το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο πολλών κρατουμένων, έχει συστήσει στα κράτη-μέλη την υλοποίηση μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής στις

φυλακές, παρόμοιων με τα αντίστοιχα στην ελεύθερη κοινωνία, πιστεύοντας ότι θα επιδράσουν θετικά στους κρατούμενους και στον χώρο κράτησης (ζήτημα «τάξης και ασφάλειας»). (36).

Ακολουθώντας την ανωτέρω σύσταση, και με προτροπή της European Prison Education Association, τα κράτη-μέλη της ΕΕ προβλέπουν εκπαιδευτικά προγράμματα στα σωφρονιστικά καταστήματα. (37) Άλλωστε, η απουσία προγραμμάτων εκπαίδευσης κρατουμένων αξιολογείται και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας ως ανεπίτρεπτη μεταχείριση.(38). Επιπλέον, οι Στοιχειώδεις Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους ή οι Κανόνες του Πεκίνου του 1985 αναγνωρίζουν την ανάγκη παροχής παιδείας σε νεαρούς κρατουμένους, ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτοί δεν θα αφήσουν το κατάστημα σε μειονεκτική θέση από πλευράς εκπαίδευσης. (39)

Στην Ελλάδα, ο Σωφρονιστικός Κώδικας του 1967 προέβλεπε τάξεις στοιχειώδους εκπαίδευσης σε κάθε φυλακή, καθιέρωση μορφωτικών διαλέξεων και μαθημάτων μέσω επαγγελματικών σχολών.(40). Ο Σωφρονιστικός Κώδικας του 1989 προέβλεπε την γενική αγωγή των κρατουμένων και την εκπαίδευσή τους σε σχολεία είτε εντός της φυλακής είτε εκτός (με εκπαιδευτικές άδειες ή αλληλογραφία). Ο δε Κώδικας του 1999 αναφέρεται με περισσότερες λεπτομέρειες στα μέτρα εκπαίδευσης κρατουμένων, προβλέποντας διορισμό Συμβούλου Εκπαίδευσης σε κάθε κατάστημα κράτησης.(41).

Στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων για κρατουμένους χρειάζεται να ληφθεί υπόψη ότι οι άνθρωποι που εισάγονται σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα συχνά έχουν σημαντικά εκπαιδευτικά κενά, χαμηλή αυτοεικόνα, πολλαπλά βιώματα αποτυχίας, αρνητική αντίληψη για το σχολικό σύστημα και τη χρησιμότητά του, αισθήματα απόρριψης από και προς την εκπαίδευση. Στις περιπτώσεις των ανηλίκων παραβατών έχουν καταγραφεί περιστατικά χρήσης ουσιών πριν τον εγκλεισμό, διακοπή του σχολείου ή σοβαρά προβλήματα φοίτησης, μικρή υποστήριξη από το οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον, συνεπώς μειωμένο κίνητρο για ένταξη σε ένα δομημένο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Στο ΕΚΚΝΑ υπάρχουν επιπλέον προβλήματα ελλιπούς παρακολούθησης ορισμένων μαθητών και ύπαρξης μαθητών με διάφορες μητρικές γλώσσες (42).

Επειδή ακριβώς οι νεαροί κρατούμενοι έχουν βιώσει έντονα απορριπτικές καταστάσεις στέρησης και αποκλεισμού ήδη πριν τον εγκλεισμό τους, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι επανειλημμένα θα τελούν αξιόποινες πράξεις, η πρόληψη της υποτροπής δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στην θετική επίδραση της εκπαίδευσης κατά το χρόνο στέρησης της ελευθερίας. Άλλωστε, οι σχετικές έρευνες στο εξωτερικό είναι μάλλον αντιφατικές(43).

Στην Ελλάδα, με συνεργασία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, πραγματοποιήθηκε κατά το έτος 1996 πανελλαδική εμπειρική έρευνα για την σχέση της παρεχόμενης εκπαιδευτικής, σε ευρεία έννοια, αγωγής με τις προσδοκίες των ανηλίκων κρατουμένων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα και Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων της χώρας. Συγκεκριμένα εξετάστηκε εάν, κατά πόσο και γιατί η επικρατούσα κατάσταση ικανοποιεί τις εκπαιδευτικές- επαγγελματικές ανάγκες των ανηλίκων αποτρέποντας πιθανή υποτροπή τους (44).

Από το συνολικό δείγμα των 178 ανηλίκων κρατουμένων που ερωτήθηκαν, μόνο οι 59 (33.5%) δήλωσαν ότι παρακολούθησαν κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη διάρκεια κράτησής τους. Από αυτούς, το 59.3% είχε παρακολουθήσει μαθήματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 20% μαθήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΟΑΕΔ), το 10% προγράμματα της ΝΕΛΕ και το 7% μαθήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κάποιοι, λόγω ανυπαρξίας άλλων προγραμμάτων, παρακολούθησαν μαθήματα χαμηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας από αυτήν που είχαν ήδη τελειώσει και δεν ανταποκρίνονταν στις πραγματικές ανάγκες και ενδιαφέροντά τους. Ο ένας στους τέσσερις κρατούμενους μαθητές διέκοψε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είτε λόγω συχνών μεταγωγών του, είτε γιατί δεν τον ενδιέφερε, είτε λόγω κακής οργάνωσης και λειτουργίας του προγράμματος. Μόνο το 25.4% των ανηλίκων που παρακολούθησαν κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα πίστευε ότι αυτό θα επηρεάσει θετικά τη μελλοντική τους σταδιοδρομία. Πάντως, 156 ανήλικοι (88.2% του συνολικού δείγματος) επιθυμούσαν να παρακολουθήσουν προγράμματα εναρμονισμένα με τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Από αυτούς οι περισσότεροι (51.9%) ήθελαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το 20.5% τεχνικές-επαγγελματικές σχολές, το 11.5% δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το 8.3% σχολές μαθητείας ΟΑΕΔ. Το 80% των ανηλίκων του δείγματος δήλωσαν ότι δεν έμαθαν κάτι στο κατάστημα κράτησης που θα βοηθούσε στην επαγγελματική

σταδιοδρομία τους. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί των φυλακών δήλωσαν ότι είναι σπάνιο οι μαθητές να εγγραφούν σε σχολεία μετά την αποφυλάκισή τους(45).

Δεν γνωρίζουμε να έχουν γίνει άλλες έρευνες για την επιρροή της εκπαίδευσης στην πρόληψη της υποτροπής των ανηλίκων κρατουμένων. Ωστόσο, θέματα σχετικά με εκπαιδευτικά προγράμματα για φυλακισμένους ή/και ανήλικους παραβάτες έχουν θιχτεί και σε άλλες έρευνες.

Το 1996, για παράδειγμα, πραγματοποιήθηκε έρευνα από τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης που εξέταζε την εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία (56) αποφυλακισμένων και 11 ανηλίκων παραβατών χωρίς ιστορικό εγκλεισμού που συμμετείχαν σε επιδοτούμενα από την ΕΕ προγράμματα κατάρτισης. Οι περισσότεροι ανήλικοι παραβάτες είχαν διακόψει τη φοίτηση στο σχολείο επικαλούμενοι οικονομικά προβλήματα/ανάγκη εξεύρεσης εργασίας, κακή σχέση με το σχολείο ή λόγους οικογενειακούς. Περίπου οι μισοί επιθυμούσαν συνέχιση της εκπαίδευσής τους και είχαν ήδη παρακολουθήσει μαθήματα ξένων γλωσσών ή επαγγελματικής κατάρτισης σε ενδιαφέροντα για αυτούς αντικείμενα, αλλά είχαν ασαφή εικόνα για την επαγγελματική διέξοδο που αυτά τους προσέφεραν. Από τους αποφυλακισμένους που συμμετείχαν στην έρευνα οι περισσότεροι έμειναν στάσιμοι εκπαιδευτικά τόσο κατά όσο και μετά την φυλάκισή τους, μέχρι να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα στα πλαίσια του οποίου διενεργήθηκε η έρευνα. Η έρευνα αυτή έδειξε ότι όσοι αποφυλακισμένοι και νεαροί παραβάτες δεν είχαν ολοκληρώσει την βασική εκπαίδευση και συχνά δεν είχαν επαγγελματική εξειδίκευση είχαν δυσκολίες επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης.(49)

Οι έρευνες αυτές έδειξαν ότι οι περισσότεροι κρατούμενοι δεν συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους εντός της φυλακής κυρίως από έλλειψη ενδιαφέροντος ενώ όσοι παρακολουθούν μαθήματα σχολείου δεν βοηθούνται στη ζωή τους μετά την αποφυλάκιση. Πιο συγκεκριμένα, πολλοί ανήλικοι κατά τον χρόνο κράτησης ασχολούνται με παθητικές δραστηριότητες, χωρίς πνευματικά ενδιαφέροντα και χωρίς διάθεση να υποστηριχθούν για να αλλάξουν σε σχέση με βασικά τους προβλήματα όπως πχ η χρήση ουσιών. Τα προγράμματα εκπαίδευσης-κατάρτισης δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στα ενδιαφέροντα και στις προσδοκίες τους για μελλοντική απασχόληση (σε τεχνικά κυρίως επαγγέλματα), η δε κατάρτιση δεν παρέχεται σε σταθερή βάση ούτε συνδέεται με σχετικές εργασίες στο σωφρονιστικό

κατάστημα. Έτσι, είναι δύσκολο να βρουν την «καλή δουλειά» που οι περισσότεροι επιθυμούν μετά την αποφυλάκιση.

4.4. Ο ρόλος των Επιμελητών Ανηλίκων

Οι πρώτες Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων κάνουν την εμφάνισή τους σχεδόν ταυτόχρονα με τη γέννηση των πρώτων Δικαστηρίων Ανηλίκων και στοχεύουν να συνδράμουν στο έργο της αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας εφαρμόζοντας κυρίως το μέτρο της δοκιμασίας (probation). Εξαιτίας της άμεσης σχέσης των δύο θεσμών, γίνεται αμέσως φανερό πως η αποτελεσματικότητα του ενός εξαρτάται σαφώς από την επιτυχία των εργασιών του άλλου.

Στην Ελλάδα ο όρος «επιμελητής ανηλίκων» αναφέρεται από το 1931 και ως βασικός του ρόλος ορίζεται αυτός της άσκησης της επιμέλειας του ανηλίκου που έχει έρθει αντιμέτωπος με το νόμο. Η επιλογή των ατόμων δεν έχει ακόμα επιστημονική βάση και ο διορισμός τους γίνεται κατόπιν υποδείξεως του Δικαστή Ανηλίκων, μέσα από τον χώρο των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων, φιλανθρωπικών ιδρυμάτων κλπ(72)..

Αργότερα και με νέο νόμο του 1939(73), αναφέρεται ρητά πως αποκλειστικά και μόνο μέλη του προσωπικού των ΕΠΑ θα επιτελούν τον συγκεκριμένο ρόλο, ο οποίος δεν διαφέρει πολύ από αυτόν του σύγχρονου επιμελητή: επίβλεψη του απολυθέντος ή υπό αναστολή ή υπό όρους απόλυση ανηλίκου, και διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας σχετικά με την προσωπικότητα, το οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον του. Στην πράξη όμως, και εξαιτίας της έλλειψης πόρων συνεχίζεται η άσκηση των συγκεκριμένων καθηκόντων κυρίως από εθελοντές, πράγμα το οποίο εμποδίζει την άρτια επιστημονική και υπεύθυνη αντιμετώπιση των θεμάτων που σχετίζονται με τη νεανική παραβατικότητα. Τα απορρέοντα προβλήματα από την απουσία κατάρτισης και την αδυναμία για σωστή υπηρεσιακή οργάνωση, οδηγούν την Πολιτεία το 1954 στην σύσταση Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, της οποίας προϊστάται πάντα ο Δικαστής Ανηλίκων. Ωστόσο η εθελοντική εργασία δεν θα πάψει να υφίσταται, ούτε και η υπηρεσία θα σταματήσει να εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από αυτήν. ο πρόβλημα θα λυθεί οριστικά χρόνια μετά, το 1976, έτος κατά το οποίο συστήνεται ξεχωριστός κλάδος

Επιμελητών Ανηλίκων οι οποίοι εφ' εξής, ως δημόσιοι υπάλληλοι πλέον, θα υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Ο κλάδος μέχρι σήμερα παρουσιάζει μια εσωτερική διάσπαση η οποία βασίζεται στα τυπικά προσόντα και στο αντικείμενο σπουδών, αλλά όχι στις μεθόδους εργασίας και αντιμετώπισης της εκάστοτε περίπτωσης. Έτσι, σήμερα διακρίνονται σε ΤΕ (Τεχνολογικής Εκπαίδευσης) Επιμελητές και σε ΠΕ (Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης) Σωφρονιστικοί. Οι μεν πρώτοι προέρχονται από σχολές ΤΕΙ που έχουν εκπαιδευτεί γύρω από την κοινωνική εργασία, ενώ η δεύτερη ομάδα αποτελείται κυρίως από απόφοιτους της Νομικής και του Παντείου Πανεπιστημίου (π.χ τμήμα Κοινωνιολογίας).

Παλαιότερα υπήρχε διάχυτη η πεποίθηση πως το λειτούργημα του επιμελητή ανηλίκων αποτελούσε αντικείμενο των κοινωνικών λειτουργών, κάτι το οποίο με την πάροδο του χρόνου αμφισβητήθηκε από τους ίδιους τους κοινωνικούς λειτουργούς και τελικά εξαλείφθηκε. Αναμφισβήτητα ο ρόλος του επιμελητή είναι διφυής και δεν σχετίζεται αποκλειστικά και μόνο με το προαναφερθέν γνωστικό πεδίο. Σαφέστατα η σημασία της κοινωνικής εργασίας και της συνέντευξης είναι μεγάλη, ωστόσο δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις παιδιών που αδυνατούν να ανταποκριθούν στο συγκεκριμένο κομμάτι. Ο επιμελητής πρέπει να διαθέτει κάποιες βασικές τουλάχιστον γνώσεις ψυχολογίας για να καταφέρει να πλησιάσει τον ανήλικο, να σχηματίσει εμπειριστατωμένη άποψη για την προσωπικότητά του, και να προλειαίνει το έδαφος για την επαφή του παιδιού με τον Δικαστή και την τελική κρίση της πράξης του. Απαραίτητη επίσης κρίνεται και η συνεχής ενημέρωσή του γύρω από θέματα της Ποινικής Δικαιοσύνης Ανηλίκων και τις αλλαγές που προκύπτουν κατά καιρούς.

Η χρησιμότητα της πολυσυλλεκτικότητας γνώσεων είναι φανερή και οι επιμελητές βλέπουν θετικά αυτήν την πληθώρα πτυχίων, αν και θεωρούν πως τα ήδη υπάρχοντα είναι αυτά στα οποία θα πρέπει να περιοριστούμε.

Τα καθήκοντα των επιμελητών καθορίζονται ως εξής:

1) Να διενεργούν κοινωνική έρευνα για τους ανήλικους που πρόκειται να δικαστούν και για τους ανήλικους για τους οποίους έχει υποβληθεί αίτηση για την λήψη διοικητικών μέτρων. Να συντάσσουν έκθεση και να υποβάλλουν πρόταση. Δίνεται μεγάλη σημασία στην κοινωνική έρευνα που πραγματοποιούν,

2) Να ασκούν το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας των ανηλίκων που τους έχει ανατεθεί είτε με διοικητική είτε με δικαστική απόφαση.

3) Να επιβλέπουν τους ανηλίκους που βρίσκονται σε δοκιμαστική άδεια από τα ιδρύματα αγωγής ή έχουν απολυθεί με όρους από τα Σωφρονιστικά Καταστήματα.

4) Να παρακολουθούν τους ανηλίκους που τους έχουν επιβληθεί τα αναμορφωτικά μέτρα της επίπληξης και της επιμέλειας γονέων.

5) Να συνοδεύουν ανηλίκους όταν πρόκειται να δικαστούν σε άλλη πόλη ή να εισαχθούν στο Ίδρυμα Αγωγής ή να αποδοθούν στους γονείς τους.

6) Να πραγματοποιούν έλεγχο στα κέντρα ψυχαγωγίας όπου συχνάζουν ανήλικοι.

7) Να πραγματοποιούν κάθε άλλη εργασία που τους αναθέτει ο προϊστάμενος, ο Δικαστής Ανηλίκων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης η οποία έχει σχέση με την πρόληψη και την καταστολή της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Πολύ σημαντικό έργο του επιμελητή είναι ακόμη η προσπάθεια να αναμορφώσει τον αντικοινωνικό ανήλικο που παραμένει στο οικογενειακό του περιβάλλον καθώς όσο καλύτερα κάνει την δουλειά του τόσο λιγότεροι ανήλικοι θα εισαχθούν στα δρύματα αγωγής και στα σωφρονιστικά καταστήματα. Αυτούς τους ανήλικους πρέπει να βοηθήσει να ενσωματωθούν στην κοινωνία με το να τους υποστηρίζει ηθικά, να εξομαλύνει τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια, να συμβάλλει στην λύση πρακτικών προβλήματων και με το να τους εμπνέει φιλοδοξίες(Λούτση,1990, σελ: 461-462)

Όσον αφορά τους παραβατικούς ανηλίκους πάλι η τυπική διαδικασία που τηρείται μετά την σύλληψη του ανήλικου από την αστυνομία περιλαμβάνει την αποστολή των σχετικών εγγράφων στην εισαγγελία, την εκεί άσκηση της ποινικής δίωξης και ακολούθως την μεταβίβαση του φακέλου στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων. Με την εισαγωγή της κάθε περίπτωσης στην Υπηρεσία, σχεδιάζεται ένα χρονοδιάγραμμα, ανάλογα με το είδος των περιστατικών, την ημερομηνία που επιλαμβάνεται του θέματος η Υπηρεσία όπως επίσης και την ορισθείσα ημερομηνία της δικασίμου. Η κάθε περίπτωση δουλεύεται σε βάθος χρόνου, καθώς η παρέμβαση του επιμελητή ξεκινά από την στιγμή της ποινικής δίωξης (εφόσον το παιδί παρουσιαστεί στην Υπηρεσία) συνεχίζει μέχρι την ημέρα του Δικαστηρίου

(πράγμα το οποίο διαρκεί περίπου ένα έτος) και μπορεί να παραταθεί και μετά την έκδοση της απόφασης.

Η λειτουργία του συστήματος σίγουρα δεν είναι απαλλαγμένη από προβλήματα, προερχόμενα συνήθως από την μεριά της αστυνομίας όπου παρατηρείται συχνά κωλυσιεργία στην αποστολή των εγγράφων αφότου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη. Έτσι πολλές φορές εμφανίζονται οι ανήλικοι ενώπιον του επιμελητή μόλις ένα μήνα πριν από το Δικαστήριο, όταν έχει περάσει ανεκμετάλλευτο μεγάλο χρονικό διάστημα και όταν είναι ήδη αργά για οποιαδήποτε παρέμβαση, διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας και άσκησης συμβουλευτικής. Δεν είναι σπάνια επίσης η απροθυμία των ίδιων των ανηλίκων να προσέλθουν, κατόπιν υποδείξεων που τους έχουν γίνει μετά από την κατάθεσή τους στον Εισαγγελέα. Αυτό όμως θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αν η αστυνομία ενημέρωνε εγκαίρως τους Επιμελητές ούτως ώστε να κινήσουν από μόνοι τους τα νήματα για να ξεκινήσει η διαδικασία συνεργασίας με το παιδί.

Βασική επιδίωξη του επιμελητή είναι να καταλάβει ο ανήλικος (αλλά και οι γονείς) την παράβαση στην σωστή της διάσταση⁷⁵ και να δει με καθαρότερο μάτι την θέση του στο κοινωνικό σύνολο. Δεν εστιάζει στην τιμωρία. Αντιπαρέρχεται το κατασταλτικό κομμάτι και εστιάζει στην ουσία, στην κατανόηση των αναγκών του παιδιού και του μηνύματος που κρύβεται πίσω από την παραβατική συμπεριφορά.

Για τον σχηματισμό πλήρους εικόνας όσον αφορά την κοινωνική και οικογενειακή κατάσταση του ανηλίκου δεν υπάρχει δομημένο ερωτηματολόγιο. Οι επιμελητές οφείλουν να συμπληρώσουν το ατομικό δελτίο του ανηλίκου, με συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με τον τόπο διαμονής της οικογένειας, την εργασία των γονέων, αν τυχόν αυτοί είναι διαζευγμένοι ή σε διάσταση, τον αριθμό μελών της οικογένειας, αν το παιδί είναι εντός ή εκτός γάμου, στοιχεία σχετικά με το σχολείο του παιδιού, για την παιδική του ηλικία και για τις σχέσεις του εντός και εκτός οικογένειας. Από εκεί και πέρα ο επιμελητής πρέπει μόνος του να εισχωρήσει στην ψυχολογία του παιδιού και να ανακαλύψει στοιχεία τα οποία θα τον οδηγήσουν ενδεχομένως στα αίτια που προκάλεσαν την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς. Προσπάθειά του είναι να γνωρίσει όσο το δυνατόν καλύτερα το παιδί, απευθύνοντάς του ερωτήσεις σχετικά με την αντίληψη που έχει το ίδιο για τον εαυτό του, για τις παρές του και για τους λόγους που έχει επιλέξει αυτές που έχει, για τις σκέψεις που κάνει σχετικά με το μέλλον του, αν η

παρακολούθηση του σχολείου είναι επιτυχής και τακτική, αν εργάζεται (πού, πόσες ώρες, το είδος της εργασίας) κλπ.

Το έργο των επιμελητών ανηλίκων παρουσιάζει μια σειρά από σημαντικές δυσκολίες. Επί του παρόντος, οι επιμελητές έχουν να αντιμετωπίσουν την ανυπαρξία εκπαιδευτικών σεμιναρίων, μια επιστημονική απομόνωση που δεν τους επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσης με άλλους φορείς (ιδίως του εξωτερικού, καθώς δεν δύνανται να διαθέσουν προσωπικό για συμμετοχή σε συνέδρια εκτός Ελλάδος), την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και την απουσία ενός συγκεντρωτικού οργάνου που θα συντονίζει όσους φορείς επιλαμβάνονται θεμάτων που σχετίζονται με την παραβατικότητα των νέων. Οι επιμελητές εμφανίζονται ακόμα και σήμερα, να παλεύουν κυρίως με δικές τους δυνάμεις, προκειμένου για την προσέγγιση του παραβατικού ανήλικου, την ανεύρεση και επίλυση των προβλημάτων του, την αναμόρφωση και τελικά την πρόληψη της δημιουργίας μιας μόνιμης παραβατικής συμπεριφοράς.

Σίγουρα η ανανέωση του προσωπικού με ανθρώπους επιστημονικά καταρτισμένους σε ζητήματα ανθρωποκεντρικά έφερε νέα πνοή και αποτέλεσε σημαντικό βήμα στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση και πρόληψη του ζητήματος. Ωστόσο, απομένουν να γίνουν πολλά από την μεριά της Πολιτείας. Εξάλλου, ο βαθμός μέριμνας για τα προβλήματα που απασχολούν τον νεανικό πληθυσμό μιας χώρας καθορίζει και την μελλοντική πορεία αυτής σε όλους τους τομείς αδιακρίτως, και είναι αμφίβολο κατά πόσο μπορούμε να ατενίζουμε με αισιοδοξία το αύριο όταν γυρίζουμε την πλάτη στις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τα όνειρα των νέων ανθρώπων που οραματίζονται μια καλύτερη κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : Πρόληψη Σχολικής Αποτυχίας και Παραβατικής Συμπεριφοράς

5.1 Πρόληψη σχολικής αποτυχίας

Το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας αρχικά ερευνήθηκε αποκλειστικά σε σχέση με παράγοντες που έχουν να κάνουν με το παιδί καθώς η σχολική αποτυχία θεωρούνταν υπόθεση του μαθητή. Έτσι αναπτύχθηκαν διάφορες θεωρίες οι οποίες εξηγούσαν το πρόβλημα στηριζόμενες στους δείκτες νοημοσύνης, στους περιβαλλοντικούς συντελεστές όπως η οικονομική ευμάρεια και η εκπαίδευση των γονέων και τέλος οι ψυχοσυναισθηματικές διεργασίες που επηρεάζουν το παιδί κατά την διάρκεια τη σχολικής φοίτησης.

Οι θεωρίες αυτές εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την σχολική αποτυχία, όμως, αγνοούν τον ρόλο και την επίδραση του σχολείου πάνω στην ανάπτυξη της μαθησιακής ικανότητας του μαθητή. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη να επικεντρωθεί η ερευνητική εργασία στο εσωτερικό του σχολείου. Η ερευνητική αυτή προσπάθεια πήρε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη προσπάθησε να αποδείξει ότι το σχολείο χρησιμοποιείται ως μέσο κοινωνικής αναπαραγωγής η οποία συντελείται μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και κυρίως τα προγράμματα σπουδών, τις μεθόδους αξιολόγησης. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή το σχολείο δημιουργεί την αποτυχία και την χρησιμοποιεί ως κριτήριο εκπαιδευτικής επιλογής.

Η δεύτερη κατεύθυνση που πήρε η ερευνητική προσπάθεια ήταν πιο εκπαιδευτική και πιο πρακτική και είναι γνωστή σαν το κίνημα της σχολικής αποτελεσματικότητας. «Το κίνημα προσπαθεί από την μια μεριά να δει το σχολείο σαν μέρος του προβλήματος και από την άλλη σαν μέρος της λύσης του προβλήματος καθώς η έρευνα έχει δείξει ότι το 25% της διαφοράς μεταξύ των επιδόσεων των μαθητών οφείλεται σε σχολικούς παράγοντες. Οπότε η αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να επικεντρωθεί στο σχολείο. Αυτό σημαίνει ότι κάθε σχολείο θα πρέπει να σχεδιάσει δράσεις τόσο για την πρόληψη του φαινομένου όσο και για την θεραπεία του»(Σουμέλης, 1999, σελ:645)

Μια εκπαιδευτική πολιτική επικεντρωμένη στο σχολείο θα πρέπει να περιέχει τις εξής τουλάχιστον δράσεις:

1. Ορισμός της σχολικής αποτυχίας. Αν και μπορεί να θεωρηθεί σαν κάτι αυτονόητο θα είναι χρήσιμο να γίνει εκ των προτέρων γνωστό ποιοι μαθητές θα θεωρούνται αποτυχόντες και ποια θα είναι τα κριτήρια αξιολόγησης.
2. Υιοθέτηση μιας αποδεκτής μεθοδολογίας αξιολόγησης.
3. Προσεκτικός προσδιορισμός των χαρακτηριστικών των μαθητών με κύριο σκοπό τον προσδιορισμό εκείνων των μαθητών που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν μαθητές οι οποίοι κινδυνεύουν να αποτύχουν. Η δράση αυτή θα πρέπει να βασιστεί στην εκπαιδευτική ιστορία του μαθητή, στο ψυχο-παιδαγωγικό του προφίλ, στην οικογενειακή κατάσταση των μαθητών, όχι μόνο από πλευράς κοινωνικο-οικονομικής αλλά και ως προς πιθανές ειδικές συνθήκες που ενδέχεται να επηρεάσουν την ψυχολογική ισορροπία του μαθητή(όπως διαζευγμένοι γονείς, γονείς με ειδικά προβλήματα, συνθήκες διαβίωσης).
4. Ενημέρωση του διδακτικού προσωπικού σχετικά με την κατάσταση των μαθητών τους με βάση τα συμπεράσματα της μελέτης των χαρακτηριστικών τους.
5. Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο συνολικό πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας και ευαισθητοποίηση τους σχετικά με τη συμπεριφορά τους στην τάξη.
6. Προσοχή στην σύνθεση των τάξεων ώστε να αποφευχθούν όσο είναι δυνατόν τάξεις έντονα διαφοροποιημένες. Παρόλο που οι απόψεις διαφέρουν σχετικά με την ομοιογένεια στην τάξη θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσο πιο ετερογενείς είναι οι τάξεις τόσο μεγαλώνουν οι απαιτήσεις για εξατομικευμένη διδασκαλία. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί στοχεύουν για πρακτικούς λόγους στον μέσο μαθητή με αποτέλεσμα οι πολύ αδύνατοι να εγκαταλείπουν την προσπάθεια λόγω του ανταγωνισμού.
7. Δημιουργία καναλιών σταθερής επικοινωνίας με την οικογένεια ο ρόλος της οποίας στη σχολική επιτυχία των μαθητών είναι πολύ σημαντικός. Θα ήταν χρήσιμο ιδιαίτερα για τις οικογένειες χαμηλού κοινωνικο- οικονομικού επιπέδου να γίνονται περισσότερες προσπάθειες αν υπάρχει αυτή η δυνατότητα για επικοινωνία, παρακολούθηση των μαθητών και ενημέρωσης των γονέων πάνω στο πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας των παιδιών τους.
8. Η αποτύπωση αυτή της κατάστασης θα πρέπει να οδηγήσει σε μία σειρά μέτρων για την πρόβλεψη και την καταπολέμηση του προβλήματος της χαμηλής σχολικής επίδοσης.

Όσον αφορά την πρόβλεψη της σχολικής αποτυχίας οι δράσεις εξαρτώνται από την εκπαιδευτική βαθμίδα. Όσο πιο έγκαιρα τόσο πιο αποτελεσματικά είναι τα μέτρα. Η ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής έχει μεγάλη σημασία για τη σχολική σταδιοδρομία του μαθητή. Είναι σημαντικό, επίσης, και κρίσιμο στάδιο αυτό της εισόδου του μαθητή στην πρώτη τάξη του πρωτοβάθμιου σχολείου καθώς δεν βρίσκονται όλα τα παιδιά στην ίδια αναπτυξιακή κατάσταση, στην ίδια ψυχολογική και αναπτυξιακή ωριμότητα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα καθώς δεν λαμβάνονται και τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη των αρνητικών συνεπειών να ασκείται μεγάλη πίεση στους μαθητές με αργούς ρυθμούς μάθησης, με αποτέλεσμα τη μαθησιακή τους καθυστέρηση και τελικά την περιθωριοποίηση τους στην πράξη.

Οι δράσεις του σχολείου για την καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας επικεντρώνονται στα εξής θεραπευτικά μέτρα: την προσφορά ενισχυτικής διδασκαλίας, τη δημιουργία τάξεων μικρού σχετικά μεγέθους, την ενίσχυση του σχολείου με τα απαραίτητα εποπτικά μέσα, την αποτελεσματική οργάνωση του σχολικού προγράμματος, την κατ' οίκον εργασία, την επικοινωνία με τους γονείς. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι το κλίμα που δημιουργείται στην τάξη και η ποιότητα των σχέσεων εκπαιδευτικού- μαθητών και κυρίως των μαθητών χαμηλής επίδοσης είναι πολύ σημαντική.

Υπάρχουν κάποιες λειτουργίες του σχολείου τις οποίες μπορεί να συναντήσει κανείς στα σχολεία που λειτουργούν αποτελεσματικά. Κάποιες από τις λειτουργίες αυτές είναι:

Μια εκπαιδευτική πολιτική που να στοχεύει στην επιτυχία, η χορήγηση κινήτρων για την επιτυχία, η εκπαιδευτική ηγεσία, η ποιότητα του προγράμματος σπουδών, το κλίμα τάξης που επικρατεί στο σχολείο, οι δυνατότητες αξιολόγησης που προσφέρονται, ο χρόνος που αφιερώνεται στο εκπαιδευτικό έργο, οι ευκαιρίες που προσφέρονται για μάθηση, οι υψηλές προσδοκίες των καθηγητών, η επιβράβευση της προσπάθειας, ο συλλογικός εκπαιδευτικός προγραμματισμός στο σχολείο, η ποιότητα διδασκαλίας και η μέθοδος, η συμπεριφορά των μαθητών, το κλίμα μέσα στην τάξη, η επάρκεια των εποπτικών μέσων, η επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια.

Για να επιτευχθεί η βελτίωση της σχολικής αποτυχίας και την δημιουργία ενός αποτελεσματικού σχολείου θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες και να αναπτυχθούν όλες οι σημαντικές λειτουργίες που προσδιορίζουν και επηρεάζουν την

αποτελεσματικότητα του σχολείου. Χρειάζεται βέβαια η υποστήριξη της εκπαιδευτικής εξουσίας η οποία θα πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία και να στηρίξει αυτή την προσπάθεια με τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές.

5.2. Πρόληψη και αντιμετώπιση παραβατικής συμπεριφοράς

Στην προσπάθεια καταπολέμησης και περιορισμού της παραβατικότητας των ανηλίκων έχει πολύ μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα η πρόληψη. Σύμφωνα με τον Δημηνά (1990)στην Ελλάδα δεν δόθηκε μέχρι σήμερα η απαραίτητη βαρύτητα στον τομέα της πρόληψης γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να παρατηρείται συνεχής αύξηση της νεανικής εγκληματικότητας.

Υπάρχουν, ωστόσο, κάποια μέτρα που θα μπορούσαν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στο πρόβλημα. Κάποια από αυτά στοχεύουν γενικότερα στην προστασία της νεότητας από ηθικούς και κοινωνικούς κινδύνους ενώ άλλα επιδιώκουν ειδικότερα την πρόληψη ανάπτυξης αντικοινωνικών τάσεων και παραβατικής συμπεριφοράς.

Ένα από τα μέτρα, λοιπόν, που θα μπορούσε να συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η σύσταση ειδικού κεντρικού φορέα προστασίας της νεότητας από κάθε είδους ηθικούς κινδύνους του περιβάλλοντος. Ένας τέτοιος φορέας θα ήταν συλλογικό όργανο που θα απαρτιζόταν από εκπρόσωπους των Υπουργείων που είναι αρμόδια για την νεότητα και θα ήταν πολύ χρήσιμο να συμμετέχουν σε αυτό υπάλληλοι που έχουν απασχοληθεί για αρκετό χρονικό διάστημα με τα προβλήματα ανηλίκων όπως επιμελητές ανηλίκων, κοινωνικοί λειτουργοί, εκπαιδευτικοί. Αντικείμενο ενός τέτοιου φορέας θα ήταν η συστηματική και σφαιρική ενασχόληση με τα προβλήματα των ανηλίκων που δημιουργούνται από τις αρνητικές επιδράσεις του οικογενειακού και ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζουν με στόχο να λαμβάνονται άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών των νέων. Ανάλογα συλλογικά όργανα θα μπορούσαν να συσταθούν σε τοπικό (νομαρχιακό) επίπεδο τα οποία απαρτιζόμενα από εκπροσώπους των αρμοδίων για την νεότητα τοπικών φορέων θα ασχολούνται με την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αναφέρθηκαν των νέων κάθε επιμέρους περιοχής. Επίσης, τα ειδικότερα προβλήματα των νέων μιας περιοχής θα μελετούνται καλύτερα και θα προωθούνται τα συμπεράσματα στον κεντρικό φορέα προστασίας της νεότητας.

Επίσης, η αναβάθμιση και η αναδιάρθρωση του θεσμού των Εταιριών Προστασίας Ανηλίκων με τον διορισμό κατάλληλων ατόμων, πρόθυμων να βοηθήσουν και με τον διορισμό τουλάχιστον ενός μόνιμου έμμισθου μέλους θα μπορούσε να συμβάλλει στο έργο της πρόληψης. Γιατί η κάθε εταιρία προστασίας ανηλίκων ως νομικό πρόσωπο θα μπορούσε να διοργανώνει διαλέξεις, δημόσιες συζητήσεις, επιμορφωτικά σεμινάρια, να ιδρύει σταθμούς περίθαλψης απροστάτευτων ανηλίκων κ.α.

Τα Μ.Μ.Ε. τύπος, ραδιόφωνο και κυρίως η τηλεόραση θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πρόληψη με την καθιέρωση τακτικών εκπομπών που θα έχουν στόχο την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων και με τον περιορισμό προγραμμάτων που παρέχουν ερεθίσματα για εγκληματική συμπεριφορά.

Θα μπορούσαν να συμβάλλουν σημαντικά και ομιλίες και συζητήσεις πάνω σε θέματα πρόληψης αλλά και γενικότερα των προβλημάτων της εφηβείας που μπορούν να γίνονται από ειδικούς στον χώρο του σχολείου. Με την συνεργασία των αρμόδιων Υπουργείων Δικαιοσύνης και Παιδείας θα μπορούσε να καταρτιστεί πρόγραμμα για την ενημέρωση και την επιμόρφωση των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών.

Πολύ σημαντικό μέτρο θα ήταν να βοηθηθούν οι νέοι αυτοί που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κοινωνική τους ενσωμάτωση στην ανεύρεση εργασίας ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς και να διευκολυνθεί η οικονομική και κοινωνική τους αποκατάσταση. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συμβάλλει η βελτίωση των διατάξεων της εργασιακής νομοθεσίας και η δημιουργία κινήτρων για την πρόσληψη των ανηλίκων αυτών σε εργασία.

Άλλα μέτρα που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πρόληψη της παιδικής εγκληματικότητας είναι:

- Η τακτική επιμόρφωση και ανταλλαγή εμπειριών όλων όσων ασχολούνται με ανηλίκους(Δικαστών-Εισαγγελέων, Επιμελητών Ανηλίκων, Κοινωνικών Λειτουργών).

- Η τοποθέτηση κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στα σχολεία.

- Η δημιουργία και η σωστή λειτουργία Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και Γονέων σε κάθε επαρχία.

- Η στήριξη της οικογένειας και η εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των μελών της μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του ανηλίκου.

- Πολύ σημαντικό ρόλο στον προσπάθεια για πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων παίζουν οι άνθρωποι που μπορούν να επηρεάσουν και να βοηθήσουν τους νέους στη μεταβατική αυτή φάση της ζωής τους και με τους οποίους έρχονται συνεχώς σε επαφή όπως οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί και όλοι όσοι λόγω επαγγέλματος ασχολούνται με νέους ανθρώπους. (Δημηνάς, 1990, σελ:537-542)

Σειρά επιστημονικών ερευνών έχει οδηγήσει σε δύο συμπεράσματα σχετικά με την παραβατικότητα των ανηλίκων. Το πρώτο είναι ότι οι σοβαρού χαρακτήρα πράξεις εγκληματικότητας διαπράττονται από ένα συγκριτικά χαμηλό ποσοστό νεαρών ατόμων και το δεύτερο είναι ότι η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη έξαρση στα χρόνια της εφηβείας την περίοδο δηλαδή που το νεαρό άτομο αντιδράει κατά αυτού που θεωρεί κατεστημένο και προσπαθεί να αποκτήσει έτσι αυτοπεποίθηση και γνώση του εαυτού του στη συνέχεια όμως, σημειώνει ύφεση έχει δηλαδή η συμπεριφορά αυτή περιστασιακό χαρακτήρα.

Μπορεί, λοιπόν, να υποστηριχτεί ότι η παραβατικότητα των νέων παρουσιάζει πολλές προοπτικές να περιοριστεί αισθητά αν ληφθούν κάποια μέτρα. Τα μέτρα αυτά μπορούν να ληφθούν σε επίπεδο κοινωνικής πρόληψης με στόχο την βελτίωση των όρων κοινωνικοοικονομικής διαβίωσης και ποιότητας ζωής, την ενίσχυση της οικογένειας, την παροχή ευκαιριών μόρφωσης και εξεύρεσης εργασίας. Επίσης, θετικά μπορεί να συμβάλλει στην πρόληψη της παραβατικότητας ανηλίκων το να αποφεύγεται σε επίπεδο πρόληψης όσον αφορά το δίκαιο των ανηλίκων η επιβολή μέτρων με κατασταλτικό χαρακτήρα και ακόμα περισσότερο με ιδρυματικό χαρακτήρα. Θετικότερα αποτελέσματα θα έχουν η επίδειξη επιείκειας και η αποφυγή μέτρων που στιγματίζουν τον νέο. Αντίθετα, μέτρα αναμορφωτικά που ενισχύουν την επίβλεψη και υποστήριξη του νέου όπως η ανάθεση της επιμέλειας σε επιμελητή ανηλίκων η ένταξη του σε κατάλληλα συμβουλευτικά προγράμματα ή μέτρα που ενεργοποιούν τις θετικές πλευρές της προσωπικότητας του π.χ. η κοινωφελής εργασία μπορούν να συμβάλλουν στην αποφυγή της επανάληψης της παραβατικής συμπεριφοράς. Επίσης, θα μπορούσε να περιοριστεί η παραβατικότητα αν γίνονταν παράλληλα με τα προηγούμενα προσπάθεια σε επίπεδο περιστασιακής πρόληψης να μειωθούν οι ευκαιρίες διάπραξης αξιόποινων πράξεων ώστε να μην έχουν την δυνατότητα οι ανήλικοι να προβούν σε τέτοιες πράξεις(π.χ. αύξηση των αστυνομικών περιπόλων στους δρόμους, ασφαλέστερη προστασία δικύκλων και

αυτοκινήτων από τον κίνδυνο κλοπής). Η εφαρμογή των μέτρων αυτών πάντα με σεβασμό στην αξία και την προσωπικότητα των μαθητών με συστηματικό τρόπο θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στην πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων.

Ως προς τα μέτρα σε επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας χρειάζεται να δοθεί έμφαση στην στήριξη της οικογένειας του ανηλίκου ή στην δημιουργία άλλων μορφών οικογένειας όπως είναι η ανάδοχος οικογένεια όπου ο ανήλικος μπορεί να βρει την στοργή και την συμπαράσταση που του είναι απαραίτητη.

Σημαντικό, επίσης, ρόλο θα μπορούσε να διαδραματίσει μια επανεξέταση του ρόλου του σχολείου ώστε αυτό να μετατραπεί σε ένα χώρο ουσιαστικής μόρφωσης με άξονα την δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων οι οποίοι θα έχουν καλλιεργήσει τις απαραίτητες δεξιότητες και θα έχουν αναπτύξει την ικανότητα να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της ζωής και της επαγγελματικής τους αποκατάστασης. Το σχολείο δεν θα πρέπει να έχει ως πρωταρχικό στόχο την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την συνεχή αποστήθιση γνώσεων που είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Πολύ χρήσιμη θα ήταν και η εποικοδομητική οργάνωση του ελεύθερου χρόνου του νέου ανθρώπου ώστε να συνδυάζεται η ψυχαγωγία και η ξεκούραση με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του. Στην πραγματοποίηση αυτής της ιδέας θα μπορούσε να συμβάλλει η ανάπτυξη κέντρων νεότητας με πρωτοβουλία της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και τα Μ.Μ.Ε. κυρίως η τηλεόραση μέσα από προγράμματα που θα δίνουν έμφαση στην δημιουργική απασχόληση και την διαπαιδαγώγηση (Κουράκης, 2004, σελ: 360-364).

Η πρόληψη στο επίπεδο του ποινικού δικαίου που αφορά τους ανηλικούς στοχεύει σε άτομα που παρέβησαν ήδη το νόμο και εμφανίζουν τον κίνδυνο να τελέσουν νέες αξιόποινες πράξεις. Η παρέμβαση εδώ γίνεται από όργανα άσκησης επίσημου κοινωνικού ελέγχου δηλαδή τις αστυνομικές αρχές, τους εισαγγελικούς και δικαστικούς λειτουργούς και τους επιμελητές ανηλίκων και τα όρια μεταξύ κατασταλτικής και προληπτικής παρέμβασης είναι ρευστά καθώς καλούνται να επιβάλλουν αναμορφωτικά μέτρα κάποιες φορές ακόμη και σε νέους που δεν τέλεσαν ακόμη παραβατικές πράξεις αλλά βιώνουν καταστάσεις και εμφανίζουν συμπεριφορά που μπορεί να τους οδηγήσει εκεί. Πάντως, και οι κανόνες του ποινικού δικαίου

μέσα από την ανάδειξη ορισμένων βασικών κοινωνικών αξιών των οποίων ζητείται ο σεβασμός και οι οποίες τίθενται υπό την προστασία του νόμου επιδιώκει την κοινωνικοποίηση των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα:

Οι αστυνομικές αρχές πριν από οποιαδήποτε άλλη ενέργεια καταβάλλουν προσπάθεια να συμβιβάσουν τα αντιμαχόμενα μέρη. Σε περιπτώσεις πταισμάτων, οι διοικητές των υπηρεσιών της αστυνομίας μπορεί να κάνουν δεκτές τις αντιρρήσεις του παραβάτη και να θέσουν την υπόθεση στο αρχείο. Ένα μέτρο που θα μπορούσε να εισαχθεί στην Ελλάδα είναι αυτό της αστυνομικής προειδοποίησης για πταίσματα και μικρής βαρύτητας πλημμελήματα των ανηλίκων έτσι ώστε να αποφεύγεται να φτάσει η υπόθεση σε Δικαστήριο Ανηλίκων και να κανονίζονται οι υποθέσεις αυτές σε επίπεδο αστυνομικών αρχών.

Ακόμη περισσότερες είναι οι δυνατότητες άτυπων παρεμβάσεων που έχουν οι εισαγγελικές αρχές κυρίως με τον διαμεσολαβητικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν μεταξύ δράστη και θύματος. Όπως προβλέπεται από τον νόμο 1756/1988 : «Ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών έχει δικαίωμα να συνιστά σε όσους φιλονικούν να αποφύγουν την τέλεση αξιόποινων πράξεων και να επιδιώκουν την ειρηνική λύση της διαφοράς τους». Ένα σημαντικό ποσοστό υποθέσεων τέτοιου είδους διευθετούνται σε αστυνομικό επίπεδο και δεν φτάνουν στον Εισαγγελέα Ποινικής Δίωξης. Στην Ελλάδα η ρύθμιση της διαμεσολάβησης με αυτόν τον τρόπο είναι θεσμικά ελλιπής και χωρίς ειδικότερους κανόνες εξειδίκευσης στην εφαρμογή της γι αυτό και είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι με νόμο του 2003 προβλέφθηκε ειδικά για τους ανηλίκους ρύθμιση με την οποία ο εισαγγελέας δεν ασκεί ποινική δίωξη και επιβάλλει ενδεχομένως αναμορφωτικά μέτρα καθώς και πρόστιμο για πλημμελήματα και πταίσματα αν η άσκηση της δίωξης δεν είναι αναγκαία για να αποτραπεί ο ανήλικος από την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Ο ίδιος νόμος εισήγαγε ως νέο αναμορφωτικό μέτρο την συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και για διευθέτηση των συνεπειών της πράξης του χωρίς δίκη. Η υιοθέτηση τέτοιων διαδικασιών προβλέπεται από διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες που αφορούν τους ανηλίκους και την απονομή δικαιοσύνης. Η διευθέτηση των υποθέσεων που αφορούν ανήλικους έκτος δικαστηρίου όταν αυτό είναι δυνατό αποτελούν διαδικασία οικονομικότερη, γρηγορότερη περισσότερο ανθρωπιστική αλλά και αποτελεσματική στην πρόληψη.

Πάντως, στην Ελλάδα οι δυνατότητες για διευθέτηση χωρίς δίκη της παραβατικής συμπεριφοράς του ανηλικού παραμένουν περιορισμένες για τα δικαστήρια Ανηλίκων τα οποία στηρίζονταν δυστυχώς έως πρόσφατα στην νοοτροπία για αναμόρφωση της συμπεριφοράς του ανηλικού. Ακόμη και σήμερα θεσμοί που προβλέπονται για τους αρχάριους ενήλικες εγκληματίες όπως η υπό όρους αναστολή εκτέλεσης της ποινής η χρηματική ποινή και η μετατροπή της ποινής δεν προβλέπονται στο Ελληνικό Δίκαιο Ανηλίκων αλλά αντίθετα διαιωνίζονται αναμορφωτικά μέτρα μεταξύ των οποίων και ο εγκλεισμός σε ίδρυμα ανηλίκων. Είναι ενθαρρυντικό ,ωστόσο, ότι ο εγκλεισμός ανηλίκων σε ίδρυμα ή σωφρονιστικό κατάστημα από τα ελληνικά Δικαστήρια Ανηλίκων αποτελεί ένα πολύ μικρό ποσοστό των μέτρων και κυρώσεων που επιβάλλονται σε παιδιά και εφήβους.

Το γεγονός αυτό είναι πολύ θετικό καθώς ο εγκλεισμός σε ίδρυμα ή σωφρονιστικό κατάστημα αποτελεί αρνητική εμπειρία για τον νέο και δυσχεραίνει για πολλούς λόγους την ομαλή ένταξη του στην κοινωνία. Κάπως καλύτερες είναι οι συνθήκες στις στέγες ανηλίκων οι οποίες λειτουργούν με την ευθύνη των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων, η εισαγωγή ανηλίκων γίνεται σε αυτές με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας μετά από πρόταση του κοινωνικού λειτουργού. Οι στέγες ανηλίκων θα μπορούσαν να αποκτήσουν στο μέλλον μια πιο σύγχρονη δομή και να αντικαταστήσουν σταδιακά τα ιδρύματα ανηλίκων.

Σημαντικός είναι ο ρόλος της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων οι οποίοι διεξάγουν κοινωνική έρευνα για τις σοβαρότερες περιπτώσεις ανηλίκων και γνωρίζουν έτσι την προσωπικότητα του ανηλικού και τις συνθήκες διαβίωσης του και παρακολουθούν την πορεία του νέου και την εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων εξωιδρυματικού χαρακτήρα αν αυτά επιβληθούν (Κουράκης, 2004, σελ: 365-372)

Στις υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων στις οποίες αναφερθήκαμε απασχολούνται κοινωνικοί λειτουργοί .Και γενικότερα όσον αφορά την κοινωνική εργασία στον τομέα της παραβατικότητας ανηλίκων αυτή ασκείται από κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι απασχολούνται εκτός από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, στις διευθύνσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στα σωφρονιστικά καταστήματα, σε ξενώνες παραβατικών εφήβων, σε προγράμματα κοινωνικής επανένταξης, στα δικαστήρια.

Ο κοινωνικός λειτουργός που απασχολείται στον τομέα της παραβατικότητας είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου του σωφρονιστικού καταστήματος.

Συμμετέχει στα συμβούλια και τις επιτροπές που είναι αρμόδιες για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη διαβίωση και την μεταχείριση κατά την διάρκεια παραμονής στο σωφρονιστικό κατάστημα . Ενώ ένας από τους στόχους της κοινωνικής εργασίας σε αυτόν τον τομέα είναι η διατήρηση της επικοινωνίας με την οικογένεια και άλλα σημαντικά πρόσωπα, η αξιολόγηση των οικογενειακών αναγκών του ανηλίκου. Ο κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται σε σωφρονιστικά καταστήματα εκτός από την ατομική του συνεργασία με τον κάθε κρατούμενο, αναπτύσσει προγράμματα κοινωνικής εργασίας με στόχο την κοινωνική προσαρμογή στο κλειστό πλαίσιο του καταστήματος, της βελτίωσης της ποιότητας της καθημερινής ζωής, της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης.

Το πεδίο της κοινωνικής εργασίας με τους ανήλικους παραβάτες και τις οικογένειες τους είναι ευρύ και σημαντικό σε όλη την διάρκεια της εμπλοκής τους με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Αμέσως μετά την σύλληψη ή την απαγγελία κατηγορίας, πριν την δίκη, κατά την διάρκεια έκτισης της ποινής, στη φάση προετοιμασίας της αποφυλάκισης, μετά την αποφυλάκιση(Καλλινικάκη, 1998, σελ: 195-197).

Στην Ελλάδα υπάρχουν ορισμένα προβλήματα στην πολιτική πρόληψης που ακολουθείται. Αρχικά, δεν υπάρχει ένας οργανωμένος κεντρικός φορέας υπεύθυνος να χαράσσει την πολιτική πρόληψης του εγκλήματος μακροπρόθεσμα. Οπότε θα ήταν ευκολότερο να συνεργάζεται με ανάλογους φορείς του εξωτερικού, να συντονίζει τις πρωτοβουλίες φορέων στην Ελλάδα οι οποίοι θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην κατεύθυνση αυτή όπως, π.χ. η τοπική αυτοδιοίκηση και να προωθεί μέτρα ή θεσμούς προληπτικού χαρακτήρα. « Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένας τέτοιος οργανισμός το Συμβούλιο Πρόληψης της Εγκληματικότητας δεν μπόρεσε να λειτουργήσει ενώ κάποια άλλα τοπικά συμβούλια που προβλέφθηκαν με τον νόμο 2713/1999 παρόλο που βρήκαν απήχηση σε ορισμένους δήμους της χώρας δεν φαίνεται να λειτουργούν αποτελεσματικά» (Κουράκης, 2004, σελ:373) Αλλά και οι επιμέρους κρατικοί φορείς που εμπλέκονται στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας έχουν απαρχαιωμένες δομές που δεν εξασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία τους. Θετική εξέλιξη ,ωστόσο, αποτελεί η θέσπιση του Συνηγόρου του Παιδιού ο οποίος παρεμβαίνει διαμεσολαβητικά με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η πολιτεία θα χρειάζεται να λάβει ουσιαστικά μέτρα τα οποία είναι δοκιμασμένα σε άλλες χώρες. Τέτοια μέτρα είναι η οργάνωση σεμιναρίων για την επιμόρφωση γονέων παιδιών με προβληματική συμπεριφορά ώστε να μπορούν να τα αντιμετωπίσουν καλύτερα. Η ανάπτυξη των ανάδοχων οικογενειών που θα μπορούσαν να αποκαταστήσουν μια προβληματική οικογένεια. Δεν υπάρχουν στα σχολεία σύμβουλοι με αξιοποίηση κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων οι οποίοι να στηρίζουν ψυχολογικά και σε μαθησιακό επίπεδο τα παιδιά αυτά. Μπορούν να οργανωθούν από την τοπική αυτοδιοίκηση Κέντρα Νεότητας και Συμβουλευτικοί Σταθμοί για την ψυχαγωγία και την υποστήριξη των νέων. Επίσης, χρειάζεται να διασφαλιστεί θεσμικά η αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς με εξωδικαστικές διαδικασίες και να καθιερωθούν θεσμοί που θα αποτρέπουν τον εγκλεισμό του νέου σε ίδρυμα και θα προσφέρουν μια εναλλακτική λύση όπως η κοινωφελής εργασία.

Πολύ σημαντική για την πρόληψη θα ήταν η ενημέρωση των πολιτών για την πρακτική αντιμετώπιση κρουσμάτων εγκληματικότητας, την διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους όταν αυτά εκδηλώνουν συμπεριφορές που μπορούν να τα οδηγήσουν σε παραβατική συμπεριφορά αλλά και την κατανόηση και την συμπαράσταση ανθρώπων που βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας και κοντά στην παρανομία σύμφωνα με τις αξίες των ανθρωπιστικών προτύπων ώστε να αποτραπεί η πιθανή παραβατική τους συμπεριφορά. Οι πολίτες αποτελούν την κοινωνία και είναι αυτοί που θα πρέπει να ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα τους, η ετοιμότητα τους και η ανοχή στο διαφορετικό μπορούν να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής όλων (Κουράκης, 2004, σελ:372-375).

5.3.Πρόληψη παραβατικότητας σε εφήβους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες

Όσον αφορά την πρόληψη εφήβων μη παραβατικών οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχολογικά, οικογενειακά, κοινωνικά και οικονομικά είναι απαραίτητο να έχουν την δυνατότητα μιας υποστήριξης στην κρίσιμη αυτή ηλικία ώστε να ξεπεράσουν τις δυσκολίες.

Κάποιες προτάσεις για τις ενέργειες που μπορούν να γίνουν ώστε να ξεφύγει ο έφηβος από το πρόβλημα είναι: α) να απομακρυνθεί από την οικογένεια αν αυτή είναι προβληματική με την προϋπόθεση βέβαια να βρεθούν χώροι που θα τον δεχτούν. β) να κερδίζει χρήματα καθώς λόγω των εξόδων διαμονής και διατροφής που θα αντιμετωπίσει η ανάγκη των χρημάτων είναι επιτακτική ώστε να συντηρηθεί μόνος του και να μπορέσει να επιβιώσει έξω από την οικογένεια. γ) να τον βοηθήσει κάποιος να δει τα πλεονεκτήματα του να μπορεί να δημιουργήσει και να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του και να του κεντρίσει το ενδιαφέρον ώστε να αποκτήσει τα απαραίτητα επαγγελματικά εφόδια που θα του επιτρέψουν να αποκατασταθεί επαγγελματικά.

Για να υλοποιηθούν οι προηγούμενες προτάσεις είναι απαραίτητο να υπάρχει μια εξειδικευμένη εκπαιδευτική ομάδα ένα είδος συμβουλευτικού σταθμού η οποία θα μπορεί να παρακολουθεί την πορεία των νέων αυτών στον τόπο διαμονής τους, στον χώρο της δουλειάς τους, στην εκπαίδευσή τους, να τους στηρίζει ψυχολογικά αν το χρειάζονται και να παρατηρεί την αλλαγή στην συμπεριφορά τους.

Ένας τέτοιος χώρος δεν μπορεί να είναι ένας χώρος περιορισμού αλλά αντίθετα θα πρέπει να είναι ένας χώρος που θα υποδέχεται τους νέους, θα τους βοηθάει να προσανατολιστούν σε αυτά που χρειάζονται και θέλουν, θα τους καθοδηγεί και θα προλαμβάνει πιθανή αρνητική αλλαγή της συμπεριφοράς τους. Τέτοιος χώρος θα μπορούσε να είναι ένα είδος Κέντρου Νεότητας ο οποίος θα μπορούσε να δώσει στους νέους ένα στήριγμα για το διάστημα που το χρειάζονται.

Για να λειτουργήσει ένας τέτοιος χώρος θα έπρεπε να εξασφαλιστούν με την συνεργασία των διαφόρων υπηρεσιών η διαμονή των νέων, η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου του και των δυνατοτήτων του, η αντιμετώπιση των ψυχοπαιδαγωγικών προβλημάτων αλλά και των δυσκολιών στην επαγγελματική αποκατάσταση που αντιμετωπίζει.

Θα πρέπει ακόμη να υπάρχει συνεχής φροντίδα ώστε ο νέος να μην αποφεύγει την επαφή με την πραγματικότητα αλλά να γίνει ικανός να αντιμετωπίσει την επαγγελματική, οικονομική, κοινωνική και προσωπική του ζωή (Ρήγα, 1990, σελ:299-302)

5.4. Εργασία και ανήλικοι παραβάτες

Ως προς την επαγγελματική εκπαίδευση και την εργασιακή ένταξη των νέων με παρεκκλίνουσα συμπεριφορά μπορούμε αρχικά να παρατηρήσουμε τα εξής σύμφωνα με τον Ληξουριώτη (1990): Ένας μεγάλος αριθμός των νέων αυτών έχουν ήδη εισέλθει στην αγορά εργασίας κατά τον χρόνο εμπλοκής τους με το σωφρονιστικό σύστημα και ο αριθμός αυτός γίνεται ακόμα μεγαλύτερος όταν αναφερόμαστε σε σοβαρές περιπτώσεις παραβατικότητας. Επίσης, οι περισσότεροι από τους νέους αυτούς δεν βρίσκονται σε κατάσταση σταθερής και πλήρους απασχόλησης αλλά συχνότερα σε πρόσκαιρη απασχόληση ή υποαπασχόληση και συχνά περνάνε και σε κατάσταση ανεργίας. Οι νέοι αυτοί άνθρωποι συνήθως παρέχουν ανειδίκευτη εργασία και έτσι κινδυνεύουν περισσότερο από την ανεργία ή την υποαπασχόληση ενώ η εργασία που παρέχουν αμείβεται με χαμηλό μισθό. Κατά την περίοδο που οι νέοι αυτοί εμπλέκονται με το σωφρονιστικό σύστημα δεν έχουν δεχτεί κάποια τεχνική ή επαγγελματική εκπαίδευση γεγονός που δυσκολεύει την ένταξής τους στην απασχόληση αλλά και την ποιότητα της εργασίας που θα αναλάβουν.

Η πολιτεία παρεμβαίνει με ορισμένους θεσμούς στο ζήτημα της εργασίας και της επαγγελματικής εκπαίδευσης σε προληπτικό και αναμορφωτικό επίπεδο ώστε να αντιμετωπίσει την περιθωριακή επαφή των νέων αυτών με την απασχόληση.

Σε προληπτικό επίπεδο μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει έλεγχος από την πολιτεία τόσο ως προς την πρώιμη είσοδο των παιδιών στην αγορά εργασίας αλλά και ως προς το πρόβλημα των συνθηκών και των όρων κάτω από τους οποίους εργάζονται οι νέοι. Επίσης, μετά την καθιέρωση της υποχρεωτικής βασικής εκπαίδευσης και της κατάργησης της κατώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης υπάρχει ένα μεγάλο κενό στην επαγγελματική εκπαίδευση νέων μικρής ηλικίας. Με την έννοια ότι δεν δίνεται η δυνατότητα σε ένα παιδί που για οποιοδήποτε λόγο διακόπτει την γυμνασιακή του εκπαίδευση να συνεχίσει τις σπουδές του σε ένα σύστημα επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης που θα τον προετοιμάσει και θα του δώσει εφόδια για την είσοδο του στην αγορά εργασίας. Πρόβλημα αποτελεί και η έλλειψη ουσιαστικού επαγγελματικού προσανατολισμού.

Σε αναμορφωτικό επίπεδο όταν τα παιδιά και οι νέοι έχουν εμφανίσει παραβατικά συμπτώματα με το ζήτημα της απασχόλησης τους ασχολούνται αρκετές υπηρεσίες όπως οι Επιμελητές Ανηλίκων, η Κοινωνική Υπηρεσία των ιδρυμάτων

Αγωγής ο Ο.Α.Ε.Δ. κ.α. με αποτέλεσμα να υπάρχει μία αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων και να μην παρεμβαίνουν αποτελεσματικά τα όργανα αυτά.

ΟΙ Επιμελητές Ανηλίκων είναι αυτοί που οφείλουν να ασχοληθούν με το ζήτημα της απασχόλησης των παιδιών για τα οποία εκκρεμεί ποινική δίωξη στα πλαίσια της κοινωνικής έρευνας που διενεργούν καθώς οι πληροφορίες από τον εργασιακό χώρο του ανηλίκου θεωρούνται απαραίτητες ώστε να εντοπιστούν οι παράγοντες που συνέβαλλαν στην παραβατική συμπεριφορά. Επίσης, για τους ανηλίκους στους οποίους επιβλήθηκε το μέτρο της επίπληξης ή της τοποθέτησης υπό της υπεύθυνη επιμέλεια των γονέων τους ο Επιμελητής ανηλίκων οφείλει να ενδιαφέρεται για την εργασιακή κατάσταση τους στα πλαίσια της προστατευτικής επίβλεψης του. Η παρέμβαση του επιμελητή ανηλίκων στάματα αν ο νέος εισαχθεί σε Ίδρυμα Αγωγής ή σωφρονιστικό κατάστημα και επανέρχεται σε περίπτωση άδειας ή απόλυσης υπό όρους. Στην περίπτωση όμως αυτή έχουν αρμοδιότητα και οι κοινωνικές υπηρεσίες των Εταιριών Προστασίας Ανηλίκων για την εύρεση εργασίας για τους νέους που βγαίνουν από τα Σωφρονιστικά Καταστήματα ή τα Ιδρύματα Αγωγής.

Ωστόσο, πρέπει να αναφερθούμε στην αποτελεσματικότερη παρέμβαση του Ο.Α.Ε.Δ. για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ήδη από το 1984 ο Ο.Α.Ε.Δ. οργάνωσε τα πρώτα προγράμματα επιχορήγησης εργοδοτών για την δημιουργία επιχορηγούμενων θέσεων εργασίας για αποφυλακιζόμενα άτομα στα οποία μπορούσαν να ενταχθούν και νέοι αποφυλακιζόμενοι κάτω των 25 ετών καθώς και ανήλικοι που βρίσκονται σε δοκιμαστική άδεια. Η επιχορήγηση των εργοδοτών ήταν διάρκειας ενός έτους. Το 1986 οργανώθηκε από τον Ο.Α.Ε.Δ. εξειδικευμένο πρόγραμμα για την επιδότηση εργασιακών θέσεων για νέους 15 έως 21 ετών στους οποίους επιβλήθηκαν αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός και βρίσκονταν εκτός Ιδρύματος ή Σωφρονιστικού Καταστήματος. Το πρόγραμμα αυτό αφορούσε την επιχορήγηση συγκεκριμένου αριθμού θέσεων οι οποίες όμως δεν καλύφθηκαν και το πρόγραμμα παρατάθηκε και για το επόμενο έτος.

Στην συνέχεια οργανώθηκαν και άλλα προγράμματα τα οποία δεν λειτούργησαν αποτελεσματικά παρόλο που οι όροι επιχορήγησης των εργοδοτών ήταν ιδιαίτερα δελεαστικοί.

Οι λόγοι για τους οποίους απέτυχαν τα προγράμματα αυτά είναι ότι λίγοι νέοι δείχνουν ενδιαφέρον να εκμεταλλευτούν την δυνατότητα εύρεσης εργασίας μέσω των

προγραμμάτων αυτών ενώ και οι εργοδότες που αποφασίζουν να απασχολήσουν νέους με αναμορφωτικό ή σωφρονιστικό παρελθόν παρά τους ευνοϊκούς όρους δεν είναι πολλοί. Ενώ δεν υπάρχει οργάνωση στην πραγματοποίηση αυτών των προγραμμάτων με αποτέλεσμα να μην υπάρχει συντονισμός ενεργειών. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η διαδικασία αναζήτησης των εργοδοτών καθώς δεν φαίνεται να υπάρχει αποτελεσματικό ενδιαφέρον από την υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων ή από άλλους φορείς την αναζήτηση του εργοδότη την αναλαμβάνει ο ίδιος ο νέος. Τέλος, αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ένταξη των νέων στην εργασία, και είναι ένας από τους λόγους που υπάρχει δυσπιστία των εργοδοτών απέναντι στους νέους αυτούς, το γεγονός ότι το ίδιο το κράτος αποκλείει την ένταξη στα προγράμματα αυτά κρατικών φορέων ως εργοδοτών.

Όσον αφορά την εργασία και κυρίως την επαγγελματική εκπαίδευση των ανηλίκων στα πλαίσια της ιδρυματικής περίθαλψης τους υπάρχει νόμος ο οποίος περιλαμβάνει την εργασία και την επαγγελματική κατάρτιση μεταξύ των μέσων αγωγής του αναμορφωτικού συστήματος. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο η επαγγελματική εκπαίδευση στους ανηλικούς των Ιδρυμάτων Αγωγής πρέπει να παρέχεται με την οργάνωση Ειδικών Επαγγελματικών Σχολών καθώς και εργαστηρίων για πρακτική εξάσκηση. Με την κατάργηση των κατώτερων τεχνικών και επαγγελματικών σχολών και την καθιέρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής παιδείας δεν λειτουργούν πλέον επαγγελματικά σχολεία στα Ιδρύματα Αγωγής ενώ εξακολουθούν να λειτουργούν ορισμένα εργαστήρια. Στην ουσία, δηλαδή, ο θεσμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης στα πλαίσια των Ιδρυμάτων Αγωγής δεν λειτουργεί. Αλλά και όσον αφορά τους νέους στους οποίους έχει επιβληθεί ποινικός σωφρονισμός οι διατάξεις του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα προβλέπουν την υποβολή των κρατουμένων σε επαγγελματική εκπαίδευση και τη λειτουργία επαγγελματικών σχολών στα σωφρονιστικά καταστήματα οι οποίες σχολές δεν λειτουργούν. Μια προσπάθεια να οργανωθεί και να λειτουργήσει επαγγελματική εκπαίδευση νέων κρατουμένων ήταν όταν αποφασίστηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ. η οργάνωση και λειτουργία τμημάτων ταχύρρυθμης Επαγγελματικής Κατάρτισης σε σχολή του Ο.Α.Ε.Δ. Ωστόσο, η γενική παρατήρηση που μπορεί να κάνει κανείς είναι ότι ιδρυματικό και εξωιδυματικό σύστημα περίθαλψης νέων παραβατών πολύ λίγο ενδιαφέρεται για τα ζητήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της άμεσης και σταθερής εργασιακής ένταξης τους(Ληξουριώτης, 1990, σελ. 363-371

5.5.Σχολείο και πρόληψη

Για να αναφερθούμε ειδικότερα στο σχολείο το οποίο μετά την οικογένεια είναι ο θεσμός στον οποίο έχει ανατεθεί η κοινωνικοποίηση του νέου ανθρώπου και μάλιστα σήμερα ο ρόλος αυτός του σχολείου έχει ενισχυθεί εξαιτίας των νέων οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών συνθηκών. Κατά την διάρκεια της φοίτησης στο σχολείο μπαίνουν οι βάσεις για την μετέπειτα εξέλιξη του ανθρώπου και η επίδοση του μαθητή επηρεάζει την εξέλιξη του ατόμου και την θέση του στην κοινωνία. Οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες που παίρνει κανείς μέσα από το σχολείο δεν είναι ίδιες για όλους.

Όπως, είναι επόμενο αυτό που αποτελεί το ζητούμενο είναι η μαθησιακή απόδοση και στο χώρο του σχολείου δημιουργείται κλίμα ανταγωνισμού. Η επικοινωνία και η κοινωνικοποίηση δεν αποτελούν πρωταρχικούς στόχους του σχολείου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επιβραβεύεται η ανταγωνιστική συμπεριφορά και να μην υπάρχει ενδιαφέρον για τα προβλήματα των μαθητών με επακόλουθο στην συνέχεια να αυξάνεται το άγχος στην περίπτωση που ο μαθητής δεν ανταποκρίνεται στις σχολικές απαιτήσεις. Οι μαθητές που νιώθουν ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν γίνονται αδιάφοροι και επιθετικοί και υπάρχουν αρκετές πιθανότητες να προβούν και σε παραβατικές ενέργειες.

Σύμφωνα με έρευνες η παραβατικότητα σχετίζεται με τις δυσλειτουργίες και την αποτυχία στο σχολείο και αφορά κυρίως νέους των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Ωστόσο, αυτό που φαίνεται να είναι καθοριστικό είναι όχι το ίδιο το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο όσο η διαφορετική μεταχείριση των κοινωνικά χαμηλών στρωμάτων. Ο στιγματισμός των μαθητών που γίνεται με κριτήρια την μαθησιακή απόδοση και την προσαρμοστικότητα επηρεάζει την εξέλιξη των νέων αυτών. Το σχολείο αποτελεί και θεσμό κοινωνικού ελέγχου γι αυτό μπορεί να έχει ως στόχο την πρόληψη της εγκληματικότητας.

Η συμπεριφορά του δασκάλου θα πρέπει να ακολουθεί ορισμένες γενικές κατευθύνσεις. Ο δάσκαλος θα πρέπει να έχει στο μυαλό του ότι διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση του νέου και ότι αποτελεί πρόσωπο αναφοράς για τους μαθητές ακόμη και αν δεν το αντιλαμβάνονται με το οποίο συγκρίνουν την δική τους συμπεριφορά και τις γνώσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι χαρακτηρισμοί του δασκάλου για την προσωπικότητα και τις γνώσεις του μαθητή τον επηρεάζουν

σημαντικά ενώ η συμπεριφορά του δασκάλου εκτός της τάξης και η διάθεση του να συζητήσει με τον μαθητή μπορεί να επηρεάσουν την συμπεριφορά του.

Ο δάσκαλος θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένος σε σχέση με τους νέους που παρουσιάζουν προβληματική συμπεριφορά, να έχει επίγνωση των αποτελεσμάτων της συμπεριφοράς του και να κάνει διαχωρισμό ανάμεσα στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και στο πρόσωπο που την ακολουθεί ώστε να δώσει στον μαθητή να καταλάβει ότι δεν καταδικάζεται αυτός σαν προσωπικότητα αλλά η πράξη που διέπραξε. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγει τον στιγματισμό και την διαιώνιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς που μπορεί να οδηγήσει στην εγκληματικότητα. Ο δάσκαλος για να ξεκαθαρίσει το πώς πρέπει να συμπεριφερθεί σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προσδιορίσει το πρόβλημα, να αποφασίσει ποια είναι η καλύτερη λύση και να κατευθύνει τις κινήσεις του προς αυτή την κατεύθυνση.

Επίσης, μπορεί να γίνει συζήτηση με τους μαθητές και να αναζητηθούν οι αιτίες που προκαλούν τα προβλήματα της παραβατικότητας μέσα από δραστηριότητες με αυτό το θέμα. π.χ. το παιχνίδι ρόλων όπου ένα παιδί μπορεί να έχει τον ρόλο του μαθητή και το άλλο του καθηγητή και να προσπαθούν να δώσουν λύσεις σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.

Ακόμη, ο δάσκαλος θα πρέπει να επιδιώκει την επιμόρφωση του στα θέματα αυτά και την επικοινωνία με συναδέλφους, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι μπορούν να τον βοηθήσουν στην φροντίδα μαθητών με παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Η πολιτεία καλείται φυσικά να διευκολύνει το έργο του προσφέροντας ανάλογες δυνατότητες και διευκολύνσεις και να μην αφήνει τον εκπαιδευτικό μόνο του σε αυτή την προσπάθεια (Γαλάνης, 1990, σελ: 557-566)

5.6.Επανάταξη

Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των παραβατικών ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο οφείλει να αποτελεί τον τελικό στόχο κάθε σωφρονιστικού συστήματος. Τι σημαίνει όμως ένταξη και ποιες είναι οι προϋποθέσεις γι αυτήν. Ένταξη ενός ατόμου στο κοινωνικό σύνολο δηλαδή η κοινωνικοποίηση του είναι η διαδικασία κατά την οποία το άτομο αφομοιώνει τους υπάρχοντες κοινωνικούς κανόνες και αξίες με τρόπο τέτοιο που να τους αισθάνεται κτήμα του. Η διαδικασία αυτή γίνεται ασυνείδητα από το παιδί και αποτέλεσμα της είναι η μάθηση κοινών τρόπων σκέψης και δράσης που είναι προϋπόθεση για την επικοινωνία σε μία συγκεκριμένη ομάδα και στη συνέχεια κοινωνία. Μέσα από την κοινωνικοποίηση ο άνθρωπος παίρνει μέρος στην ζωή της κοινωνίας, είναι μια διαδικασία που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες όπως βιολογικούς και ψυχολογικούς και πραγματοποιείται από θεσμούς όπως τη οικογένεια, το σχολείο, την χώρο εργασίας, τις φιλικές σχέσεις.

Στην περίπτωση των ανήλικων παραβατών η διαδικασία της κοινωνικοποίησης δεν εξελίχθηκε ομαλά, γεγονός που μπορεί να οφείλεται από τη μία στην έλλειψη εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης τέτοιας που να καλλιεργήσει στην προσωπικότητα των παιδιών τα στοιχεία αυτά που θα τα βοηθούσαν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κοινωνίας των ενηλίκων. Και ,επίσης, στο γεγονός ότι δημιουργήθηκαν ευκαιρίες και συνθήκες τέτοιες που ώθησαν τους ανηλίκους σε παραβατική συμπεριφορά.

Η δυσκολία της επανένταξης αυτών των ατόμων είναι μεγάλη. Ειδικά, ένας νέος που απολύεται από κάποιο σωφρονιστικό ίδρυμα και αντιμετωπίζει τις ίδιες καταστάσεις που τον είχαν οδηγήσει εκεί είναι πιθανό να αντιδράσει με τον ίδιο τρόπο. Έτσι, η δυσκολία συνδέεται και με τον τρόπο αντιμετώπισης των παρεκκλινόντων ατόμων τους οποίους η κοινωνία πολλές φορές περιθωριοποιεί και στιγματίζει. Πρόκειται για μία πολύπλοκη, δύσκολη και αποφασιστικής σημασίας διαδικασία κατά την οποία οι έφηβοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες και αβεβαιότητα σε πολλά επίπεδα το κοινωνικό, το επαγγελματικό, το οικογενειακό και το επίπεδο της δικής τους ψυχολογικής κατάστασης(Σαββουλίδης, 2004, σελ: 303-305)

Γι αυτούς τους λόγους η κατάλληλη προετοιμασία τους είναι αναγκαία για την ομαλή ένταξη στο κοινωνικό σύνολο και την ελάττωση των πιθανοτήτων υποτροπής. Υπάρχουν διαφορετικές μορφές επανένταξης ανάλογα με τους διαφορετικούς τύπους

ιδρυμάτων ή κοινοτήτων για τα ανήλικα άτομα. Μια από αυτές είναι η επανένταξη στα πλαίσια Θεραπευτικών Κοινοτήτων σε κλειστά Ιδρύματα-Αναμορφωτήρια.

Στους χώρους αυτούς η αντιμετώπιση και η εκπαίδευση στηρίζεται συνήθως στην οργάνωση του περιβάλλοντος των ιδρυμάτων αυτών με βάση ψυχοθεραπευτικές αρχές και μεθόδους και με συγκεκριμένο ημερήσιο πρόγραμμα που περιλαμβάνει και την εκπαίδευση σε διάφορες τέχνες. Αποτελέσματα ερευνών, όμως, έχουν δείξει ότι τα περισσότερα από τα προγράμματα αυτά έχουν αποτύχει να μειώσουν τα ποσοστά αντικοινωνικών πράξεων που διαπράττουν οι έφηβοι μετά την έξοδο τους από τα ιδρύματα αυτά καθώς ακόμα οι διάφορες τεχνικές για αλλαγή συμπεριφοράς μπορεί να έχουν αποτέλεσμα μέσα στο ίδρυμα αλλά δεν μπορούν εύκολα να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της ευρύτερης κοινωνίας. Ωστόσο, όσο περισσότερη σταθερότητα, ζεστασιά, θετικές προσδοκίες, πειθαρχία και πρακτική εκπαίδευση δέχονται οι νέοι τόσο θετικότερα είναι τα αποτελέσματα από την διαμονή τους στο ίδρυμα.

Υπάρχουν ακόμη ανοιχτά τμήματα θεραπευτικών ιδρυμάτων στα οποία επιδιώκεται η ομαλή και βαθμιαία επανένταξη των νέων στην κοινωνία με σταδιακή αύξηση των εξόδων, οι έφηβοι περνούν την νύχτα σε αυτά ενώ την μέρα ζουν και εργάζονται έξω. Οπότε υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης και στήριξης αλλά χωρίς τον αυστηρό έλεγχο των ιδρυμάτων. Υπάρχουν, επίσης, τα κοινοτικά αυτόνομα θεραπευτικά κέντρα τα οποία λειτουργούν με ομάδες εφήβων και βρίσκονται συνήθως στην ίδια κοινότητα όπου οι έφηβοι κατοικούν μόνιμα όποτε και οι νέοι μπορούν να επισκέπτονται τους γονείς τους. Επιδιώκεται εκεί να αποκτήσουν τα παιδιά τις δεξιότητες που τους είναι απαραίτητες.

Στην χώρα μας δεν είναι διαδεδομένες τέτοιου είδους δομές οι οποίες θα μπορούσαν να μεταφέρουν την αντιμετώπιση των παραβατικών εφήβων από τις κλειστές ιδρυματικές μορφές στις ανοιχτές κοινοτικές μορφές και στην συνέχεια να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο. Επίσης, δεν υπάρχει ένα δίκτυο υποστήριξης το οποίο θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση προσωπικών αναγκών, ανεύρεσης εργασίας, ένταξης σε κοινωνικές δραστηριότητες(Παπαδάτος, 1990, σελ: 291-297)

Η οργάνωση ανάλογων δομών θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην αλλαγή στάσης των παραβατικών ανηλίκων ,όσο καιρό διαρκούν τα αναμορφωτικά μέτρα τα οποία τους έχουν επιβληθεί, απέναντι στις επιταγές της κοινωνίας και η ανάπτυξη των ικανοτήτων οι οποίες είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών της

κοινωνικής ζωής. Εξίσου σημαντική, ωστόσο, θα ήταν και η προσπάθεια να αλλάξει η στάση της πλειοψηφίας απέναντι στους ανθρώπους οι οποίοι είναι για κάποιο λόγο διαφορετικοί και να επιδιωχθεί η υιοθέτηση μιας πιο ανθρώπινης στάσης.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

1.1 Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της ερευνάς στην κοινότητα Μυλοπόταμου ήταν η συλλογή πληροφοριών μαθητικής διαρροής και η σχέση της με την πιθανή παραβατικότητα των ανηλίκων ηλικίας 15 – 18 ετών τα τελευταία 5 χρόνια.

1.2 Μεθοδολογία ερευνάς . Πεδίο μελέτης , Επιλογή δείγματος , Τεχνικές συλλογής στοιχείων ,Μεθοδολογία ανάλυσης στοιχείων .

Η έρευνα στηρίχθηκε στις εμπειρίες , στις γνώσεις και τις απόψεις διαφόρων προσώπων που θεωρούνται παράγοντες στην τοπική κοινωνία με βάση τις θέσεις που έχουν τόσο στην τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και σε κρατικές υπηρεσίες καθώς είναι πρόσωπα κλειδιά σε σχέση με τα κοινωνικά ζητήματα της περιοχής και οι απόψεις και οι γνώσεις τους επηρεάζουν τα ζητήματα αυτά.

Επιλέξαμε να ασχοληθούμε με την κοινότητα Μυλοποτάμου διότι μας προβληματίσε το συμβάν που απασχόλησε τα Μ.Μ.Ε. και την ευρύτερη κοινωνία στην κοινότητα Ζωνιανών. (Βλ. σχετικά ημερήσιο Αθηναϊκό τύπο 7-11-2007 κ.ε.)

Θεωρούμε ότι εκτός από το θεσμό της οικογένειας και της παιδείας η τοπική κοινωνία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στους θεσμούς κοινωνικοποίησης του ατόμου, οι οποίοι ευθύνονται για την μετέπειτα εξελικτική πορεία του . Με βάση όσα προβλήθηκαν στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης για τον τρόπο ζωής και την κουλτούρα της ορεινής περιοχής του Ρεθύμνου όπως και για την εγκληματικότητα που επικρατεί από τους ενήλικους των περιοχών αυτών , υποθέσαμε ότι ίσως ακολουθούν τους άγραφους νόμους της τοπικής κοινωνίας και οι ανήλικοι .Με γνώμονα ότι τα συγκεκριμένα χωρία και γενικότερα η Κρήτη ως ένα βαθμό , αποτελείται από συντηρητικές – παραδοσιακές – πατριαρχικές οικογένειες , των οποίων τα μέλη είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους ,υποθέτουμε ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτού του κοινωνικού συστήματος πιθανόν να συμβάλουν στην

κοινωνικοποίηση των ανηλίκων βασισμένα σε λανθασμένα πρότυπα συμπεριφοράς ` αυτά της κλειστής συντηρητικής και ανδροκρατούμενης κοινωνίας.

Έτσι λοιπόν, το πεδίο μελέτης είναι η ευρύτερη επαρχία Μυλοποτάμου. Πιο συγκεκριμένα σε αυτήν περιλαμβάνονται ο Δήμος Ανωγείων, ο Δήμος Κουλούκωνα, ο Δήμος Γεροποτάμου, και η κοινότητα Ζωνιανών. Στους δήμους αυτούς περιλαμβάνονται οι παρακάτω σχολικές μονάδες και οι κρατικές υπηρεσίες....

(Γυμνάσιο – Λύκειο και Αστυνομικό Τμήμα Ανωγείων) , (Γυμνάσιο Κράνας , Γυμνάσιο – ΕΠΑ.Λ. Γαράζου), (Γυμνάσιο – Λύκειο Περάματος, Αστυνομικό Τμήμα Περάματος και τέλος Γυμνάσιο - Λύκειο Πανόρμου).

Προτιμήσαμε τη διενέργεια ποιοτικής έρευνας διότι οι ποιοτικές μέθοδοι δίνουν την ευκαιρία στον ερευνητή να στοχεύσει στο τι σημαίνει για τα υποκείμενα η εμπειρία για την οποία μιλούν, με άλλα λόγια, να εμβαθύνει. Αυτό που συμβαίνει είναι μια «λεπτή» περιγραφή (Geertz, 1973) από την πλευρά των ερευνητών. Πέρα, όμως, από τη λεπτομερή ανάλυση, οι ποιοτικές μέθοδοι καταγράφουν τη «φωνή» του υποκειμένου και τις εκφράσεις του (Eisner, 1991).

Σημαίνοντα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις ποιοτικές μεθόδους είναι ότι έχουν μια φυσιολογική ροή και κατά ένα μεγάλο βαθμό δεν είναι κατευθυνόμενες από τον ερευνητή. Οι Lincoln και Guba, εξάλλου, έγραφαν το 1985 ότι οι ποιοτικές μέθοδοι είναι φυσικές (Lincoln και Guba, 1985). Ο ερευνητής έτσι μπορεί να διεισδύσει στην προσωπικότητα των υποκειμένων και να κατανοήσει τις κοινωνικές επιρροές που τα υποκείμενα έχουν δεχτεί (Παπαγεωργίου, 1998: 9-10).

Γι' αυτό και στην έρευνα μας ακολουθήθηκε η ποιοτική μέθοδος, διότι θεωρήθηκε καταλληλότερη αναφορικά με τη συγκέντρωση πληροφοριών και στοιχείων της «καθημερινότητας» των ανθρώπων. Πιο συγκεκριμένα επιλέξαμε τη μορφή τύπου «elit interviewing». Ο προσδιορισμός «ελίτ» αφορά τον ερωτώμενο και χρησιμοποιείται προκειμένου να τον περιγράψει. Τα άτομα που χαρακτηρίζονται «ελίτ» (εκλεκτά), θεωρούνται ότι είναι σημαντικά, διακεκριμένα και καλά πληροφορημένα άτομα, σε έναν οργανισμό ή μια κοινότητα και επιλέχθηκαν για συνέντευξη με το σκεπτικό ότι είναι ειδικοί και πραγματογνώμονες στο πεδίο που αφορά τη μελέτη μας. (Σημειώσεις ποιοτικής έρευνας Νικολέτα Ράτσικα)

Διεξάχθηκαν εις βάθος συνεντεύξεις βασισμένες σε ημι-δομημένες ερωτήσεις. Οι ημι-δομημένες ερωτήσεις είναι μια πιο ευέλικτη μορφή συνέντευξης. Επιτρέπει να εμβαθύνει κανείς περισσότερο. Μπορεί να αλλάξουν οι διευκρινιστικές ερωτήσεις ή και η σειρά των ερωτήσεων.

Η επιλογή του δείγματος βασίστηκε στα παρακάτω κριτήρια:

- Να είναι ενήλικα άτομα και να είναι γνώστες του θέματος.
- Να διαμένουν χρόνια στη περιοχή.
- Να έχουν άμεση επαφή με τη πληθυσμιακή ομάδα που ερευνάται (Καθηγητές).
- Να είναι εξουσιοδοτημένοι από τους πολίτες(Δήμαρχοι – Αντιδήμαρχοι - Κοινοτάρχες –Δημοτικοί Σύμβουλοι).
- Να έχει ευθύνη για την τήρησης της τάξης, πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας (Αστυνομία).
- Να μάθουμε τις θέσεις και το ρόλο κοινωνικών επιστημών της περιοχής. (Κοινωνικοί Λειτουργοί)

1.3 Τεχνικές συλλογής στοιχείων

Οι συνεντεύξεις χωρίστηκαν σε θεματικούς άξονες ανάλογα με την επαγγελματική ιδιότητα των ατόμων των οποίων απευθυνόμασταν και της πληροφορίες που θέλαμε να συλλέξουμε .

- 1.Αν υπάρχει σχολική διαρροή στους ανήλικους και σε ποιο στάδιο εκπαίδευσης παρατηρείται πιο συχνότερα .
- 2.Αν υπάρχει παραβατική συμπεριφορά από τους ανηλίκους στην περιοχή .
- 3.Πως οι παρεμβατικές πράξεις που εμπίπτουν συνδέονται με την διερρευση τους από την σχολική κοινότητα ή την παραμονή του σ' αυτήν .
- 4.Ποιος ο ρόλος την οικογένειας και της κοινωνίας και γενικότερα στο τρόπο κοινωνικοποίηση τους .
- 5.Τροποι αντιμετώπισης του φαινομένου και η πρόληψη του.

1.4. Δυσκολίες στην διεκπεραίωση της έρευνας

Στόχος μας ήταν να δημιουργήσουμε κλίμα άνεσης σε όλες τις συναντήσεις με τους ερωτώμενους, δημιουργώντας από την πλευρά μας την αίσθηση ασφάλειας βεβαιώνοντας στους συνεντευξιαζόμενους ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία και ουδεμία αναφορά θα γίνεται στο όνομα τους. Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν με λόγο απλό και κατανοητό και επιδιώξαμε να κρατήσουμε ζωντανό το ενδιαφέρον όσων συνεργαστήκαν για να απαντήσουν στις ερωτήσεις μας. Με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που θέλαμε να προσεγγίσουμε για να πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις διαπιστώσαμε ζωντανό ενδιαφέρον για συνεργασία και μεγάλη προθυμία. Παρόλα αυτά όμως στην προσπάθειά μας να πραγματοποιήσουμε την συγκεκριμένη έρευνα συναντήσαμε κάποιες δυσκολίες.

Αρχικά οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε στη πραγματοποίηση της έρευνας μας ήταν ο χρόνος που θα έπρεπε να αφιερώσουμε για να μετακινηθούμε στα εκάστοτε χωριά. Επιπρόσθετα, οι συνεντευξιαζόμενοι, λόγω φόρτο εργασίας τους, μας καθυστερούσαν αρκετά την ημερομηνία της συνάντησης μας. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως η μετακίνηση μας στα διάφορα χωριά για την συνάντηση με τους παραπάνω απαιτούσε τη συχνή μεταφορά μας για μια μόνο συνέντευξη τη φορά. Θετικός παράγοντας ήταν ότι είχαμε ιδιόκτητο μεταφορικό μέσο το οποίο έκανε εύκολη τη πρόσβαση μας στα χωριά που δεν περνούσε υπεραστικό λεωφορείο. Επιπρόσθετα αξίζει να σημειωθεί και το μεγάλο κόστος των καυσίμων που καταναλώθηκαν καθώς και η μεγάλη επικινδυνότητα στον τόπο προορισμού λόγω των απότομων και συχνών στροφών που συναντούσαμε στο δρόμο.

Ακόμη παρατηρήθηκαν ενδοιασμοί από μια μικρή μερίδα των συνεντευξιαζόμενων να εκφραστούν καθώς και η τάση τους για απόκρυψη σημαντικών στοιχείων λόγω του μυστικισμού και της επικάλυψης εξαιτίας της «κουμπαριάς» που επικρατεί. Ειδικότερα όταν αναφερόμασταν στη κοινότητα των Ζωνιανών και τα γνωστά επεισόδια για το πόσο επηρέασαν τους ανήλικους. Μια ακόμη δυσκολία ήταν η κατανόηση του γλωσσικού ιδεασμού της περιοχής τον οποίο δεν κατανοούσαμε απόλυτα και χρειαζόταν να ζητήσουμε διευκρινήσεις από τους ερωτώμενους.

Ορισμένες φορές λόγω της θέσης και της υπόληψης των συνεντευξιαζόμενων και εξαιτίας της απειρίας μας σε συνεντεύξεις με σημαίνοντα πρόσωπα, είχαμε άγχος

πριν την διεκπεραίωση αυτής . Με την συστηματική όμως μελέτη και προετοιμασία της ροής της συνέντευξης που θέλαμε να επιτύχουμε, καταφέραμε να φανούμε επάξιοι του ρόλου μας ανά περίπτωση .

1.5. Ευκολίες

Οι συνεντεύξεις με σημαντικά πρόσωπα έχουν πολλά πλεονεκτήματα. Πολύτιμες πληροφορίες μπορούν να συλλεχθούν από αυτούς, εξαιτίας της θέσης που αυτοί κατέχουν στο κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό ή διοικητικό χώρο. Αυτά τα άτομα, συνήθως μπορούν να μας δώσουν μια συνολική εικόνα ενός οργανισμού ή μιας κοινότητας και των σχέσεων που αυτοί έχουν με άλλους οργανισμούς ή κοινότητες. Είναι μάλλον περισσότερο από άλλους μετέχοντες, εξοικειωμένοι με τη νομική και οικονομική δομή ενός οργανισμού ή μιας κοινότητας. Μπορούν επίσης αυτά τα άτομα να παρουσιάσουν τη πολιτική ενός οργανισμού, την ιστορία του και τα μελλοντικά σχέδια από μια ιδιαίτερη πλευρά και θέση. (Σημειώσεις ποιοτικής έρευνας Νικολέτα Ράτσικα)

Σημαντικός συνδετικός κρίκος για την συνάντηση όλων όσων επιθυμούσαμε να προσεγγίσουμε ήταν σαφώς ο υπεύθυνος καθηγητής της πτυχιακής μας κ. Παπακωνσταντής. Μέσω αυτού και της σύστασης του οι ενδιαφερόμενοι ήταν θετικά διακείμενοι στο να μας δεχτούν και να μας μιλήσουν.

Παρατηρήθηκε πάραυτα σημαντική διαφορά μεταξύ κάτω και πάνω Μυλοποτάμου. Στην κάτω κοινότητα τα άτομα ήταν πιο πρόθυμα και δεκτικά να παραθέσουν τις πληροφορίες και τα στοιχεία που γνώριζαν και να μας εξηγήσουν με κάθε λεπτομέρεια τις αληθινές καταστάσεις που διαδραματίζονται μεταξύ των ανηλίκων. Στον πάνω Μυλοπόταμο ωστόσο, εστίασαν περισσότερο στις πληροφορίες που αφορούν τη σχολική διαρροή παρά τις παραβατικές πράξεις.

Η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας που ακολουθήσαμε μας έδωσε μια πιο εμπειρισταωμένη εικόνα για την κατάσταση στην ευρύτερη κοινότητα του Μυλοποτάμου σχετικά με το υπό μελέτη θέμα.

1.6. Ηθικά ζητήματα

Στην ποιοτική κοινωνική έρευνα προκύπτουν συχνά ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας τα οποία έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία λόγω της άμεσης επαφής καθώς και της εμπλοκής του ερευνητή με πλευρές της ζωής των υποκειμένων. Τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην ποιοτική κοινωνική έρευνα σχετίζονται με τα μέσα που χρησιμοποιεί ο κάθε ερευνητής για να πετύχει τους σκοπούς του. Παρ' όλα αυτά η επίτευξη των ερευνητικών σκοπών δεν θα πρέπει να δικαιολογεί τη χρήση κάθε δυνατού μέσου αλλά αντίθετα αυτών που είναι κοινωνικά και επιστημονικά παραδεκτά και ενδεδειγμένα και συναντούν τη συναίνεση των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία. Πιστεύουμε ότι το θέμα της εμπιστευτικότητας και της ανωνυμίας είναι πολύ σημαντικό και θα πρέπει να έγκειται στους συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία. Αυτό διότι οι συμμετέχοντες θα μοιραστούν με εμάς στοιχεία από την προσωπική ή την κοινωνική τους ζωή καθώς και απόψεις που δεν θα δημοσιοποιούσαν επώνυμα. Επιπρόσθετα πιστεύουμε ότι η εγγύηση της ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας θα βοηθήσει έτσι ώστε οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα να είναι όσο πιο ειλικρινείς γίνεται. Επίσης άποψη μας είναι ότι σε κάθε στάδιο της έρευνας ο ερευνητής θα πρέπει να διατηρήσει στο ακέραιο, την εντιμότητα του απέναντι στους συμμετέχοντες έτσι ώστε να οικοδομηθεί μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Θεωρούμε ότι είναι χρέος κάθε ερευνητή η προστασία των συμμετεχόντων από τυχόν κινδύνους κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Άλλο ένα ζήτημα που θα μας απασχολήσει είναι κι αυτό της πληροφορημένης συναίνεσης δηλαδή η διάθεση πληροφοριών στους συμμετέχοντες σχετικά με τους σκοπούς της έρευνας, τις μεθόδους άντλησης στοιχείων, τη χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, καθώς και την πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας ώστε οι ερευνώμενοι να γίνουν γνώστες της κατάστασης και να ζητηθεί η συμμετοχή τους σε αυτή τη διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

2.1. Σχολική Διαρροή

Θελήσαμε για το σκοπό της εργασίας μας να ερευνήσουμε αν υπάρχει σχολική διαρροή στην ευρύτερη κοινότητα του Μυλοπόταμου ανάμεσα σε ηλικίες των 14-18 ετών τόσο σε αγόρια όσο και σε κορίτσια. Αναφερόμαστε στον κάτω Μυλοπόταμο και τις περιοχές που αυτός περικλείει οι οποίες είναι το Πέραμα, ο Πάνορμος, ο Γεροπόταμος και το Γαράζο , καθώς και στον πάνω ο οποίος αποτελείται από τα Ανώγεια, τα Λιβάδια, τα Ζωνιανά και την Κράνα. Σε αυτά τα χωριά υπάρχει ένα Γυμνάσιο στην Κράνα το οποίο φιλοξενεί μαθητές από τα Ζωνιανά και τα Λιβάδια . Το Γυμνάσιο - Λύκειο Ανωγείων φιλοξενεί επίσης μαθητές από τις παραπάνω περιοχές αλλά στην πλειοψηφία του οι μαθητές κατάγονται από τα Ανώγεια . Στο Γυμνάσιο – Λύκειο Γεροποτάμου φοιτά ένας μικρός αριθμός μαθητών των παραπάνω περιοχών ενώ στο Γυμνάσιο – Λύκειο Πανόρμου οι μαθητές προέρχονται από τις γύρω τουριστικές περιοχές που είναι πιο κοντά στο Δήμο Ρεθύμνου . Θελήσαμε να μάθουμε τόσο τους λόγους που εμφανίζεται η σχολική αποτυχία όσο και τις μορφές αυτής. Γι' αυτό το λόγο απευθυνθήκαμε σε άτομα που έχουν άμεση επαφή με τους ανήλικους της περιοχής συνεπώς θα έχουν και γνώση για το θέμα που μας απασχολεί. Οι πηγές αυτές αναζητήθηκαν από τις εξής ιδιότητες: α) Δήμαρχοι – Κοινοτάρχες, β) Αστυνομικές Αρχές, γ) Διευθυντές – Καθηγητές Γυμνασίων – Λυκείων. Σαφώς και αναζητήσαμε πηγές από κοινωνικούς επιστήμονες της περιοχής αλλά λόγω ανυπαρξίας αυτών , αυτό δεν στάθηκε εφικτό.

Αρχικά παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές σχετικά με την εγκατάλειψη του σχολείου από τους ανήλικους του πάνω με αυτούς του κάτω Μυλοπόταμου.

«Στην Κράνα υπάρχει η διπλάσια διαρροή συγκριτικά με το Πέραμα. Εκεί το επίπεδο είναι χαμηλό σε σημείο αναλφαβητισμού. Οι γονείς τους είναι αγράμματοι και απαίδευτοι. Πολλοί μαθητές της Κράνας αν ήταν σε πόλη δεν θα περνούσαν ούτε έξω από το σχολείο». «Οι καλύτεροι μαθητές των Ζωνιανών πηγαίνουν στο Πέραμα και οι πιο απαίδευτοι μαθητές πηγαίνουν στη Κράνα. Εκεί τα παιδιά δεν μπορούν να κατανοήσουν τη χρησιμότητα του σχολείου». Οι παραπάνω αναφορές είναι ένα δείγμα από τις βαρύνουσες δηλώσεις που εξέφρασαν Διευθυντές/Καθηγητές κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Αυτό δείχνει πως οι παραπάνω αντιλαμβάνονται πως υπάρχει σχολική διαρροή και διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό ανά γεωγραφική

έκταση. Τα στοιχεία που έχουν δοθεί από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση του Ρεθύμνου αποκαλύπτουν την φανερή σχολική διαρροή των τελευταίων πέντε χρόνων.

Συγκεκριμένα για τα έτη :2004-2009

ΕΤΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
2004-2005	5
2005-2006	12
2006-2007	23
2007-2008	3
2008-2009	13
ΣΥΝΟΛΟ:	56

Συμπερασματικά, λοιπόν, και σύμφωνα με τα στοιχεία που αποκάλυψαν οι ερωτηθέντες ο αριθμός της σχολικής διαρροής υφίσταται σε μεγαλύτερο βαθμό στα σχολεία του πάνω Μυλοπόταμου και σε μικρότερο σε εκείνα του κάτω. Δήλωσαν επίσης πως τα στοιχεία που υπάρχουν στη Δευτεροβάθμια αφορούν την καταγεγραμμένη διαρροή ενώ στην πραγματικότητα ο αληθής αριθμός διαρροής ίσα που πλησιάζει το 1/3 αυτών. *«Εννοείται και κάνουν απουσίες. Και πολλοί επιστρέφουν μετά από 2 ή 3 μήνες. Αλλά τι να κάνω? Αν δεν τους δεχτώ , θα παρατήσουν εντελώς το σχολείο και δεν θα γυρίσουν ούτε με τη καινούργια χρονιά»*. Αυτή είναι μια άποψη που ειπώθηκε από Διευθυντή/Καθηγητή της Κράνας η οποία συμφωνούσε με τις θέσεις πολλών άλλων από όλα σχολεία. Υποστήριζαν ότι, είναι έτσι η κατάσταση που παρότι τα παιδιά κάνουν απουσίες και πρέπει να επαναλάβουν την τάξη ή ακόμα και στις περιπτώσεις που ουσιαστικά εγκαταλείπουν ακόμα και τη μισή σχολική χρονιά, αν επιβληθούν οι μαθητικές ποινές σε αυτά τα παιδιά θα είναι η αφορμή για να μην επιστρέψουν.

«Είναι πολλοί μαθητές που δεν κάνουν για το Λύκειο, είναι μόνο για αγροτικές δουλειές. Τα παιδιά όμως που δεν πάνε στο σχολείο φαίνονται από μακριά!».

Διευθυντής /καθηγητής που διδάσκει στην πάνω κοινότητα και συγκεκριμένα στα Ανώγεια φανερώνει με αυτή τη θέση μια προκατάληψη στα πρόσωπα των παιδιών της κοινότητας και μια απαξίωση για αυτά που εγκαταλείπουν ή είναι κακοί μαθητές. Δείχνει επίσης μια υποτίμηση για εκείνα που δεν παρακολουθούν το σχολείο και ασχολούνται με κτηνοτροφικές ή άλλου είδους εργασίες. Κάποιοι επίσης που

συναινούν με αυτή τη θέση δήλωσαν πως δεν θα μπορούσαν να διδάξουν στα σχολεία του πάνω Μυλοποτάμου εξαιτίας της νοοτροπίας και της σχολικής επίδοσης ορισμένων μαθητών. Σαφώς όμως υπάρχουν και Καθηγητές που στόχος τους είναι να βοηθήσουν τα παιδιά που έχουν μαθησιακές δυσκολίες παροτρύνοντας τα στην συνέχιση και ολοκλήρωση της μαθητικής τους φοίτησης. Κάποιοι επίσης επιβράβευσαν συναδέλφους τους για αυτή την προσπάθεια αλλά όπως και οι ίδιοι δήλωσαν οι προσπάθειες πέφτουν συνήθως στο κενό αφού **«τα παιδιά δεν έχουν όρεξη και δεν καταλαβαίνουν την σπουδαιότητα της εκπαίδευσης»**.

Επίσης άλλη μια μορφή σχολικής διαρροής όπως έχει παρατηρηθεί από τους ίδιους είναι οι πολλές απουσίες τις τελευταίες ώρες του ημερήσιου προγράμματος του σχολείου οι οποίες γίνονται είτε για να ασχοληθούν με κτηνοτροφικές εργασίες, όπως εκείνοι ή οι γονείς τους επιθυμούν, είτε για να περάσουν το χρόνο τους σε άλλες δραστηριότητες εκτός σχολείου. Σε αντίθεση με τα κορίτσια που ασχολούνται κυρίως με τις σχολικές τους υποχρεώσεις καθώς δεν τους επιτρέπεται να αναπτύξουν δραστηριότητες εκτός του σπιτιού και της σχολικής κοινότητας .

« Τα κορίτσια μπορώ να πω ότι είναι πιο καλές μαθήτριες συγκριτικά με τα αγόρια προσέχουν περισσότερο στην τάξη και προσπαθούν περισσότερο». Αυτή η δήλωση ειπώθηκε από το σύνολο των Καθηγητών και της ορεινής και της πεδινής περιοχής, η οποία όμως δεν ισχύει όπως μας είπαν για τις προσπάθειες που καταβάλουν τα αγόρια για τις επιδόσεις τους. Φάνηκε ότι στο κάτω Μυλοπόταμο αρκετό ποσοστό αγοριών επιδιώκει να ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σκοπεύει να συνεχίσει και στην τριτοβάθμια . Αυτό συμβαίνει γιατί ελάχιστοι ασχολούνται με κτηνοτροφικές εργασίες, γεγονός που τους βοηθάει να παραμείνουν στην σχολική κοινότητα και να στοχεύσουν σ' αυτή . Αυτό έμμεσα αποδεικνύει και μια αιτία της σχολικής διαρροής την οποία ανέφεραν οι περισσότεροι καθηγητές. Όταν ρωτήσαμε Διευθυντές/Καθηγητές, ποια πιστεύουν ότι είναι η αιτία της σχολικής διαρροής, όλοι δήλωσαν αφενός ότι οι αγροτικές εργασίες που ασχολούνται , κυρίως τα αγόρια είναι μια σημαντική αιτία της διαρροής που παρουσιάζεται στις σχολικές μονάδες της περιοχής καθώς αυτές τους παρέχουν πολλά προνόμια .

«Οι γονείς παροτρύνουν τα αγόρια να παρατήσουν το σχολείο, 14 κορίτσια και 1 αγόρι συνεχίζει στο Λύκειο » , «Αν η οικογένεια ήταν βράχος και είχε βάσεις δεν θα επηρέαζε το παιδί να αφήσει το σχολείο » , « Εγκατάλειψη του σχολείου από τα αγόρια για να γίνουν βοσκοί και να τα κορίτσια για να πάρουν καλούς `` γαμπρούς `` ».

Με την χρόνια εμπειρία των Διευθυντών/Καθηγητών στις εκάστοτε σχολικές κοινότητες και τις συνεχόμενες συναναστροφές που έχουν διδάσκοντας σε εκείνα τα σχολεία, η πλειοψηφία αυτών υποστηρίζει πως ο κυριότερος λόγος που τα παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο ή γενικά δεν δείχνουν ενδιαφέρον γι' αυτό προέρχεται κυρίως από το οικογενειακό περιβάλλον, από τις αξίες, τις βάσεις και τις αρχές που αυτό δίνει στο παιδί. Καθότι οι ίδιοι οι γονείς δεν έχουν αντιληφθεί την σημαντικότητα του ρόλου του σχολείου γιατί είναι και οι ίδιοι απαίdeυτοι στην πλειοψηφία τους, με αποτέλεσμα να παροτρύνουν ή να μην φέρνουν αντίστασή στην εγκατάλειψη αυτού. Εύλογη απορία μας μετά από αυτή την δήλωση, ήταν η θέση που παίρνει το σχολείο για την κατάσταση που επικρατεί. **« Γι' αυτό το θέμα η συνείδηση των καθηγητών είναι μηδενική »**, **« Το σχολείο δεν διεκπεραιώνει σωστά την λειτουργία του και θα έπρεπε τουλάχιστον στα συγκεκριμένα σχολεία να υπάρχουν Ψυχολόγοι – Κοινωνικοί Λειτουργοί και έμπειροι καθηγητές »**.

Γίνεται φανερό πως και οι ίδιοι οι καθηγητές δεν κινητοποιούνται για την αποφυγή τέτοιων φαινομένων είτε επειδή παίρνουν επιφανειακά την εργασία τους είτε επειδή ακόμα και αν έχουν προσπαθήσει για την επίλυση του προβλήματος έχουν έρθει αντιμέτωποι με τα παιδιά και με τους κηδεμόνες τους. Σαφώς βέβαια αναγνώρισαν και οι ίδιοι την ευθύνη τους γι' αυτή την κατάσταση αφού αρκετοί ήταν αυτοί που εξέφρασαν πως θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην επίλυση του φαινομένου αυτού με το να έρχονται σε συνεχόμενη επαφή με τους γονείς για θέματα που αφορούν τα παιδιά τους, και κυρίως να προσεγγίζουν τα ίδια τα παιδιά με διαφορετικούς τρόπους που ίσως να τα έκανε να ενδιαφερθούν για τα οφέλη του σχολείου και τις γνώσεις που αυτό προσφέρει.

Σε μια κλειστή κοινωνία σημαντικό ρόλο έχουν οι Τοπικοί Άρχοντες αυτής. Έτσι και εμείς απευθυνθήκαμε σε αυτούς προκειμένου να μας γνωστοποιήσουν τις απόψεις τους σχετικά με την εκδήλωση ή μη της σχολικής διαρροής και την θέση που αυτοί παίρνουν επί του θέματος. **«Ο Μυλοπόταμος ίσως είναι 1^{ος} στην σχολική διαρροή»** **«Ναι, δυστυχώς, διαρρέουν πολλοί από το σχολείο και θα συνεχίσουν να το κάνουν αν δεν ληφθούν κάποια μέτρα »**. Αυτή η δήλωση είναι κάποιου Κοινοτάρχη περιοχής του Μυλοποτάμου και αποδεικνύει με αυτήν πως οι Τοπικοί Άρχοντες γνωρίζουν την κατάσταση και το πρόβλημα που επικρατεί στην κοινότητα που είναι εκλεγμένοι. Από την άλλη είχαμε και αντίθετες δηλώσεις όπως: **«Δεν ξέρω τι κάνουν στα άλλα τα χωριά αλλά τα δικά μας τα παιδιά δεν διαρρέουν»**. Οι Τοπικοί Άρχοντες παραδέχτηκαν το μέγεθος της σχολικής διαρροής και την έκταση

που αυτό το φαινόμενο έχει πάρει εδώ και δεκαετίες, καθώς επίσης αναφέρθηκε πως για να υφίσταται αλλαγή της κατάστασης σε κάποιες κοινότητες (κυρίως του πάνω Μυλοπόταμου) θα πρέπει να αλλάξει η κουλτούρα , ο τρόπος προσέγγισης των νέων από τους Καθηγητές, αλλά και από τους ίδιους καθώς και να βρεθούν εναλλακτικοί τρόποι απασχόλησης των νέων. Εν αντιθέσει σε μία συγκεκριμένη κοινότητα, παρόλο που υπάρχουν στοιχεία διαρροής από το εν λόγω χωριό οι ερωτώμενοι επέλεξαν να τοποθετηθούν σύμφωνα με το δικό τους συμφέρον επικαλύπτοντας τα πραγματικά γεγονότα, ίσως λόγω φόβου για στιγματισμό, ωραιοποιώντας έτσι την κατάσταση. Αυτή η θέση που παίρνουν οι Άρχοντες της συγκεκριμένης κοινότητας εξοργίζει άλλους Δημάρχους – Κοινοτάρχες που ενώ προσπαθούν όπως μας είπαν να εξομαλύνουν και να αντιμετωπίσουν την κατάσταση που επικρατεί και αφορά μια μεγάλη μερίδα της κοινότητας όπως είναι αυτή της νεολαίας, δεν βρίσκουν συμμάχους στην συγκεκριμένη κοινότητα. **« Τα πράγματα θα ήταν καλύτερα αν κάποιοι συνέχισαν να μην κάνουν τα στραβά μάτια »**. Μας δήλωσε Τοπικός Άρχοντας των Ανωγείων .

Όταν ερωτήθηκαν για την σχολική διαρροή και τις αιτίες της, οι περισσότεροι τοποθετήθηκαν προβάλλοντας πως την κύρια ευθύνη έχει το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουν οι ανήλικοι. Γεννεσιουργός αιτία της σχολικής διαρροής υποστηρίζουν ότι είναι οι στόχοι της οικογένειας που περικλείουν το εύκολο χρήμα και πολλές παράνομες πράξεις. Στοιχεία τα οποία παρεκκλίνουν εντελώς από την μόρφωση και την αξία του σχολείου. **« Όταν το πρότυπο των παλιών γενιών έχει περάσει και στους νέους γονείς, τα κορίτσια δεν θα πάνε να παντρεύονται ενώ είναι ανήλικα και να σταματούν το σχολείο και όσο θα υπάρχουν επιδοτήσεις και συνεχίζονται οι γεωργικές – κτηνοτροφικές εργασίες τόσο θα διαιωνίζεται το επάγγελμα από γενιά σε γενιά »**. Δεν παραθέτουμε περαιτέρω δηλώσεις διότι όλοι συμφώνησαν με το παραπάνω, ότι δηλαδή ο κυριότερος λόγος που διαρρέουν οι μαθητές είναι αφενός η διαπαιδαγώγηση , η ανατροφή και η κουλτούρα που περνάνε οι μεγαλύτερες γενεές στις μικρότερες και αφετέρου τα κίνητρα που έχουν τα παιδιά των περιοχών αυτών για να παρατήσουν το σχολείο και να κυνηγήσουν μια εύκολη και πλούσια ζωή .

Οι ίδιοι πήραν της ευθύνες τους για την κατάσταση αυτή δηλώνοντας ότι σε κάποιο βαθμό θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην εξάλειψη αυτής της διαρροής με την πρόσληψη κοινωνικών επιστημόνων στα σχολεία οι οποίοι, λόγω της ιδιότητας τους θα βοηθούσαν στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Επίσης, θα μπορούσαν να ασκήσουν πίεση στο Υπουργείο Παιδείας ώστε να προβεί σε μονιμοποιήσεις κάποιων

Καθηγητών με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην εναλλάσσουν συνεχώς καθηγητές που έρχονται με σύμβαση αορίστου χρόνου εργασίας , αλλά να διδάσκονται από έμπειρα άτομα που θα είναι σταθερά σε αυτό το περιβάλλον και θα επιδιώκουν να έρθουν πιο κοντά στα παιδιά και να έχουν την ικανότητα να "δουν" την προσωπικότητα τους . Τα παραπάνω μέτρα ανέφεραν ότι τα έχουν ήδη επιδιώξει ενώ προς το παρόν δήλωσαν ότι ***« στους γονείς των παιδιών που διαρρέουν δίνεται πρόστιμο των 300 € από την Εισαγγελία και το Δημόσιο Κατήγορο και αφού εγκριθεί το παιδί έχει δικαίωμα να πάει σχολείο με την καινούρια σχολική χρονιά »*** .

2.2 Παραβατική συμπεριφορά από τους ανηλίκους στην περιοχή

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός ατόμου διαδραματίζει ο ρόλος της οικογένειας , της κοινωνίας στην οποία αναπτύσσεται καθώς και στα πρότυπα που προβάλλονται σε αυτό τα οποία θα είναι προς μίμηση ή προς αποφυγή. Η κοινότητα του Μυλοπόταμου, όπως αυτή μας παρουσιάστηκε από τους ερωτηθέντες, έχει δημιουργήσει ένα μεγάλο αριθμό άγραφων νόμων και κανόνων συμπεριφοράς, οι οποίοι μεταδίδονται στα ανήλικα παιδιά τα οποία καλούνται να τους ακολουθήσουν. Αυτά αφορούν τόσο την συνέχιση των γενεών και του παραδοσιακού κρητικού πολιτισμού, όσο και τις δραστηριότητες που αυτοί ακολουθούν είτε αυτές είναι επαγγελματικές είτε έχουν κληρονομηθεί .

Οι Καθηγητές, στην πλειοψηφία τους, θεωρούν πως κυρίως τα αγόρια είναι οι συνεχιστές της παραβατικότητας στα χωριά τους, ενώ τα κορίτσια εκδηλώνουν την πιο ήπια μορφή παραβατικής συμπεριφοράς όπως είναι η κατανάλωση οινοπνευματωδών , το τσιγάρο, η λεκτική βία και σε μεμονωμένες περιπτώσεις η σωματική. *«Τα παιδιά κρατάνε τις παραδόσεις. Συνήθως προκαλούνται βλάβες μέσα στο σχολείο όπως π.χ. καταστρέφουν τα καλοριφέρ, τα θρανία, τα τζάμια του σχολείου».* Δήλωσε το σύνολο των ερωτηθέντων . Τα αγόρια είναι πιο παραβατικά από τα κορίτσια όπως μας είπαν οι Καθηγητές και εκδηλώνουν συμπεριφορές πιο βίαιες και πιο ζημιογόνες. Απόδειξη αυτού , είναι διάφορα περιστατικά τα οποία περιέγραψαν οι ίδιοι οι Καθηγητές προβάλλοντας έτσι τον εαυτό τους ως θύματα. *«Αν προσέξατε στην αυλή υπήρχε ένας φοίνικας, ο οποίος τώρα είναι καμμένος επειδή κάποια παιδιά ήθελαν να σπάσουν πλάκα. Λίγες μέρες πριν ένας καθηγητής ενώ προσπαθούσε να συνεισφέρει ένα παιδί μέσα στη τάξη δέχθηκε επίθεση από το ίδιο, το οποίο αντί τουλάχιστον, να παραμείνει μόνο σε εξυβρίσεις , όπως συνηθίζει να κάνει, αντίθετα πέταξε πάνω στον καθηγητή ένα θρανίο!».* Η παραπάνω δήλωση έγινε από εκπαιδευτικό της Κράνας . Κάποιοι μας ανέφεραν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν αιχμηρά αντικείμενα εντός τους σχολείου, είτε για να επιδεικνύουν τον ανδρισμό τους είτε για να τα χρησιμοποιήσουν σε μεταξύ τους διαπληκτισμούς . Επίσης πολλοί ήταν αυτοί που εξέφρασαν την απόγνωση τους όσον αφορά τη σχολική παρουσία και τις συνεχόμενες καταστροφές που αυτή υφίσταται, από διάφορες συμμορίες μαθητών. *«Δεν υπάρχουν κανόνες πειθαρχίας. Τα παιδιά σπάνε θρανία και έδρες , πετάνε σκουπίδια. Έχει βρεθεί αιχμηρό αντικείμενο που θα*

μπορούσε να προκαλέσει σοβαρή σωματική βλάβη το οποίο κατασχέθηκε από Καθηγητή». Αρκετοί ήταν αυτοί που δεν δίστασαν να μας εκφράσουν την ανησυχία και το φόβο που έχουν για την σωματική τους ακεραιότητα εντός και εκτός της διδακτικής αίθουσας. Τα παιδιά , όπως αναφέρθηκε, δε δείχνουν κανένα σεβασμό στην ιδιότητα αλλά και στο πρόσωπο του Καθηγητή ,αντίθετα έχουν μια συμπεριφορά επιθετική καθώς και υπεροπτική. *«Καθηγητές με χρόνια εμπειρία δεν θέλουν να διδάξουν στο σχολείο της Κράνας. Γιατί εκεί έχουν γίνει απειλές στον Διευθυντή και απόπειρα δολοφονίας σε Καθηγήτρια*». Μας ανέφεραν 6 εκπαιδευτικοί από την επαρχία Μυλοποτάμου . Συμφώνα με λεγόμενα Καθηγητών τα παιδιά του χωριού στο οποίο εδρεύει το σχολείο αρνούνται να έχουν τα ίδια δικαιώματα με παιδιά που έρχονται από τα άλλα χωριά ,γιατί πιστεύουν ότι είναι σε δικό τους έδαφος άρα και ανώτερα.

Αυτή η συμπεριφορά τους εκδηλώνεται με ρατσιστικές ενέργειες εναντίον των συμμαθητών τους κάτι που φυσικά εκδηλώνεται και σε παιδιά από το Αφγανιστάν που παρακολουθούν και εκείνα την σχολική χρονιά καθώς διαμένουν στην περιοχή του Μυλοπόταμου. *«Ανήλικα παιδιά που έχουν έρθει στο χωριό σαν μετανάστες και παρακολουθούν το σχολείο, συνήθως κάνουν παρέα μεταξύ τους και δημιουργούν σχέσεις με ένα ελάχιστο αριθμό παιδιών που προέρχονται από τα γύρω χωριά . Δεν τους έχει δοθεί το δικαίωμα από τους ντόπιους να αφομοιωθούν στο χωριό δημιουργώντας δεσμούς φιλίας*». Δήλωσε εκπαιδευτικός των Ανωγείων . Κανείς δεν παρέλειψε να μας αναφέρει ένα πρόσφατο γεγονός που διαδραματίστηκε σε κάποιο χωριό και υπήρξε αφορμή για την επέκταση ρατσιστικών συμπεριφορών. Κάποιος ενήλικας σε τσακωμό του με έναν κοντοχωριανό του, του επιτέθηκε με πιστόλι και τον χτύπησε. Έπειτα μέσα στην οργή του και για να εκφοβίσει τους πολίτες που βρίσκονταν γύρω του πυροβολούσε στον αέρα. Μια από τις σφαίρες βρήκε στόχο ένα ανήλικο μαθητή που προσπαθούσε να μπει μέσα στο σχολικό λεωφορείο. Αυτό υπήρξε αφορμή για να υπάρχουν έντονες συγκρούσεις μεταξύ των κοντοχωριανών και να περιφρονούν ο ένας το χωριό του άλλου . (βλ. σχετικό άρθρο στο παράρτημα). *« Έχουμε προβλήματα ρατσισμού γιατί τα παιδιά του χωριού μας, θεωρούν ότι είναι ανώτερα και πρέπει να χρήζουν ειδικής μεταχείρισης από τους Καθηγητές αλλά και από τα παιδιά άλλων χωριών και επιδεικνύονται ως " καπετάνιοι "»*. Η παραπάνω δήλωση έγινε από εκπαιδευτικούς των Ανωγείων .

Όταν ερωτήθηκαν για το αν παρατήρησαν άλλες παραβατικές πράξεις οι ερωτηθέντες απάντησαν, ότι οι ανήλικοι καπνίζουν εντός του σχολείου σε μεγάλο

ποσοστό και σε μεμονωμένες περιπτώσεις κάνουν χρήση χασίς , ενώ σε ημέρες που ξέρουν ότι δεν θα ολοκληρώσουν όλες τις διδακτικές ώρες φέρνουν μαζί τους αλκοόλ και κυρίως το παραδοσιακό τους προϊόν, τη ρακί. Αυτές τις συνήθειες τις έχουν μεταφέρει από τις εξωτερικές τους δραστηριότητες μέσα στις σχολικές αίθουσες. Άλλες παραβατικές πράξεις που συνηθίζουν να πράττουν τα παιδιά εκτός του σχολείου είναι συχνές παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. κυρίως τα αγόρια από μικρές ηλικίες καθώς οι γονείς τους , τους επιτρέπουν να οδηγούν. Επίσης οι περισσότεροι ανέφεραν ότι πολλά παιδιά κάνουν χρήση αλκοόλ σε διάφορα μπαρ της περιοχής τους ή σε διάφορες συνευρέσεις μεταξύ τους και πως μια μερίδα αυτών κάνουν ακόμη και χρήση άλλων ναρκωτικών. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι οι Διευθυντές/Καθηγητές σημείωσαν την αντίσταση που εκδηλώνουν οι ανήλικοι σε οποιονδήποτε προσπαθεί να τους βάλει όρια, η οποία εκφράζεται και στα πρόσωπα των αστυνομικών της κάθε κοινότητας. Συγκεκριμένα τα παιδιά δεν διστάζουν να προκαλούν τους Αστυνομικούς να ασχοληθούν μαζί τους τραβώντας τους το ενδιαφέρον με ρίψη αντικειμένων , καταστροφές σε περιπολικά και εξαπολύοντας εναντίον τους υβριστικές εκφράσεις.

Στην προσπάθεια τους να αιτιολογήσουν τον τρόπο που συμπεριφέρονται οι ανήλικοι, οι καθηγητές δήλωσαν πως κύρια αιτία είναι τα πρότυπα τα οποία λαμβάνουν από το σπίτι αλλά και από το κοινωνικό περίγυρο. Ανέφεραν ότι στα περισσότερα σπίτια οι πατεράδες μαθαίνουν στους γιους τους , το πώς σύμφωνα με την δικιά τους ιδεολογία, θα γίνουν “ άντρες ” . Δηλαδή τον τρόπο που θα πιάσουν το τσιγάρο , το μαχαίρι αλλά ακόμα και τον τρόπο επικοινωνίας με τους άλλους. Οι Καθηγητές υποστηρίζουν ότι οι στόχοι και τα όνειρα που έχουν οι γονείς για τα παιδιά τους , δεν είναι να μορφωθούν αλλά να μάθουν να γίνουν άντρες τα αγόρια με την έννοια που οι ίδιοι ορίζουν και να ακολουθήσουν τα δικά τους επαγγέλματα όπως είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία για να τους παρέχεται μια εύκολη ζωή από τα ογκώδη χρηματικά ποσά που εισπράττουν από τις επιδοτήσεις. Τα κορίτσια για εκείνους προορίζονται για νύφες και νοικοκυρές . « **Οι ανήλικοι είναι μικρογραφία των ενηλίκων . Έχει πέσει το μορφωτικό επίπεδο των οικογενειών πλέον υπάρχουν χαλαροί θεσμοί και τρόποι διαπαιδαγώγησης** ». Δήλωση που έγινε από το σύνολο των Καθηγητών που ερωτήθηκαν .

Ευθύνη επιρρίπτουν οι Καθηγητές και στις επιδοτήσεις στις οποίες μέσω του επαγγέλματος τους, τις επενδύουν σε παράνομες δραστηριότητες παροτρύνοντας και τους ανηλίκους να ασχοληθούν με αυτές . Επίσης έθιξαν την έλλειψη ευκαιριών για

επαγγελματική ανέλιξη στην κοινότητα. *« Δυστυχώς στον πάνω Μυλοπόταμο δεν υπάρχουν επαγγελματικές ευκαιρίες για τους νέους, πόσο μάλλον για αυτούς που δεν διαβάζουν και δε σκοπεύουν τίποτα άλλο πέρα από το να γίνουν βοσκοί»*. Μας δήλωσε εκπαιδευτικός του Πανόρμου . Ακόμη υποστηρίζουν, πως η αστυνομία και η εισαγγελία υπάρχει για τυπικούς λόγους και επικαλύπτει τις παράνομες πράξεις. *« Δεν υπάρχει έλεγχος. Αστυνομία υπάρχει για τυπικούς λόγους , εδώ είμαστε συγκάλυψη και ευκολία σε όλα»* . Συνάμα μας είπαν ότι θεωρούν πως δεν υπάρχει κοινωνική πολιτική από πλευράς κράτους και πολλές φορές αντιμετωπίζεται ως μια παραγκωνισμένη κοινωνία από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. *« Γι ' αυτούς είμαστε μια ψήφος στην περίοδο των εκλογών ενώ μετά την λήψη των ψήφων μια κουκίδα στο χάρτη »*. Οι παραπάνω δηλώσεις έγιναν από Καθηγητές του Γαράζου .Σημαντικότερη βαρύτητα έδωσαν οι Καθηγητές στην τάση που υπάρχει μεταξύ των συνομηλίκων να μιμούνται και να παραδειγματίζονται από τους νέους που κάνουν τις περισσότερες παραβατικές πράξεις, καθώς έχουν μεγάλη επιρροή και θεωρούνται ανώτεροι.

Σημαντικές πληροφορίες δόθηκαν επίσης από τους Αστυνομικούς της περιοχής , οι οποίοι έχουν το ρόλο της καταστολής και της πάταξης της εγκληματικότητας. Σύμφωνα με αναφορές τους το θέμα της παραβατικότητας στη περιοχή έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Αυτό κυρίως το εναποθέτουν στο περιστατικό που είχε γίνει πριν 5 χρόνια στη περιοχή των Ζωνιανών και στην έκταση που αυτό πήρε. (βλ. παράρτημα). Εμείς ωστόσο θελήσαμε να επικεντρωθούμε στην ενδεχόμενη παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Μας ομολόγησαν πως και οι ανήλικοι τείνουν να ακολουθήσουν τις πράξεις των μεγαλύτερων τους. Ξεκινώντας από μικρές παραβατικές πράξεις (κατανάλωση αλκοόλ, κατοχή μαχαιριών, χρήση χασίς) , οδηγούνται στην εντονότερη μορφή παραβατικότητας καθώς παραδειγματίζονται από τους ενήλικους της περιοχής που ήδη τις πράττουν. *«Οι βασικές μορφές της μαφίας υπάρχουν και εδώ. Βασίζουν τη δύναμη τους στην ομάδα , όλες οι οικογένειες έχουν παρατσούκλια»*. *«Οι ανήλικοι έχουν αγάπη για όπλα, χασίς και 4x4 με φιμέ τζάμια»*. Δήλωσε εκπαιδευτικός της ΕΛΜΕ . Αυτό αποδεικνύει τη νοοτροπία που επικρατεί και τη μεταβίβαση αξιών η οποία επαινείται από το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Οι μορφές παραβατικότητας που κάνουν οι ανήλικοι είναι συνήθως παραβάσεις του Κ.Ο.Κ τόσο στον πάνω όσο και στο κάτω Μυλοπόταμο. Συγκεκριμένα τα στοιχεία σύμφωνα με αυτά που έχουν καταγραφεί, αναφέρουν ότι από το 2004 μέχρι το 2007 γίνονταν 20 συλλήψεις το μήνα σε παιδιά που δεν είχαν δίπλωμα και μόνο τα τελευταία 2 χρόνια υπάρχει μια εξομάλυνση του φαινομένου.

«Αποκαλύπτονται αυτεπάγγελτα αδικήματα όπως βιασμοί, ναρκωτικά, κλοπές. Το 70% μόνο από τις παραβάσεις του Κ.Ο.Κ φτάνουν στην Αστυνομία». Μας δήλωσε Αστυνομικός του Περάματος. Σπάνια οπλοκατοχή και μερικές φορές οπλοχρησία, χρήση χασίς και άλλων ναρκωτικών ουσιών και η δημιουργία συμμοριών με κώδικες και τιμές. Αυτό οδηγεί τους ανήλικους στο να μη σέβονται τους θεσπισμένους νόμους και τις αστυνομικές αρχές και εναντιώνονται σε αυτούς, σε όσους δηλαδή πρεσβεύουν το κράτος. Συνήθως προκαλούν τους Αστυνομικούς και γίνονται επιθέσεις με τη χρήση διαφόρων αντικειμένων (πέτρες, ξύλα, φρούτα). Επίσης ως συχνές παραβάσεις των νέων αναφέρθηκαν οι διάφορες φθορές της δημόσιας περιουσίας, όπως το κάψιμο κάδων, σπάσιμο ρολογιών της ΔΕΗ και διάφορες άλλες υλικές καταστροφές. *«Οι ανήλικοι μας προκαλούν συνεχώς για να τους συλλάβουμε γιατί το θεωρούν τιμή», «Υπάρχει ομαδικότητα και συνοχή ομάδων όταν πρόκειται να εναντιωθούν στην Αστυνομία».* Μας δήλωσαν Αστυνομικοί του Περάματος και των Ανωγείων. Οι ανήλικοι επίσης έχουν επεκταθεί και σε άλλες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς όπως είναι η συμμετοχή τους στη καλλιέργεια και τη συλλογή χασισοδενδριλίων μέσω της βοήθειας που δίνουν στους άνδρες των οικογενειών. Ως επακόλουθο είναι να διεισδύουν και αυτοί σε έντονες παραβατικές συμπεριφορές που αφορούν αυτό το κλάδο και να μιμούνται τις παράνομες αυτές πράξεις με απώτερο σκοπό τα χρηματικά κέρδη. *«Τα τελευταία 2 χρόνια έχουν συλληφθεί 3 ανήλικοι σε εμπόριο χασισοφυτείας. Κατά 3 μόνο τοις εκατό οι ανήλικοι συμμετέχουν φανερά σε "σκληρά" ναρκωτικά αλλά κατά 20% κρυφά».* Σύμφωνα με δήλωση Αστυνομικού του Περάματος. Γνωρίζουν πολλοί επίσης ότι μέσα στα σχολεία οι νέοι παραβατούν αλλά θεωρούν ότι από τη στιγμή που το σχολείο είναι άσυλο, δεν μπορούν να κάνουν τίποτα και το αποφεύγουν.

Φυσικά και θεωρήσαμε σημαντική την άποψη των Αστυνομικών σχετικά με τις αιτίες για τις οποίες οι ανήλικοι παραβατούν. Όπως όλοι οι ερωτηθέντες έτσι και οι αστυνομικοί έδωσαν μεγάλη βαρύτητα στο φαινόμενο των επιδοτήσεων. Το κράτος προσπαθώντας να βοηθήσει τις αγροτικές περιοχές ώστε να συνεχιστεί η παραγωγή και να μην ερημώσουν τα χωριά λόγω αστυφιλίας, έδωσε στον κάθε αγρότη και κτηνοτρόφο ογκώδη χρηματικά ποσά για να τους ενισχύσει οικονομικά για να συνεχίζουν αυτές τις ενασχολήσεις. Με τη πάροδο του χρόνου έγιναν ζημιογόνες για την περιοχή επενδύσεις γιατί πολλοί από αυτούς επένδυσαν τα χρήματά τους όχι προς όφελος της γεωργίας – κτηνοτροφίας αλλά προς την καλλιέργεια παράνομων ουσιών. *« Σε πολλές υποθέσεις χασισοφυτειών αποκαλύφθηκε ότι οι γονείς μαθαίνουν τα*

παιδιά από την ηλικία των 7-8 να καλλιεργούν για να συνεχίσουν την παραγωγή », « Σε μια έκθεση του σχολείου κάποιος μαθητής έγραψε πως όνειρο του είναι να πάρει ένα 4x4 , να ανοίξει μπαρ και να φυτεύει χασίς » Δήλωσε Αστυνομικός των Ανωγείων . Συμφώνα με όσα μας είπαν οι αστυνομικοί το οικογενειακό περιβάλλον ευθύνεται κατά μεγάλο βαθμό στην εμφάνιση και διαίωνιση παραβατικού τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς αφού υπήρξαν σειρές γενεών που έμαθαν να ζουν στο εύκολο χρήμα παρανομώντας. γεγονός που μεταδίδεται και στις νέες γενιές. **« Οι πατεράδες καθώς και οι νονοί των αγοριών το πρώτο δώρο που θα κάνουν σε ένα παιδί με την γέννηση του είναι ένα όπλο ».**

Άλλος ένας σημαντικός λόγος για τον όποιο οι νέοι προβαίνουν σε πράξεις ανομίας χωρίς να τις σπουδαιολογούν και χωρίς να αντιλαμβάνονται τις συνέπειες αυτών είναι οι συγκαλύψεις που γίνονται από συντοπίτες τους λόγο του φαινομένου της " κουμπαριάς " . Ως κουμπαριά νοείται η δημιουργία εικονικής συγγένειας προκειμένου να μεγαλώνουν οι οικογένειες , να γίνονται πιο ισχυρές τόσο οικονομικά όσο και σε δύναμη , να υπάρχει αλληλοϋποστήριξη και αλληλοκάλυψη η μια στην άλλη για να μοιράζονται μεταξύ τους την ισχύ τους. **« Γίνονται κουμπαριές για να συγκαλύπτονται οι παραβάσεις και επειδή δεν πρόκειται να σταματήσουν ποτέ αυτές οι σχέσεις, δεν θα εξαλειφθεί ποτέ η παραβατικότητα . Ο σασμός που κάνουν σε πολλές εγκληματικές πράξεις, διακρίνεται από μεγάλο μυστικισμό γι' αυτό και πολλά κακούργηματα δεν καταγγέλλονται . Σε αντίθεση με τα Σφακιά που αν σκοτώσεις σε σκοτώνουν ».** Δήλωσε Αστυνομικός Διευθυντής . Τα παιδιά έτσι, εφόσον το έγκλημα παραμένει ατιμώρητο, δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις βλαβερές επιπτώσεις που έχουν αυτές οι πράξεις τόσο στην κοινωνία όσο και στον ίδιο τους τον εαυτό. Οι αρχές υποστηρίζουν πως η δουλειά της εκτελεστικής αστυνόμευσης , είναι αρκετά σκληρή και ευαίσθητη , κυρίως όταν πρόκειται για ανήλικα παιδιά. Επίσης και οι ίδιοι οι Αστυνομικοί , ανέφεραν την χρησιμότητα και την αναγκαιότητα της οικογένειας για την δημιουργία ανθρώπων άξιων στην κοινωνία.

Οι οικογενειες μεταβιβάζουν ,τις συνήθειες, τον τρόπο ζωής , τον πολιτισμό και την παράδοση τους , στα παιδιά τους. Τα πρότυπα που δίνονται από τους γονείς στα παιδιά τους , είναι τα πρότυπα ενός παραβάτη και ενός πολίτη που δεν συμμορφώνεται με τους νόμους της πολιτείας . **« Το σπίτι δεν καταλαβαίνει την σοβαρότητα των πράξεων του » , « Οι γονείς ελέγχουν τα παιδιά μέχρι τα 18 και**

κάνουν ότι εκείνοι θέλουν . Έπειτα τα ίδια τα παιδιά συνήθως προβαίνουν και σε χρήση ναρκωτικών ». Δήλωσαν Αστυνομικοί του Περάματος .

Το κράτος είναι περισσότερο διαχειριστής των δεδομένων , χωρίς να αγγίζει το πρόβλημα στην ρίζα του , αλλά δεν υπάρχουν ίσως τα κατάλληλα πρόσωπα για μέριμνα και λύση. Το κράτος εφαρμόζει κοινά μέτρα , χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μιας περιοχής .

Αρχικά όλοι οι αστυνομικοί τόνισαν την διαφορετικότητα που υπάρχει μεταξύ του ορεινού και πεδινού Μυλοπόταμου. Ανέφεραν ότι στον κάτω Μυλοπόταμο οι περισσότερες παραβάσεις αφορούν το κώδικα οδικής κυκλοφορίας και είναι εύκολα αντιμετωπίσιμες . Στον πάνω Μυλοπόταμο όπου η ανομία των ανηλίκων έχει να κάνει πολλές φορές με όπλα και ναρκωτικά , η στάση που εκείνοι πρέπει να κρατήσουν θα πρέπει να είναι άμεση και αποτελεσματική. Όσον αφορά τις θέσεις τους , για το πώς καλούνται να αντιμετωπίσουν τις παραβατικές πράξεις των ανηλίκων , κάποιοι παραδέχτηκαν την ευθύνη τους για την συνέχιση αυτών , κάποιοι άλλοι κατηγορήσαν άλλους συνάδελφους τους , και κάποιοι σιώπησαν για όλα τα προαναφερθέντα γεγονότα. *« Υπάρχουν βίαιες συμπεριφορές απέναντι στους αστυνομικούς, ανάλογα με το χώρο και τα άτομα με τα οποία συναναστρέφονται οι ανήλικοι . Η αστυνομία μερικές φορές συνειδητά σιωπά προκειμένου να αποφύγει δυσάρεστες καταστάσεις. Όταν "κάποιοι" μας αφήσουν ελεύθερους να κάνουμε την δουλειά μας, και μπορούμε να αμυνθούμε ακολουθώντας τους νόμους , τότε ίσως να καταφέρουμε να μειώσουμε κάποιες παραβατικές πράξεις».* Μας είπαν Αστυνομικοί του Περάματος .

Ανέφεραν το γεγονός ότι στα εν λόγω χωριά ,είναι απαραίτητη η πρόσληψη επιπλέον προσωπικού και ειδικά εκπαιδευμένων σκυλιών ,προκειμένου να βοηθήσουν στην εύρεση και αποψίλωση των χασισοδενδριλίων . Αστυνομικοί μας ανέφεραν , ότι συνεργάζονται με Δημάρχους και Διευθυντές/Καθηγητές με σκοπό να πραγματοποιήσουν σεμινάρια στα σχολεία , ενημερώνοντας τα παιδιά και δίνοντας κατευθύνσεις στους γονείς για το θέμα αυτό . Αυτές οι προσπάθειες , έχουν ξεκινήσει σε κάποια χωριά , και έχουν βοηθήσει πολύ. Οι διαλέξεις επίσης θα έχουν σαν στόχο να έρθουν οι Αστυνομικοί κοντά στους νέους ,με απώτερο σκοπό την δημιουργία αρμόνικων σχέσεων μεταξύ αυτών και των ανηλίκων.

«Όχι, τα ανήλικα παιδιά στο χωριό μας δεν οπλοφορούν και γενικότερα δεν παραβατούν . Ε! Εντάξει , ένα πιτσιρικάκι που θα οδηγεί χωρίς δίπλωμα ή που θα κρατάει το μαχαιράκι του για να κόψει το κρέας στους γάμους , δεν είναι και

τίποτα! Δεν πειράζει και κανένα!». Αυτή ήταν μια δήλωση που εκφράστηκε από κάποιον κοινοτάρχη της περιοχής του πάνω Μυλοποτάμου. Ο ίδιος επιχείρησε να ωραιοποιήσει τις γενικότερες καταστάσεις που συμβαίνουν στον πάνω Μυλοπόταμο , ακόμα και για τα γεγονότα της 5^{ης} Νοεμβρίου 2007 στη κοινότητα των Ζωνιανών που στιγμάτισαν τον τόπο. Αυτή ήταν μια μεμονωμένη άποψη , που μας κέντρισε το ενδιαφέρον λόγω της πλήρους άρνησης και απόκρυψης των παραβατικών πράξεων των ανηλίκων εξαιτίας των λανθασμένων προτύπων καθώς και της ριζωμένης κουλτούρας που επικρατεί στα χωριά ,τα οποία κάνουν τις περισσότερες παραβατικές πράξεις, που οι ανήλικοι ενστερνίζονται από τους ενήλικους . Ο ίδιος υποστήριξε ότι το γεγονός των Ζωνιανών *«Ήταν ένα μη αναμενόμενο περιστατικό. Δημιούργησε αναταραχή στους πολίτες και εκδήλωσαν καταθλιπτικές συμπεριφορές λόγω της έκτασης του θέματος πανελληνίως »*. Ο συγκεκριμένος πολιτικός ισχυρίστηκε ότι η κοινότητα στην οποία άρχει ,είναι μια νόμιμη και χωρίς καμία ατασθαλία κοινότητα. Υπάρχουν όμως αποδείξεις για το αντίθετο. Αυτό αποδεικνύεται μέσα από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν, καθώς και ποσοτικά στοιχεία που έχουν καταγραφεί. Δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν δεκτικός στο να απαντήσει στις ερωτήσεις μας, σχετικά με τη παραβατικότητα των νέων , τις οποίες συνήθως υπέκφευγε.

Εν αντιθέσει ,οι υπόλοιποι τοπικοί άρχοντες είχαν παντελώς διαφορετική άποψη για το θέμα της παραβατικότητας των νέων στη κοινότητα Μυλοποτάμου. Τοποθετήθηκαν για το θέμα ,παραδεχόμενοι ότι υπάρχει παραβατική συμπεριφορά των νέων με μεμονωμένα όμως περιστατικά . Μίλησαν επίσης για την διαφοροποίηση ορισμένων χωριών στο θέμα αυτό . Αναφέρθηκαν για τη λεκτική και σωματική βία των ανηλικων ,απέναντι στους συνομήλικους τους ,αλλά και στους καθηγητές των σχολείων, με βανδαλισμούς και καταστροφές της σχολικής και δημόσιας περιουσίας. Άλλα περιστατικά που περιέγραψαν ,ήταν η επικίνδυνη και χωρίς δίπλωμα οδηγική συμπεριφορά , η κατανάλωση αλκοόλ και η χρήση τσιγάρων , χασίς και σε μεμονωμένες περιπτώσεις η οπλοκατοχή και οπλοχρησία. *«Σαφέστατα υπάρχει καταπάτηση αρχών , δεν υπάρχει πια το φιλότιμο. Γίνονται χρήστες, κάτοχοι , και έμποροι. Το αποτέλεσμα είναι αρκετοί θάνατοι που η αιτία άλλοτε είναι φανερή στη κοινότητα, και άλλοτε μένει κρυφή μέσα στην οικογένεια»*. *«Ανήλικοι έχουν εντοπιστεί να κάνουν χρήση σκληρών ναρκωτικών»*. Σχετικά με την οπλοκατοχή και οπλοχρησία τοπικός ηγέτης του Περάματος απάντησε : *«Παλιά υπήρχε ο φόβος της ορεινής περιοχής γι' αυτό υπήρχαν όπλα. Οι παλιοί όμως το όπλο δεν το*

έβγαζαν από το ζωνάρι τους, γιατί αν το τραβούσαν θα έπρεπε και να πυροβολήσουν αφού αν δεν το έκαναν θα ήταν ντροπή που το τράβηξαν. Τώρα, το εμφανίζουν μόνο για μαγκιά και για μέσο προστασίας. Δεν το κρατούν μόνο για λόγους τιμής και για τα έθιμα. Στην ουσία, δεν ξέρουν να το χρησιμοποιούν. Αυτό γίνεται από βλακεία των πατεράδων για να τους κάνουν άντρες» .

Αυτό που προσπάθησαν να μας κάνουν να κατανοήσουμε οι Τοπικοί Άρχοντες με τις παραπάνω δηλώσεις, ήταν το πώς μέσα από τα χρόνια ευτελίστηκε η παράδοση των Κρητικών ανδρών που μπορεί, ναι μεν, να είχαν όπλα, αλλά σε καμία περίπτωση δε απειλούσαν κάποιον χωρίς να υπάρχει σημαντικός λόγος. Έτσι τα πράγματα έφτασαν σε ένα κομβικό σημείο όπου το όπλο από μέσο άμυνας, μετατράπηκε σε μέσο επίδειξης και ψευδοανδρισμού.

Τα κορίτσια όμως δείχνουν μια πιο συνεσταλμένη εικόνα στη κοινότητα συγκρίνοντας τες με τα αγόρια. Όπως μας δήλωσαν, εκείνα δε παραβατούν και περιορίζονται μόνο στις ηπιότερες μορφές παραβατικότητας. Δεν ακολουθούν το πρότυπο των συνομηλίκων αγοριών τους, αλλά αντίθετα παραδειγματίζονται από τις μητέρες τους και ασχολούνται με τις σχολικές τους επιδόσεις και τα οικιακά.

Από τα λεγόμενα τους, η αιτία όλης αυτής της κατάστασης που επικρατεί, είναι η οικογένεια. Η οικογένεια είναι μια μικρή κοινωνία που αντικατοπτρίζει τη κοινότητα Μυλοποτάμου. Η μύηση σε πράξεις παραβατικές των αγοριών από τους πατεράδες οδηγεί σε σοβαρές επιπτώσεις στο παιδί, και αργότερα στη κοινωνία. Αυτό γίνεται στην ευρύτερη κοινότητα. Απλά στην ορεινή, η διαφορά είναι πως η οικογένεια παραβατεί περισσότερο και μεταδίδεται εντονότερα στα παιδιά. **«Είναι μια κοινωνία που φτιάχτηκε από τους άντρες για τους άντρες»**. Η πάνω κοινότητα στη πλειοψηφία της είναι ανδροκρατούμενη και ακολουθεί το παραδοσιακό πατριαρχικό πρότυπο οικογένειας. Ακολουθούν δικούς τους νόμους οι οποίοι εξυπηρετούν τους ίδιους. Ο ρόλος της γυναίκας μέσα σε αυτές τις οικογένειες δημιουργήθηκε για να φροντίζει τους άντρες και να διαιωνίζουν το είδος τους. Αυτός ο ρόλος κατ' επέκταση υιοθετείται και από τις νέες γενιές. Ναι μεν παραλλαγμένος αλλά όχι στην ουσία. **«Δεν τους δίνονται τα προνόμια που δίνονται στους άντρες. Έχουν μειονεκτικό ρόλο σε σχέση με τους άντρες. Προσπαθούν με τον τρόπο τους να μπουν στη ψυχρόσυνθεση και τη νοοτροπία του κάθε άνδρα»**. Οι γυναίκες, αν και έχουν συνείδηση των παραβατικών πράξεων που κάνουν τα παιδιά τους, δεν μπορούν να αντισταθούν καθώς ο άντρας είναι αυτός που έχει το πρώτο λόγο μέσα στο σπίτι και σε εκείνη δεν επιτρέπεται να εκφράσει τις απόψεις και τις θέσεις της.

Άλλη αιτία εκδήλωσης παραβατικών συμπεριφορών την οποία κανείς από τους ερωτώμενους, δε παρέλειψε να αναφέρει είναι η ενασχόληση με τις κτηνοτροφικές εργασίες και συγκεκριμένα με τις επιδοτήσεις που αυτές προσφέρουν. Οι επιδοτήσεις αυτές, ναι μεν, βοήθησαν να αυξηθεί η κτηματική τους περιουσία και να παράξουν αρκετά υλικά αγαθά αναπτύσσοντας το τόπο τους, αλλά πολλοί καταγράστηκαν αυτή την βοήθεια. Σαφώς και αυτό δεν ωφέλησε τη πόλη τους και πρόσβαλε τη πολιτιστική τους κληρονομιά. **«Κακώς οι δημοσιογράφοι ανακατεύτηκαν, επειδή ασχολούνται μόνο με ότι πουλάει, αλλά δε μπαίνουν στο κόπο να διεισδύσουν στα κοινωνικά αίτια, έτσι ώστε η πολιτεία να μάθει και να παρέμβει προληπτικά».** Δήλωσε πολιτικός των Ζωντανών. Δεν μπορούμε να παραλείψουμε το διαχωρισμό της κλίμακας της παραβατικότητας μεταξύ της πεδινής περιοχής που συνορεύει με τη πόλη του Ρεθύμνου και είναι πιο αναπτυγμένη τουριστικά, και της ορεινής με εξαίρεση τα Ανώγεια που σχεδόν λειτουργούν αυτόνομα και έχουν αναπτύξει τον αγροτουρισμό. Γεγονός που δεν ωθεί τόσο τους νέους στο να προβούν σε πράξεις παράβασης σε εκείνη την περιοχή, αλλά ασχολούνται με διάφορες δραστηριότητες πιο εποικοδομητικές. **«Τα Ανώγεια είναι σαν μια άλλη πολιτεία. Έχουν αυτοαπαγορεύσει τους προβολισμούς. Έχουν προχωρημένη παιδεία και πολιτισμό. Ωστόσο και στο κάτω Μυλοπόταμο έχουν ενισχυθεί τα ξενοδοχειακά επαγγέλματα ενώ έχει αρχίσει και πιστεύεται ότι η παιδεία είναι βασική για τα παιδιά. Μένουν έτσι σε αυτά και σπάνια παραβατούν».** Δήλωσε πολιτικός των Ανωγείων.

Η εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς ενδυναμώνεται από τον μη στιγματισμό των ατόμων που παραβατούν μέσα στη κοινότητα, από τους περισσότερους πολίτες, αντίθετα υπάρχει η άποψη ότι και αντίθετοι να είναι με παραβατικές συμπεριφορές κάποιου συντοπίτη τους, οι άλλοι θα τον υποστηρίξουν γιατί είναι "δικός τους". **«Τα Ανώγεια καταδικάζουν τα γεγονότα των Ζωντανών αλλά ταυτόχρονα υπάρχει στήριξη λόγω κοινών παραδόσεων».**

Μετά από τα παραπάνω που ειπώθηκαν από τους Κοινοτάρχες/Δημάρχους θεωρήσαμε σκόπιμο να ρωτήσουμε για τους τρόπους αντιμετώπισης που έχουν ληφθεί ή που σκοπεύουν να προγραμματίσουν για το άμεσο μέλλον.

«Έχουμε ζητήσει επανειλημμένως περισσότερη αστυνομική δύναμη στη περιοχή μας όπως και κοινωνικούς επιστήμονες αλλά το κράτος εθελουφλεί!». Δήλωσε πολιτικός του Περάματος.

Έχουν ήδη προχωρήσει σε δημιουργίες αθλητικών εγκαταστάσεων προκείμενου να στρέψουν τα παιδιά στο αθλητισμό , επιδιώκουν να ανοίξουν φροντιστήρια πληροφορικής καθώς επίσης και τυροκομικές σχολές. Γενικότερα επιδιώκουν να αναπτύξουν τον πολιτισμό τους ,έτσι ώστε να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των νέων για να ασχολούνται με εκείνες τις δραστηριότητες που θα τους βοηθήσουν ίσως να αλλάξουν τον τρόπο σκέψης και οι ίδιοι να παράγουν πολιτισμό . Αποσκοπώντας έτσι στην αποφυγή των παραβατικών πράξεων που συνηθίζουν και κάνουν. « **Με πρακτικά μέτρα και καινούργια ερεθίσματα αλλάζεις την νοοτροπία των νέων** ». Δήλωσαν οι Τοπικοί Άρχοντες .

Ένας Δήμαρχος δήλωσε ότι καταβάλλονται προσπάθειες από τους ίδιους να έρθουν σε πιο στενή επαφή με τους νέους του χωριού ,για να συζητήσουν και να αναλύσουν τα τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι. Οργανώνονται βραδιές για τους κατοίκους , με σκοπό την επικοινωνία των νέων με τους ηλικιωμένους του χωριού. Τέλος έχουν αρχίσει να πραγματοποιούνται διαλέξεις Αστυνομικών σε σχολεία υπό την εποπτεία και προτροπή των τοπικών αρχόντων .

2.3 Συσχέτιση σχολικής διαρροής με εκδηλώσεις παραβατικής συμπεριφοράς

Έχουμε αναλύσει στις δυο προηγούμενες ενότητες, την σχολική διαρροή από πλευράς Καθηγητών / Διευθυντών , Τοπικών αρχόντων και Αστυνομικών . Επίσης αν υπάρχουν παραβατικές πράξεις που εμπíπτουν οι ανήλικοι , πως αυτές εμφανίζονται , ποια είναι τα αίτια και ποιοι οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης που μπορούν να ληφθούν. Βέβαια αρχικός στόχος μας ήταν να ερευνήσουμε το ενδεχόμενο εάν οι παραβατικές πράξεις των μαθητών των σχολείων της εκάστοτε κοινότητας, σχετίζονται με την εγκατάλειψη του και αν υπάρχει συσχέτιση των δύο θεματικών ενοτήτων που αναλύσαμε σε θεωρητικό και ερευνητικό κομμάτι.

Αρχικά για να αξιολογήσουμε τη πιθανή συσχέτιση των δύο αυτών θεμάτων, απευθυνθήκαμε στους Διευθυντές/Καθηγητές της κοινότητας ώστε να συλλέξουμε πληροφορίες από αυτούς, καθώς εκείνοι έχουν άμεση επαφή με τα παιδιά και συνεπώς με την υπό ανάλυση ομάδα . Όπως προαναφέραμε στις παραπάνω ενότητες η πλειοψηφία των καθηγητών υποστηρίζει μέσα από τις δικές τους εμπειρίες και απόψεις, πως υφίστανται μεγάλα για την περιοχή ποσοστά σχολικής διαρροής.

Αναφέρθηκαν σε διάφορες μορφές εκδηλώσεων παραβατικής συμπεριφοράς των ανήλικων τόσο εντός όσο και εκτός της σχολικής κοινότητας. Σύμφωνα με τις δηλώσεις αυτές, οι Καθηγητές/Διευθυντές καταλήγουν στο συμπέρασμα πως σαφέστατα και εκδηλώνεται παραβατική συμπεριφορά μέσα στα σχολεία από τους νέους, ωστόσο εμφανίζεται σε εντονότερη μορφή όταν οι ανήλικοι διαρρέουν από αυτό. Τόνισαν την σημαντικότητα της αξίας του σχολείου το οποίο έχει την ικανότητα να οδηγεί τα παιδιά στο δρόμο της παιδείας, που είναι σημαντική για μια ολοκληρωμένη διαμόρφωση προσωπικότητας και να τα προφυλάσσει από την ενδεχόμενη παρεκτροπή σε παραβατικές πράξεις. **« Για να βγει από τον κύκλο της παράβασης ο Μυλοπόταμος πρέπει πάντα να παρεμβαίνει το σχολείο στους μαθητές και στους γονείς .Για να εκλείψουν οι παραβατικές πράξεις θα πρέπει να τηρούνται οι κανόνες λειτουργίας του σχολείου για να μην καταλήγουμε έτσι στην ασέβεια , στις κλοπές μεταξύ των μαθητών και στην άσκηση της ψυχικής βίας » .**

Γεγονός είναι ότι μέσα στη σχολική κοινότητα ένα παιδί λαμβάνει αξίες και αρχές τόσο μέσα από τη μάθηση, όσο και μέσα από την κοινωνικοποίηση , τις οποίες θα χρησιμοποιήσει αργότερα στην ζωή του όταν και το ίδιο γίνει γονέας και γενικότερα με την ενηλικίωση του. Ο θεσμός του σχολείου και η παιδεία που μεταδίδει στο παιδί είναι βασική στο να μπορεί αυτό να ορίζει τα δικά του θέλω , τον επαγγελματικό προσανατολισμό που θα θέλει να ακολουθήσει και τις σημαντικές για αυτόν αξίες που θα τον βοηθήσουν στην πορεία της ζωής του . Συνεπώς μέσα από την σχολική κατάρτιση οι ανήλικοι έχουν την ευκαιρία να διαμορφώσουν τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς καθώς και να κρατούν από το πολιτισμικό τους παρελθόν τις αξίες που θεωρούνται ευρέως αποδεκτές δίχως να συνεχίζουν ένα φαύλο κύκλο αναλφαβητισμού και εγκληματικότητας. Από τις δηλώσεις των καθηγητών είναι φανερό πως τα παιδιά που φοιτούν στις εν λόγω σχολικές κοινότητες όταν τις εγκαταλείπουν ή απουσιάζουν λίγο από αυτές, είναι πολύ πιθανό να εκδηλώσουν παραβατική συμπεριφορά . Πολλοί Καθηγητές ανέφεραν πως ενώ ξέρουν ότι κάποιοι από τους ανήλικους μαθητές παραβατούν τόσο μέσα στην σχολική κοινότητα όσο και έξω από αυτήν , αποφεύγουν να εφαρμόσουν τους νόμους του σχολείου, εννοώντας την τιμωρία και τη συμμόρφωση, με απώτερο σκοπό να μην απωθήσουν τα παιδιά από το σχολικό περιβάλλον παντελώς κάτι που θα τους οδηγήσει στην αύξηση της συχνότητα της παραβατικής τους συμπεριφοράς . **«Σε κάποιο χωριό του κάτω Μυλοπόταμου δυο μαθητές κάλεσαν στο τηλέφωνο από το γραφείο του Διευθυντή τους τον Διοικητή της ασφάλειας Ρεθύμνου εξαπολύοντας υβριστική επίθεση κατά**

αυτού . Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση του ενός μαθητή από το σχολείο και την αποβολή του άλλου. Το παιδί που απομακρύνθηκε είχε πατέρα κατάδικο και απειλούσε ότι αν τον διώξουν θα παρατήρει εντελώς το σχολείο αφήνοντας να εννοηθεί ότι θα ακολουθήσει τον δρόμο του πατέρα του . Γι ' αυτό το λόγο η απόφαση άλλαξε με απώτερο σκοπό να κρατήσουμε το παιδί κοντά σε μας και το σχολικό περιβάλλον ώστε να μην ακολουθήσει τον δρόμο του πατέρα του .» Δήλωσαν Καθηγητές της Κράνας . Σκοπός των καθηγητών είναι η επιδίωξη προφύλαξης των παιδιών από οποιαδήποτε κακή επιρροή που θα τους ωθήσει να παραβούν καθώς και να δοθεί σε αυτά το πρότυπο μιας έννομης συμπεριφοράς μέσα από την δική τους κατεύθυνση.

Συμφώνα με έρευνες που έχουν απασχολήσει τους Καθηγητές/Διευθυντές παρατηρήθηκε πως τα παιδιά που παρακολουθούν το σχολείο παραβατεί μόνο ένα 12% με 13 % των παιδιών ενώ σε όσα το εγκαταλείπουν το ποσοστό κυμαίνεται στο 97 % με 98 % .

Η άλλη μερίδα των συνεντευξιαζόμενων δηλαδή οι Τοπικοί Άρχοντες όταν ερωτήθηκαν για την συσχέτιση που πιθανώς να υπάρχει ανάμεσα στην σχολική διαρροή και στην παραβατικότητα των ανηλίκων, οι περισσότεροι παραδέχτηκαν πως οι παραβάσεις είναι αυτές που προκαλούν την σχολική διαρροή. Ανέφεραν το γεγονός πως γίνονται παραβάσεις μέσα στο σχολείο αλλά αυτές παίρνουν πιο έντονη μορφή όταν οι ανήλικοι βρίσκονται εκτός της σχολικής κοινότητας . Συγκεκριμένα μας είπαν ότι, από την στιγμή που ένας ανήλικος μείνει κάποιο διάστημα εκτός του σχολικού περιβάλλοντος δεν βρίσκει ουσία στο να ξαναγυρίσει. Από την στιγμή που έχει σαν σύμμαχο του την οικογένεια του, το εγκαταλείπει και μεταφέρει την παραβατική του συμπεριφορά και έξω στην κοινότητα . **« Πιστεύω ότι η παραβατική συμπεριφορά διευρύνει την σχολική διαρροή και από την άλλη μέσω της σχολικής διαρροής οι ανήλικοι έχουν περισσότερα αρνητικά ερεθίσματα για να παραβατούν »** . Δήλωσε πολιτικός των Ανωγείων .

Σύμφωνοι σε αυτήν την άποψη υπήρξαν και οι ερωτηθέντες Αστυνομικοί των οποίων το αξίωμα τους , τους δίνει τη δυνατότητα να είναι άμεσοι συμμετέχοντες των καταστάσεων αυτών. Εστίασαν στις εκδηλώσεις παραβατικών πράξεων των ανηλίκων και πως αυτές συμπίπτουν με τη μόρφωση που έχει ο κάθε νέος. Δηλαδή με το αν παρακολουθεί εκτενώς τις σχολικές χρονιές, αν συμμετέχει και αν επηρεάζεται από αυτό. Δήλωσαν πως έχουν πραγματοποιηθεί διάφορες έρευνες που επιβεβαιώνουν αυτό το γεγονός. Οι μορφές των παραβατικών πράξεων δεν είναι

σημείο αναφοράς για τη απομάκρυνση των νέων από το σχολείο. Δηλαδή, εάν οδηγούνται π.χ σε ένοπλες ή μη ληστείες, ή αν κάνουν μόνο παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, οι νέοι της περιοχής οδηγούνται προς την εγκατάλειψη του σχολείου και τη παιδεία γενικότερα, την οποία σαφώς και δεν έχουν σαν πρωταρχικό στόχο ζωής. Δήλωσαν ωστόσο πως υπάρχουν αρκετοί νέοι που παρ' όλες τις παραβατικές πράξεις που ακολουθούν, μιμούμενοι τους γονείς, συγγενείς ή ακόμα και τους συνομηλίκους τους, επιθυμούν να ολοκληρώσουν τη σχολική φοίτηση ακόμα κι αν θεωρούν πως τα γράμματα δεν θα τους είναι χρήσιμα στην περαιτέρω ζωή τους.

Οι παραπάνω δηλώσεις συγκρούονται με τις αμέσως επόμενες που αφορούν τον κάτω Μυλοπόταμο. Εκεί το ποσοστό εγκατάλειψης είναι πολύ μικρότερο και κυρίως η συσχέτιση του με τη παραβατικότητα. Η πλειοψηφία των παραπάνω συνεντευξιζόμενων επισήμανε την θέληση των νέων, μετά από παρότρυνση των γονέων τους, να ολοκληρώσουν τη σχολική φοίτηση και αν το επιθυμούν να συνεχίσουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εξάλλου οι περισσότεροι ανήλικοι εκείνων των περιοχών ασχολούνται περισσότερο με τουριστικές παρά με γεωργικές ή κτηνοτροφικές εργασίες, και η συνέχιση και ολοκλήρωση των σπουδών τους θα τους βοηθούσε στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Συνάμα, οι παραβάσεις που εκπίπτουν οι νέοι του κάτω Μυλοποτάμου, αφορούν κυρίως παραβάσεις του Κ.Ο.Κ και σπάνια θα οδηγηθούν σε εγκληματικές πράξεις. Σαφώς βέβαια υπάρχουν και οι εξαιρέσεις. Οι νέοι δηλαδή που διαρρέουν από την σχολική κοινότητα και ακολουθούν το δρόμο της παρανομίας και εκείνοι που παρανομούν ενώ συνεχίζουν να φοιτούν.

Συμπερασματικά λοιπόν, καταλήγουμε μετά από ανάλυση των δηλώσεων ερωτηθέντων κάθε κατηγορίας, και μετά από εκτενή έρευνα στο θέμα μέσα από τη μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης, πως η σχολική διαρροή σχετίζεται με την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών. Αφορά βεβαίως τους ανήλικους της κοινότητας Μυλοπόταμου και απευθύνεται ως επί το πλείστον στα αγόρια και κυρίως στα αγόρια του πάνω Μυλοπόταμου. Τα κορίτσια της εκάστοτε περιοχής διαρρέουν συνήθως επειδή επιθυμούν να αποκατασταθούν οικογενειακά, και ελάχιστες είναι εκείνες που παραδειγματίζονται από τις συμπεριφορές των αγοριών.

Το ίδιο ισχύει και για τα κορίτσια του κάτω Μυλοπόταμου εν αντιθέσει με τα αγόρια που ένα μικρό ποσοστό είτε ακολουθούν τις δουλειές των γονέων τους και αυτός

είναι ο λόγος που διαρρέουν, ενώ κάποιοι άλλοι εκδηλώνουν παραβάσεις ακόμα και εντός της σχολικής κοινότητας.

2.4. Ρόλος της οικογένειας, του σχολείου, της τοπικής κοινωνίας.

Η οικογένεια είναι ο παλιότερος και ο πιο σημαντικός από όλους τους κοινωνικούς θεσμούς. Αποτελεί το σημαντικότερο μέσο κοινωνικοποίησης του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του και κατά τη διάρκεια της ενηλικίωσης του. Η θεωρία της κοινωνικοποίησης είναι ουσιαστικά μία θεωρία της συμμόρφωσης που προϋποθέτει την πολιτιστική ομοιογένεια του κοινωνικού συνόλου, το οποίο περιβάλλει και στο οποίο εντάσσεται το άτομο. Με τον όρο κοινωνικοποίηση περιγράφουμε, ακριβώς, τη διαδικασία εκμάθησης και αφομοίωσης εκ μέρους των ατόμων, της κουλτούρας της κοινωνίας μέσα στην οποία γεννιούνται και ζουν. Κοινωνικοποίηση είναι, δηλαδή, η διαδικασία με την οποία τα άτομα εντάσσονται και ενσωματώνονται στην κοινωνία τους. (Βλαχόπουλος κ.α, 1998)

Από την πλευρά των Καθηγητών και σύμφωνα πάντα με τα λεγόμενα τους , η κύρια αιτία που τα παιδιά εγκαταλείπουν το σχολικό περιβάλλον αλλά και παραβατούν εντός και εκτός του σχολείου είναι η οικογένεια και τα κυρίαρχα πρότυπα της κοινότητας. **« Οι γονείς παροτρύνουν τα παιδιά τους να εγκαταλείψουν το σχολείο. Περισσότερο από τα δυο φύλα παροτρύνονται τα αγόρια για να βοηθήσουν τον πατέρα τους στις γεωργικές εργασίες »**. Ισχυρίζονται όλοι οι Καθηγητές . Από αυτές τις ομολογίες των Διευθυντών/Καθηγητών γίνεται φανερό πως η άποψη τους είναι ότι οι γονείς παροτρύνουν τα παιδιά να πάρουν αυτή την απόφαση. Αυτό μπορεί να γίνει είτε προτείνοντας στο παιδί ευθέως την απομάκρυνση του από το σχολικό περιβάλλον, είτε έμμεσα δίχως δηλαδή να προσπαθήσουν να το εμποδίσουν. Οι σκέψεις τους είναι πως δεν χρειάζεται η μόρφωση και η βασική παιδεία ώστε να ασχοληθούν με τις γεωργικές - κτηνοτροφικές εργασίες οι ανήλικοι, που στο μέλλον θα κληρονομήσουν την εργασία του πατέρα ή του θείου ή οποιοδήποτε άλλου συγγενικού προσώπου .

Η συγκεκριμένη τακτική εφαρμόζεται κυρίως στα αγόρια σε αντίθεση με τα κορίτσια, τα οποία συνεχίζουν τις σπουδές τους μέχρι να υπάρξει ένας άντρας στην ζωή τους που θα τις αποκαταστήσει με γάμο και να σταματήσουν το σχολείο ώστε να ασχοληθούν με το νοικοκυριό τους. Ακόμη άλλες φορές οι πατεράδες τους, τις

παντρεύουν, προκειμένου να αυξηθεί η δύναμη της φήμης τους και να ενισχυθεί η οικογένεια τους οικονομικά, με την βοήθεια της αντίστοιχης οικογένειας που θα παντρέψουν την κόρη τους .

Στην εγκατάλειψη του σχολείου από τους μαθητές αλλά και για τις παράνομες πράξεις αυτών ευθύνη έχουν οι γονείς , μας δήλωσαν οι Διευθυντές/Καθηγητές των παιδιών. Οι γονείς από τη μία, έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και δεν μπορούν να τους μεταδώσουν την αξία της εκπαίδευσης, αλλά και την σημασία που έχει η ολοκλήρωση τουλάχιστον της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το άτομο στην σημερινή εποχή . Ενώ από την άλλη έχουν συνηθίσει να ζουν μέσα σε ένα κλίμα γενικής παρανομίας και δεν τους φαίνονται επιλήψιμες ή παραβατικές οι πράξεις των παιδιών τους .

Οι Καθηγητές δήλωσαν πως οι χαλαροί θεσμοί που επικρατούν μέσα στις οικογένειες και ο λάθος τρόπος διαπαιδαγώγησης ευθύνονται για την εμφάνιση και αύξηση της παραβατικότητας (παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. οπλοκατοχή και οπλοχρησία , ξυλοδαρμοί , χρήση ναρκωτικών κ.α.) που εμφανίζονται οι ανήλικοι της κοινότητας . *« Οι γονείς δεν ενδιαφέρονται για τις σχολικές επιδόσεις των παιδιών τους , δεν έρχονται να ρωτήσουν πως είναι το παιδί τους ως μαθητής στο σχολείο. Δεν γίνεται ούτε έλεγχος στο παιδί γενικότερα είτε για τις εξόδους τους στο χωριό, είτε για να πάρει το αγροτικό του πατέρα του χωρίς δίπλωμα και να κάνει την βόλτα του »*. Οι Διευθυντές/Καθηγητές σε δηλώσεις τους, ανέφεραν πως αυτά που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά είναι τα επαγγέλματα των γονέων και οι άγραφοι νόμοι που υπάρχουν στην κοινωνία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, όσες οικογένειες ασχολούνται με παράνομες πράξεις επειδή αναζητούν το εύκολο χρήμα , να δίνουν στα παιδιά τους το ίδιο κακό παράδειγμα και εκείνα να το ακολουθούν. Βλέποντας τους γονείς τους να παραβατούν το κάνουν και οι ίδιοι. *« Υπάρχει απόρριψη στο πρότυπο του δασκάλου που δεν βγάζει αρκετά χρήματα και ακολουθούν την παραβατική συμπεριφορά των γονιών δίνοντας πρωτεύουσα σημασία στο χρήμα . Αυτά αφορούν κυρίως τα αγόρια αφού τα κορίτσια παντρεύονται . Υπάρχουν όμως και κορίτσια που προσπαθούν και αναζητούν την φυγή μέσα από τις σπουδές τους »*.

« Οι γονείς δεν παραδέχονται ότι τα παιδιά τους παραβατούν » .

Οι γονείς από την στιγμή που δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τις παραβάσεις που πράττουν τα παιδιά τους, δεν μπορούν έτσι και να διεισδύσουν στο πρόβλημα ώστε να δράσουν άμεσα, προκειμένου αρχικά να μειωθεί και μελλοντικά να εξαλειφθεί η

κατάσταση που επικρατεί. Βέβαια χρειάζεται και η οικογένεια, την στήριξη και την βοήθεια της πολιτείας, μας είπαν. Οι ίδιοι υποστηρίζουν πως θα έπρεπε να υπάρχουν Ψυχολόγοι και Κοινωνικοί Λειτουργοί στα σχολεία ώστε τόσο η οικογένεια να έχει κάποια βοήθεια και κατεύθυνση όσο και ο ίδιος ο μαθητής. Αναφέρθηκε επίσης πως υπάρχει απουσία της πολιτείας στην τοπική κοινωνία. Θα έπρεπε να υπάρχει παράπλευρη στήριξη από ειδικούς, για να κάνουν την διάγνωση και άλλων αιτιών που προκαλούν το φαινόμενο αυτό. **« Η έλλειψη στήριξης από την πολιτεία, οδηγεί σε φαύλο κύκλο και φτάνουμε στις παραβατικές συμπεριφορές των ενηλίκων. Δεν πρέπει να γίνεται μόνο κουβέντα μεταξύ των υπευθύνων αλλά και πράξεις. Οι νόμοι του κράτους δεν εφαρμόζονται π.χ. για το ποτό στα μαγαζιά. Πρέπει να προσπαθήσουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να εδραιωθούν στα σχολεία».** Ανέφεραν Καθηγητές του Πανόρμου.

Αυτά τα οποία αναφέρθηκαν από τους Τοπικούς Αρχόντες της κοινότητας Μυλοποτάμου, είναι πως η οικογένεια είναι ο πυρήνας μια κοινωνίας και αυτός που κυρίως θα μεταδώσει τον ορθό και νόμιμο τρόπο συμπεριφοράς σε έναν ανήλικο, που θα τον κοινωνικοποιήσει και θα δώσει το σωστό πρότυπο στα παιδιά του για να το ακολουθήσουν. Θεωρούν πως αφού τα παιδιά λάβουν τις σωστές βάσεις από το σπίτι τους, μετά η ευθύνη για την ορθή κοινωνικοποίηση του ατόμου μετατίθεται στο θεσμό του σχολείου και παράλληλα σε ολόκληρη την κοινότητα.

Οι Δήμαρχοι και οι Τοπικοί Αρχόντες μίλησαν και έδωσαν έμφαση στα πρότυπα που δίνονται από τους μεγαλύτερους, στους νέους του χωριού. Οι ενήλικες δίνουν στους ανήλικους το πρότυπο του 'μάγκα', του 'φωνακλά', του 'καπετάνιου' και της παρανομίας που το ακολουθούν και οι ίδιοι στην πλειοψηφία τους. Το δυστύχημα είναι όπως μας είπαν, ότι τέτοιου είδους συμπεριφορές είναι τόσο παγιωμένες στις αντιλήψεις των πολιτών, που δεν οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό ή στιγματισμό αλλά αντίθετα με αυτή την συμπεριφορά τα άτομα γίνονται αντικείμενα θαυμασμού και πιο ευπρόσδεκτα στις παρέες τους και στην συνέχεια στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Οι ανήλικοι συνεπώς μιμούνται τους γονείς τους και τον κοινωνικό περίγυρο σε αυτές τις συμπεριφορές με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος όπου μια μικρή μειοψηφία καταφέρνει να διαφοροποιηθεί. **« Οι περισσότεροι γονείς οπλοφορούν, δίνουν πολλές φορές στα ανήλικα παιδιά τους τα όπλα για να "παίξουν" 2-3 σφαίρες στο αέρα, έτσι νομίζουν πως θα γίνουν άντρες. Οι περισσότεροι άντρες του χωριού οπλοφορούν για επίδειξη».** Όσον αφορά την εγκατάλειψη του σχολείου η ευθύνη είναι των γονέων, μας δήλωσαν οι

Τοπικοί Άρχοντες διότι δεν ενδιαφέρονται να προωθήσουν την παιδεία στα παιδιά τους, αλλά και τα ίδια τα παιδιά να αναπτύξουν το γνωστικό τους πεδίο, διευρύνοντας έτσι τους ορίζοντες τους. Η πλειοψηφία των γονέων δυστυχώς δεν ενδιαφέρεται για το αν θα έχουν την βασική τουλάχιστον εκπαίδευση τα παιδιά τους. Συνεπώς οι γονείς δεν προτρέπουν τα παιδιά τους να συνεχίσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση διότι οι περισσότεροι έχουν τα κτήματα τους και μαθαίνουν και στα παιδιά τους την δουλειά ώστε να συνεχίσουν την παράδοση . Αυτό συμβαίνει κυρίως με τα αγόρια.

Οι Τοπικοί Άρχοντες κατηγορούν την διάβρωση της κοινωνίας, τις επιδοτήσεις οι οποίες, όπως υποστηρίζουν έθισαν τους κατοίκους στο εύκολο χρήμα και τους έδωσαν την οικονομική ευχέρεια να επενδύουν μεγάλα ποσά χρημάτων σε παράνομες δραστηριότητες, προσπαθώντας άπληστα να πολλαπλασιάσουν τις οικονομικές τους απολαβές. Έτσι και οι ανήλικοι μεγαλώνοντας μέσα σε αυτές τις καταστάσεις δεν έχουν πια το κίνητρο να πάνε στο σχολείο για να σπουδάσουν κάποιο επάγγελμα στο μέλλον, καθώς δελεάζονται από την εύκολη λύση της επιδότησης .

Από την άλλη όπως μας δήλωσαν δεν δίνονται ευκαιρίες στα χωριά να αναπτύξουν άλλες ασχολίες για τους νέους ή ακόμη να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και τα παιδιά, που στην πλειοψηφία τους είναι ιδιαίτερα τοπικιστές δεν επιθυμούν να σπουδάσουν και να φύγουν από τον τόπο τους προκειμένου να βρουν θέσεις εργασίας .

Στο πάνω Μυλοπόταμο είναι που επικρατούν περισσότερο τα λανθασμένα πρότυπα από ότι στον κάτω Μυλοπόταμο . Αυτό όπως μας εξήγησαν συμβαίνει διότι ο πάνω είναι το πιο ορεινό κομμάτι του Μυλοπόταμου όπου υπάρχουν τα περισσότερα καλλιεργήσιμα χωράφια έναντι του κάτω που είναι κοντά σε τουριστικές περιοχές και ο κόσμος έχει άλλους ρυθμούς ανάπτυξης . Συγκεκριμένα οι κάτοικοι του πάνω Μυλοπόταμου ασχολούνται περισσότερο με τα κτήματα τους και με την κτηνοτροφία, σε αντίθεση με τους πολίτες του κάτω που έχουν αναπτύξει και άλλες ασχολίες όπως είναι τα ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις . Αυτό όπως μας είπαν εξηγεί και την διαφοροποίηση που υπάρχει στην σχολική διαρροή των παιδιών του πάνω που είναι συχνότατη έναντι των παιδιών του κάτω που είναι πιο σπάνια .

Οι Δήμαρχοι και Κοινοτάρχες ανέφεραν πως υπάρχει αυξημένη παραβατικότητα από τους ενήλικες και επακόλουθο αυτού είναι να παρουσιάζεται παραβατικότητα και από τους ανήλικους . Οι ανήλικοι παρουσιάζουν τις παραβατικές συμπεριφορές αρχικά μέσα στο σχολείο και στην συνέχεια στην κοινότητα που

διαμένουν . Στην περιοχή υπάρχουν οι άγραφοι νόμοι οι οποίοι ακολουθούνται από όλους τους πολίτες πιστά (μικρούς και μεγάλους) . *« Υπάρχει η περιφρούρηση του χωριού , και το μήνυμα μην τον πειράξεις μέσα στο χωριό αλλιώς θα μιλήσουν τα όπλα ... »* , *« Είναι μια κοινωνία φτιαγμένη από άντρες για τους άντρες »* , *« Το κράτος είναι περισσότερο διαχειριστής των δεδομένων χωρίς να αγγίζει το πρόβλημα στην ρίζα του . Ίσως δεν υπάρχουν τα κατάλληλα πρόσωπα για μέριμνα και λύση»*.

Για την επίτευξη αρμονικής συνεργασίας μεταξύ αστυνομικού δυναμικού και πολίτη υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις. Ο ρόλος του Αστυνομικού θα πρέπει να είναι η συνεργασία με τον πολίτη για την επιβολή των νόμων , η τήρηση της τάξης και πάνω απ ' όλα η προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη . Επίσης χρέος τους είναι να καταστέλλουν , να πατάσουν το έγκλημα , μα πάνω από όλα να το προλαμβάνουν .

Κατά την επαφή μας με τα Αστυνομικά Τμήματα της κοινότητας Μυλοπόταμου προκειμένου να ερευνήσουμε την παραβατικότητα των ανηλίκων των κοινοτήτων , παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι από τους συνεντευξιαζόμενους Αστυνομικούς επέριπταν τις ευθύνες για την εκτεταμένη εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών από τους ανηλίκους , στους γονείς τους .

Συγκεκριμένα στοχοποιούν την νοοτροπία των πολιτών και την στάση ζωής που ακολουθούν τονίζοντας ότι αρνούνται να αποδεχτούν τους θεσπισμένους από το κράτος κοινωνικούς και νομικούς κανόνες και φτιάχνουν τους δικούς τους , τους οποίους και ακολουθούν ως γνώμονα λειτουργίας της κοινότητας τους . Ένας από τους αυτοκαθοριζόμενους νόμους είναι ο νόμος της σιωπής . *«Υπάρχει ο νόμος της σιωπής στα πάντα, μόνο η οικογένεια γνωρίζει τα προβλήματα του ανήλικου »* . Δήλωσαν Αστυνομικοί των Ανωγείων . Οι Αστυνομικοί εξηγούν από την σκοπιά τους , πως όταν τα παιδιά γνωρίζουν πως υπάρχει κάλυψη και ατιμωρησία από τους γονείς για τις παραβατικές πράξεις τους, τότε και εκείνα θεωρούν πως είναι αποδεκτό από την κοινωνία και πως δεν θα πρέπει να σταματήσουν να πράττουν όπως πράττουν αφού δεν είναι επιλήψιμο. Πόσο μάλλον όταν τα παιδιά βιώνουν την ατιμωρησία απέναντι σε σοβαρές ποινικά κολάσιμες πράξεις των ενηλίκων της κοινότητας τους αφού όπως μας είπαν *«Υπάρχουν και μερικοί αστυνομικοί που δεν ασκούν το ρόλο τους επαρκώς γιατί συνηθίζουν να αποκρύπτουν τα γεγονότα . Ο λόγος είναι είτε ότι διακινδυνεύουν την ζωή τους να συλλάβουν παραβάτες και τα*

παρακκλώματα, τους απελευθερώνουν είτε υπάρχουν πολλοί αστυνομικοί που χρηματίζονται ».

Όπως μας δήλωσαν, τα πρότυπα που δίνονται από μια μερίδα των ενηλίκων στους ανήλικους είναι η οπλοκατοχή και οπλοχρησία , η αναζήτηση του εύκολου κέρδους από πάσης φύσης παράνομες δραστηριότητες, ακόμη και από την καλλιέργεια ναρκωτικών, καθώς και η επίδειξη του ατόμου μέσα από την κατοχή ακριβών περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι η κατοχή του γρηγορότερου και ακριβότερου αυτοκινήτου .

Το πρότυπο του “ καπετάνιου ” στις παρέες των ανήλικων , εξακολουθεί να είναι ζωντανό όπως μας δήλωσαν και εκφράζεται μέσω της παράνομης οδήγησης , της χειροδικίας , της κατανάλωσης αλκοόλ , της οπλοκατοχής και μιας γενικότερης προσπάθειας για επίδειξη ανδρισμού με οποιονδήποτε τρόπο. « *Το σπίτι δεν καταλαβαίνει την σοβαρότητα των πράξεων τους* », « *Όλα ξεκινάνε από το σπίτι , όταν οι πατεράδες χαρίζουν όπλα στους γιους τους*». Κυρίως οι άνδρες οικογενειάρχες στρέφουν τα παιδιά τους στην παραβατικότητα και στην μη τήρηση των νόμων που ισχύουν στο Ελληνικό Σύνταγμα. Αυτό γίνεται είτε άμεσα με προτροπή τους για ενασχόληση ή εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών είτε έμμεσα αφού αποτελούν το πρότυπο προς μίμηση για τα παιδιά τους. Συνεπώς οι νόμοι που ακολουθούν οι νέοι καθορίζονται από τους κάτοικους της κοινότητας αφού οι πρώτοι μιμούνται και αντιγράφουν τρόπους συμπεριφοράς των ενηλίκων .

«Οι βασικές δομές της μαφίας υπάρχουν και εδώ. Όλοι δρουν από μεγάλες οικογένειες. Όλες οι οικογένειες έχουν παρατσούκλια . » Με τα παραπάνω λεγόμενα τους οι αστυνομικοί δείχνουν την ένταση του προβλήματος , την κάλυψη που υπάρχει μεταξύ των συμπολιτών , καθώς και το σταθερό οικογενειακό σύστημα .

«Δεν θέλουν την αστυνομία και συμβιβάζουν τα πράγματα μεταξύ τους », ««Οι επιδοτήσεις και το εύκολο χρήμα είναι αυτό που τους έχει διαβρώσει και έχουν οδηγηθεί εδώ , από εμάς (αστυνομικοί) υπάρχει ανοχή και προσπαθούμε να ισορροπήσουμε τις καταστάσεις». Ο ρόλος την κοινωνίας είναι και αυτός ίδιος με της οικογένειας . Γνωρίζουν πως υπάρχει αποσάθρωση του κοινωνικού συστήματος αλλά και αυτοί κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση , συγκαλύπτοντας και πολλές φορές ενθαρρύνοντας συμπεριφορές που θα έπρεπε να καταδικάζουν μόνο και μόνο λόγω κοινής καταγωγής , κουλτούρας καθώς και συγγένειας .

Πολλές φορές έχουν πραγματοποιηθεί επιθέσεις από τους ανήλικους προς τα όργανα της τάξης. Βέβαια όπως ισχυρίζονται οι ίδιοι οι αστυνομικοί υπάρχει

διαφορετική συμπεριφορά ανάλογα με τον χώρο που βρίσκονται και με τα άτομα τα οποία παρευρίσκονται μαζί τους . Επικρατεί έντονο εχθρικό κλίμα απέναντι στους αστυνομικούς από τους ανήλικους το οποίο έχει μεταφερθεί στους νέους από τις ριζωμένες απόψεις των ενηλίκων της περιοχής . Όπως εξηγούν οι αστυνομικοί, η αστυνομία δεν αντιπροσωπεύει για εκείνους την υπηρεσία για την προστασία τους αφού τα πρότυπα τους είναι ότι πρέπει να λύνουν μόνοι τους τις διαφορές τους παίρνοντας τον νόμο στα χέρια τους, αλλά μια διωκτική αρχή που είναι επικίνδυνη για εκείνους και τις οικογένειες τους . Οι ίδιοι μας δήλωσαν ότι ο κυριότερος παράγοντας για την αλλαγή πιστεύουν πως είναι η αναδιάρθρωση του κοινωνικού και οικογενειακού συστήματος .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

3.1 Προτάσεις

Για την εξάλειψη αυτών των φαινομένων που αναλύσαμε παραπάνω και της συνεχούς εξάπλωσής τους, θεωρήσαμε απαραίτητο να εστιάσουμε πρώτα στα αίτια εμφάνισης αυτών και έπειτα στους τρόπους που αυτά μπορούν να αντιμετωπισθούν. Σαφώς, σημαντικό είναι να δούμε τις παραμέτρους μιας τοπικής κοινωνίας σχετικά απομονωμένης από την ευρύτερη περιφέρεια της Ελλάδος, που αναπτύσσεται σύμφωνα με τους δικούς της νόμους και κανόνες , με τα δικά της ιδεολογικά πρότυπα και τις νοοτροπίες που οι ίδιοι οι πολίτες μεταδίδουν στις επόμενες γενεές οι οποίες έρχονται να συνεχίσουν τη πορεία των πρώτων. Έτσι λοιπόν, δεν θα ήταν εφικτό να ακολουθηθούν εξ' ολοκλήρου οι νόμοι, που οι νόμοι της Ελλάδος επιδιώκουν να επιβάλλουν στους πολίτες , καθώς αναφερόμαστε για μια διαφορετική κοινωνία. Συνοψίζοντας λοιπόν, τα αίτια της εξάπλωσής του φαινομένου της παραβατικότητας των ανηλίκων της περιοχής θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι τα εξής:

Σε οικογενειακό επίπεδο.

- Οι διαταραγμένες σχέσεις των μελών της οικογένειας.
- Η μειωμένη / προβληματική επικοινωνία μεταξύ τους.
- Η αδιαφορία των γονέων για τα παιδιά τους.

- Η ύπαρξη αυταρχικού κλίματος μέσα στην οικογένεια.
- Η προτροπή /επιβολή των γονέων απέναντι στα παιδιά τους για την απασχόληση τους στη κτηνοτροφία/γεωργία .
- Η έλλειψη παιδείας των γονέων.
- Η τάση των πατεράδων να μεγαλώνουν τα αγόρια της οικογένειάς τους, σύμφωνα με «καπετανίστικα» πρότυπα και κάποιες φορές να τους οδηγούν οι ίδιοι στην παράβαση.

Σε εκπαιδευτικό επίπεδο

- Η αδιαφορία των περισσότερων καθηγητών ως προς την συμμόρφωση και την ένδειξη ορθών συμπεριφορών εντός και εκτός της σχολικής κοινότητας.
- Η έλλειψη σταθερών και ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ καθηγητών και μαθητών.
- Η μετατροπή των σχολείων σε εξεταστικά κέντρα και το ανταγωνιστικό κλίμα μεταξύ των μαθητών, δημιουργούν άγχος στους μαθητές.
- Η δομή και η λειτουργία του σχολείου προκαλεί απογοητεύσεις και ματαιώσεις των προσδοκιών των μαθητών.

Σε οικονομικό, ιδεολογικό επίπεδο

- Η πείνα, η φτώχεια, οι στερήσεις, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και η άνιση κατανομή του εθνικού εισοδήματος που οδηγούν σε αναζήτηση άλλων μορφών (κυρίως παραβατικών μορφών) εισφοράς εισοδημάτων .
- Η καταναλωτική κοινωνία.
- Η υπονόμηση του δημοκρατικού πολιτεύματος και των θεσμών του.
- Οι ευδαιμονιστικές τάσεις των νέων.
- Η επιδίωξη εύκολου πλουτισμού.
- Η όξυνση των οικονομικών ανισοτήτων.
- Η εύκολη επιβίωση από τις λεγόμενες γεωργικές επιδοτήσεις.
- Η επιβράβευση των νέων από τους μεγαλύτερους όταν οι πρώτοι παραβατούν.

Σε ηθικό επίπεδο

- Κλονισμός των ηθικών αξιών.
- Έλλειψη πίστης και ιδανικών.
- Ύπαρξη φαινομένων φανατισμού και μισαλλοδοξίας.

Σε ψυχολογικό επίπεδο

- Η τάση των νέων για επιβολή, επικράτηση και κυριαρχία.
- Οι έντονες συναισθηματικές καταστάσεις.
- Η χρήση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ.
- Οι ανασφάλειες.
- Η τάση των νέων να μιμούνται.

Το πρόβλημα εμφανίζεται ως κρίση των θεσμών η οποία δεν φαίνεται να είναι παροδική. Οι γονείς περιορίζουν τη φροντίδα τους προς τα παιδιά, αλλά και χάνουν το κύρος τους απέναντί τους. Το σχολείο και η γειτονιά υποχωρούν ως θεσμοί που προσφέρουν συνοχή φροντίδα και νόημα στη ζωή και σκοπούς για το μέλλον. Στις συνθήκες αυτές, συχνά το παιδί βρίσκεται σε κατάσταση ανομίας και μόνιμης απογοήτευσης και οργής.

Οι ανήλικοι αποτελούν κατηγορία πληθυσμού με ιδιαιτερότητες, τόσο ως προς την ψυχοσύνθεση και την ταυτότητά τους, όσο και ως προς τη νομική ικανότητά τους σε σχέση με τους ενήλικες. Αυτές οι ιδιαιτερότητες άλλοτε προσλαμβάνονται από τους ενήλικες ως «φυσιολογικές» και άλλοτε ως «μη φυσιολογικές». **Έτσι, διαμορφώνεται ένα πλαίσιο αποδεκτών και μη αποδεκτών συμπεριφορών, που συνιστά και το μέτρο της κανονικότητας του ανήλικου, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τους ενήλικες και από το σύστημα θεσμών που αυτοί δημιούργησαν.**

Σε μια κοινωνία λοιπόν, που όλα τα παραπάνω επιτάσσουν τους νέους στην συνέχιση παραβατικών και ίσως εγκληματικών συμπεριφορών, δίχως να τους προσφέρουν άλλα περιθώρια ανάπτυξης και αναζήτησης νέων μορφών συμπεριφοράς και ιδεολογίας, βασικό ρόλο στην ολοκληρωτική μετατροπή των πραγμάτων, παίζει αρχικά η οικογένεια. Το οικογενειακό περιβάλλον αποδεικνύεται καθοριστικό για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού. Οι γονείς, επομένως, θα πρέπει να παρέχουν στην ανατροφή των παιδιών τους ένα πιο σωστό, αποδεκτό και νόμιμο τρόπο διαπαιδαγώγησης που θα είναι σημείο αναφοράς για εκείνα στην ανάπτυξη της

προσωπικότητας τους , στην αναζήτηση νόμιμης επαγγελματικής αποκατάστασης, στην πραγματοποίηση των ιδιωτικών τους στόχων . Αυτό θα μπορούσε να καταστεί εφικτό μόνο όταν οι ίδιοι οι γονείς και γενικότερα οι ενήλικοι της περιοχής συνειδητοποιήσουν τη σοβαρότητα των πράξεων τους, τη συμμετοχή τους δηλαδή σε παραβατικές πράξεις, και την επίπτωση που έχει αυτός ο τρόπος ζωής στις νεότερες γενεές και γενικά στην κοινωνία. Ο νέος που θα ενταχθεί στο έγκλημα αποτελεί χτύπημα στη ρίζα της κοινωνίας, στο ίδιο της το μέλλον. Να δίνεται, λοιπόν, η σωστή κοινωνική αγωγή στα παιδιά από την οικογένεια για την ομαλότερη κοινωνικοποίησή τους ώστε να μεγαλώνουν μέσα σε ατμόσφαιρα στοργής και αγάπης.

Ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης θα μπορούσε να παίξει βασικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση του νέου και στην διαμόρφωση νέων αξιών και ιδεών που δεν οδηγούν αφενός στην εγκατάλειψη του και αφετέρου στην εμφάνιση παραβατικών πράξεων. Οι Καθηγητές θα μπορούσαν να αναπτύξουν νέους τρόπους προσέγγισης των νέων, που παρεκκλίνουν και να τους ωθήσουν στην παρακολούθηση της παιδείας τόσο σε αυτά που το ίδιο το σχολείο προσφέρει τόσο και σε εξωσχολική μόρφωση. Να δοθούν τα σωστά κίνητρα , αναπτύσσοντας σαφώς ουσιαστικές σχέσεις μεταξύ αυτών, έτσι ώστε τα παιδιά να μην παρακολουθούν το σχολείο καταναγκαστικά και να το αντιμετωπίζουν σαν ένα προσωπικό τους στόχο που θέλουν να επιτευχθεί με την συμμετοχή και ολοκλήρωση τους. Οι καθηγητές επίσης σε συνεργασία με τους τοπικούς άρχοντες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν υποδομές , που στις περιοχές αυτές είναι πολύ ελλιπής, όπως Κέντρα Νεότητας με παιδευτικό χαρακτήρα, να ενισχυθούν περαιτέρω οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων για την μόρφωση αυτών περί αλκοολισμού, ναρκωτικά και άλλων μορφών παράβασης που είναι σύνηθες να ακολουθούνται στην εφηβεία.

Παράλληλα η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών του Μυλοπόταμου είναι σημαντική ώστε εκείνα να βρουν καινούρια ερεθίσματα και να αλλάξουν τη νοοτροπία τους. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την δημιουργία γηπέδων και ακαδημιών, για να δοθεί μια διέξοδος στον αθλητισμό και να ενισχυθεί η ομαδοποίηση που είναι σημαντικός παράγοντας κοινωνικοποίησης. Σημαντική θα είναι η δημιουργία προγραμμάτων μέσω της Ν.Ε.Λ.Ε. , η εφαρμογή του ΤΟ.ΣΥ.Ν, σε όλες τις περιοχές ξεχωριστά και μια ομαδική. Συνάμα, η ανάπλαση

μουσείων, η ανάπτυξη πολιτιστικών και υποδομών των χωριών και συνεργασία με τους Δήμους του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου, θα μπορούσαν να καταστήσουν ενδιαφέροντα στα παιδιά όσον αφορά την αναβίωση του παρελθόντος που θα το συνδέει με το παρόν. Διατηρώντας τη πολιτιστική τους κληρονομιά και στοχεύοντας στην δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πολιτισμικού τρόπου ζωής δίνονται κίνητρα ώστε οι νέοι των περιοχών αυτών να μην καταφεύγουν σε παραβατικές πράξεις, γεμίζοντας έτσι το χρόνο τους, και να μην σπουδαιολογούν αφενός τη σημαντικότητα του να «βγάξεις εύκολο χρήμα» μέσα από παράνομες γεωργικές καλλιέργειες και αφετέρου να μην ακολουθούν συμπεριφορές που τους θυμίζουν αναρχικές τάσεις όπως αυτήν που συνήθως διατηρούν, να έχουν δηλαδή στην κατοχή τους πάντα κάποιο αιχμηρό αντικείμενο με σκοπό να εμπλακούν σε επιθετικές καταστάσεις και φασαρίες. Επίσης, να καλλιεργηθεί η κοινωνική συνείδηση των νέων μέσω της συμμετοχής στο κοινωνικοπολιτικό "γίγνεσθαι".

Ανάμεσα στις παραμέτρους που επιδρούν στη διαμόρφωση θετικών στάσεων των νέων απέναντι σε παρεκκλίνουσες και εγκληματικές συμπεριφορές περιλαμβάνεται και τα ίδια **τα συστήματα Αξιών των νέων** που κυριαρχούν και διαμορφώνονται ανάμεσα στις διάφορες ομάδες νεολαίας, τα οποία αποτελούν συχνά και την αιτιώδη αφορμή για την παρέμβαση του ποινικού νομοθέτη ή προκαλούν την επέμβαση της πολιτείας.

Στις περιοχές αυτές, σημαντική θα πρέπει να είναι η συμβολή της Αστυνομίας τόσο στην πρόληψη όσο και στην καταστολή παραβατικών πράξεων των νέων. Οι ίδιοι θα πρέπει να επιδιώξουν να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά και να τα προσεγγίσουν όχι με εκφοβιστικό τρόπο ή με τη μορφή της εξουσίας αλλά με τη μορφή του συμπολίτη που σαφώς και θα πρέπει να το βλέπουν με κάποια όρια αλλά όχι να τον αντιμετωπίζουν σαν εχθρό τους. Όμως η ίδια η Αστυνομία της περιοχής αποδείχθηκε πως συμβάλει στην κάλυψη πολλών πράξεων και όχι στην έκλειψη αυτών.

Την συμμετοχή στην παραβατικότητα που αφορά τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας θα πρέπει να είναι ο κύριος λόγος παρέμβασης τους στην επαφή με τα παιδιά της περιοχής. Ειδικά για αυτές θα πρέπει να τονιστεί ο μεγάλος σκοτεινός αριθμός των παραβάσεων αυτών, η μεγάλη ποσοστιαία συμβολή τους στο σύνολο της παραβατικότητας των ανηλίκων αλλά και ο υψηλός βαθμός κινδύνου που προκαλείται από αυτού του είδους τις παραβάσεις τόσο για τους ίδιους τους δράστες

όσο και για τα θύματα. Οι παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. που διαπράττονται από ανήλικους έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τους ανάμεσα στα άλλα, την έλλειψη κυκλοφοριακής αγωγής και παιδείας αλλά και την υποτίμηση του κινδύνου. Επίσης, η Αστυνομία στον τομέα της πρόληψης, θα πρέπει να λειτουργήσει εξειδικευμένες Υπηρεσίες ανηλίκων, να ενεργεί τακτικούς ελέγχους σε χώρους όπου συχνάζουν ανήλικοι και ιδιαίτερα σε χώρους όπου η παραμονή τους είναι απαγορευμένη από το νόμο, όπως είναι αίθουσες ηλεκτρονικών παιχνιδιών, κέντρα όπου απαγορεύεται από το νόμο η χορήγηση οινοπνευματωδών ποτών σε ανήλικους. Από τους χώρους αυτούς θα μπορούσαν να γίνονται προσαγωγές ανηλίκων, όπου θα καλούνται και οι γονείς τους, οι οποίοι θα ενημερώνονται σχετικά και στους δε ανήλικους να απευθύνονται συστάσεις. Αντίθετα στους ιδιοκτήτες και υπεύθυνους των προαναφερομένων καταστημάτων, όταν διαπιστώνεται απ' αυτούς διάπραξη αξιόποινης πράξης, να συλλαμβάνονται και να εφαρμόζονται σε βάρος τους διοικητικά μέτρα.

Η ασφυκτική αστυνόμευση, η αυστηρή νομοθεσία και η σκληρότητα των ποινών έχει αποδειχθεί πως δεν είναι αποτελεσματικοί μηχανισμοί για τον περιορισμό της βίας, γιατί δεν στοχεύουν στη ρίζα του κακού. Γι' αυτό είναι απαραίτητη πρώτα η προσπάθεια για την επίλυση των σχετικών κοινωνικών προβλημάτων.

Τίθεται, επομένως, ως κρίσιμο ζήτημα η ανάγκη μιας **σφαιρικής παρέμβασης για τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν στο πλαίσιο μιας προληπτικής πολιτικής κοινωνικού χαρακτήρα, η οποία θα ελαχιστοποιεί τον κατασταλτικό ρόλο της Αστυνομίας, ενώ παράλληλα θα συμβάλει στην διάπλαση κοινωνικά υπεύθυνων πολιτών.**

Το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων της περιοχής του Μυλοποτάμου και η άμεση σύνδεση του με τη σχολική διαρροή είναι πολυσύνθετο και πολυδιάστατο και η αντιμετώπιση του, απαιτεί δράση σε διάφορα επίπεδα, επίπεδο οικογένειας, εκπαίδευσης (σχολείο), ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσω μαζικής ενημέρωσης, ποινικής δικαιοσύνης, ψυχαγωγίας κ.ά. Σημαντικό ρόλο σε αυτό θα μπορούσαν να έχουν διάφοροι κοινωνικοί επιστήμονες που δυστυχώς είναι ελλιπής και ουδεμία επαφή έχουν με τους νέους της περιοχής. Αναφερόμαστε σε ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς αλλά επίσης και σε κέντρα υποστήριξης της οικογένειας, στην Πρόνοια.

Ένας Κοινωνικός Λειτουργός που θα υπήρχε διορισμένος μέσα στα σχολεία των αντίστοιχων κοινοτήτων θα μπορούσε για παράδειγμα:

- Να εργάζονται με τους μαθητές , τις οικογένειες τους και τους εκπαιδευτικούς για την αντιμετώπιση των κοινωνικών , οικονομικών και ψυχολογικών προβλημάτων που παρεμποδίζουν την προσαρμογή και την επίδοσή τους στο σχολείο.
- Να αναπτύσσει προγράμματα υποστήριξης των μαθητών που αντιμετωπίζουν προβλήματα στη μάθηση ή στη συμπεριφορά εξαιτίας φυσικών αδυναμιών , ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων τόσο των ίδιων όσο και του πλαισίου φροντίδας τους.
- Να οργανώνει και να αναπτύσσει προγράμματα αλφαριθμητισμού και εξειδίκευσης για ενήλικες. (Καλλινικάκη)

Ο κοινωνικός λειτουργός σε μια περιοχή που ακολουθεί δικούς της κανόνες και νόμους, που έχει σαν κύριο τρόπο διαβίωσης την παράβαση μέσω διαφόρων πράξεων, και που οδεύει τους νέους της μακριά από την παιδεία και τη μόρφωση θα ήταν σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης και εξέλιξης του τρόπου ζωής και ιδεών γενικότερα. Σε συνεργασία με το άτομο ειδικά , αναφερόμαστε εδώ στον ανήλικο, την ομάδα δηλαδή την οικογένεια και την ευρύτερη κοινότητα θα είναι σε θέση να παρέμβει ώστε να πετύχει διάφορους στόχους εκσυγχρονισμού.

Ειδικότερα, να παρέχει υποστήριξη στους μαθητές όσον αφορά τις σχολικές τους επιδόσεις, να βοηθάει στην ένταξη τους στη σχολική κοινότητα και στην ενίσχυση της ομαδικότητας των ατόμων που φοιτούν μαζί. Θα μπορεί επίσης, να δημιουργήσει προγράμματα ή διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις που αφορούν την παιδεία με απώτερο σκοπό την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στο σχολείο. Ο κοινωνικός λειτουργός με τη βοήθεια σαφώς των καθηγητών θα παρέμβει στις περιπτώσεις εκείνες τις οποίες εμφανίζονται παραβατικές συμπεριφορές και οδηγούν τον κάθε μαθητή στην παραίτηση των σχολικών επιδόσεων και επομένως στην εγκατάλειψη της σχολικής κοινότητας. Μέσα σε ένα πλαίσιο ανδροκρατούμενο , σημαντικό θα ήταν να αναδείξει την σημαντικότητα της ισότητας των φύλων και των ίσων δικαιωμάτων κάθε ανθρώπου. Μέσα από τη συνεργασία που θα αναπτύσσει με την οικογένεια και την κοινωνία γενικότερα θα είναι σε θέση να αναμορφώσει καινούργιους θεσμούς κοινωνικοποίησης και νοοτροπίας και να την έκλειψη της ανομίας και της προκατάληψης. Τέλος, θα είναι βασικός παράγοντας δημιουργίας

υποδομών, που θα βοηθήσουν τους νέους με πολλαπλούς τρόπους , αφού θα έχει αξιολογήσει της διάφορες καταστάσεις που θα πρέπει να παρέμβει και θα εκτιμηθούν οι κατάλληλες συνθήκες δημιουργίας αυτών.

3.2.Συμπεράσματα

Όπως αποδείχτηκε μέσα από την έρευνα μας για την σχολική διαρροή , οι νέοι εγκαταλείπουν πολύ συχνά και σε μεγάλο ποσοστό την σχολική κοινότητα για ποικίλους λόγους . Οι κυριότεροι από αυτούς είναι η έλλειψη θετικών προτύπων μίμησης και λανθασμένης εικόνας που απορρέει από τους ίδιους τους γονείς. Οι τελευταίοι , σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε, δεν δείχνουν να ωθούν τόσο τα παιδιά τους στη συνέχιση και ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ως επακόλουθο στη συνέχιση ανωτέρας ή ανωτάτης σχολής. Θεωρούν ότι εάν ένας ανήλικος δεν είναι παραγωγικός σχετικά με τις υποχρεώσεις που του αναθέτει το σχολείο, δεν είναι απαραίτητο να συνεχίσει τις σπουδές του εφόσον μπορεί ,και ίσως να ήταν πιο χρήσιμο στους γονείς, να ακολουθήσει το επάγγελμα του πατέρα δηλαδή κτηνοτροφία - γεωργία. Οι καθηγητές στη πλειοψηφία τους ανέφεραν ότι οι περισσότεροι γονείς των παιδιών οι οποίοι φοιτούν στο σχολείο δεν έχουν κατάρτιση από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή είναι εντελώς απαίδευτοι. Γεγονός που δικαιολογεί την αντίληψη που αυτοί έχουν για την σπουδαιότητα του σχολείου και τη σημαντικότητα της μόρφωσης και της εκπαίδευσης στη μετέπειτα εξέλιξη του ατόμου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να μεταβιβάσουν στα παιδιά τους το σκοπό και την αξία της ολοκλήρωσης του σχολείου. Αυτονόητο είναι, ότι έτσι τα παιδιά, μην έχοντας εκτιμήσει την ύπαρξη του σχολείου δεν αποδίδουν και δεν δείχνουν ενδιαφέρον για την παρακολούθηση αυτού. Η κατάσταση αυτή διαφοροποιείται στο κάτω Μυλοπόταμο όπου οι γονείς δεν ασχολούνται τόσο με τις κτηνοτροφικές εργασίες, αλλά με τον αγροτουρισμό και την ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής και ωθούν τα παιδιά τους προς αυτή τη κατεύθυνση καθώς και την ολοκλήρωση του σχολείου και την εκμάθηση ξένων γλωσσών για να ασχοληθούν με τις επιχειρήσεις τους.

Όσον αφορά τα αγόρια τόσο της ορεινής όσο και της πεδινής περιοχής του Μυλοποτάμου , ένας λόγος της σχολικής διαρροής σύμφωνα με όσα μας ανέφεραν διευθυντές/καθηγητές Γυμνασίων και Λυκείων , είναι οι μαθησιακές δυσκολίες που

αντιμετωπίζουν κατά την διάρκεια της σχολική χρονιάς. Όπως προαναφέραμε οι γονείς τους λόγω περιορισμένου μορφωτικού επιπέδου δεν μπορούν να τα βοηθήσουν καθώς επίσης δεν υπάρχουν κατάλληλες δομές υποστήριξης (ενισχυτική διδασκαλία , φροντιστήρια , ειδικό σχολείο) για χαμηλού επιπέδου μαθητές. Η συμπεριφορά των αγοριών του πάνω Μυλοποτάμου φαίνεται να επηρεάζεται από τη στάση ζωής και το πρότυπο των πατεράδων και των ενήλικων ανδρών της κοινότητας. Οι τελευταίοι επιδεικνύουν σε μεγάλο βαθμό νεοπλουτισμό, επίδειξη ανδρισμού βασισμένη σε άγραφους νόμους που έχουν δημιουργηθεί στην ίδια τη κοινότητα , υπεροχή του άνδρα έναντι στη γυναίκα και επιδίωξη πλούτου με το εύκολο χρήμα.

Έτσι τα αγόρια, αν ερωτηθούν θα απαντήσουν, ότι στόχος τους είναι να παρατήσουν το σχολείο και να αγοράσουν ένα 4x4 με φιμέ τζάμια , για να επιδεικνύονται στις κοπέλες τις περιοχής και στους συντοπίτες τους καθώς επίσης να αγοράσουν ένα μικρό αριθμό αιγοπροβάτων των οποίων θα δηλώσουν ψευδός εξαπατώντας το κράτος με σκοπό να πάρουν τα χρήματα από τις αγροτικές επιδοτήσεις που αυτό προσφέρει και να τα χρησιμοποιήσουν για δικό τους κέρδος και όχι για προαγωγή της κτηνοτροφίας. Πολλοί επίσης είναι αυτοί που έχουν αρκετές απουσίες γιατί αναγκάζονται να βοηθήσουν τους γονείς τους στις αγροτικές δουλειές. Επιπρόσθετα, οι ανήλικοι αντί να αναπτύσσουν άμυλα σχετικά με τη σχολική τους επίδοση ανταγωνίζονται τους συμμαθητές τους προβάλλοντας συμπεριφορές «καπετάνιου» κάτι που κάνει ειδικά τους πατεράδες τους περήφανους. Η κατάσταση αυτή φαίνεται να διαφοροποιείται σημαντικά στα χωριά του κάτω Μυλοποταμου όπου κυρίως οι γονείς ασχολούνται περισσότερο με την επίδοση των παιδιών τους με αποτέλεσμα τα παιδιά να αποδίδουν καλύτερα στο σχολείο και να ενδιαφέρονται γι αυτό . Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει βέβαια και το γεγονός πως και τα παιδιά δεν ασχολούνται τόσο με την κτηνοτροφία, ωστόσο δραστηριοποιούνται σε άλλους τομείς όπως είναι η ενασχόληση με τον αθλητισμό και με κοινωνικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται για την νεολαία από τους αντίστοιχους δήμους καθώς και με τα σύγχρονα μέσα τεχνολογίας (Η/Υ - ιντερνέτ) αξιοποιώντας έτσι διαφορετικά τον ελεύθερο τους χρόνο. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού έχει συμβάλει στην νοοτροπία και την κουλτούρα και έχει ως αποτέλεσμα ένα διαφορετικό τρόπο ζωής που ακολουθούν οι νέοι του πάνω σε σύγκριση με αυτό του κάτω Μυλοποτάμου. Έτσι οι τελευταίοι αντιμετωπίζουν την παιδεία με διαφορετική οπτική αντίληψη.

Τα κορίτσια από την άλλη διαρρέουν σπανιότερα από τη σχολική κοινότητα . Παρόλα αυτά , μόνο ένα μικρό ποσοστό προωθούνται στην παρακολούθηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι περισσότερες προτιμούν ή εξαναγκάζονται να προτιμήσουν εκπαιδευτικά ιδρύματα εντός της Κρήτης. Το σύστημα της οικογένειας εκεί είναι το "παραδοσιακό πατριαρχικό" πρότυπο όπου οι γυναίκες σύζυγοι και οι κόρες ασχολούνται με τα οικιακά και την ανατροφή των παιδιών δίχως να μπορούν να πάρουν πρωτοβουλίες και να εκτελούν ενέργειες χωρίς τη συναίνεση των ανδρών της οικογένειας. Η κατάσταση η οποία αναφέρθηκε εξηγεί το λόγο που τα κορίτσια διαρρέουν σπανιότερα από τα αγόρια στον ορεινό Μυλοπόταμο καθώς είναι ο μόνος τρόπος διαφυγής από τον εγκλεισμό στο σπίτι και την ενασχόληση με τα οικιακά. Έχουν έτσι το κίνητρο να διαβάζουν περισσότερο από τα αγόρια προκειμένου οι γονείς τους να μην τις σταματήσουν από το σχολείο. Πολλές είναι οι ανήλικες που είτε ακολουθώντας το πρότυπο της δικής τους οικογένειας επιλέγουν να παντρευτούν τον εφηβικό τους έρωτα σε μικρή ηλικία με τη συναίνεση των ίδιων των γονέων , είτε πιέζονται από τους ίδιους να το κάνουν. Οι λόγοι της πίεσης αυτής μπορεί να είναι είτε η πίστη των γονέων ότι τα κορίτσια στιγματίζονται από τον κοινωνικό περίγυρο όταν έχουν μια σχέση , άρα πρέπει να αποκατασταθούν, είτε με σκοπό να ενώσουν οικογένειες μεταξύ τους για λόγους οικονομικούς και λόγους συμφέροντος! Αυτές είναι οι λεγόμενες «κουμπαριές» που γίνονται καθαρά και μόνο για να ενισχυθούν τα μέλη της οικογένειας και να «παντρέψουν» τα ονόματα τους. Υπάρχουν όμως και πολλές κοπέλες που στόχος τους είναι το να φτιάξουν τη ζωή τους μακριά από το χωριό και τη κουλτούρα που σε αυτό επικρατεί, αλλά βρίσκονται αντιμέτωπες με τα «θέλω» της οικογένειας τους. Λίγες από αυτές καταφέρνουν να εκπληρώσουν το σκοπό τους και να μετοικήσουν σε άλλες περιοχές. Η ίδια σχεδόν κατάσταση επικρατεί και στην κάτω κοινότητα με τη διαφορά ότι τα κορίτσια αποκτούν περισσότερες ελευθερίες από τους γονείς τους και προωθούνται, και εκείνες όπως και τα αγόρια, στο να δουλέψουν σε τουριστικές επιχειρήσεις ή να δημιουργήσουν τη δική τους δουλειά. Επίσης είναι ελεύθερες στο να συμβάλλουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις μέσα από το ΤΟ.ΣΥ.Ν. , να συμμετέχουν στα κοινά και σε διάφορες αθλητικές δραστηριότητες.

Θεωρούμε σημαντικό το γεγονός πως μέσα σε μια εξελικτική πορεία μιας κοινότητας , σημαντικό ρόλο παίζουν όλοι οι παράγοντες κοινωνικοποίησης ενός ατόμου κι όχι μόνο το ίδιο το άτομο και η οικογένεια αυτού. Με την ανάπτυξη των γενεών και της παγκοσμιοποίησης που εισβάλλει στη ζωή μας, βásiμη θέση σε κάθε κοινότητα έχει ο

θεσμός του σχολείου και οι καθηγητές που το απαρτίζουν. Στόχος αυτών , θα ήταν η μεταλαμπάδευση της αξία της μόρφωσης και της ανάπτυξης του ατόμου τόσο στο παιδί με το οποίο συναναστρέφονται όσο και στους κηδεμόνες του. Στην περιοχή του Μυλοπόταμου παρατηρήθηκε σε μεγάλο βαθμό μια ένδειξη απάθειας και απαξίωσης από τους καθηγητές της περιοχής για τις επιδόσεις των παιδιών. Κύριος λόγος είναι , όπως δήλωσαν, η ίδια συμπεριφορά των παιδιών και η επιθετικότητα που αυτά δείχνουν στη μάθηση και στην ιδέα του περιορισμού τους μέσα στη τάξη αντικατοπτρίζεται και στα πρόσωπα των καθηγητών . Πολλοί είναι αυτοί που δεν επιθυμούν να παραμείνουν στα σχολεία της ορεινής κοινότητας τόσο λόγο της απομόνωσης και της απομακρυσμένης θέσης του χωριού, όσο και της απαξίωσης και έλλειψης σεβασμού που τους δείχνουν οι περισσότεροι μαθητές . Γι' αυτό το λόγο επιθυμούν να παραμείνουν ως συμβασιούχοι εκεί και να μην επιδιώξουν τη μονιμοποίηση τους. Σπάνια καταβάλλουν προσπάθειες συμμόρφωσης και προσπάθειες στο να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών μέσα από τη διδασκαλία. Επίσης, εκτελούν το έργο τους όχι ως λειτούργημα αλλά καθαρά για βιοποριστικούς λόγους. Τέλος, ευθύνη των καθηγητών θα ήταν η επιδίωξη συνεργασίας με τους γονείς για τις επιδόσεις των παιδιών κάτι που συμβαίνει σε ελάχιστες περιπτώσεις και ο κύριος λόγος είναι μια αδιόρατη φοβία που φαίνεται να τους έχει καταβάλλει η όποια στην ουσία έχει δημιουργηθεί από την ίδια την συμπεριφορά των γονέων στα πρόσωπα των καθηγητών .

Σε τέτοιες απομονωμένες και απομακρυσμένες κοινότητες εκπρόσωπος του κράτους είναι η τοπική αυτοδιοίκηση και οι ηγέτες αυτής . Ο ρόλος των τοπικών αρχών στην σχολικές μονάδες είναι η πρόσληψη του εκάστοτε προσωπικού της σχολικής κοινότητας και ο καταμερισμός του απαραίτητου σχολικού εξοπλισμού κάτι που δεν υπάρχει σε αφθονία ώστε να καλύψουν τις ανάγκες όλων των σχολείων. Οι περισσότεροι τοπικοί άρχοντες δήλωσαν ότι όλοι οι ηγέτες του Μυλοπόταμου έχουν ευθύνη για την διαφοροποίηση που υφίσταται στις σχολικές μονάδες και στα κίνητρα που έχουν οι καθηγητές για την μονιμοποίηση τους ή μη στα εκάστοτε σχολεία . Η διαφοροποίηση αυτή εστιάζεται στις αντιθέσεις που υπάρχουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα των κοινοτήτων. Ευθύνη επίσης, της τοπικής αυτοδιοίκησης υπάρχει στο ότι ενώ γνωρίζουν τη κατάσταση της σχολικής διαρροής , δεν προβαίνουν σε προσλήψεις επιστημονικού προσωπικού που θα μπορούσε να βοηθήσει στην ενθάρρυνση των παιδιών για την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Άλλη μια ευθύνη, θα μπορούσαμε να πούμε , είναι ότι, κάποιες φορές, παραβλέπουν

τις διαρροές που προκύπτουν και δεν τις αναφέρουν στο Υπουργείο Παιδείας με απώτερο σκοπό την πελατειοκρατία. Διότι τα ονόματα των γονέων θα πρέπει να είναι γνωστά όταν σταλούν στο Υπουργείο και λόγω των συμφερόντων και των συγγενικών δεσμών που υπάρχουν, δεν θα λειτουργούσαν προς το συμφέρον των ίδιων και επικαλύπτονται. Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε βέβαια ότι πολλοί καταβάλλουν προσπάθειες ανάπτυξης πολιτισμού μέσα από εκδηλώσεις προσελκύοντας το ενδιαφέρον των νέων. Επίσης προβάλλουν τους νέους για τη συνέχιση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς διατηρώντας έτσι τα ήθη και τα έθιμα του τόπου τους.

Σκοπός μας ήταν να ερευνήσουμε την πιθανή συσχέτιση της σχολικής διαρροής με την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών των ανηλίκων της ευρύτερης κοινότητας του Μυλοπόταμου. Μέσα από τις συνεντεύξεις και τη συμμετοχική παρατήρηση διαπιστώσαμε τους παράγοντες οι οποίοι οδηγούν σε παραβάσεις.

Η οικογένεια αρχικά ως πρώτος φορέας κοινωνικοποίησης ενός ατόμου μεταδίδει συνειδητά και ασυνείδητα μηνύματα στα μέλη μέσα από τη στάση ζωής της και τον τρόπο διαπαιδαγώγησης. Το κυριότερο μέσο, στη πλειοψηφία των οικογενειών, με το οποίο προσπαθούν να κερδίσουν τα προς το ζην είναι η ενασχόληση με γεωργικές – κτηνοτροφικές εργασίες. Σε πολλές οικογένειες όμως δεν επαρκούσαν τα οικονομικά εφόδια που έβγαζαν, έτσι επιδίωξαν να επεκταθούν και σε άλλες εργασίες πιο κερδοφόρες αλλά που διώκονται από το νόμο. Αυτές αφορούν κυρίως την καλλιέργεια και παραγωγή παράνομων ουσιών, τη χρήση και διακίνηση παράνομων όπλων που κάποιες φορές έφτανε μέχρι και τη δημιουργία οπλοστασίου, και τη ψευδή δήλωση επαγγέλματος (βοσκός – γεωργός) για να εκλάβουν υπέρογκα ποσά από τις επιδοτήσεις που δίνονταν από το κράτος. Επίσης οι πιο δυνατές οικογένειες αντάλλαζαν προστασία στα νυχτερινά μαγαζιά της πόλης έναντι μεγάλης αμοιβής. Πολλές φορές εκφόβιζαν και εκβίαζαν τους ιδιοκτήτες των μαγαζιών των οποίων εργάζονταν αλλά και των αντιπάλων καταστημάτων για να παραμείνουν σε αυτά ώστε να «πουλούν» προστασία, στα οποία βέβαια παρατηρούνταν διακίνηση ναρκωτικών και όπλων.

Αυτό το παράδειγμα μιμούνται και τα παιδιά τους (κυρίως τα αγόρια) και ενστερνίζονται τη λογική των πατεράδων τους. Τα παιδιά πηγαίνοντας σε αυτά τα μαγαζιά προβάλλουν το όνομα της ευρύτερης οικογένειας τους το οποίο επιδιώκουν να συνεχίσουν και αναδεικνύουν τη δύναμη του ονόματος τους. Βέβαια δε σταματούν

εκεί, τη δύναμη αυτή προβάλουν και στο ευρύτερο περιβάλλον της περιοχής τους , στους συμμαθητές , στους δασκάλους τους, στους αστυνομικούς και γενικά σε όσους θεωρούν ότι τους ενοχλούν και τους προσβάλλουν , σύμφωνα με τη δική τους πάντα ηθική. Προτού να εκδηλωθεί αυτή η συμπεριφορά τα αγόρια κυρίως από προεφηβική ηλικία εκδηλώνουν ήπιας μορφής παραβάσεις όπως η χρήση αλκοόλ, τσιγάρου , πολλές φορές χρήση χασίς και παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. Οι γονείς, προτρέπουν τα αγόρια από μικρή ήδη ηλικία , να μάθουν οδήγηση για ένδειξη ανδρισμού και ανωτερότητας. Τα αγόρια λοιπόν συνηθίζουν να παίρνουν από μόνα τους το αυτοκίνητο ακόμα και για να πάνε σχολείο μη έχοντας τις σωστές γνώσεις της ασφαλούς οδήγησης και της σηματοδότησης , οδηγώντας με μεγάλη ταχύτητα ώστε πολλές φορές να γίνονται επικίνδυνοι τόσο για τον ίδιο τους τον εαυτό όσο και για άλλα οχήματα. Επιπλέον, αρκετές φορές οδηγούν προκλητικά για να επιδειχθούν στα συνομήλικα κορίτσια και τους συνομηλικούς τους ή για να προκαλέσουν την αντίδραση των αστυνομικών.

Η συμπεριφορά τους μέσα στην σχολική κοινότητα είναι και αυτή προκλητική . Εμφανίζεται κυρίως στο πρόσωπο των καθηγητών χρησιμοποιώντας λεκτική βία ή κάποιες φορές σωματική , με την ρίψη διαφόρων αντικειμένων. Επιπλέον δεν δείχνουν σεβασμό στους καθηγητές και πολλές φορές προσπαθούν να εφαρμόσουν ένα δικό τους νόμο στο σχολείο . Όταν γίνονται επιπλήξεις από τους καθηγητές δεν συνετίζονται και αντιδρούν ακόμα πιο επιθετικά . Συγκεκριμένα στα χωριά του πάνω Μυλοπόταμου εκδηλώνονται περισσότερες επιθετικές στάσεις στους καθηγητές καταστρέφοντας ακόμα και την σχολική περιουσία προς εκδίκηση στο πρόσωπο τους. Καθηγητές δήλωσαν ότι πολλοί είναι εκείνοι που δεν δείχνουν ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια του μαθήματος με αποτέλεσμα να μην συμβάλλουν ενεργά σε αυτό και να δημιουργούν φασαρίες και αντιδικίες μεταξύ καθηγητών και μαθητών εντός της σχολικής κοινότητας .

Βεβαία δεν είναι διαφορετική η συμπεριφορά προς τους συνομήλικους και συμμαθητές τους . Εκδηλώνουν σωματική και λεκτική βία όταν υπάρχει διαφωνία ή αντιδικία μεταξύ τους. Συχνό φαινόμενο είναι η δημιουργία συμμοριών μεταξύ των συνομήλικων που απαρτίζεται από παιδιά του ίδιου χωρίου και κοντοχωριανών.

Κανείς δεν παρέλειψε να μας αναφέρει ένα πρόσφατο συμβάν που διαδραματίστηκε έξω από το γυμνάσιο –λύκειο Ανωγείων. Μετά από συμπλοκή δύο αγνώστων (ένα Ζωνιανό και ένα Ανωγειανό) τραυματίστηκε ένας μαθητής από σφαίρα στη προσπάθεια του μπει στο σχολικό λεωφορείο από λάθος του Ζωνιανού. Εκείνο το

συμβάν ήταν αφορμή για να γεννηθεί εντονότερη διαμάχη μεταξύ των χωριών και μαθητές που φιλοξενούσε το σχολείο των Ανωγείων από τα χωριά Κράνας, Ζωνιανών και Λιβαδίων, να μην έχουν επαφές με τους ντόπιους και αντιστρόφως . Αυτό κατέστησε τα παιδιά ρατσιστές , από μικρή ήδη ηλικία, με τους κοντοχωριανούς τους, γεγονός όμως που σημειώνετε και σε παιδιά άλλων χωρών που έχουν μεταναστεύσει στο Δήμο Ανωγείων. (Βλ. άρθρο παράρτημα).

Τα παραπάνω παρατηρούνται σε πολύ μικρότερη ένταση στα χωρία του κάτω Μυλοπόταμου όπου εκδηλώνονται κυρίως παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. , χρήση αλκοόλ και τσιγάρου και σπανιότερα στην χρήση παρανόμων ουσιών και οπλοκατοχής . Ναι μεν δημιουργούνται διαπληκτισμοί εντός της σχολικής κοινότητας αλλά δεν παίρνουν μεγάλες εκτάσεις αφού τόσο οι γονείς όσο και οι καθηγητές έχουν την πυγμή να συμμορφώνουν τα παιδιά τους όταν παραστρατούν. Παρά ταύτα οι παραπάνω θεωρούν όπως και στον πάνω Μυλοπόταμο ότι η οδήγηση σε μικρή ηλικία φανερώνει ένδειξη ανδρισμού και υπεροχής και επιβραβεύεται .

Την ίδια συμπεριφορά ακολουθούν και τα κορίτσια της περιοχής οι οποίες δεν διαπληκτίζονται με τα αγόρια αλλά με τις συμμαθήτριες τους και την κοινότητα των Αφγανών. Γίνονται αναιδείες και δείχνουν ασέβεια προς τους καθηγητές τους και πολλές φορές χρησιμοποιούν ύβρις προς το πρόσωπο τους. Δεν μπορούμε να παραλείψουμε το γεγονός πως και οι ίδιες σε ελάχιστες περιπτώσεις επιτίθονταν χρησιμοποιώντας αντικείμενα που είναι επιβλαβή για την σωματική ακεραιότητα.

Όπως δήλωσαν καθηγητές εμφανίζεται σε μικρότερη κλίμακα στην πεδινή περιοχή του Μυλοποτάμου.

Η στάση των καθηγητών, όπως προαναφέρθηκε, σε σχέση με την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών εντός του σχολείου σπάνια εφαρμόζει την τιμωρία και την συμμόρφωση ενώ αντίθετα αποδέχεται την συμπεριφορά αυτή και δεν προβαίνει σε τήρηση ορίων και κανόνων ώστε να μην προάγει αυτές τις αντιδράσεις .Την στάση τους αυτή την δικαιολογούν καθώς αν προβούν σε τιμωρίες και σε αποβολές θα έρθουν αντιμέτωποι με τους γονείς , θεωρώντας οι τελευταίοι απαράδεκτη την τιμωρία αυτή. Σε αυτή την μέθοδο στρατηγικής οι καθηγητές επαναπαύονται στην παράδοση και μόνο τους μαθήματος δίχως να μεταβιβάζουν ένα πιο υγιές προσανατολισμό τόσο επαγγελματικό , εκπαιδευτικό και πολλές φορές σε προσωπικό επίπεδο .Έτσι δεν γίνονται αρωγοί μια σωστής και υγιούς συμπεριφοράς εντείνοντας με αυτό το τρόπο την παραβατικότητα των νέων διατηρώντας μια απαθείς και αδιάφορη στάση τόσο εντός του σχολείου όσο και γενικότερα της κοινότητας στην

οποία διαμένουν . Παρόλο που και οι ίδιοι παραδέχτηκαν την χρησιμότητα και την αναγκαιότητα κοινωνικών επιστημόνων στα σχολεία, δεν έχουν επιδιώξει ποτέ να το ζητήσουν από τις αρμόδιες υπηρεσίες είτε με την πρόσληψη αυτών στο σχολείο είτε ακόμα και με την υλοποίηση σεμιναριακών προγραμμάτων που απευθύνονται τόσο στα παιδιά όσο και στους γονείς τους .

Σημαντικό ρόλο σε μια κοινωνία έχει η αστυνομική αρχή και η τοπική αυτοδιοίκηση. Ο ρόλος της πρώτης είναι η καταστολή της παραβατικότητας και η εφαρμογή των θεσπισμένων νόμων της δημοκρατίας. Η τοπική αυτοδιοίκηση δε, επιδιώκει την εφαρμογή και την τήρηση αυτών για να διαφυλάξει την τάξη και την ενομία. Στην εκάστοτε κοινότητα ο ρόλος αυτός δεν εφαρμόζεται επακριβώς. Αναφορές πολλών συνεντευξιαζόμενων χαρακτήρισαν την αστυνομία ως «βιτρίνα». Αποφεύγει να επεμβαίνει όταν γίνονται παραβάσεις του Κ.Ο.Κ , της χρήσης του αλκοόλ σε διάφορα μαγαζιά , όταν βλέπουν να έχουν ή και ακόμα να χρησιμοποιούν όπλα αποφεύγουν την σύλληψη αυτών επειδή φοβούνται τα αντίποινα των γονέων των παιδιών. Ακόμη πολλές φορές η συγγένεια και η κουμπαριά που έχουν με τους γονείς των παιδιών ,παίζει ανασταλτικό ρόλο στην ορθή εκπλήρωση του εκτελεστικού τους ρόλου. Αυτή η κατάσταση διογκώνεται λόγο ότι κάποιοι αστυνομικοί χρηματίζονται και έχουν περισσότερο συμφέρον από την ηθική υποχρέωση που έχουν απέναντι στη κοινωνία. Παρόλο που κάποιοι επιδιώκουν να διατηρήσουν την τάξη και την ασφάλεια , σκοπεύοντας τη συμμόρφωση, δεν μπορούν να το κάνουν καθώς παρεμποδίζονται από διαφόρους ακόμα κι αν δέχονται επιθέσεις από ανηλίκους.

Οι τοπικοί άρχοντες παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό καθώς παραβλέπουν τις αντιδράσεις αυτές των αστυνομικών και επίσης δεν πιέζουν τις εκάστοτε κυβερνήσεις προκειμένου να ενισχυθεί το ενεργό προσωπικό στις περιοχές που πλήττονται και να δημιουργηθούν νέα τμήματα σε άλλες που δεν υπάρχουν καν.

Δε μπορούμε σαφώς να παραλείψουμε τις προσπάθειες της Τ.Α να προσελκύσει τους νέους με διάφορους τρόπους και να εξαλείψει τις παραβατικές πράξεις αυτών . Αυτό το πετυχαίνει με τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων για την ενασχόληση τους τον ελεύθερο τους χρόνο, την προαγωγή του πολιτισμού μέσα από διάφορες εκδηλώσεις, την ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της τεχνολογίας του ιντερνέτ και την ενίσχυση του αγροτουρισμού. Επίσης επιδιώκει να εφαρμόσει διάφορες διαλέξεις σε σχολεία προκειμένου να έρθει η αστυνομία πιο κοντά στα παιδιά και οι ανήλικοι να μην είναι τόσο επιθετικοί όταν έρχονται αντιμέτωποι με αστυνομικούς.

Μέσα από τη συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας μας θεωρούμε ότι έχουμε μια σχετικώς σαφή, αντικειμενική και ολοκληρωμένη εικόνα . Θεωρούμε ότι παρόλη τη δυσκολία που είχαν κάποια άτομα στο να μιλήσουν ανοιχτά μαζί μας, καταφέραμε να εκμαιεύσουμε την πίστη τους και να μας δώσουν αληθή στοιχεία. Έτσι λοιπόν εμείς αρχικά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι παραβατικότητα μεταξύ των ανηλίκων ούτως ή άλλως υπάρχει τόσο στον ορεινό όσο και στο πεδινό Μυλοπόταμο, με τις διαφοροποιήσεις που έχουμε αναφέρει η οποία προσωποποιείται κυρίως στα νεαρά αγόρια και λιγότερο στα κορίτσια με την ανοχή των γονέων. Πιστεύουμε όμως ότι όταν ένας ανήλικος διαρρέυσει από το σχολείο οι παραβάσεις στις οποίες εκπίπτει είναι και πιο συχνές και πιο ποινικά κολάσιμες. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν τρεις μορφές σχολικής διαρροής που σχετίζονται με την παραβατικότητα και την κλίμακα αυτής. Αρχικά παρατηρούνται οι μαθητές οι οποίοι διαρρέουν και εγκαταλείπουν εντελώς το σχολείο. Αυτοί συνήθως παρουσιάζουν μεγαλύτερες και πιο συχνές παραβατικές πράξεις. Επιπλέον η άλλη μορφή είναι οι ανήλικοι που ενώ σταματούν για κάποιο διάστημα τη φοίτηση τους στο σχολείο επιστρέφουν έχοντας ήδη προβεί σε παραβάσεις οι οποίες μεταφέρονται στη σχολική κοινότητα επηρεάζοντας με αυτό τον τρόπο και τους συμμαθητές τους. Η τελευταία μορφή που παρουσιάζεται και συχνότερα εστιάζεται στους μαθητές, που ενώ φοιτούν και παρακολουθούν τη σχολική χρονιά και την ολοκληρώνουν εκδηλώνουν πράξεις παραβατικές που στοχεύουν κυρίως στην επίθεση των καθηγητών και στην καταστροφή της σχολικής περιουσίας εκδηλώνοντας ηγετικές συμπεριφορές χρησιμοποιώντας λεκτική και σωματική βία.

Δε παύουν να διενεργούν παραβατικές πράξεις που για την ηλικία τους είναι έντονες και πολλές φορές προσβάλουν και απειλούν τη σωματική ακεραιότητα αλλά και τη προσωπικότητα άλλων ατόμων. Άρα η σχολική διαρροή και η συσχέτιση της με την παραβατικότητα υπάρχει στη κοινότητα Μυλοποτάμου. Εμφανίζει πολλές μορφές οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με ένα πολύπλοκο δίκτυο συστημάτων το οποίο επηρεάζει ολόκληρη τη πορεία του νέου ως ένα μελλοντικό πολίτη στη κοινότητα που πρόκειται να γίνει αρωγός των στάσεων που διαιωνίζονται. Η συσχέτιση αυτή και η τροφή που αναμασάται ώστε να διατηρείται αυτή η κατάσταση οφείλεται και επηρεάζεται και στην ανεκτικότητα όλων όσων τους περιβάλλουν. Οι ανήλικοι αυτοί κινδυνεύουν να γίνουν «φυτώρια» και να διαιωνίσουν μια υποकुουλτούρα στη περίπτωση που δεν ανοίξουν τους ορίζοντες τους και δεν έχουν ευκαιρία να το

κάνουν. Σε αυτήν την αλλαγή βασικό ρόλο διαδραματίζουν όλοι οι παράγοντες που του περιβάλλουν και τους βοηθούν στην μετεξέλιξη τους και στην ανάπτυξη μιας υγιούς πορείας και στην παραγωγή μιας περισσότερο εκσυγχρονιστικής κοινωνίας που να εντάσσεται επαρκώς στο σύνολο και να είναι αποδεκτή στο ευρύτερο πληθυσμό της Ελλάδος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαλάνης Γ. (1990) Εγκληματοπροληπτική εκπαίδευση στο σχολείο. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (557-566)

Γρόλλιος (1999) *Ιδεολογία, Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πολιτική. Λόγος και Πράξη των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για την Εκπαίδευση* , , Gutenberg. : (32)

Δαμανάκης, (2003)*Ελληνικά Σχολεία και Τμήματα Μητρικής Γλώσσας στη Γερμανία (1986-98)* , Ρέθυμνο: *Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ*.

Δημηνάς Δ.(1990) *Μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων*. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη-Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (537-542)

Καλλινικάκη Θ. (1998) *Κοινωνική Εργασία- Εισαγωγή στην θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καζάζη Μαρία (1993), *Σχολική κοινωνικοποίηση* , Έλλην .

Κουράκης Ν. (2004) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων – Στο Μεταίχμιο Ποινικού Δικαίου και Εγκληματολογίας*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Μιχαλόπουλος Γ.(1996), *Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση* , *Προσεγγίσεις στην κοινωνιολογική διεύρυνση της εκπαιδευτικής πράξης* : Αδελφοί Κυριακίδη Α.Ε.(145-155)

Νόβα-Καλτσούνη Χ.(2001) *Μορφές Αποκλίνουσας Συμπεριφοράς στην Εφηβεία. Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Ληξουριώτης Γ.(1990) Οι νέοι με δυσκοινωνική συμπεριφορά στο περιθώριο της απασχόλησης: επαγγελματική εκπαίδευση και εργασιακή τους ένταξη. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (363-371)

Λούτση Ζ. (1990) Η εκπαίδευση των επιμελητών ανηλίκων. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (461-466)

Παπαδάτος Γ. (1990) Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (291-297).

Παπακωνσταντής Γ. (2008), *Από την παράδοση στην παράβαση* , Εκδόσεις : Παπακωνσταντής .

Παπάνης & Γιαβριμης (2008) *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση, Ψυχική Υγεία, , Αιγείας*.

Παρασκευόπουλος Ι., (1982), *Εισαγωγή στην Ψυχοπαθολογία*, Γρηγόρη.

Πιτσελά Α. (1994) *Δίκαιο των Ανηλίκων- Διδακτικές Σημειώσεις* (Σχολή Νομικών και Οικονομικών Επιστημών-Τμήμα Νομικής).Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

Ρήγα Α.-Β. (1990) « Σημεία επαφής» και ένταξη των «περιθωριακών ανηλίκων. Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (299-305)

Σαβουλίδης Π. (1990) Κοινωνικοποίηση και επανακοινωνικοποίηση; Στο Λ.Μπεζέ(επιμ) *Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων- Επανένταξη- Εκπαίδευση*. Αθήνα- Κομοτηνή : Σάκκουλα. (303-305)

Σουμέλης Κ. (1999) Από τη σχολική αποτυχία στη σχολική αποτελεσματικότητα. Στο Χ. Κωνσταντίνου- Γ. Πλειός (επιμ.) *Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός- Αιτίες, συνέπειες και αντιμετώπιση*. Πρακτικά Η' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.643-651.

Τσαούσης Δ.Γ. (2006) , *Η κοινωνία του Αθρώπου, εισαγωγή στην κοινωνιολογία*. Αθήνα : Gutenberg.(145-155)

Τσιάκαλος, (2004).*Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικός αποκλεισμός Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη*.

Συλλογικό Έργο Τσιάκαλος Γ, Ντάβου Μ., Παπαθεοδώρου Θ., Καρύδης Β., Χαλάτσης Π., Γαλάνη Β. (2008), *Επικίνδυνα Παιδιά ή Παιδιά σε Κίνδυνο*, Εκδόσεις Lector Αθήνα.

Άννα Φραγκουδάκη (1985) *Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης* : Παπαζήσης. (145-190)

Χάιδου, Α. (1996). *Θετικιστική Εγκληματολογία: Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Bénabou, Kramarz et Prost (2004) *The french zones d'education prioritaire : Much Ado About Nothing, Economics of Education Review, Volume 28*

Mercer,(2000)*Words and Minds : How We Use Language to Think Together*.

ΑΡΘΡΑ

Γιάννης Καϊλάρης , *Το σχολείο ως θεσμός κοινωνικοποίησης* , (Ελεύθερο Βήμα)

Τάκης Καμπύλης, *Ζωνιανά, όλοι σε στάση αναμονής*, *Καθημερινή* (05-04-2009)

Μίνα Μουστάκα-Γιώργος Βαρβέρης , *Στα ζωνιανά δεν έφτασε ο νόμος* , ΤΑ ΝΕΑ,
(Σάββατο 20 Μαρτίου 2010)

Αναστασίου Γ. Ρούσση, *Ο θεσμός της κοινότητας*, *Ελληνική πύλη* (10 Σεπτέμβριος 2009)

Τρούλης Γιώργος, *Μια διαφορετική θέαση και προοπτική του ελληνικού σχολείου*,*(Αναδημοσίευση από τα Ρεθεμνιώτικα Νέα, 26/01/2010)*

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.panoreon.gr/agenda/68.html>

http://www.synidisi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=314&Itemid=

[72](#)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

6/04/2006

Τραγωδία στ' Ανώγεια!

Πιστολίδι για ασήμαντη αφορμή

Ρεπορτάζ Θάνος Περβολαράκης

Χαροπαλεύει ένας 23χρονος που πυροβολήθηκε από άλλο νεαρό, κάτοικο Ζωνιανών έξω από το Γυμνάσιο

Ένα 23χρονο παλικάρι που χαροπαλεύει και δύο χωριά του ορεινού Μυλοποτάμου να βρίσκονται στα πρόθυρα του “εμφύλιου πολέμου” είναι ο απολογισμός του αιματηρού επεισοδίου που σημειώθηκε χθες το μεσημέρι στα Ανώγεια, μετά από μία αστεία παρεξήγηση, εξαιτίας ενός τροχαίου ατυχήματος με μικρές υλικές μάλιστα ζημιές. Ελαφρύτερα τραυματισμένος κι ένας μαθητής Λυκείου από τα Λιβάδια που κι εκείνος, όπως κι ο 23χρονος Ανωγειανός, δέχτηκαν στο σώμα τους τις σφαίρες που βγήκαν από το όπλο ενός νεαρού από τα Ζωνιανά. Μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου που ήταν μπροστά στη νέα τραγωδία που συγκλονίζει από χθες την Κρήτη λίγο έλειψε να γίνουν οι ίδιοι στόχος του οπλοφόρου δράστη. Στην περιοχή, όπου πριν από μερικούς μήνες υπεγράφη εν χορδαίς και οργάνοις η διακήρυξη κατά της οπλοφορίας και οπλοχρησίας παρουσία υπουργών και βουλευτών, τα όπλα δεν έχουν σιγήσει, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει από την πλειοψηφία των κατοίκων. Η ευρύτερη περιοχή έχει δυστυχώς μετατραπεί από χθες σε “εμπόλεμη ζώνη” κι όλοι εύχονται το κακό να σταματήσει εδώ και να μην υπάρξουν κι άλλα θύματα. Η ελλιπής αστυνόμευση στην ευαίσθητη αυτή περιοχή διευκόλυνε για άλλη μία φορά τους

πιστολέρο να δράσουν ανενόχλητοι, όχι μόνο οπλοφορώντας, αλλά κάνοντας και χρήση των όπλων τους σε χώρο που βρίσκονταν ανήλικα παιδιά.

Μοιραία σύγκρουση

Όλα ξεκίνησαν λίγα μόνο λεπτά μετά τη σύγκρουση δύο αυτοκινήτων, στην πίσω πλευρά του Λυκείου των Ανωγείων. Οι οδηγοί τους, ένας κάτοικος των Ανωγείων περίπου 36 ετών και ο νεαρός από τα Ζωνιανά βγήκαν από τα αυτοκίνητά τους για να δουν τις ζημιές που είχαν προκληθεί. Τόσο στο μαύρο αγροτικό 4X4 (με φιμέ τζάμια) που οδηγούσε ο κάτοικος των Ζωνιανών Στέλιος Παπαδάκης 25 ετών, όσο και στο μικρό παλιό Ι.Χ που επέβαινε ο κάτοικος των Ανωγείων είχαν σπάσει- σύμφωνα με αυτόπτες μάρτυρες- μόνο τα μπροστινά φανάρια των δύο αυτοκινήτων. Οι ζημιές δεν ήταν μεγάλες και οι δύο νέοι θα μπορούσαν να λύσουν τις διαφορές τους με άλλο τρόπο, διαφορετικό από αυτόν που επέλεξαν. Σύμφωνα πάντως με αξιωματικούς της ΕΛ.ΑΣ στο Ρέθυμνο, το ότι το τροχαίο σημειώθηκε μπροστά στα μάτια κοριτσιών από την ευρύτερη περιοχή, βοήθησε στο να ανάψουν τα αίματα και να ακολουθήσει η μεταξύ τους συμπλοκή. Οι πρωταγωνιστές του επεισοδίου μόλις πάτησαν έδαφος αφήνοντας μάλιστα ανοικτές τις πόρτες των αυτοκινήτων κι αναμμένες τις μηχανές, άρχισαν να διαπληκτίζονται και τον έντονο διάλογο για το ποιος φταίει και το ποιος θα πληρώσει, διαδέχτηκαν οι ύβρεις και από τις δύο πλευρές, λίγο πριν πιαστούν στα χέρια.

“Ο συγχωριανός μου τον ρώτησε γιατί δεν πρόσεχε και του ζητούσε να πληρώσει τη ζημιά. Ο Στέλιος αντιδρούσε και τότε άρχισαν να βρίζονται. “Θα πληρώσεις τη ζημιά, γιατί δεν έχεις δίπλωμα και δεν πρόσεχες» του είπε του Στέλιου κι εκείνος άρχισε να τον βρίζει λέγοντάς του “είσαι μ..., εσύ δεν πρόσεχες” μας είπε άτομο από την περιοχή, το οποίο από την πρώτη στιγμή είδε το επεισόδιο. Η σύγκρουση σημειώθηκε δέκα λεπτά πριν από τις δύο χθες το μεσημέρι. Πέντε λεπτά νωρίτερα μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου Ανωγείων είχαν μόλις σχολάσει, αφού το τελευταίο κουδούνι είχε χτυπήσει πέντε λεπτά νωρίτερα. Ακούγοντας το θόρυβο από τη σύγκρουση και στη συνέχεια τη φασαρία, μαθητές και καθηγητές έτρεξαν για να δουν ποιοι είναι αυτοί που μαλώνουν. Γυμνασιόπαιδα και μαθητές Λυκείου από Ανώγεια, Ζωνιανά, Γωνιές, Λιβάδια και Κράνα κι ανάμεσά τους μικροί μαθητές του Δημοτικού που είναι πολύ κοντά στο Λύκειο του χωριού, ήταν παρατηρητές ενός επεισοδίου που κατέληξε σε τραγωδία με θύματα συγχωριανούς τους που μπήκαν στη μέση, απλώς

για να σταματήσει η φασαρία...

Περνούσαν

τυχαία

Ο 23χρονος Αναστάσιος Χαιρέτης έμελλε να πάρει μέρος σε ένα άσχημο παιχνίδι που έπαιξε για κείνον η μοίρα. Περνούσε τυχαία από το σημείο, σύμφωνα με τους συγχωριανούς του, και το μόνο που ήθελε ήταν να βοηθήσει για να μη συνεχιστεί η φασαρία. Στο αυτοκίνητο που οδηγούσε ο Ανέστος βρισκόταν και ο καλύτερος του φίλος Νίκος Δραμουντάνης, οι οποίοι βλέποντας τις μπουνιές που έπεφταν “βροχή” σταμάτησαν για να χωρίσουν τους δύο οδηγούς. Κατάφεραν να τους χωρίσουν και να απομακρύνουν τον ένα από τον άλλο. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο Ανέστος Χαιρέτης και ο Νίκος Δραμουντάνης “κρατούσαν” το συγχωριανό τους προσπαθώντας να τον ηρεμήσουν. Δύο ή τρία άτομα είχαν απομακρύνει τον Παπαδάκη, ο οποίος συνέχιζε να βρίζει, λέγοντας ότι δε θα πληρώσει εκείνος τη ζημιά, γιατί δεν έφταιγε. Σύμφωνα με άτομα που βρέθηκαν μπροστά στο επεισόδιο, οι δύο φίλοι προσπαθούσαν να ηρεμήσουν τους οδηγούς των οχημάτων που συγκρούστηκαν, διαφορετικά θα σκοτώνονταν μεταξύ τους. Ίσως να ήξεραν ότι υπάρχουν όπλα στα αυτοκίνητα και ήθελαν να προλάβουν το κακό. Ποιος θα φανταζόταν αυτό που ακολούθησε....Ο νεαρός από τα Ζωνιανά ξέφυγε από τους δύο που τον κρατούσαν και χωρίς κανείς να καταλάβει το πώς, πήγε στο αυτοκίνητό του κι άρπαξε ένα πιστόλι που είχε στο ντουλαπάκι του μαύρου 4X4.Σημάδεψε τον κάτοικο των Ανωγείων με τον οποίο είχαν μαλώσει λίγα λεπτά πριν. Δεν πυροβόλησε στον αέρα για εκφοβισμό. Τρεις πυροβολισμοί έπεσαν. Η πρώτη σφαίρα βρήκε τον Ανέστο πάνω από το αφτί. Έπεσε αμέσως στο έδαφος, χτυπημένος στο κεφάλικαι πλημμυρισμένος στα αίματα. Ο Παπαδάκης σύμφωνα με την Αστυνομία συνέχισε να ρίχνει σημαδεύοντας στον ίδιο στόχο. Η δεύτερη σφαίρα πέρασε «ξυστά» από τον Νίκο Δραμουντάνη, ο οποίος βλέποντας το φίλο του πεσμένο στο χώμα και μέσα στο αίμα, λιποθύμησε. Από την πρώτη στιγμή που ο πιστολέρο έβγαλε το όπλο από το αυτοκίνητό του και πυροβόλούσε, καθηγητές και μαθητές προσπαθούσαν να καλυφθούν από τη μανία του νεαρού άνδρα.Ακολούθησαν σκηνές πανικού. Μαθητές πεσμένοι στο έδαφος προσπαθούσαν να καλυφθούν για να μην τους βρουν οι σφαίρες, ενώ κάποιοι που ήταν παρόντες στο επεισόδιο καλούσαν τους μαθητές που ζουν στα κοντινά χωριά να επιβιβαστούν γρήγορα και με προσοχή μέσα στο λεωφορείο που θα τους πήγαινε στα σπίτια τους με ασφάλεια. Η τρίτη σφαίρα έπληξε στην ωμοπλάτη τον ανήλικο 16χρονο μαθητή της Α' Λυκείου Γιώργο Σωπασή, ο οποίος εκείνη τη στιγμή

προσπαθούσε να ανέβει γρήγορα στο λεωφορείο για να προστατευθεί.

Ξέφυγε

Η εικόνα των δύο τραυματισμένων που βρίσκονταν στο έδαφος και ο φόβος ότι ο Α. Χαιρέτης ίσως ήταν νεκρός “πάγωσε” τους πάντες. Όλοι έτρεξαν για να βοηθήσουν τα παιδιά που είχαν χτυπηθεί και η κατάσταση της υγείας τους- ειδικά του 23χρονου- έδειχνε εξαρχής ότι ήταν εξαιρετικά σοβαρή. Μαθητής του σχολείου μας είπε ότι ακούστηκε μία φωνή να πιάσουν το δράστη, όμως κανείς δεν έδωσε σημασία, καθώς όλοι ενδιαφέρονταν για το αν ζουν οι δύο νέοι που χτυπήθηκαν από τις σφαίρες. “Ο Στέλιος εκμεταλλεύτηκε την ταραχή και την αμηχανία όλων μας κι έφυγε. Το αυτοκίνητό του “κοιτούσε” την πάνω πλευρά του χωριού κι έφυγε χωρίς κανείς να τον ακολουθήσει”. Αξίζει να σημειωθεί ότι το αιματηρό περιστατικό σημειώθηκε λίγα μόνο μέτρα μακριά από το Αστυνομικό Τμήμα των Ανωγείων. Ένα τμήμα που φαίνεται, όπως καταγγέλλουν οι κάτοικοι, να έχει μονάχα διακοσμητικό ρόλο. Μάλιστα, όπως αναφέρουν αυτόπτες μάρτυρες, ο αστυνομικός που εκείνη τη στιγμή ήταν σε υπηρεσία και μπροστά στα μάτια του εκτυλίχθηκε η τραγωδία, δεν μπόρεσε καν στον κόπο, να πλησιάσει για να βοηθήσει να ηρεμήσουν τα πνεύματα. “Ήταν απλώς παρατηρητής” μας είπαν κάτοικοι της περιοχής. Οι δύο τραυματίες μεταφέρθηκαν – πληροφορίες αναφέρουν με ιδιωτικά αυτοκίνητα- αρχικά στο Κέντρο Υγείας Ανωγείων. Ο γιατρός εκεί έκρινε πως και οι δυο θα έπρεπε να μεταφερθούν εκτάκτως στο

εφημερεύον

νοσοκομείο.

Ο ειδικευόμενος γιατρός Ιορδάνης Καπάνταης μας είπε ότι ο μαθητής της Α' Λυκείου είχε τραύμα στο θώρακα κι ο 23χρονος, ήταν σοβαρά τραυματισμένος έχοντας διαμπερές

τραύμα

στο

κεφάλι.

“Κάναμε τις πρώτες βασικές ενέργειες και στη συνέχεια με ασθενοφόρο ξεκινήσαμε για τη μεταφορά τους στο νοσοκομείο. Κινητή μονάδα του ΕΚΑΒ κοντά στις Γωνιές παρέλαβε τον 23χρονο Ανωγειανό, ο οποίος διασωληνώθηκε. Ο δεύτερος τραυματίας με το τραύμα στο θώρακα ήταν περιπατητικός και είχε καλό επίπεδο”.

Αστυνομικός

υποδιευθυντής

Τυχαίο γεγονός χαρακτήρισε το χθεσινό αιματηρό επεισόδιο ο αστυνομικός υποδιευθυντής Ρεθύμνης κ. Σταγάκης. Μάλιστα ο ίδιος προχώρησε ένα βήμα πιο μπροστά, δηλώνοντας στην “Π” ότι δεν υπήρχαν προηγούμενα ανάμεσα στους εμπλεκόμενους και το επεισόδιο οφείλεται στο ότι θέλησαν να εντυπωσιάσουν τις μαθήτριες του σχολείου Σύμφωνα με τον ίδιο, το άτομο που αναζητείται δεν έχει

απασχολήσει κατά το παρελθόν την Αστυνομία. “Σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται για βεντέτα. Τσακώθηκαν δύο νεαροί, έξω από ένα σχολείο. Δε νομίζω ότι είχαν μαλώσει παλιότερα τα άτομα που οδηγούσαν τα δύο οχήματα. Δεν προκύπτει ότι είχαν διαφορές από το παρελθόν” μας είπε ο κ. Σταγάκης.

ΑΡΘΡΟ :

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

6/12/2007

Του Γ.Μ. Τρούλη καθηγητή ΠΚ 1ο

Με το Μυλοπόταμο με συνδέουν ισχυροί, ακατάλυτοι δεσμοί. Η καταγωγή, οι συγγενείς, οι πρώτοι φίλοι, τα πρώτα γράμματα, τα πρώτα βιώματα, οι πρώτες εμπειρίες της ζωής, αλλά και οι πρώτοι προβληματισμοί. Γι' αυτό θεώρησα τιμή μου την πρόταση του προέδρου της Πολιτιστικής Κίνησης Μυλοποταμιτών να πάρω μέρος ως εισηγητής στο 14ο συνέδριό της. Η ιδιότητά μου ως Παιδαγωγού, μου υπαγόρευε ν' ασχοληθώ με θέμα της ειδικότητάς μου, συμβάλλοντας έτσι, στο μέτρο του δυνατού, στην ανάδειξη των προβλημάτων της επαρχίας μας και στην αναζήτηση της λύσης τους. Το θέμα της εισήγησής μου είναι: "Το εκπαιδευτικό έλλειμμα του Μυλοποτάμου και οι συνέπειές του". Ομολογώ πως τα κίνητρά μου ν' ασχοληθώ με το θέμα αυτό πηγάζουν στα εφηβικά μου χρόνια, τότε που μεγαλώνοντας σ' ένα ορεινό χωριό της επαρχίας μας, μοναδικός μαθητής Γυμνασίου μέσα σ' ένα πλήθος παιδιών που τελείωναν τότε το Δημοτικό Σχολείο, συνειδητοποιούσα πως τα Γράμματα ήταν το φύραμα που θα μπορούσε να ζυμώσει και ν' απαλύνει τα ήθη των ανθρώπων, να εξανθρωπίσει κάποιες πρωτόγονες συμπεριφορές, να εκπολιτίσει το λαό, να φέρει ανάπτυξη σ' όλα τα επίπεδα. Τέσσερις 10ετίες από τότε, παρά την αναμφισβήτητη πρόοδο που έχει επιτευχθεί σ' όλους τους τομείς, συγκριτικά με άλλες περιοχές της Κρήτης αλλά και με βάση τις απαιτήσεις του μέλλοντος, διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχει μία υστέρηση, ένα έλλειμμα, ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης, το οποίο θα ήθελα με την ανάλυσή μου να αναδείξω, γιατί το θεωρώ ως την κύρια αιτία των όποιων πράξεων προσβάλλουν το Μυλοπόταμο, αλλά και τη μοναδική δύναμη που θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά όλες τις άλλες μορφές ανάπτυξης: την οικονομική, την κοινωνική, την πολιτιστική κ.α. Ύστερα από τη σύντομη αυτή εισαγωγή πέντε ερωτήματα-άξονες αποτελούν το σώμα της εισήγησής μου:

1. Τι σημαίνει “εκπαιδευτικό έλλειμμα” και ποια η σχέση του με το μορφωτικό και πολιτιστικό έλλειμμα;

2. Πού και πώς διαπιστώνεται η ύπαρξη εκπαιδευτικού ελλείμματος στο Μυλοπόταμο;

3. Ποιες αιτίες γεννούν το εκπαιδευτικό έλλειμμα ενός τόπου;

4. Ποιες είναι οι συνέπειες του εκπαιδευτικού ελλείμματος για ένα άτομο ή μια κοινωνία στη σημερινή εποχή;

5. Πώς ν’ αντιμετωπίσουμε την ύπαρξη του εκπαιδευτικού ελλείμματος;

1. Όταν λέμε “εκπαιδευτικό έλλειμμα” εννοούμε τη μερική ή ολική αδυναμία χρήσης-εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων που παρέχει το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας στους πολίτες της που διανύουν εκπαιδευτική ηλικία, δηλαδή τουλάχιστον την ηλικία των 6-15 ετών, που περιλαμβάνει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Και παρά το γεγονός ότι η εννιάχρονη εκπαίδευση - Δημοτικό και Γυμνάσιο - δεν μπορεί στην εποχή μας να θεωρηθεί επαρκής για να θεωρείται ένας νέος μορφωμένος, θα περιοριστούμε στην εισήγησή μας σ’ αυτό το επίπεδο και θα δείξουμε ότι και σ’ αυτό, στο Μυλοπόταμο υπάρχει μεγάλο εκπαιδευτικό έλλειμμα που υποθηκεύει το μέλλον των παιδιών του. Γιατί οι νέοι που δεν θα εκμεταλλευτούν την περίοδο της βασικής τους εκπαίδευσης δε θα μπορέσουν να ολοκληρώσουν τη μόρφωσή τους και το εκπαιδευτικό τους έλλειμμα θα γίνει μορφωτικό έλλειμμα, έλλειμμα παιδείας και θα εκδηλωθεί κοινωνικά ως πολιτισμικό έλλειμμα, ως κοινωνική, ηθική, αισθητική, γνωστική υστέρηση πολλές φορές με αντικοινωνική συμπεριφορά. Εκπαίδευση, Παιδεία, Πολιτισμός, συνιστούν το τρίπτυχο της εξελικτικής πορείας του μορφωμένου ατόμου. Η εκπαίδευση μέσα από μία ιδιότυπη προσωπική εσωτερίκευση και αφομοίωση των προϊόντων μάθησης, συνθέτει την προσωπική του Παιδεία, και η προσωπική Παιδεία βιώνεται ως Πολιτισμός του ατόμου. Λειψή εκπαίδευση, συνεπώς, συνεπάγεται λειψή Παιδεία και λειψή Παιδεία συνεπάγεται λειψή πολιτισμική συμπεριφορά. Πού όμως και πώς διαπιστώνεται η ύπαρξη εκπαιδευτικού ελλείμματος στο Μυλοπόταμο;

Υπάρχουν τρία κριτήρια υποεκπαίδευσης ενός μαθητικού πληθυσμού:

α) η σχολική διαρροή δηλ. η εγκατάλειψη του σχολείου από ένα μαθητή πριν την ολοκλήρωση του κύκλου των σπουδών του

β) η στασιμότητα δηλ. συνεχείς απορρίψεις του και

γ) η υποεπίδοση στις σπουδές δηλ. η κακή επίδοση σε συνδυασμό με άτακτη φοίτηση, πολλές απουσίες κ.λπ.

Για να σχηματίσουμε μια εικόνα για την εκπαιδευτική κατάσταση στο Μυλοπόταμο και να συνειδητοποιήσουμε αν υπάρχει εκπαιδευτικό έλλειμμα ή όχι, θα ήθελα να δούμε μερικά στατιστικά δεδομένα παρμένα από διάφορες πηγές**

1. Η εικόνα των δημοτικών σχολείων
Από τα 35 δημοτικά σχολεία του Μυλοποτάμου αποφοίτησαν:

το	1995	187	μαθητές
το	1996	176	μαθητές
το	1997	177	μαθητές
το	1998	166	μαθητές και
το	1999	188	μαθητές

Τα νούμερα αυτά δείχνουν μία αυξομείωση του μαθητικού πληθυσμού που τείνει να σταθεροποιηθεί σ' ένα Μ.Ο. 179 μαθητών το έτος, που αν πολλαπλασιαστεί επί 6 τάξεις, σημαίνει ότι ο Μυλοπόταμος έχει σήμερα περίπου 1074 μαθητές που είναι πολύ μικρός αριθμός σχετικά με τη δημογραφική άνθηση που είχε σε προηγούμενα χρόνια.

Ενώ λοιπόν ο μαθητικός πληθυσμός έχει σημαντικά μειωθεί και το δημογραφικό πρόβλημα πλήττει το Μυλοπόταμο όπως και την επικράτεια συνολικά, ένα μεγάλο μέρος, το 25% περίπου αυτού του πληθυσμού δεν τελειώνει το Γυμνάσιο, όπως φαίνεται από τα παρακάτω στοιχεία:

2. Η εικόνα των γυμνασίων

α) Σε επίπεδο επικράτειας ο Νομός Ρεθύμνης είναι ο πρώτος, δυστυχώς, σε σχολική διαρροή. Σύμφωνα με το Κέντρο Καινοτομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΑΠΘ η μαθητική διαρροή στο Ν. Ρεθύμνης είναι 25,99%. Αυτό σημαίνει ότι 1 στα 4 παιδιά που οφείλουν υποχρεωτικά να βρίσκονται στα μαθητικά θρανία του Γυμνασίου, το εγκαταλείπουν για πολλούς και διάφορους λόγους που θα αναπτυχθούν παρακάτω.

β) Εντοπίζοντας την ανάλυσή μας στο Μυλοπόταμο το ποσοστό ανεβαίνει ακόμη περισσότερο. Σύμφωνα με ερευνητικά ευρήματα του συναδέλφου Β. Βουϊδάσκη, η μαθητική διαρροή τα έτη 1984-85 έως 1991-92 στα γυμνάσια Μυλοποτάμου παρουσίασε την παρακάτω εικόνα. (ΠΙΝΑΚΑΣ 1).

Ο Μ.Ο. της επαρχίας είναι 24,8% και είναι ελαφρά μικρότερος του Μ.Ο. του Νομού δεδομένου ότι η επαρχία Αγ. Βασιλείου - κατά περίεργο τρόπο - προηγείται με διαρροή 35,67%.

γ) Τα τελευταία πέντε χρόνια η εικόνα της σχολικής διαρροής έχει βελτιωθεί: το 1995 10,2%

το 1996 12%

το 1997 17,8%

το 1998 17,5% και

το 1999 8,3%, αφού μόνο 13,6% κατά Μ.Ο. εγκαταλείπουν το Γυμνάσιο. Η εικόνα όμως της στασιμότητας (απόρριψης) θα επιδεινώσει τη διαρροή στα επόμενα χρόνια.

δ) Η εικόνα της στασιμότητας είναι η παρακάτω:

το 1995 έμειναν στάσιμοι 125 από τους 312 μαθητές της Α' τάξης των 5 Γυμνασίων της Επαρχίας ήτοι 40%

το 1996 31,7%

το 1997 33,4%

το 1998 30,3% και

το 1999 12%, Μ.Ο. 29,48%

Αυτό σημαίνει ότι 30% περίπου των μαθητών της Α' τάξης των Γυμνασίων της Επαρχίας υποχρεώνεται να επαναλάβει την τάξη που είναι υπερδιπλάσιο του μέσου ποσοστού της Επικρατείας (13% περίπου). Καθώς όμως ένα μεγάλο ποσοστό απ' αυτές δεν έχει όρεξη να επαναλάβει την τάξη και δεν έχει υποστήριξη από το εκπαιδευτικό σύστημα και την οικογένειά του, εγκαταλείπει το σχολείο και διακόπτει στα 13 χρόνια την εκπαίδευσή του!

ε) Το 1999 η εικόνα του μαθητικού πληθυσμού των Γυμνασίων ήταν: (ΠΙΝΑΚΑΣ 2)

Σχόλια:

α) Αρκετά καλή η κατάσταση των Γυμνασίων Πανόρμου και Περάματος

β) Μέση η κατάσταση στα Γυμνάσια Γαράζου και Ανωγείων

γ) Δραματική η κατάσταση στο Γυμνάσιο Κράνας

3. Εικόνα Λυκείων (Α', Β', Γ' τάξης) Ιουν. 1999

α) Γενική εικόνα προόδου (ΠΙΝΑΚΑΣ 3)

Σχόλια: Και σε επίπεδο Λυκείου την καλύτερη εικόνα παρουσιάζει το Λύκειο

Πανόρμου, ακολουθεί το Λύκειο Ανωγείων και έπεται το Λύκειο Περάματος.
β) Εικόνα Β' τάξης Ε. Λυκείων (Πρώτη εφαρμογή μεταρρύθμισης εισόδου στα ΑΕΙ (1999). (ΠΙΝΑΚΑΣ 4)

Σχόλια:

Από 100 μαθητές της Β' τάξης των τριων Λυκείων της Επαρχίας, μόνο 44% προήχθησαν και κρατούν τους βαθμούς τους για την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το επόμενο έτος, εάν βέβαια η επίδοσή τους στην Γ' Λυκείου τους το επιτρέψει. Το 56% θα έχουν, για μοναδική φορά την ευκαιρία να επαναλάβουν την εξέταση τον Σεπτέμβριο και να κρατήσουν τη βαθμολογία εφόσον θα είναι ίση ή καλύτερη απ' αυτή της Γ' Λυκείου. Αυτά σημαίνουν ότι έξι περίπου στους 10 μαθητές (θα αποκλειστούν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι το εκπαιδευτικό έλλειμμα των νέων της επαρχίας θα αυξηθεί στο μέλλον, παρά το ότι το Πανεπιστήμιο βρίσκεται στα πόδια της. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι και στα τρία κριτήρια που συνθέτουν το εκπαιδευτικό έλλειμμα - διαρροή, στασιμότητα, υποεπίδοση - τα ποσοστά είναι πολύ υψηλά και στο σύνολό τους χαρακτηρίζουν ένα μαθητικό πληθυσμό που δεν έχει αισιόδοξες προοπτικές. Αν στα ποσοτικά αυτά χαρακτηριστικά προστεθούν ποιοτικά στοιχεία όπως η έλλειψη άμιλλας (το μεράκι για γράμματα), η ελλιπής προετοιμασία για τη σχολική εργασία για την οποία συχνά παραπονούνται οι εκπαιδευτικοί, κάποιες πράξεις πρώιμης εγκληματικότητας, έλλειψη συνεργασίας σχολείου και οικογένειας κ.α. τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η εκπαιδευτική εικόνα της Επαρχίας είναι αρκετά ζοφερή.

* Τα πρόσφατα γεγονότα στα Ζωνιανά και ο προβληματισμός που αναπτύσσεται, τόσο για τα αίτια που τα γεννούν, όσο και για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψή τους, καθιστούν ιδιαίτερα επίκαιρη την εισήγηση που έκαμα στο 14ο Συνέδριο της Πολιτιστικής Κίνησης Μυλοποταμιτών στο Πέραμα τον Αύγουστο του 1999 και γι' αυτό τη δίνω στη δημοσιότητα.

ΑΡΘΡΟ :

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

6/12/2007

Ποιές αιτίες γεννούν το εκπαιδευτικό έλλειμμα ενός τόπου;

Όλες οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι υπάρχει στενή συνάφεια μεταξύ της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης των ατόμων μιας κοινωνίας και της σχολικής τους επίδοσης. Το εκπαιδευτικό έλλειμμα, επομένως, των παιδιών της επαρχίας μας, δεν μπορεί να μη συνδυαστεί με το χαμηλό εισόδημα πολλών οικογενειών, το χαμηλό μορφωτικό τους κεφάλαιο, τις δυσκολίες των μεταφορών στις σχολικές μονάδες, τις ανάγκες των αγροτικών οικογενειών να απασχολήσουν τα μέλη τους το δυνατό γρηγορότερα για να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των οικονομικών τους προβλημάτων κ.α.

- Το εκπαιδευτικό έλλειμμα συνδέεται επίσης με τη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού. Όπως φάνηκε και από τα προηγούμενα στατιστικά στοιχεία οι ορεινές περιοχές του Μυλοποτάμου έχουν τη μεγαλύτερη σχολική διαρροή και τη χειρότερη σχολική επίδοση, ενώ η κατάσταση είναι σαφώς καλύτερη στα πεδινότερα σχολεία του κάτω Μυλοποτάμου.

- Σημαντικός είναι ο ρόλος των κοινωνικών προτύπων και της περιρρέουσας εκπαιδευτικής ατμόσφαιρας μιας κοινότητας. Σε πολλά χωριά του Μυλοποτάμου τα κοινωνικά πρότυπα είναι η μαγιά, το εύκολο κέρδος, η επίδειξη, η πονηριά, η κακώς εννοούμενη παλλικαριά κ.α.

- Στη διαμόρφωση αυτών των προτύπων συχνά συμβάλλει η ατμόσφαιρα της καφετέριας, οι φίλοι, η ανοχή, αν όχι ο έπαινος των ενηλίκων.

- Την κατάσταση ενισχύουν πολλές φορές οι χαμηλές μορφωτικές φιλοδοξίες πολλών οικογενειών που δεν πιστεύουν στην αξία “των Γραμμάτων” και δεν εμπνέουν στα παιδιά τους φιλοδοξίες για τις σπουδές. Πολλές φορές, αν δεν προσκαλούν οι ίδιες την εγκατάλειψη του σχολείου, δεν επιμένουν, δεν συμβουλεύουν και είναι πρόθυμοι

να δεχθούν τη διακοπή των σπουδών μόλις το παιδί τους εκφράσει σχετική επιθυμία. Μεγάλη βέβαια είναι η ευθύνη του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος που με ασύμβατες με το περιβάλλον εκπαιδευτικές δομές, ακατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα και μέσα, φτωχή υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων, ακατάλληλους καμιά φορά εκπαιδευτικούς κ.λπ. αδυνατεί να ενισχύσει τις κοινωνικά και μορφωτικά ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες να αυξήσουν το μορφωτικό τους κεφάλαιο, αναγκάζοντας τις νεώτερες γενιές να επαναλάβουν τους προγόνους τους και πολλές φορές σε χειρότερη έκδοση.

- Το όλο πλέγμα των αιτιών ενισχύει η πανθομολογούμενη έλλειψη συνεργασίας σχολείου-οικογένειας. Οι δ/ντές των σχολικών μονάδων προπονούνται για την παντελή αδιαφορία των περισσότερων γονέων να προσέλθουν στις συγκεντρώσεις των σχολείων, να ζητήσουν να ενημερωθούν για την πρόοδο των παιδιών τους και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων. Η κατάσταση έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια που οι εκπαιδευτικοί σπάνια διαμένουν στις θέσεις εργασίας τους και η σχέση τους με τα σχολεία είναι στιγνά επαγγελματική. Τα χωριά του Μυλοποτάμου δεν είναι καθόλου ελκυστικές θέσεις για τους εκπαιδευτικούς. Γι' αυτό οι περισσότεροι πηγαίνουν σ' αυτά παρά την αίτησή τους, είναι συνήθως αναπληρωτές και άπειροι επαγγελματικά, και με πρώτη ευκαιρία αλλάζουν θέση, θεωρώντας πολλές φορές την υπηρεσία τους στο Μυλοπόταμο ως εκτόπιση, ως υποβολή σε καταναγκαστικό έργο, πράγμα το οποίο ελάχιστα συμβάλλει στη δημιουργία μορφωσιογόνου κλίματος σε μία κοινότητα.

4. Ποιές είναι όμως οι συνέπειες του εκπαιδευτικού ελλείμματος για

ένα άτομο και μία κοινωνία ιδιαίτερα στην εποχή μας; Στην εποχή που ανατέλλει, όπως βεβαιώνουν όλες οι κοινωνιολογικές αναλύσεις, το εκπαιδευτικό κεφάλαιο θα είναι το πολυτιμότερο κεφάλαιο για τα άτομα και τις κοινωνίες. Επαρκώς μορφωμένο άτομο θεωρείται το άτομο που μπορεί να κατανοεί και να εκφράζεται σ' ένα ικανοποιητικό επίπεδο με πέντε "γλώσσες":

-

Γη	μητρική	του	γλώσσα
----	---------	-----	--------

-

Μια	τουλάχιστον	ξένη	γλώσσα
-----	-------------	------	--------

- Τη γλώσσα της Τεχνολογίας και των μαθηματικών

- Τη γλώσσα της Τέχνης και της Αισθητικής

- Τη γλώσσα του σώματος (άθληση, χορό, σπορ, κ.λπ).
Εν τούτοις ο Μυλοπόταμος δεν φαίνεται να έχει συλλάβει το μήνυμα των καιρών. Για τα άτομα όμως με μειωμένο εκπαιδευτικό κεφάλαιο επιφυλάσσονται ρόλοι περιθωριακοί, εξάρτηση, υποταγή, υποαπασχόληση, μετανάστευση ή πέρασμα στην εγκληματικότητα και τον κοινωνικό εκφυλισμό.

5. Πώς ν' αντιμετωπιστεί η ύπαρξη του εκπαιδευτικού ελλείμματος;
Οι ανωτέρω επισημάνσεις υποχρεώνουν όλους εμάς που ενδιαφερόμαστε για το Μυλοπόταμο να συντονίσουμε τις προσπάθειές μας και να συνεργαστούμε σε διάφορους τομείς και επίπεδα προκειμένου να βελτιώσουμε την κατάσταση.

• Από προσωπική εμπειρία αλλά και παιδαγωγική πεποίθηση θεωρώ καταλυτικό το ρόλο της οικογένειας και ιδιαίτερα το ρόλο της μητέρας. Αν η μητέρα έχει όνειρα για τα παιδιά της, αν τους εμπνέει αγάπη για τα γράμματα και το σχολείο, τα πάντα μπορούν ν' αλλάξουν. Αυτό όμως το ρόλο η μητέρα δεν μπορεί να τον παίξει αν η ίδια δεν είναι μορφωμένη. Γι' αυτό πρέπει με κάθε τρόπο να ενισχυθεί η μόρφωση των κοριτσιών και να διασφαλιστεί η επιμόρφωσή τους στους ρόλους των μητέρων, των συζύγων, των δημοτικών συμβούλων, των υπευθύνων οικογενειακών επιχειρήσεων κ.λπ. Ο ρόλος της γυναίκας στο Μυλοπόταμο πρέπει να αναβαθμιστεί:

Για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος στο Μυλοπόταμο θεωρώ ότι είναι καταλυτικός ο ρόλος των νέων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δεν είναι μόνο η οικονομική ανάπτυξη, τα έργα υποδομής, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λπ. που θα δικαιώσουν την αποστολή τους. Πρώτο τους μέλημα πρέπει να γίνει η εκπαιδευτική αναβάθμιση των δημοτών τους. Μια αναδιάρθρωση των σχολικών μονάδων με συμπτώξεις των ολιγοθεσίων σχολείων είναι πια επιβεβλημένη στην εποχή μας. Σε συνεργασία με τους επίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, θα μπορούσε να στρατολογηθεί εκπαιδευτικό προσωπικό με

κριτήρια εκτός από τα επιστημονικά, ηθικά, ιδεολογικά, στράτευσης σε μια ιδέα, προσφοράς στην κοινωνία, ιδέα που θα συμερίζονταν ιδιαίτερα εκπαιδευτικοί με εντοπιότητα και όχι με αναγκαστικές τοποθετήσεις άπειρων και ξένων προς τα ήθη και τον πολιτισμό της Επαρχίας. Ένα Δημοτικό Επιμορφωτικό Κέντρο (ΔΕΚ) θα μπορούσε να διασφαλίσει την επιμόρφωση των δημοτών του, όλων των ηλικιών, οργανώνοντας επιμορφωτικά σεμινάρια πάσης φύσεως ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους.

- Η συμβολή των πολιτιστικών συλλόγων, της εκκλησίας, των αθλητικών σωματείων, θα μπορούσε να είναι αποφασιστικής σημασίας για την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης που απαιτούνται για την ανάπτυξη κάθε δήμου.
- Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να αποκτήσει ευελιξία και προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες μιας περιφέρειας αφήνοντας μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλιών στους φορείς της τοπικής κοινωνίας, τόσο σε θέματα διοικητικής οργάνωσης όσο και σε θέματα πρόσληψης προσωπικού, διαμόρφωσης τοπικών προγραμμάτων ενίσχυσης των ατόμων που συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες στο σχολείο κ.λπ.
- Σε μια κοινωνία όπως αυτή του Μυλοποτάμου που το φιλότιμο αποτελεί στοιχείο ταυτότητας θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέσο κολασμού των κακών και μέσο τιμής και επαίνου των καλών. Οι φιλήσυχοι, οι τίμιοι, οι νομοταγείς πολίτες είναι αλληλέγγυοι με το νόμο, τη δημόσια τάξη, την ασφάλεια, τη δικαιοσύνη, το κράτος δικαίου, την εφορεία, την τοπική αυτοδιοίκηση και έχουμε υποχρέωση να υπερασπιστούμε τους θεσμούς από τους ζωοκλέφτες, τους οπλοφόρους, τους χασισοκαλλιεργητές, τους ληστές, τους πάσης φύσεως εγκληματίες που ντροπιάζουν την Επαρχία. Η περιφρόνηση, η κοινωνική απομόνωση, θα ήταν ίσως η καλύτερη τιμωρία γι' αυτή την μικρή μειοψηφία που μας ντροπιάζει.

Συμπεραίνω:

Όλες οι κοινωνίες έχουν τα προβλήματά τους. Ιδιαίτερα στην εποχή μας, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, το διαπολιτισμικό ανακάτεμα των λαών, η διάχυση των πληροφοριών, ο καταναλωτισμός, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η επιβολή της θέλησης του ισχυρού, τα έχουν πολλαπλασιάσει. Το μόνο όπλο για να σωθεί το άτομο από την εκμετάλλευση, την εξάρτηση, τις χείμερες και να σταθεί υπεύθυνα στα πόδια του είναι η Παιδεία. Θέλησα να αναδείξω την ανάγκη αναβάθμισης της εκπαίδευσης στο Μυλοπόταμο αφού διαπίστωσα ότι υπάρχει έντονο εκπαιδευτικό έλλειμμα.

Το έκαμα από βαθιά πίστη στην δύναμη Της Αγωγής και γιατί πιστεύω ότι “Η Παιδεία καθάπερ ευδαίμων χώρα, όλα τ’ αγαθά φέρει” (Πλάτων). Η Πολιτιστική Κίνηση Μυλοποταμιτών που μου έδωσε την ευκαιρία να αναπτύξω τις σκέψεις μου αυτές, αξίζει κάθε έπαινο για τις προσπάθειες που καταβάλλει τώρα και 14 χρόνια γι’ αυτό το σκοπό. Μακάρι να μην κουραστεί να συνεχίσει τον αγώνα.
* Τα πρόσφατα γεγονότα στα Ζωνιανά και ο προβληματισμός που αναπτύσσεται, τόσο για τα αίτια που τα γεννούν, όσο και για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψή τους, καθιστούν ιδιαίτερα επίκαιρη την εισήγηση που έκαμα στο 14ο Συνέδριο της Πολιτιστικής Κίνησης Μυλοποταμιτών στο Πέραμα τον Αύγουστο του 1999 και γι’ αυτό τη δίνω στη δημοσιότητα.

ΑΡΘΡΟ :

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

6/11/2007

Αφήνουν το σχολείο για να δουλέψουν

8.000 μαθητές εγκαταλείπουν κάθε χρόνο την εκπαίδευση κυρίως για οικονομικούς λόγους- Ένας στους 10 Έλληνες δεν τελείωσε το Δημοτικό

ΕΡΕΥΝΑ: Χρήστος Κάτσικας , ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Φωτεινή Στεφανοπούλου, Γιώργος Βουνάτσος, Γιώργος Κώνστας, Δάμων Δαμιανός

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ: Δευτέρα 26 Νοεμβρίου 2007

«Σταμάτησα το Γυμνάσιο στα 14 μου χρόνια, μετά τον χωρισμό των γονιών μου. Λόγω οικονομικών δυσκολιών, άρχισα αμέσως να δουλεύω σε ζαχαροπλαστεία, στην αρχή, ως οδηγός τώρα. Τότε δεν είχα άλλη επιλογή, παρά να μην τελειώσω το σχολείο».

Ο 25χρονος Κωνσταντίνος Κατσουλάκης από τα Χανιά, υποχρεώθηκε πριν από έντεκα χρόνια να αφήσει το σχολείο, όπως συμβαίνει με περίπου οκτώ χιλιάδες μαθητές κάθε χρόνο. Τόσοι είναι αυτοί που εγκαταλείπουν τα θρανία πριν ολοκληρώσουν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (Δημοτικό- Γυμνάσιο). Η εγκατάλειψη του υποχρεωτικού σχολείου στη χώρα μας έχει «μακρά ιστορία» και εκατοντάδες χιλιάδες θύματα. Στην τελευταία απογραφή πληθυσμού αποκαλύπτεται ότι 1.000.000 άνθρωποι, δηλαδή περίπου ένας στους δέκα κατοίκους δεν έχουν ολοκληρώσει ούτε το Δημοτικό Σχολείο, ενώ περίπου 2.800.000, ηλικίας 16 ετών και άνω, δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική- στοιχειώδη εκπαίδευση, το υποχρεωτικό 9χρονο σχολείο (Δημοτικό- Γυμνάσιο). Το σημαντικότερο; Ανάμεσα στις δύο απογραφές (1991- 2001), περίπου 120.000 παιδιά δεν ολοκλήρωσαν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, παρ' όλο που βρίσκονταν σε σχολική ηλικία όταν αυτή θεσμοθετήθηκε

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ

Τη δεκαετία 1991- 2001, περίπου 120.000 παιδιά δεν ολοκλήρωσαν την 9χρονη εκπαίδευση παρ' όλο που ήταν υποχρεωτική

ως υποχρεωτική. Σήμερα, 32 χρόνια μετά τη συνταγματική κατοχύρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, περίπου 8.000 παιδιά- σύμφωνα με τα στοιχεία- εξακολουθούν να εγκαταλείπουν κάθε χρόνο το Γυμνάσιο!

Ο Κ. Κατσουλάκης είναι σήμερα μαθητής του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας στα Χανιά. «Σκέφθηκα ότι πρέπει να τελειώσω έστω το Γυμνάσιο. Παρά το γεγονός ότι φίλοι μου με αποθάρρυναν, λέγοντάς μου "τι θέλεις τώρα το σχολείο;", εγώ κατάλαβα ότι ποτέ δεν είναι αργά».

«Όταν τελείωνα την Α' Γυμνασίου, πέθανε ο πατέρας μου. Ήμασταν έξι παιδιά και τα

μεγαλύτερα, υποχρεωτικά, έπρεπε να δουλέψουμε για να μπορέσουμε να συντηρήσουμε τους άλλους. Σταμάτησα το σχολείο, αλλά το είχα πάντα αποθημένο». Η 33χρονη, σήμερα, Αργυρώ Ρουμελιωτάκη από τα Χανιά, είναι μητέρα πέντε παιδιών και παράλληλα, τον τελευταίο χρόνο μαθήτρια του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας. Η κ. Ρουμελιωτάκη υποχρεώθηκε να αφήσει το σχολείο λόγω οικονομικών προβλημάτων της οικογένειάς της. Άλλωστε, οι παράγοντες φτώχεια- ανεργία- πολιτιστική στέρηση συντελούν σημαντικά στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και στην εκπαιδευτική αποστέρηση. Αιχμή του δόρατος παιδιά εργατών, ομογενών και της μειονότητας **ΤΟ ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ** ποσοστό πολιτών που δεν ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση έχουν οι Νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης, Χανίων, Αχαΐας, Χίου, Δωδεκανήσου (35-49%), ενώ οι Νομοί Ροδόπης, Ευρυτανίας, Ξάνθης, Καρδίτσας και Γρεβενών έχουν το 63-67% των κατοίκων τους με σχολικές γνώσεις χαμηλότερες από τις υποχρεωτικές. Το πρόβλημα αγγίζει κυρίως τη μειονότητα. Ο 34χρονος Χασάν Αχμέτ από την Κομοτηνή άφησε το σχολείο όταν τελείωσε το Δημοτικό. «Τα μαθήματα διδάσκονταν σε δύο γλώσσες, τα ελληνικά και τα τουρκικά, και πάντοτε με συνοπτικό τρόπο, με αποτέλεσμα να μη μαθαίνουμε ούτε τα τουρκικά ούτε τα ελληνικά που μας είναι απαραίτητα, όχι μόνο για να ενταχθούμε κοινωνικά, αλλά και να μπορούμε να παρακολουθήσουμε επί ίσοις όροις με τους χριστιανούς μαθητές το Γυμνάσιο», λέει. Εκτός από το πρόβλημα της γλώσσας, η φτώχεια των οικογενειών και η ανάγκη για επαγγελματική αποκατάσταση είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες που οδηγούν στην ίδια κατεύθυνση. Ο κ. Αχμέτ έχει σήμερα δικό του συνεργείο αυτοκινήτων και προτρέπει τους υπαλλήλους του να εγγράφονται στο εσπερινό Γυμνάσιο της Κομοτηνής. Ο ίδιος τελειώνει σε δύο χρόνια εσπερινό Λύκειο και θέλει η δεκάχρονη κόρη του να διεκδικήσει μια θέση στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Μια ματιά στα βασικά χαρακτηριστικά των νομών που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου φανερώνει ότι πρόκειται για περιφερειακούς νομούς, αγροτικούς κατά βάση και οικονομικά στερημένους.

Το ίδιο ισχύει και για τις φτωχογειτονίες των αστικών κέντρων με τους αλλοδαπούς, τους ομογενείς και τα Τσιγγανόπουλα... Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ο 22χρονος Μιχάλης Γεωργιάδης, ομογενής από τη Γεωργία, που αναγκάστηκε να σταματήσει το σχολείο όταν ήταν στη Γ΄ Γυμνασίου. «Όταν πέθανε ο πατέρας μου αναγκάστηκα να σταματήσω το σχολείο, για να βοηθήσω οικονομικά τη μητέρα μου και τον μικρότερό μου αδερφό. Έτσι, έπιασα

δουλειά κοντά στον θείο μου, που δουλεύει σε οικοδομές και μέχρι σήμερα συνεχίζω να εργάζομαι ως τεχνίτης», λέει. Στα σχολεία της Αθήνας «μετά τον Κηφισό» και στον Πειραιά, η πρόωρη εγκατάλειψη του υποχρεωτικού σχολείου καταγράφει διπλάσια ποσοστά σε σχέση με τα σχολεία της Βόρειας και Ανατολικής Αττικής. Το ίδιο ισχύει και για το δυτικό τμήμα της Θεσσαλονίκης, δηλαδή το πιο φτωχικό τμήμα του νομού. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα Γυμνάσια του Λαγκαδά (από τους Φ. Κουρτίδου, Ε. Μπρίκα, Ε. Πασχαλίδου, Χ. Ρουμπίδη και Γ. Παπαδόπουλο) τα παιδιά που εγκατέλειπαν το σχολείο έφταναν το 15,5% σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησαν οι εκπαιδευτικοί. Η ταυτότητα τους; Παιδιά φτωχών αγροτών και εργατών, παιδιά ανέργων, Τσιγγάνων και μεταναστών.

Μαύρο ρεκόρ στον Μυλοπόταμο

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ των Γυμνασίων με τη μεγαλύτερη εγκατάλειψη μαθητών στην Ελλάδα, τρία προέρχονται από την περιοχή του Μυλοποτάμου: Ανώγεια, Κράνα, Πέραμα. Σύμφωνα με έρευνα του καθηγητή του Γυμνασίου Ανωγείων Νίκου Πατηνιώτη που προσπάθησε να διερευνήσει τα αίτια του φαινομένου στον ορεινό Μυλοπόταμο, η εγκατάλειψη του Γυμνασίου συνεχίζει να αφορά τον έναν στους τέσσερις-πέντε μαθητές. Τα στοιχεία επιβεβαιώνονται και από το Γραφείο Συμβουλευτικής του Δήμου Ρεθύμνης, σύμφωνα με το οποίο η διαρροή κυμαίνεται από 12,95% έως 40,94%. Το υψηλότερο ποσοστό διαρροής κατέχει το Γυμνάσιο Κράνας, το οποίο βρίσκεται δίπλα στα Ζωνιανά και στα υπόλοιπα χωριά της επαρχίας Μυλοποτάμου που την τελευταία περίοδο έγιναν «διάσημα» για τα φαινόμενα ζωοκλοπών, κατοχής και εμπορίας όπλων, καλλιέργειας και εμπορίας χασίς που γίνονται από μικρή μερίδα κατοίκων.

Από την άλλη, τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων των νησιών του Αιγαίου και του Ιονίου τροφοδοτούν, κατά κύριο λόγο, την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου προκειμένου να προσφέρουν την «εργατική τους δύναμη» στην αυξημένη ζήτηση που δημιουργεί η βιομηχανία του τουρισμού.

ΑΡΘΡΟ :

Αρθρογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία

6/11/2007

δημοσίευσης:

“Γνώριζαν όλοι για την επιχείρηση και μας περίμεναν”

Για μία επιχείρηση προς το θάνατο, για μία φονική ενέδρα μίλησαν χθες οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι των ειδικών φρουρών Κρήτης Γιάννης Μιχελάκης και Μανώλης Τσαχπίνης, αναφερόμενοι στο περιστατικό. Τα όσα είπαν σοκάρουν. Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος της Παγκρήτιας Ένωσης Ειδικών Φρουρών μίλησαν για επιχείρηση κακά σχεδιασμένη, γνωστή από πριν σε κατοίκους του χωριού, οι οποίοι περίμεναν την άφιξη των αστυνομικών. «Αυτοί που έχουν ευθύνη, έχουν ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και όλοι ξέρουν ποιοι είναι. Ας μας αφήσουν οι πολιτικοί να κάνουμε τη δουλειά μας. Η Αστυνομία και θέλει και μπορεί να το πράξει» είπε το προεδρείο τω ειδικών φρουρών. Σύμφωνα με τον κ. Μιχελάκη, η επιχείρηση φαινόταν ότι ήταν κακώς σχεδιασμένη. «Στέλνουν σε ένα χωριό 1500 ατόμων που οι περισσότεροι οπλοφορούν, εκεί όπου γίνεται διακίνηση ναρκωτικών, στέλνουν στις 11 το πρωί 40 άτομα για να σκοτωθούν». «Οι συνάδελφοί μου δεν γνώριζαν ότι θα πήγαιναν για έρευνα σε σπίτι στα Ζωνιανά. Ακούστηκε ότι θα συνόδευαν χρηματοποστολή» σχολίασε.

Πληροφορία

Μία πληροφορία που έδωσε στην «Π» υψηλόβαθμος αξιωματικός της Αστυνομίας και δεν έχει επιβεβαιωθεί είναι όμως ιδιαίτερα σοβαρή, αναφέρει ότι η επιχείρηση που σχεδιάστηκε από υψηλόβαθμους αξιωματικούς έγινε για να αναστρέψει η Αστυνομία το αρνητικό σε βάρος της κλίμα. «Ο σχεδιασμός έγινε για να δείξει η Αστυνομία ότι ο Μυλοπόταμος δεν είναι άβατο για εμάς. Αυτή την κίνηση που οι δικοί μας ευελπιστούσαν να εξελιχθεί σε επιτυχημένη φιάστα, κατέληξε σε τραγωδία. Κι αυτό γιατί κάτοικοι είχαν ενημερωθεί από πριν για το τι επρόκειτο να γίνει» είπε στην «Π» ο αξιωματικός.

Στη σύσκεψη που έγινε μία ημέρα πριν στην Αστυνομική Διεύθυνση Ρεθύμνου αξιωματικός πρότεινε να υπάρχει κάλυψη από τα βουνά, γνωρίζοντας ότι υπάρχει ο κίνδυνος των πυροβολισμών. Η πρόταση αυτή του αξιωματικού δεν έγινε δεκτή, γιατί όπως ειπώθηκε στη σύσκεψη, «οι συγγενείς του ατόμου που θα ελεγχθεί το σπίτι του είναι ενημερωμένοι και όλα θα κυλήσουν ομαλά»!

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία

6/11/2007ΑΡΘΡΟ :

δημοσίευσης:

ΡΕΖΙΛΕΨΑΝ το κράτος οι...ταλιμπάν!

Ενέδρα - πρόκληση στα Ζωνιανά για τους άνδρες των ΕΚΑΜ που τους περίμεναν

- Τρεις τραυματίες, μ' έναν αστυνομικό να χαροπαλεύει από τις σφαίρες
- Μας έστειλαν για σφαγή, καταγγέλλουν στην "Π" όσοι διασώθηκαν από

την επιχείρηση - φιάσκο

• Ηρθε από την Αθήνα ειδική ομάδα των ΜΑΤ με τον αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ και οργανώνεται η επέμβαση

Σε ενέδρα θανάτου έπεσαν οι δυνάμεις της Αστυνομίας που διατάχθηκαν «με κάθε κόστος» να επιχειρήσουν χθες το πρωί στα Ζωνιανά. Αδίστακτοι εγκληματίες που είτε γνώριζαν από την προηγούμενη ημέρα για την επιχείρηση της ΕΛΑΣ είτε αντιλήφθηκαν το κομβόι των αστυνομικών έστρεψαν τα όπλα τους κατά των οχημάτων της Αστυνομίας πυροβολώντας αδιακρίτως. Από τον καταιγισμό των σφαιρών τραυματίστηκε πολύ σοβαρά στο κεφάλι ένας ειδικός φρουρός που υπηρετεί στα Χανιά και ελαφρύτερα δύο συνάδελφοί του που ανήκουν στη δύναμη του ΤΑΕ Ρεθύμνου. Η επιχείρηση φιάσκο της Αστυνομίας στον ορεινό Μυλοπόταμο υποχρέωσε σε κάθοδο στην Κρήτη τον Αρχηγό του Σώματος Αν. Δημοσχάκη, τον επιθεωρητή Νοτίου Ελλάδος Χρ. Δρακόπουλο, καθώς και αστυνομικούς Ειδικών Δυνάμεων από την Αθήνα.

Η προγραμματισμένη επιχείρηση αποσκοπούσε στη διενέργεια έρευνας σε σπίτια νεαρών Ζωνιανών που την περασμένη Παρασκευή εντοπίστηκαν να προμηθεύουν με ναρκωτικά άτομα στην περιοχή του Ηρακλείου. Σημειώνεται ότι μετά τη σύλληψη του ενός και αφού είχε ζητηθεί να γίνουν έρευνες για τον εντοπισμό και του άλλου που αναζητείται ο Υποστράτηγος Κρήτης Αντ. Βιτωράκης επισκέφθηκε το χωριό. «Πήγα για υπηρεσιακούς λόγους και δεν συνάντησα κατοίκους των Ζωνιανών» δήλωσε στην «Π», προκαλώντας πολλά ερωτηματικά γι αυτή του την επίσκεψη.

ΑΡΘΡΟ :

Εγκλημα και ατιμωρησία στα Ζωνιανά

Ποιοι συμμετέχουν στις επιθέσεις κατά των αστυνομικών, τι υποστηρίζουν οι κάτοικοι και τι αναφέρουν οι εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ.

Β. Γ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ | Κυριακή 11 Νοεμβρίου 2007

Πώς από το εμπόριο χασίς οι «βαρόνοι» πέρασαν στην προστασία νυχτερινών κέντρων, στις κλοπές αυτοκινήτων και στις ληστείες τραπεζών

ΖΩΝΙΑΝΑ

«Στο πρόσωπο του αστυνομικού ο Ζωνιανός έβλεπε και βλέπει τον "ζαπτιέ" (τον χωροφύλακα της Τουρκοκρατίας), τον ραβδούχο (της ναζιστικής κατοχής) και τους γερμανούς επικεφαλής των φυλακίων Γαράζου και Γενί Γκαβέ, που έρχονται να του στερήσουν την ελευθερία του ή και τη ζωή του ακόμη». Απόσπασμα από το βιβλίο του 71χρονου δασκάλου *Δημήτρη Παρασύρη* από τα Ζωνιανά. Του απομακρυσμένου χωριού του Ψηλορείτη με τους 1.600 κατοίκους, οι οποίοι ανήκουν σε 16 οικογένειες. Του χωριού που μετετράπη σε θέατρο αιματηρών συγκρούσεων και αστυνομικών επιχειρήσεων την τελευταία εβδομάδα. Η ενέδρα θανάτου το μεσημέρι της προηγούμενης Δευτέρας εναντίον 43 αστυνομικών, ένας από τους οποίους δίνει μάχη για τη ζωή του στο Νοσοκομείο Ηρακλείου, και η γιγαντιαία αστυνομική επιχείρηση που ακολούθησε αποτελούν μία ακόμη μάχη του πολύχρονου «ακήρυχτου πολέμου» της Ελληνικής Αστυνομίας με ομάδες κατοίκων των Ζωνιανών. Οι αστυνομικοί μιλάνε για τέσσερις μεγάλες οικογένειες κακοποιών «που καλλιεργούν εκατοντάδες στρέμματα με χασίς, που επενδύουν τα τεράστια έσοδά τους από το εμπόριο ναρκωτικών σε νομιμοφανείς επιχειρήσεις της Κρήτης, που διεκδικούν στην περιοχή τους να μην ισχύει άλλος νόμος από τον δικό τους. Να μην τους απειλεί καμία τιμωρία»... Οι Ζωνιανοί, από την πλευρά τους, μαζεμένοι αυτές τις ημέρες στα καφενεία και στα σπίτια τους για «υπερβολές της Αστυνομίας, που χρεώνει σε ένα χωριό τις παρανομίες 10-20 ανθρώπων...». Ποια είναι η αλήθεια για τα Ζωνιανά; Είναι η μικρή...Κολομβία

της Κρήτης, όπως λένε κάποιοι ένστολοι; Μια παρεξηγημένη περιοχή, όπου το «αντάρτικο» και η «ανυποταγή» αποτελούν παράδοση από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και της Αντίστασης; Η αλήθεια, το ψέμα και η υπερβολή, ανάλογα με το ποιος μιλάει κάθε φορά, ακροβατούν πίσω από τις εικόνες των κατεστραμμένων από σφαίρες τζιπ της Αστυνομίας στην ενέδρα της Δευτέρας αλλά και των πάνοπλων αστυνομικών των ΕΚΑΜ να μπαινοβγαίνουν από τα χαμόσπιτα κάποιων Ζωνιανών στις μεξονέτες γειτόνων τους και να βρίσκονται μπροστά σε υπερπολυτελή αυτοκίνητα, αποξηραντήρια χασίς και...φουσκωμένα τραπεζικά βιβλιάρια απ' όλες τις τράπεζες του κόσμου.

Τα Ζωνιανά βρίσκονται σε υψόμετρο 640 μέτρων και ο μύθος λέει ότι πήραν το όνομά τους από έναν βοσκό τον οποίο έλεγαν Ζας ή Ζου. Αν κάποιος διαβάσει ορισμένα δημογραφικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μπορούσε να τα καταχωρίσει στα χωριά... πρότυπα όλης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι από τα λίγα χωριά που, παρά τη μετανάστευσή του, βλέπει να αυξάνεται συνεχώς ο πληθυσμός του. Είναι μάλιστα το πρώτο σε ποσοστό νέων κάτω των 24 ετών (54%) και έχει το μικρότερο ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού (μόλις το 30%) σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιστορία λέει ότι δεκάδες Ζωνιανοί σκοτώθηκαν στους μεγάλους απελευθερωτικούς αγώνες και στους τελευταίους πολέμους. Δεκαοκτώ Ζωνιανοί τινάχθηκαν στο Αρκάδι, δώδεκα σκοτώθηκαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, τρεις στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στον οποίο τραυματίστηκαν άλλοι έντεκα, και δεκαπέντε ακόμη εκτελέστηκαν από τα στρατεύματα κατοχής. Οι κάτοικοι του χωριού έχουν να το λένε ότι τα Ζωνιανά είναι το μόνο μέρος όπου δεν έμεινε μόνιμα κανένας κατακτητής, είναι το μοναδικό χωριό του Μυλοποτάμου της Κρήτης όπου οι Τούρκοι δεν κατόρθωσαν να χτίσουν πύργο.

* Ο πυρηνικός φυσικός και ο αστυνομικός

Οι κάτοικοι του χωριού έχουν να το λένε «για τους δεκάδες επιτυχημένους Ζωνιανούς που είναι οικονομολόγοι, γιατροί, δικηγόροι, αξιωματικοί του Λιμενικού κι ανάμεσα σε αυτούς ένας πυρηνικός φυσικός που δουλεύει στη NASA και είναι το μεγάλο καμάρι μας». Υπάρχει κι ένας Ζωνιανός, ο **Εμμ. Πλουμής**, που πήρε τη μεγάλη απόφαση κι έγινε... αξιωματικός της Αστυνομίας! Εξάλλου με μεγάλη περηφάνια αναφέρουν ότι τα Ζωνιανά, στην άκρη του Ψηλορείτη, έχουν βγάλει και δεινό... χάκερ! Πρόκειται για τον **Γιάννη Παρασύρη**, ο οποίος σπούδαζε Ιατρική στην Μπολόνια και, όπως

υπερηφανεύεται, «έσπασε» - τον Μάιο του 2005 - τους κωδικούς της CIA και απεκάλυψε το πόρισμα για τις συνθήκες θανάτου του ιταλού πράκτορα *Νικόλα Καλιπάρι* στο Ιράκ, κατά την προσπάθεια απελευθέρωσης ιταλίδας δημοσιογράφου.

Το μεσημέρι της Τετάρτης, στις παρυφές του χωριού, κάτοικοι των Ζωνιανών που δεν άφηναν από τα μάτια τους τούς εκατοντάδες αστυνομικούς με τα αλεξίσφαιρα γιλέκα, που μπαινόβγαιναν στα σπίτια τους, μας έλεγαν: *«Τι μας ψάχνουν; Δεν βγάζουμε τα χρήματά μας από το χασίς, όπως λέτε. Κάθε οικογένεια έχει κτήματα στα πεδινά και στις παραλιακές περιοχές του Νομού Ρεθύμνου. Από το ίδιο το χωριό βγάζουμε μόνο 500 κιλά σταφίδα και 1.000 κιλά λάδι. Εχουμε όμως πολλαπλάσια έσοδα από τα κτήματά μας, αλλά και από μερικά τουριστικά καταλύματα. Παίρνουμε επιδοτήσεις 30.000 - 50.000 ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση και θα παίρναμε περισσότερα αν δεν παρενέβαιναν παράγοντες από τα Ανόγεια που λύνουν και δένουν και μας... ρίχνουν. Κι αν αγοράζουμε πολυτελή σπίτια και αυτοκίνητα, παίρνουμε δάνεια όπως όλος ο άλλος κόσμος. Δεν μπορούμε να μας χρεώνουν τις παρανομίες μερικών ανθρώπων από το χωριό»...* Αυτή είναι, βέβαια, η μία ανάγνωση. Ο πρόεδρος της Κοινότητας Ζωνιανών κ. **Κ. Παρασύρης** λέει ότι *«το πρόβλημα με το χασίς και τις επιθέσεις κατά των αστυνομικών είναι με το 5%-7% των κατοίκων του χωριού. Τους έχω προσεγγίσει και έχω συζητήσει μαζί τους. Καταλαβαίνετε όμως ότι, πέρα από μερικές κουβέντες και ορισμένες συμβουλές, δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο...»*.

*** Οι δάσκαλοι εγκαταλείπουν**

Η μεγάλη στροφή, λέει ο νομαρχιακός σύμβουλος κ. **Ι. Παρασύρης**, συντελέστηκε *«τη δεκαετία του '90, όταν εμφανίστηκε στο χωριό κάποιος παραγωγός χασίς και τον ακολούθησαν ορισμένες οικογένειες ακόμη. Πριν είχαμε πολλούς πολιτιστικούς συλλόγους. Μάλιστα είχαμε και την πρώτη σχολή κρητικών παραδοσιακών χορών. Ολα αυτά όμως εξαφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια»*. Δεν θέλει πολύ για να γυρίσει μια ολόκληρη κοινωνία πίσω, όπως έλεγε άλλος κάτοικος του χωριού: *«Εχουμε εξατάξιο δημόσιο σχολείο με 80 παιδάκια. Αλλά εδώ πάνω μόλις έρχονται οι δάσκαλοι*

σκέφτονται πώς θα φύγουν. Παίρνουν αμέσως αποσπάσεις για Ηράκλειο και Ρέθυμνο. Γυμνάσιο και Λύκειο υπάρχουν στην Κράνα και στα Ανώγεια. Αλλά μόνο δεκαπέντε με είκοσι παιδιά τελειώνουν πλέον το Λύκειο. Εξάλλου και οι λίγοι που σπουδάζουν μένουν τελικά άνεργοι. Και ύστερα βλέπουν αυτούς με τα πολυτελή σπίτια, τα γρήγορα αυτοκίνητα, τα ξενύχτια στα μαγαζιά της Κρήτης και σκέφτονται να ακολουθήσουν τον ανάποδο δρόμο. Το ένα φέρνει το άλλο και το κακό παράδειγμα απλώνεται». Την ώρα που τα έλεγε αυτά, ένα τζίπ περνούσε από μπροστά του και τρεις πάνοπλοι αστυνομικοί άρχισαν να ψάχνουν με τον ειδικά εκπαιδευμένο σκύλο για χασίς σε κάτι σκισμένες σακούλες σκουπιδιών που είχαν διασκορπισθεί σε όλον τον κεντρικό δρόμο. Τριάντα κάτοικοι του χωριού παρακολουθούσαν από ένα καφενείο, απέναντι από το γραφείο της κοινότητας, χωρίς να λένε λέξη. Λίγο πιο κάτω τα έκπληκτα μάτια των παιδιών του δημοτικού σχολείου πίσω από τα κάγκελα του προαυλίου παρακολουθούσαν κι αυτά: «Αυτούς με τις μαύρες στολές και τις κουκούλες να μπαίνουν στα σπίτια τους» όπως παρατηρεί ο συνομιλητής μας.

*** «Γίνεται μαζική καλλιέργεια χασίς»**

Ο δικηγόρος κ. **Γ. Μαρής**, ο οποίος έχει χειρισθεί υποθέσεις αστυνομικών που εμπλέκονται σε αιματηρές συμπλοκές στην περιοχή, καταλογίζει στην τοπική κοινωνία ότι «δεν έχει απωθήσει, παρ' ότι θα μπορούσε, τους παραβάτες». Εκθεση που συνέταξαν τοπικοί αξιωματικοί αποδεικνύει ότι όλοι γνώριζαν, καθώς «στα Ζωνιανά γίνεται μαζική καλλιέργεια χασίς σε φυτείες, οι περισσότερες από τις οποίες είναι κοντά στο χωριό». Η μικρή απόσταση «διευκολύνει τους παραγωγούς χασίς στις κινήσεις τους και στην έγκαιρη κάλυψη των καλλιεργειών» όποτε πλησιάζει το ελικόπτερο της Αστυνομίας. Το 2004 η Αστυνομία είχε εντοπίσει στην περιοχή 18 φυτείες χασίς με 4.681 δενδρύλλια. Εκτοτε, λόγω των ενόπλων επιθέσεων που δέχονται οι αστυνομικοί και της απόστασης που κρατούσε από την περιοχή η Αστυνομία, δεν εντοπιζόνταν και καταστρέφονταν κάθε φορά όχι περισσότερα από 20-30 δενδρύλλια. Κάτοικοι των Ζωνιανών και των γύρω περιοχών, εκμεταλλευόμενοι το... καθεστώς πλήρους ασυδοσίας λόγω της απουσίας της Αστυνομίας, εκτός από τα ναρκωτικά επεκτάθηκαν σταδιακά και σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, «χτυπώντας» συχνά πυκνά στην παραλιακή ζώνη του Ρεθύμνου, όπου ήλεγχαν και νυχτερινά κέντρα. Κλοπές αυτοκινήτων, ληστείες τραπεζών και άλλα εγκλήματα, που έμεναν ως τώρα χωρίς δράστες, αρχίζουν να συνδέονται από την Αστυνομία με στοιχεία που βρίσκουν στα

Ζωνιανά. Οι Αρχές έχουν εντοπίσει και στοιχεία για τη συνεργασία κατοίκων του χωριού και με νονούς της Αθήνας, που τους τροφοδοτούν με ναρκωτικά. Μάλιστα καταζητούμενοι μπράβοι από την Αθήνα βρίσκουν κατά καιρούς καταφύγιο στη... «ζώνη ελευθέρου εμπορίου» των Ζωνιανών. Το 1997 κακοποιοί από τα Ζωνιανά και τα γύρω μέρη πιστεύεται ότι είχαν βάλει βόμβα στο σπίτι τού τότε νομάρχη Ρεθύμνου κ. **Εμμ. Λίτινα**. Ακολούθησαν ένοπλες επιθέσεις με καλάσνικοφ εναντίον κοινοτικών καταστημάτων και τραπεζών στην περιοχή Μυλοποτάμου. Το 2005 πραγματοποιήθηκε μαζική επίθεση Ζωνιανών στις φυλακές Χανίων, επειδή απεβίωσε κρατούμενος συγχωριανός τους.

Αντίθετα με την εικόνα που παρουσιάζουν κάποιοι Ζωνιανοί, αξιωματικοί της ΕΛ.ΑΣ., στελέχη του υπουργείου Εσωτερικών και τοπικοί παράγοντες περιγράφουν την κατάσταση με τα πιο μελανά χρώματα. Αξιωματικός της ΕΛ.ΑΣ. που υπηρετεί στην περιοχή του Μυλοποτάμου σημειώνει χαρακτηριστικά: *«Στην καλλιέργεια χασίς απασχολούνται δεκάδες μέλη τεσσάρων οικογενειών. Το χωριό ξέρει αλλά δεν μιλάει. Πολλές από τις εμφανιζόμενες ως καλλιέργειες ελιών ή σταφίδας, όπως και κάποιες κτηνοτροφικές μονάδες, για τα οποία πέφτουν και επιδοτήσεις, στην πραγματικότητα είναι πλαστές, προκάλυμμα των καλλιεργείων του χασίς. Οι περισσότεροι χασισοκαλλιεργητές εμφανίζονται να έχουν πενήντα με εκατό πρόβατα και ταυτόχρονα τραπεζικές καταθέσεις εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ, οι οποίες δεν δικαιολογούνται βέβαια από την εκμετάλλευση των λίγων δεκάδων αμνοεριφίων»*. Και προσθέτει: *«Ακόμη κι αυτό που λένε για τους δασκάλους είναι η μισή αλήθεια. Υπηρετούσε εδώ ένας ευσυνείδητος δάσκαλος με την οικογένειά του, ο οποίος έκανε και δωρεάν φροντιστήριο στα παιδιά. Μόλις όμως μίλησε σε έναν ραδιοφωνικό σταθμό για κάποιους χασισεμπόρους στα Ζωνιανά, τον έβαλαν σε μαύρη λίστα και αναγκάστηκε να φύγει άρον άρον με όλη την οικογένειά του»*.

ΑΡΘΡΟ :

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

6/11/2007

Για μία επιχείρηση προς το θάνατο, για μία φονική ενέδρα μίλησαν χθες οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι των ειδικών φρουρών Κρήτης Γιάννης Μιχελάκης και Μανώλης Τσαχπίνης, αναφερόμενοι στο περιστατικό. Τα όσα είπαν σοκάρουν. Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος της Παγκρήτιας Ένωσης Ειδικών Φρουρών μίλησαν για επιχείρηση κακά σχεδιασμένη, γνωστή από πριν σε κατοίκους του χωριού, οι οποίοι περίμεναν την άφιξη των αστυνομικών. «Αυτοί που έχουν ευθύνη, έχουν ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και όλοι ξέρουν ποιοι είναι. Ας μας αφήσουν οι πολιτικοί να κάνουμε τη δουλειά μας. Η Αστυνομία και θέλει και μπορεί να το πράξει» είπε το προεδρείο τω ειδικών φρουρών. Σύμφωνα με τον κ. Μιχελάκη, η επιχείρηση φαινόταν ότι ήταν κακώς σχεδιασμένη. «Στέλνουν σε ένα χωριό 1500 ατόμων που οι περισσότεροι οπλοφορούν, εκεί όπου γίνεται διακίνηση ναρκωτικών, στέλνουν στις 11 το πρωί 40 άτομα για να σκοτωθούν». «Οι συνάδελφοί μου δεν γνώριζαν ότι θα πήγαιναν για έρευνα σε σπίτι στα Ζωνιανά. Ακούστηκε ότι θα συνόδευαν χρηματοποστολή» σχολίασε.

Πληροφορία

Μία πληροφορία που έδωσε στην «Π» υψηλόβαθμος αξιωματικός της Αστυνομίας και δεν έχει επιβεβαιωθεί είναι όμως ιδιαίτερα σοβαρή, αναφέρει ότι η επιχείρηση που σχεδιάστηκε από υψηλόβαθμους αξιωματικούς έγινε για να αναστρέψει η Αστυνομία το αρνητικό σε βάρος της κλίμα. «Ο σχεδιασμός έγινε για να δείξει η Αστυνομία ότι ο Μυλοπόταμος δεν είναι άβατο για εμάς. Αυτή την κίνηση που οι δικοί μας ευελπιστούσαν να εξελιχθεί σε επιτυχημένη φιάστα, κατέληξε σε τραγωδία. Κι αυτό γιατί κάτοικοι είχαν ενημερωθεί από πριν για το τι επρόκειτο να γίνει» είπε στην «Π» ο αξιωματικός.

Στη σύσκεψη που έγινε μία ημέρα πριν στην Αστυνομική Διεύθυνση Ρεθύμνου αξιωματικός πρότεινε να υπάρχει κάλυψη από τα βουνά, γνωρίζοντας ότι υπάρχει ο

κίνδυνος των πυροβολισμών. Η πρόταση αυτή του αξιωματικού δεν έγινε δεκτή, γιατί όπως ειπώθηκε στη σύσκεψη, «οι συγγενείς του ατόμου που θα ελεγχθεί το σπίτι του είναι ενημερωμένοι και όλα θα κυλήσουν ομαλά»!

ΑΡΘΡΟ :

Αρθογράφος:

[Πατρίς](#)

Ημερομηνία δημοσίευσης:

30/12/2008

«Τέξας» τα Ζωνιανά!

Επιτέθηκαν στα ΕΚΑΜ όταν πήγαν να συλλάβουν καταζητούμενο

Ρεπορτάζ: Θάνος Περβολαράκης Ευαγγελία Καρεκλάκη

Σε εμπόλεμη ζώνη μετατράπηκαν προχθες το απόγευμα τα Ζωνιανά όταν αστυνομικοί και ειδικοί φρουροί επιχείρησαν και τελικώς κατάφεραν να συλλάβουν έναν νεαρό κάτοικο του χωριού σε βάρος του οποίου είχε εκδοθεί από τον περασμένο Οκτώβριο ένταλμα σύλληψης για απόπειρα ανθρωποκτονίας από πρόθεση εναντίον ενός συγχωριανού του.

Αστυνομικοί που συμμετείχαν στην επιχείρηση τραυματίστηκαν, σε οχήματα της αστυνομίας προκλήθηκαν ζημιές και από καθαρή και μόνο τύχη, όπως τονίζει ανώτερος αξιωματικός δεν χύθηκε αίμα.

Ο 8 με δέκα αστυνομικοί - διαφόρων υπηρεσιών- ξέφυγαν “από του χάρου τα δόντια” και προσπαθούσαν να γλιτώσουν από τις πέτρες που τους πετούσαν οι θαμώνες καφενείου, από τις μαγκουριές που δέχονταν από οξύθυμους Ζωνιανούς που προσπαθούσαν να απελευθερώσουν το συγχωριανό τους, αλλά και από τις γλάστρες που τους πετούσαν άλλοι Ζωνιανοί από τα μπαλκόνια των σπιτιών τους!

«Ευτυχώς που πρόλαβαν και πήραν τον 35χρονο, πριν κλείσουν το δρόμο οι συγχωριανοί του. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε θα είχαμε θύματα από πλευράς αστυνομίας», σχολίασε στην «Π» αξιωματικός της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ρεθύμνου. Όλα ξεκίνησαν γύρω στις 7 προχθές το απόγευμα. Συμβατικό όχημα της αστυνομίας που περνούσε από το χωριό, είχε δεχτεί πληροφορία που έκανε λόγο ότι ο 35χρονος βρίσκεται σε καφενείο συγγενικού του προσώπου. Το αυτοκίνητο της αστυνομίας πέρασε από το σημείο, επιβεβαίωσε την πληροφορία και αμέσως άρχισε να σχεδιάζεται η επιχείρηση για τη σύλληψη του επικίνδυνου κακοποιού. Ομάδα της Ο.Ε.Α από το Ηράκλειο, άνδρες της ΕΚΑΜ και ειδικοί φρουροί του κλιμακίου που εδρεύει στα Ανώγεια πήγαν στο καφενείο, όπου εντόπισαν τον νεαρό άνδρα από τα Ζωνιανά να κάθεται ξέγνοιαστος και να παίζει χαρτιά. Στο καφενείο εκείνη την ώρα βρισκόταν επτά με οκτώ πελάτες. Οι αστυνομικοί που μπήκαν μέσα στο καφενείο (της Ο.Ε.Α) φορούσαν πολιτικά και αιφνιδίασαν τον 35χρονο. Όταν φώναξαν «Αστυνομία» εκείνος τα έχασε προς στιγμήν, προσπάθησε να πετάξει μία καρέκλα εναντίον τους για να διαφύγει, αλλά οι αστυνομικοί με αστραπιαίες κινήσεις τον πήραν σηκωτό και τον οδήγησαν προς το περιπολικό για να τον επιβιβάσουν σε αυτό. Ο νεαρός άνδρας από τα Ζωνιανά άρχισε να βρίζει, να απειλεί θεούς και δαίμονες και με τα πόδια του, προέβαλε αντίσταση προκειμένου να αποτρέψει την επιβίbasή του στο όχημα της αστυνομίας. Περίπου 20 συγχωριανοί του και κυρίως συγγενείς του βλέποντας το σκηνικό και ακούγοντας τις φωνές του έτρεξαν να τον βοηθήσουν και να αποτρέψουν τη σύλληψή του. Επιτέθηκαν στους αστυνομικούς με μαγκούρες, πετούσαν καρέκλες και πέτρες, ενώ εκσφενδονίστηκαν και γλάστρες από μπαλκόνια σπιτιών του χωριού. Σύμφωνα με πληροφορίες, τραυματίστηκαν ελαφρά τρεις ειδικοί φρουροί και συγκεκριμένα οι Θόδωρος Καλαϊτζίδης, Δημήτρης Μπάλταζης και Γιώργος Αγριοδήμος, οι οποίοι μεταφέρθηκαν σε νοσοκομείο του Ρεθύμνου, όπου διαπιστώθηκε ότι δεν διατρέχει κίνδυνο η υγεία τους και πήραν εξιτήριο. Επίσης ζημιές από τα αντικείμενα που εκτοξεύονταν προκλήθηκαν σε τρία οχήματα της ΕΛΑΣ. Συγκεκριμένα οι πληροφορίες αναφέρουν ότι υπέστησαν ζημιές δύο τζιπ του ΤΑΕ Μυλοποτάμου κι ένα τζιπ του ΤΑΕ Ρεθύμνου. Ο 35χρονος όταν συνελήφθη δεν είχε μαζί του όπλο, βρέθηκε μόνο μία άδεια θήκη μαχαιριού επάνω του. Οδηγήθηκε στην Α.Δ Ρεθύμνου και χθες παρουσιάστηκε ενώπιον του ανακριτή από τον οποίο ζήτησε και πήρε προθεσμία για να απολογηθεί αύριο Τετάρτη.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι από την αστυνομία σχηματίζεται δικογραφία για τα επεισόδια που έγιναν στο κέντρο του χωριού. Από τους 20 και πλέον Ζωνιανούς που συμμετείχαν σε αυτά , έχει αναγνωριστεί ο μεγαλύτερος αδερφός του 35χρονου.

Κυκλοφορούσε ελεύθερος και πήγαινε σχολείο

Ο κάτοικος των Ζωνιανών που είναι γνωστός κυρίως με το παρατσούκλι του είχε πυροβολήσει στις αρχές του περασμένου Οκτώβρη το συγχωριανό του και πρόεδρο της ποδοσφαιρικής ομάδας του χωριού Φ. Παρασύρη. Ο Φ. Παρασύρης έφερε διαμπερές τραύμα και είχε χρειαστεί να νοσηλευτεί στο νοσοκομείο. Από τις πρώτες ημέρες όπως είχε γράψει η «Π» ο δράστης της επίθεσης παρουσιαζόταν στο χωριό, κυκλοφορούσε ανενόχλητος, ενώ πολλοί έλεγαν ότι οπλοφορεί. Στο επεισόδιο εκείνης της ημέρας συμμετείχε κι ένας ακόμη συγγενής του, ο οποίος παραδόθηκε πριν από λίγες εβδομάδες στις Διοικητικές Αρχές. Ο 35χρονος παρέμενε ασύλληπτος, κυκλοφορούσε ανενόχλητος στο χωριό και κανείς δεν τον ενοχλούσε. Μάλιστα, εξαιτίας αυτής της προκλητικής του συμπεριφοράς ο Φ. Παρασύρης που είχε τραυματιστεί με δήλωσή του προς τον εισαγγελέα Ρεθύμνου υπογραφόμενη από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Δ. Ξυριτάκη ζήτησαν να κινηθεί η διαδικασία για τη σύλληψη του δράστη καθώς όπως ανέφεραν μεταξύ άλλων ο δράστης περιφέρεται προκλητικά στο χωριό και υπάρχει κίνδυνος αντεκδίκησης από συγγενείς τους οι οποίοι προκαλούνται με την παρουσία και την συμπεριφορά του στα Ζωνιανά. Ο 35χρονος συνέχιζε να κυκλοφορεί στο χωριό του, το οποίο ήταν το καταφύγιό του. Μάλιστα, την ώρα που οι διοικητικές Αρχές Ρεθύμνου υποτίθεται ότι πραγματοποιούσαν έρευνες για τη σύλληψή του, εκείνος καθόταν στα θρανία και παρακολουθούσε μαθήματα στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας στο χωριό του. Την τελευταία φορά που ο ...μαθητής πήγε στο μάθημα συναντήθηκε με τους καθηγητές του προκειμένου να ενημερωθεί για τις απουσίες του, καθώς φοβόταν μη χάσει τη χρονιά!!! Βέβαια, έρευνες στο σχολείο των Ζωνιανών από την Αστυνομία επιχειρήθηκαν να γίνουν, ωστόσο οι αστυνομικοί που συμμετείχαν δεν κατάφεραν να περάσουν την πόρτα της αυλής του σχολείου, εξαιτίας των έντονων αντιδράσεων που συνάντησαν τότε από τους συγχωριανούς του.

Ανακοίνωση

Ανακοίνωση για τα επεισόδια που έγιναν στα Ζωνιανά κατά τη διάρκεια των οποίων τραυματίστηκαν τρεις ειδικοί φρουροί εξέδωσε η Ένωση Ειδικών Φρουρών Κρήτης. Στην ανακοίνωση αναφέρεται: «Ζωνιανά 5 Νοεμβρίου 2007 ενέδρα και βαρύς τραυματισμός του Στάθη Λαζαρίδη σε αστυνομική επιχείρηση. Ζωνιανά 28 Δεκεμβρίου 2008 σύλληψη φυγόδικου σε κεντρικό καφενείο του χωριού και έφοδος από τους κατοίκους στην αστυνομική δύναμη για την απελευθέρωση του κρατουμένου χτυπώντας τους αστυνομικούς και προξενώντας σοβαρές υλικές ζημιές σε τρία περιπολικά. Ευτυχώς αυτή τη φορά δεν είχαμε θύματα και σοβαρά τραυματίες. Αποδεικνύεται δυστυχώς για άλλη μία φορά ότι δεν έχουμε να κάνουμε με μεμονωμένα περιστατικά αλλά με μία πάγια κατάσταση πολλών ετών που δεν δίνει αισιόδοξα μηνύματα για το μέλλον. Αλήθεια αυτή είναι η αστυνόμευση που έλεγαν ότι θέλουν προ καιρού σε διάφορα κανάλια κάτοικοι του χωριού; Επιμένουν ακόμη ότι δεν έχουν πρόβλημα με την αστυνομία; Μήπως θέλουν να περνάει το περιπολικό από το χωριό εικονικά και να μην προβαίνει σε αστυνομικούς ελέγχους; Η Ένωση Ειδικών Φρουρών Κρήτης θέλοντας να διαφυλάξει τη σωματική ακεραιότητα των συναδέλφων αστυνομικών κρούει τον κώδωνα του κινδύνου στην πολιτική και φυσική ηγεσία, τονίζοντας ότι τίποτα δεν έχει αλλάξει στον ορεινό Μυλοπόταμο και χρειάζεται άμεση αλλαγή του τρόπου αστυνόμευσης και όχι απλά την παρουσία της αστυνομικής δύναμης».